

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Megjelenik kéthavonta

6. (116.) évfolyam, 1. szám

Megjelent: 2011. február

Felelős kiadó:
dr. Bendzsel Miklós

Felelős szerkesztő:
Bana Zsuzsanna

Tervezőszerkesztő:
Plette Péter

Szerkesztőség:
Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
1054 Budapest, Garibaldi u. 2., Telefon: 474 5554
Levélcím: Pf. 552, 1374, e-mail: iszjsz@hipo.gov.hu
www.sztnh.gov.hu

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága,
1008 Budapest, Orczy tér 1.

Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél,
e-mailen (hirlapelofizetes@posta.hu), faxon: 303 3440.
További információ: 06 (80) 444 444

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk a 06 (80) 444 444 zöldszámon.

Egyes szám ára: 1775 Ft
Egy évre: 10 650 Ft

SZTNH – Nyomda – 2011.002/1

Felelős vezető:
Dürr János

HU ISSN
1587-5563

Szerkesztőbizottság:

dr. Bendzsel Miklós elnök

*Bana Zsuzsanna, Dürr János, dr. Ficsor Mihály, dr. Gonda Imre,
Hajdú Judit, dr. Kiss Zoltán, Kürtös József, dr. Tószegi Zsuzsanna,
Ujvári János*

6. (116.) ÉVFOLYAM 1. SZÁM

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

6. (116.) ÉVFOLYAM 1. SZÁM

2011. február

Seregélyes Csaba
**Biotechnológiai tárgyú szabadalmakkal kapcsolatos perek:
mitől függ, hogy kimerülés vagy bitorlás?**
**Az Európai Bíróság első, biotechnológiai tárgykörben meghozott
döntésének jelentősége**

Mezei Péter
Mit hozott 2010 a fájlcsere-lőknek?

Dr. Vida Sándor
Védjegyhasználat összehasonlító listákkal való reklámozásnál

Dr. Stadler Johanna – Péteri Attila
**Hivatalunk nemzetközi együttműködési tevékenységének főbb jellemzői
2010 második felében**

Tószegi Zsuzsanna
Felhasználóorientált weblapok

Vadász Ágnes
Az ESPACE-PRECEs és a TRACES CD-ROM-kiadvány

SZELLEMI TULAJDON NEMZETI HIVATALA

TARTALOM

<i>Seregélyes Csaba</i>	Biotechnológiai tárgyú szabadalmakkal kapcsolatos perek: mitől függ, hogy kimerülés vagy bitorlás? Az Európai Bíróság első, biotechnológiai tárgykörben meghozott döntésének jelentősége	5
<i>Mezei Péter</i>	Mit hozott 2010 a fájlcsereélőknek?	18
<i>Dr. Vida Sándor</i>	Védjegyhasználat összehasonlító listákkal való reklámozásnál	37
<i>Dr. Stadler Johanna – Péteri Attila</i>	Hivatalunk nemzetközi együttműködési tevékenységének főbb jellemzői 2010 második felében	65
<i>Tószegi Zsuzsanna</i>	Felhasználóorientált weblapok	117
<i>Vadász Ágnes</i>	Az ESPACE-PRECES és a TRACES CD-ROM kiadvány	124
<i>Dr. Palágyi Tivadar</i>	Külföldi hírek az iparjogvédelem területéről	130
Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből		166
Könyv- és folyóiratszemle		207
Summaries		224

A folyóiratban megjelenő tanulmányok a szerzők véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőbizottság álláspontjával.

CONTENTS

<i>Csaba Seregélyes</i>	Lawsuits on biotechnology patents: what constitutes exhaustion as opposed to infringement? The significance of the first ruling of the Court of Justice in the biotechnology field	5
<i>Péter Mezei</i>	What did 2010 bring to those sharing files?	18
<i>Dr Sándor Vida</i>	Use of marks on comparison lists	
<i>Dr Johanna Stadler – Attila Péteri</i>	Main features of the international cooperation activities of our office in the second half of 2010	65
<i>Zsuzsanna Tószegi</i>	User-oriented websites	117
<i>Ágnes Vadász</i>	ESPACE-PRECES and TRACES CD-ROM collections	124
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	News in the field of industrial property protection abroad	130
	Selection of advisory opinions of the Body of Experts on Copyright	166
	Rewiev of books and periodicals	207
	Summaries	224

**BIOTECHNOLÓGIAI TÁRGYÚ SZABADALMAKKAL KAPCSOLATOS
PEREK: MITŐL FÜGG, HOGY KIMERÜLÉS VAGY BITORLÁS?
AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ELSŐ, BIOTECHNOLÓGIAI TÁRGYKÖRBE
MEGHOZOTT DÖNTÉSÉNEK JELENTŐSÉGE**

A biotechnológia a századforduló időszakának egyik legdinamikusabban fejlődő technológiája, ezért érthető, hogy a biotechnológiai tárgyú találmányok szabadalmazásának kérdését időnként éles szakmai viták kísérik. Keretszabályként az Európai Parlament és Tanács megfogalmazta a 98/44/EC irányelvet (Európai irányelv a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról), amely 1998. július 30-án lépett hatályba.¹ Az irányelvet az uniós intézmény- és jogrendszerrel, valamint a nemzeti jogrendszerrel is elkülönülő Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) is átvette, amelyhez Magyarország 2003. január 1-jén csatlakozott.² Az irányelv szabályait az uniós tagországok nemzeti iparjogvédelmi szabályozásába a jogharmonizáció keretében is át kellett ültetni, ami hazánkban még az uniós csatlakozás előtt megtörtént. Az irányelv egy időre megoldotta és lezárta a korábbi viták kérdéseket, ugyanakkor az üzleti érdekek ütközése egyre újabb viták tárgyává teszi egyes biotechnológiai szabadalmak oltalmi körének értelmezését. Ilyen viták tárgyát képezte a közelmúltban a genetikailag módosított (GM, transzgenikus) növényekkel kapcsolatos szabadalmak oltalmi körének értelmezése.

Bár a növényi biotechnológiai szabadalmak igénypontjai által meghatározott oltalmi körhöz tartozó megoldások mindazon országokban oltalom alatt állnak, ahol a szabadalom érvényes, függetlenül attól, hogy az adott országban a GM-növények termesztése milyen szabályozás alá esik, a GM-növények termesztésének szabályozása a világon más és más,³ ami az adott GM-növény elterjedtségétől függően az üzleti életre is kihat. Az EU-ban pl. nem esik azonos szabályozás alá a GM-növények termesztése azokéval, amelyeknek génállománya egyéb, a GM-hez hasonló eredményt adó vagy hagyományos módon, nemesítéssel kerül megváltoztatásra.⁴ Mindeközben az ilyen növények által elfoglalt termőterületek nagysága világszerte növekszik: egyes források szerint 2000-ben kb. 40 millió ha volt, 2008-ban pedig már meghaladta a 120 millió ha-t. Ebből a GM-szója területe több, mint 60 millió ha volt. 2008-ban a teljes GM-termőterületből 80 millió ha-on termeltek herbicidrezisztens növényeket.⁵ Más források szerint a GM-növények jelenlegi termőterülete kb. 114 millió

¹ Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:20:31998L0044:HU:PDF>.

² Lásd: <http://www.mszh.hu/kiadv/ipsz/200304/03-bm-beszed.html?printable=1>.

³ Lásd: <http://johnmm.bol.ucla.edu/gmosAgriculture.htm>.

⁴ Lásd: http://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID1316179_code896664.pdf?abstractid=1316179&mirid=3.

⁵ Lásd: <http://www.isaaa.org/resources/publications/briefs/39/ppts/slides/Brief39Slides.pdf>.

ha, amelyből a szója több, mint 58,6 millió ha-t, illetve a herbicidrezisztens GM-növények több, mint 72 millió ha-t tesznek ki.⁶ A fenti adatokból leszűrhető a GM-növények egyre növekvő térhódítása mind a mezőgazdaság, mind az ilyen növények termesztéséhez kapcsolható üzleti tevékenységek területén. Szintén a fenti adatokból látható, hogy mezőgazdasági és valószínűleg üzleti szempontból is a legfontosabb GM-növény pillanatnyilag a herbicidrezisztens szója. A legelterjedtebb GM-szójanövényeket a Monsanto cég Roundup Ready (röviden: RuR) vagy a DuPont cég Optimun GAT nevű technológiájának segítségével állítják elő. A RuR (és a GAT) technológia segítségével egy széles spektrumú herbicidre, a glifozátra rezisztens haszonnövényvonalak kifejlesztésére nyílt lehetőség. A glifozát blokkolja egy olyan biokémiai reakcióút egyik enzimének az aktivitását, amely csak növényekben és mikroorganizmusokban található. Ennek következtében glifozát hatására a kezelt növény vagy mikroorganizmus elpusztul. Mivel sikerült azonosítani olyan mikroorganizmusokat, amelyekben a kérdéses enzim (5-enolpiruvil-sikimát-3-foszfát szintáz, röviden EPSPS) nem gátolható glifozáttal, ezért az ilyen tulajdonságú EPSPS-gén bevitelle valamilyen haszonnövénybe glifozátrezisztenssé teszi az adott növényt az azt körülvevő gyomnövényekhez viszonyítva.⁷ A Monsanto olyan transzgenikus növényeket hozott létre, amelyekbe beépített egy ilyen, glifozáttal nem gátolható, EPSPS-enzimet kódoló gént. Az így létrehozott GM-növényt nem károsítja a glifozáttal végzett gyomirtás. A Monsanto szabadalmi oltalommal rendelkezik az EPSPS-fehérjét kódoló nukleotidszekvenciára, az EPSPS-t túltermelő növény előállítására és a glifozátos gyomirtást túlélő transzgenikus növény segítségével megvalósítható szántóföldi gyomirtási eljárásra is (EP0546090, ES2089232).⁸

Jelen írás aktualitását az adja, hogy 2010. július 6-án az Európai Bíróság döntést (C-428/08)⁹ hozott egy olyan kérdésben, amelynek kapcsán első alkalommal kérték fel a bíróságot az irányelv hatályának értelmezésére.¹⁰ Ez a per azon jogi viták részét képezte, amelyek annak eldöntésére irányultak, hogy a Monsanto cég RuR eljárásának segítségével előállított, szabadalmazott gént tartalmazó GM-növények feldolgozásával kapott termékek is szabadalmi oltalom alatt állnak-e.

Az Európai Bíróság elé vitt kérdést három per előzte meg, és ezek közül az egyikben kérte az eljáró bíró négy kérdésben az Európai Bíróság állásfoglalását. Mindhárom per előzményének tekinthető, hogy a Monsanto olyan helyzetben próbálta meg érvényesíteni szellemi tulajdonának védelmén keresztül az üzleti érdekeit, amelyben a GM-növények termesztése erősen korlátozott (EU), a termesztés helyén (Argentína) pedig a máshol szabadalmi oltal-

⁶ Lásd: http://www.foeeurope.org/GMOs/Who_Benefits/full_report_2009.pdf.

⁷ Lásd: <https://www.crops.org/publications/cs/articles/45/1/0329>.

⁸ Lásd: [https://register.epoline.org/espacenet/application?number=EP91917090&index\[0\]=publication&value\[0\]=EP0546090](https://register.epoline.org/espacenet/application?number=EP91917090&index[0]=publication&value[0]=EP0546090).

⁹ Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0428:HU:HTML>.

¹⁰ Lásd: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2010-03/cp100024hu.pdf>.

lom alatt álló GM-növény nem élvez szabadalmi védeltséget.¹¹ Ezért a Monsanto ezekben a perekben arra hivatkozva kérte a bitorlás megállapítását, hogy az Argentínából importált szójakészítmény alapanyaga a RuR technológiával termesztett szójából származik, és a készítmény tartalmazza a transzgenikus EPSPS-gént. Mivel az importált feldolgozott termék is tartalmazza a Monsanto által szabadalmazott génszekvenciákat, ezért el kell dönteni, hogy ezeken a szekvenciákon keresztül az oltalmi kör kiterjed-e a feldolgozott termékre is. A fentiek alapján, az EP0546090 számú szabadalomra hivatkozva a Monsanto két bitorlási pert is indított. Az egyiket az Egyesült Királyságban az angol Cargill ellen [a döntéshozatal éve: 2007, a döntés száma: (2007) EWHC 2257],¹² a másikat Hollandiában a holland Cefetra ellen (2008-ban született meg a 249983/HA ZA 05/2885 számú, részleges döntés, amelyhez kapcsolódik az Európai Bíróság fent említett döntése is).^{13, 14} Spanyolországban az ugyan-ebbe a szabadalomcsaládba tartozó, ES2089232 számú szabadalomra hivatkozva (488/07 szám alatt) indított bitorlási pert a Monsanto, melynek alperese a spanyol Sesostriis volt.¹⁵

Ezekre a perekre megkülönböztetett figyelem irányult. Politikai és gazdasági szempontból közvetlenül az argentin mezőgazdaságra gyakorolt hatásuk miatt, melynek jelentős bevétele származhat az ott termesztett és feldolgozott GM-szójából úgy, hogy a világ GM-növénytermesztésének 2009-ben több, mint 16%-át adó¹⁶ Argentínában a RuR technológia nem élvez szabadalmi védeltséget. Továbbá az is közismert, hogy a transzgenikus (GM-) növények előállítása, kereskedelmi forgalmazása és nagyüzemi termesztése a környezetvédők tiltakozását eredményezte; különösen a transzgenetikai ún. genetikai sodródása (ti. a transzgenetikai rokon fajokban történő megjelenése és elterjedése)^{17, 18} váltott ki vitákat. A glifozátnak pedig egyrészt a környezetre gyakorolt hatása,¹⁹ másrészt az emberi sejtekre kifejtett toxikus hatása²⁰ képezi éles viták tárgyát.

A perekben vitatott (az EP0546090 sz. szabadalomhoz tartozó) igénypontok az alábbiak voltak:

1. igénypont: II. csoportba tartozó EPSPS-enzimet kódoló, izolált DNS azzal jellemezve, hogy az enzim Km (PEP) értéke 1–150 µM, Ki (glifozát)/Km (PEP) aránya 3–500 között van, és képes a SEQ ID NO:3 és a SEQ ID NO:5 által meghatározott csoportból kiválasztott, II. csoportba tartozó EPSPS-enzim ellen termeltetett ellenanyagokkal reagálni.

¹¹ Lásd: http://www.feem-web.it/ess/ess07/files/tecco_fp.pdf.

¹² Lásd: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Patents/2007/2257.html>.

¹³ Lásd: http://www.iept.nl/files/2008/IEPT20080924_Rb_Den_Haag_Monsanto_v_Cefetra.pdf.

¹⁴ Lásd: <http://holmanncm.googlepages.com/CefetraEUBiotechDirective.pdf>.

¹⁵ Lásd: <http://jurisprudencia.vlex.es/vid/38074056>.

¹⁶ Lásd: http://www.europabio.org/positions/GBE/PP_080110-Socio-economic-impacts-of-GM-Crops-GMO.pdf.

¹⁷ Lásd: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18078305>.

¹⁸ Lásd: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18181145>.

¹⁹ Lásd: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18647104>.

²⁰ Lásd: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19105591>.

4. igénypont: EPSPS-aktivitással rendelkező fehérjét kódoló DNS-szekvencia azzal jellemezve, hogy a fehérje képes reagálni a SEQ ID NO:3 és a SEQ ID NO:5 által meghatározott csoportból kiválasztott, II. csoportba tartozó EPSPS-enzim ellen termeltetett ellenanyagokkal.

6. igénypont: A SEQ ID NO:3 és a SEQ ID NO:5 által meghatározott csoportból kiválasztott, II. csoportba tartozó EPSPS-enzimet kódoló DNS-szekvencia.

7. igénypont: Rekombináns, kettősszálú DNS-molekula, mely az alábbi sorrendben tartalmaz:

a) egy növényi sejtekben működő promótert RNS-szekvencia előállításához;

b) a SEQ ID NO:3 és a SEQ ID NO:5 által meghatározott csoportból kiválasztott, II. csoportba tartozó EPSPS-enzim ellen termeltetett ellenanyagokkal reagáló enzimet kódoló strukturális DNS-szekvenciát, amely RNS-szekvencia átírását eredményezi;

c) növényi sejtekben működő, 3' nem transzlálódó régiót, amely képes poliadenil-nukleotidokat hozzáadni az RNS-szekvencia 3' végéhez;

ahol a promóter heterológ a strukturális DNS-szekvenciához képest, és úgy lett módosítva, hogy a fúziós polipeptid elegendő mértékű expresszióját eredményezi a DNS-molekulával transzformált növényi sejt glifozáttoleranciájának kialakításához.

14. igénypont: Eljárás glifozát herbicidre rezisztens, genetikailag módosított növények előállítására, amely a következő lépésekből áll:

a) a növényi sejt genomjába rekombináns, kettősszálú DNS-molekulát inzertálunk, ahol a DNS-a következő elemeket tartalmazza:

i) egy növényi sejtekben működő promótert RNS-szekvencia előállításához;

ii) a SEQ ID NO:3 és a SEQ ID NO:5 által meghatározott csoportból kiválasztott, II. csoportba tartozó EPSPS-enzim ellen termeltetett ellenanyagokkal reagáló enzimet kódoló strukturális DNS-szekvenciát, amely RNS-szekvencia átírását eredményezi;

iii) növényi sejtekben működő, 3' nem transzlálódó régiót, amely képes poliadenil-nukleotidokat hozzáadni az RNS-szekvencia 3' végéhez;

ahol a promóter heterológ a strukturális DNS-szekvenciához képest, és úgy lett módosítva, hogy a fúziós polipeptid elegendő mértékű expresszióját okozza a DNS-molekulával transzformált növényi sejt glifozáttoleranciájának kialakításához;

b) transzformált növényi sejtet állítunk elő;

c) megnövekedett glifozátrezisztenciájú, genetikailag módosított növényt regenerálunk a transzformált növényi sejtből.

Mindhárom perben alapvetően arra a kérdésre kellett választ adni, hogy az importált szójakészítményben kimutatható-e az oltalom tárgyát képező transzgén, és ha igen, akkor megvalósul-e a szabadalombitörés is ezáltal?

A perekben a kezdeti álláspontok az alábbiak voltak.²¹

²¹ Lásd: http://www.juris.hokudai.ac.jp/gcoe/article/heath_9Feb2009.pdf.

A spanyol perben a Sesostris előadta, hogy a GM-szója feldolgozása Argentínában történt, és ők már a készterméket importálták. A feldolgozás részét képezte a szójabab előkészítése, a szójaolaj kivonása, végül a szójakészítmény előállítása. A spanyol bíróság szerint annak kiderítéséhez, hogy az alperes tevékenysége a felperes szabadalmának bitorlását jelenti-e, először azt kell megvizsgálni, hogy a Sesostris által importált termék beletartozik-e az 1. igénypont oltalmi körébe, hiszen a Monsanto ez alapján indította a bitorlási pert. A bíróság megállapította, hogy a Sesostris nem DNS-szekvenciát, hanem szójakészítményt importált, ami nem tárgya az 1. igénypontnak, ezért az 1. igénypont alapján nem történt bitorlás.

A Hollandiában zajló perben a Cefetra azzal érvelt, hogy az igénypontok alapján csak az EPSPS-transzgenikus növényre terjed ki a termékoltalom, de a szójakészítményre nem, mivel a szójakészítményt a transzgenikus növényből kiindulva, számos lépésen keresztül állították elő, tehát nem az eredeti növényt importálták, és az importált termék nem rendelkezik azokkal a tulajdonságokkal, amelyekre a szabadalom vonatkozik. A bíróság helyt adott ennek az érvelésnek.

Az Egyesült Királyságban a Cargill ellen zajló perben a bíró megállapította, hogy a törvény szövege szerint egy találmány bitorlása megvalósul az oltalmazott eljárás segítségével kapott termék hasznosítása, importja vagy annak továbbadása esetében (az ítélet 33. pontja). A bíró szerint „a közvetlenül az oltalmazott eljárás segítségével kapott termék” értelmezhető egyrészt „az eljárásból közvetlenül származó termék”-ként, másrészt az identitását (eredeti tulajdonságát) megőrző olyan végtermékként is, amely termék előállításának valamely közbülső lépése élvez oltalmat (ítélet, 35. pont). Jelen esetben az eljárást a 14. igénypont oltalmazza, amely genetikailag módosított (ti. EPSPS-transzformált) növény előállítására vonatkozik. Mivel az Argentínában termesztett transzgenikus szójanövények egy korábban előállított transzgenikus szójanövény közvetlen utódai, ezért a fentiek alapján, a bíró álláspontja szerint nem tekinthetők a 14. igénypont szerinti eljárásból közvetlenül származó terméknek (ítélet, 37. pont).

A Monsanto viszont azzal érvelt az Egyesült Királyságban zajló perben, hogy a termék megtartotta alapvető tulajdonságait: a feldolgozott termék ugyanúgy tartalmazza az oltalom alatt álló szekvenciát, mint az alapanyag, és az oltalom az igénypontok alapján kiterjed az EPSPS-génre is (1., 4., 6. és 7. igénypontok). Ezzel szemben a bíró megállapította, hogy a Monsanto érvelése nem tesz különbséget a generációknak átadódó EPSPS-szekvencia és a termék között, amely utóbbi nem más, mint egy adott növénygenerációból származó, különleges tulajdonsággal nem bíró, feldolgozott szója (ítélet, 38. pont), hiszen a Cargill az importált szóját előzetesen saját maga dolgozta fel Argentínában (ítélet, 41. pont: szárítás, törés, tisztítás, pörkölés, pelyhesítés, a szójaolaj kinyerése, a visszamaradó anyag megőrlése).

A Cargill szerint ez alatt a folyamat alatt a szabadalommal oltalmazott nukleotidszekvencia nem maradt ép, így nem történt szabadalombitorlás (ítélet, 42. pont). Az állítást a Cargill nem tudta saját vizsgálatokkal alátámasztani, ami pedig a bíró szerint kívánatos lett volna (ítélet, 40. pont). Ugyanakkor a Monsanto több vizsgálat eredményét is bemutatta (ún.

„dipstick test”, „Southern blot”, illetve a teljes hosszúságú transzgén jelenlétének kimutatására: PCR). A PCR-vizsgálatot értékelő szakértői véleményre támaszkodva a bíró azt állapította meg, hogy a feldolgozott szója akár egy működőképes EPSPS-gént magába foglaló hosszúságú fragmentumot is tartalmazhat (ítélet, 67. pont).

Mivel a Monsanto a transzgén jelenlétét kimutatta a feldolgozott szójakészítményben, ezért adódott a kérdés, hogy a szójakészítményben jelenlévő DNS „izolált”-e, hiszen az igénypontok egy része „izolált” DNS-re vonatkozik, és hogy ebben a tekintetben történt-e bitorlás?

Hollandiában a DNS bitorlásával kapcsolatos álláspont ellen a Cefetra több érvet is felsorakoztatott. Először is megkérdőjelezte a Monsanto-nak azt a bizonyítékát, amely szerint a feldolgozott termékben van olyan DNS, amely elég hosszú ahhoz, hogy az EPSPS-t kódolja. Szerintük inkább a Monsanto által alkalmazott detektálási módszer eredményezte a rövid DNS-fragmentumok egymáshoz hibridizálását és így a hosszabb DNS-szakaszokat. A bíróság ezt alátámasztottság hiányában elutasította. A Cefetra azzal érvelt tovább, hogy még ha lenne is ilyen hosszúságú DNS a termékben, az nem „izolált”, hanem egy keverékben jelenlévő DNS. Ezért nem valósul meg mindazon igénypontok tekintetében a bitorlás, ahol „izolált” DNS szerepel. A bíróság helyt adott ennek az értelmezésnek, amely viszont ellentétes a szabadalmi bejelentésekben használatos értelmezéssel (amely szerint akkor „izolált” egy DNS, ha nem abban a környezetben található, ahol egyébként a természetben is előfordul).

Az angliai perben a fenti kérdéssel kapcsolatban a bíró megállapította, hogy a Monsanto az „izolál” szót a leírásban annak hagyományos értelmében használja („azonosít és egyéb anyagoktól elkülönít”, ítélet, 73. pont). Eszerint ha a feldolgozott szójakészítményből a Cargill valóban izolálta volna a DNS-t, akkor az egyúttal azt is jelenti, hogy az EPSPS-gén előzőleg nem lehetett volna izolálva (74. pont). A fentiek és a szakértői vélemény alapján kijelentette, hogy a Monsanto nem genomi DNS-ről vagy „izolált” DNS-t tartalmazó plazmiddal transzformált növény utódainak DNS-éről ír, hanem az „izolál” kifejezést abban a jelentésben használja, hogy „tisztított DNS-fragmentum formájában elkülönít egyéb molekuláris alkotóelemektől” (ítélet, 77. pont).

Így az 1. igénypont bitorlása tárgyában az angliai perben a következő döntés született: nem állapítható meg a bitorlás ténye az 1. igénypont és mindazon igénypontok tekintetében, melyek az „izolált” szekvenciára vonatkoznak, hiszen az EPSPS-definíciójának tükrében nincs adat arra vonatkozóan, hogy a RuR EPSPS-nem reagál az I. csoportba tartozó EPSPS ellen termeltetett ellenanyagokkal. A bíró ehhez hozzáfűzte azt is, hogy a szójakészítményben a kérdéses DNS változó, csekély mennyiségben van jelen, és a jelenléte teljesen közömbös a készítmény állati takarmányként történő hasznosítása szempontjából, valamint a feldolgozás körülményeinek függvényében akár hiányozhat is a készítményből. Emiatt nem tekinthető a szabadalom igénypontjainak oltalmi körébe tartozó genetikai anyagnak, hanem csak olyan anyag maradványának, amely a készítmény előállítására előtt a szójában jelen volt. Így a bíró szerint legfeljebb károkozásról és a Monsanto veszteségéről lehet szó,

mégpedig a bitorlással oksági kapcsolatban nem álló jogszabályok alapján, de értelemszerűen ezekre a jogszabályokra hivatkozva az angol jogban nem állapítható meg a bitorlás. A károkozás viszont nem képezte tárgyát ennek a pernek (ítélet, 89. pont).

Biotechnológiai jellegű szabadalomról lévén szó, megmutatkozott a biotechnológiai jellegű találmányok mássága abban, hogy az előző bekezdésben megfogalmazottakhoz hasonlóan a spanyol és a holland bíróságnak is foglalkoznia kellett azzal a kérdéssel, hogy az előzőleg a feldolgozott szójakészítményben kimutatott és ott jelenlévő transzgén betölti-e funkcióját. Az erre a kérdésre adott válasz bizonyult perdőntőnek mindhárom esetben. Ezzel kapcsolatban a spanyolországi és a hollandiai perben az Európai irányelv a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról 9. cikke értelmezésének jutott kulcsszerep, míg az angliai per indokolásában a bíró megemlítette (lásd az előző bekezdést), hogy a szójatermékben jelen lévő transzgén nem tekinthető a szabadalom igénypontjainak oltalmi körébe tartozó genetikai anyagnak, hanem csak olyan anyag maradványának, amely a készítmény előállítás előtt a szójában jelen volt (ez a 9. cikk által megfogalmazottakhoz hasonló szituációnak tekinthető, lásd a következő bekezdést).

Az irányelv 9. cikke így szól:

„Ha a találmány tárgya genetikai információt tartalmazó vagy abból álló termék, az oltalom kiterjed ... arra az anyagra is, amelyben a termék megtestesül, illetve amely a genetikai információt tartalmazza, és amelyben az ellátja funkcióját.”²²

A Sesostris elleni (spanyol) perben a bíróság azzal érvelt, hogy az irányelv 9. cikkének tükrében is meg kell vizsgálni a bitorlás kérdését, hiszen a Monsanto szerint a 9. cikk értelmében az oltalom a DNS jelenléténél szélesebb körre is kiterjed. A bíróság álláspontja alapján ha ez egyszerűen így lenne, akkor a 9. cikk értelmében az oltalmat olyan, genetikai anyagot tartalmazó termékekre is ki kellene terjeszteni, amelyekben a genetikai anyag betölti a funkcióját, amely nem feltétlenül esik egybe a szabadalmazott szekvencia eredeti rendeltetésével. Ezt az értelmezést elutasította a bíróság az alábbi okok miatt.

Az 1. igénypont egy glifozátrezisztenciát létrehozó gént kódoló enzimre terjed ki, amelyet növényekbe juttatva és az azt hordozó növényeket glifozáttartalmú herbiciddel kezelve azokat megóvjá a herbicid okozta károsodástól. Ennek tükrében a Monsanto nem mutatta ki, hogy a Sesostris által importált szójakészítményben a kérdéses gén betölti funkcióját. Egyrészt azért nem, mert a szakértő szerint a feldolgozott szójakészítmény nem tartalmaz működő enzimeket vagy genetikai anyagot. Másrészt azért nem, mert a transzgén funkciója a glifozátrezisztencia biztosítása, tehát hogy a transzgenikus növények herbicidrezisztensek legyenek, ami egyben azt is jelenti, hogy a vegetatív fázisban tölti be a transzgén a funkcióját. Harmadrészt, a szójakészítmény előállítása során a mag megsemmisül, tehát nem lehet újravetni. Negyedrészt, mivel a transzgén nem javítja meg a szójakészítmény minőségét, ezért az alapvetően nem tér el a hagyományos szójából előállított készítményektől.

²² Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:213:0013:004:HU:HTML>.

A hollandiai perben a Cefetra azzal érvelt, hogy az irányelv 9. cikke értelmében nincs szó bitorlásról mindazon igénypontok tekintetében, ahol nem „izolált” DNS-ről van szó. A Cefetra szerint azért nem lehet szó bitorlásról, mert a szójakészítmény már nem élő anyag, így a benne található DNS sem képes ellátni funkcióját, tehát expresszálni az EPSPS-enzimet. A Cefetra fenti érvelését alátámasztotta továbbá az irányelv 23. és 24. preambulumpontjaival is:²³

„(23) önmagában egy DNS-szekvencia – funkciójának feltüntetése hiányában – nem tartalmaz semmiféle műszaki információt, és ebből kifolyólag nem szabadalmazható találmány;

(24) azokban az esetekben, amikor egy gén szekvenciáját vagy részszekvenciáját egy protein vagy egy protein-összetevő előállítására használják, a találmány akkor felel meg az ipari alkalmazhatóság követelményének, ha pontosan meghatározzák, hogy mely proteint vagy protein-összetevőt állítják elő, és annak mi a funkciója.”

Ennek alapján a Cefetra szerint egy DNS-t nem lehet szabadalmi igényponttal oltalmazni olyan környezetben, ahol nem képes betölteni a funkcióját.

A Monsanto viszont azzal érvelt, hogy az irányelv csak biotechnológiai találmányokra vonatkozik, ezért megállapításai nem mérvadók ebben az ügyben. Ahol viszont a 9. cikk lenne az irányadó, abban a Cefetra értelmezése nem helytálló. Ugyanis az „ellátja funkcióját” feltétel helyett elegendő, ha a DNS betölti a rendeltetését (tehát glifozátrezisztenciát idéz elő), vagy azt tenné, ha izolálnánk a szójakészítményből, és a kapott DNS-t ismét visszajuttatnánk egy szójánövénybe.

A Monsanto fő érve azonban az volt, hogy ha az irányelv 9. cikke értelmében nem is lehet megállapítani bitorlást, a hatályos holland nemzeti törvény értelmében a szabadalomhoz kapcsolódó terméket magát is megilleti olyan oltalom, amelynek érvényessége nem korlátozódik egy igényponthoz vagy kémiai anyaghoz kapcsolódó funkcióhoz vagy használathoz. Annak alátámasztására, hogy a fenti érveléssel az irányelv sem ellentétes, idézte annak 46. preambulumpontját:

„(46) mivel, figyelembe véve azt a tényt, hogy a szabadalom funkciója a feltaláló – alkotómunkája elismeréseként – kizárólagos, de időtartamában korlátozott joggal való felruházása, és ezáltal a feltalálói tevékenység ösztönzése, a szabadalmast fel kell jogosítani arra, hogy megtilthassa a szabadalmazott, önmagát szaporító anyag hasznosítását azokban az esetekben, amikor hasonló módon megengedett a szabadalmazott, önmagát nem szaporító anyag hasznosításának, azaz a szabadalmazott termék előállításának megtiltása.”

A Monsanto szerint a fentiek értelmében az irányelv nem értelmezhető úgy, hogy az összes többi találmánytól eltérően a DNS-re vonatkozó oltalmi kört leszűkíti. Ha az irányelvet mégis így értelmeznék, az ellentétes lenne „A szellemi tulajdon kereskedelemmel összefüg-

²³ Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:213:0013:004:HU:HTML>.

gő kérdéseit szabályozó egyezmény” (TRIPS) 27. és 30. cikkével, amelyek szerint egyrészt a szabadalmak engedélyezése és a szabadalmi jogok gyakorlása független a feltalálás helyétől, a műszaki területtől, másrészt a szabadalomból eredő kizárólagos jogok hatálya alól meghatározott kivételek nem lehetnek ésszerűtlenül ellentétesek a szabadalom szokásos hasznosításával, és nem sérthetik aránytalanul a szabadalmas jogos érdekeit.

Az irányelv rendelkezéseit figyelembe véve a holland bíróság megállapította, hogy nincs jelentősége annak, hogy a szójakészítményt lehetséges-e biológiai anyagként értelmezni. Lényeges viszont, hogy a szabadalom biológiai anyagra vonatkozik-e. Mivel ebben a perben az irányelv rendelkezései az irányadók, ezért a végkövetkeztetés levonása előtt azok értelmezése és hatásuk felbecsülése szükséges. A 9. cikk értelmezésének kérdésében, és abban, hogy a kérdéses DNS funkciója bitorlással kapcsolatba hozható termékben nyilvánult meg, a bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Monsanto érvelése (amely szerint elegendő, ha a DNS betöltötte a rendeltetését, vagy szójanövénybe visszajuttatva újra betöltené) az irányelv rendelkezései alapján nem megalapozott. Viszont szem előtt kell tartani azt a tényt is, hogy egy génnek még egy élőlény részeként sem feltétlenül kell állandóan működnie. Elegendő lehet, ha expressziója bizonyos feltételek esetén indukálódik. A Cefetra álláspontjából viszont az következne, hogy az „izolált” DNS sosem tartozhatna egy szabadalom oltalmi körébe, hiszen izolálva semmilyen funkciót nem képes betölteni.

A bíróság döntése meghozatalakor figyelembe vette azt a tényt is, hogy a készítmény alapjául szolgáló növények termesztése egyúttal a szabadalom ellentételezés nélküli hasznosítását is jelenti.

A bíróság azzal is foglalkozott, hogy a holland nemzeti törvény értelmében a termék önmagában való oltalma megvalósul-e a jelen esetben. Az önmagukban oltalmazott termékek a holland nemzeti törvényben külön felsorolásban szerepelnek, de itt nem találni DNS tárgykörű igénypontok oltalmi körére vonatkozó specifikus szabályokat vagy korlátozást. Ezenfelül a bíróság arra is felhívta a figyelmet, hogy az irányelv 8. cikke értelmében „a biotechnológiai találmányok jogi oltalmának alapját lényegében továbbra is a tagállamok szabadalmi jogszabályai képezik”.²⁴

Mivel a peres felek az irányelv 9. cikkét eltérően értelmezték, valamint nem volt egyértelműen cáfolható a Monsanto azon érvelése, hogy a hatályos holland nemzeti törvény értelmében a szabadalomhoz kapcsolódó terméket magát is megilleti olyan oltalom, amelynek érvényessége nem korlátozódik egy igényponthoz vagy kémiai anyaghoz kapcsolódó funkcióhoz vagy használatához, ezért a bíróság a 2009. március 8-i döntésében úgy határozott, hogy az Európai Bírósághoz fordul az alábbi kérdésekkel.²⁵

²⁴ Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:20:31998L0044:HU:PDF>.

²⁵ Lásd: http://epa.oszk.hu/00800/00877/01884/pdf/C_2008_313_0016_0017.pdf.

1. „Úgy kell-e értelmezni a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló 98/44/EK (1) irányelv 9. cikkét, hogy az e cikkben előírt oltalomra a jelen eljárás tárgyát képező helyzethez hasonló olyan helyzetben is hivatkozni lehet, amelyben a termék (a DNS-szekvencia) az Európai Unióba importált anyag (szójaliszt) része, és a funkcióját a feltételezett szabadalom bitorlás időpontjában nem látja el, azonban (a szójanövényben) ellátta, vagy miután azt az anyagból izolálták, és egy organizmus sejtjébe oltották, funkcióját ismét képes ellátni?

2. Az EP0546090 sz. szabadalom 6. igénypontjában részletezett DNS-szekvenciának a Cefetra által a Közösségbe importált szójalisztben való jelenlétét feltételezve, és abból kiindulva, hogy a DNS-t a szójaliszt a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló 98/44/EK irányelv 9. cikkének megfelelően tartalmazza, és hogy a funkcióját abban többé nem látja el: megtiltja-e ebben az esetben az irányelv által a biológiai anyagra adott szabadalom tekintetében megadott oltalom, különösen a 9. cikk, hogy a nemzeti szabadalmi jogi szabályozás (ezzel egy időben) a terméket (a DNS-t) mint olyat abszolút oltalomban részesítse tekintet nélkül arra, hogy a DNS ellátja-e a funkcióját, és az irányelv 9. cikke szerinti oltalmat kimerítőnek kell-e tekinteni abban az ugyanott szabályozott esetben, amelyben a termék genetikai információból áll vagy azt tartalmaz, tehát a genetikai információt a termék is tartalmazza?

3. Jelentőséggel bír-e az előbbieken feltett kérdések megválaszolása szempontjából, hogy az EP0546090 sz. szabadalmi bejelentést a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló 98/44/EK irányelv megalkotása előtt nyújtották be és adták meg (1996. június 19-én), és hogy a nemzeti szabadalmi jogi szabályozás alapján már létezett ilyen abszolút termékoltalom az irányelv megalkotása előtt?

4. Az előbbieken feltett kérdések megválaszolása során figyelembe veheti-e a Bíróság a TRIPS-megállapodásban foglaltakat, különösen annak 27. és 30. cikkét?”

Az Európai Bíróság 2010. július 6-án hozott, C-428/08. sz. ítéletében a fenti kérdésekre a következő válaszokat adta.²⁶

1. „A biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló, 1998. július 6-i 98/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 9. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az nem biztosítja az alapügy körülményeihez hasonló körülmények között a szabadalmi jogok oltalmát, amennyiben a szabadalmazott termék a szójalisztben található, ahol nem látja el azon funkcióját, amelyre szabadalmaztatták, azonban azt korábban ellátta a szójanövényben, amelyből e liszt készült, illetve ismét képes lenne ellátni e funkciót a lisztből történő izolálását, majd egy élő organizmus sejtjébe való oltását követően.”

Az első kérdésre adott válasz indokolásában a Bíróság megállapítja, hogy „Az ügyben szóban forgóhoz hasonló genetikai információ esetén a találmány funkcióját akkor látja el, amikor a genetikai információ megvédi a biológiai anyagot, amely tartalmazza, ezen anyag

²⁶ Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0428:HU:HTML>.

megsemmisülésének előidézésére képes termék tényleges hatásával vagy hatásának előrelátható eshetőségével szemben. Egy gyomirtó szójaliszttal szembeni alkalmazása ugyanakkor nehezen előrelátható, sőt alapvetően nem is elképzelhető. Egyébként ilyen használatot feltételezve is, a szabadalmazott termék nem képes ellátni az azt tartalmazó biológiai anyag életének védelmére irányuló funkcióját, mivel a genetikai információ csak maradékanyagként található meg a szójalisztben, és ez utóbbi a szójabab számos kezelési műveletét követően előállított, nem élő anyag. A fenti megfontolásokból következik, hogy az irányelv 9. cikkében meghatározott oltalom kizárt, amennyiben a genetikai információ már nem látja el azt a funkciót, amelyet a vitatott anyagot előállítása alapjául szolgáló eredeti anyagban ellátott.” ... Továbbá, „az irányelv (22) és (24) preambulumbekkezdése, valamint 5. cikkének (3) bekezdése értelmében egy DNS-szekvencia nem részesül a szabadalmi jog értelmében semmilyen oltalomban, amennyiben az általa ellátott funkció nem került meghatározásra. Mivel az irányelv ekképpen a DNS-szekvencia szabadalmazhatóságát alárendeli az általa ellátott funkció feltüntetésének, úgy kell tekintetni, hogy egy olyan szabadalmazott DNS-szekvencia tekintetében semmilyen oltalmat nem nyújt, amely nem képes ellátni az adott funkciót, amelynek vonatkozásában szabadalmaztatták.”

2. „A 98/44 irányelv 9. cikke kimerítően harmonizálja az általa biztosított oltalmat oly módon, hogy megtiltja, hogy valamely nemzeti jogszabály abszolút oltalomban részesítse magát a szabadalmazott terméket, függetlenül attól, hogy ellátja-e a funkcióját az anyagban, amely tartalmazza.”

A második kérdésre adott választ a Bíróság azzal indokolja, hogy „... a közösségi jogalkotó a tartalom terjedelmét illetően csak korlátozott harmonizációra törekedett, amely azonban alkalmas a tagállamok között a biotechnológiai találmányok oltalmának terén fennálló és jövőbeni különbségek orvoslására. A meghatározott harmonizáció ekképpen a kereskedelem akadályainak elhárítására irányul. E harmonizáció egyébként a szabadalmi jogok jogosultjai és a belső piac megfelelő működése közötti kompromisszum keretébe illeszkedik. Különösen az irányelv 9. cikke, melyet 'Az oltalom terjedelme' című II. fejezet tartalmaz, a közösségi jogalkotó megközelítése azon szándékát tükrözi, hogy a szabadalmaknak valamennyi tagállamban azonos oltalmat biztosítson. Az egységes oltalom tűnik az oltalmak között fennálló különbségek megszüntetése vagy megelőzése, illetve a szabadalmak jogosultjai és a többi gazdasági szereplő érdekei közötti kívánatos egyensúly biztosítása megfelelő eszközének, míg – épp ellenkezőleg – a szabadalmak jogosultjainak kedvező minimális harmonizációra irányuló megközelítés egyrészt felborítaná a szóban forgó érdekek között kívánatos egyensúlyt, másrészt pedig csupán tartóssá tenné a tagállamok közötti különbségeket és ennél fogva a kereskedelem akadályait, illetve újabbakat keletkeztetne. Következésképpen az irányelv 9. cikkében szereplő harmonizációt kimerítőnek kell tekinteni. Az irányelv 1. cikk (1) bekezdésének első mondata nem zárja ki e következtetést, mivel az a biotechnológiai találmányok oltalmát illetően a nemzeti szabadalmi jogra utal vissza. Ugyanezen bekezdés második mondata megállapítja, hogy a tagállamok, amennyi-

ben szükséges, ezen irányelv rendelkezéseinek, azaz különösen a teljes körű harmonizációt előíró rendelkezéseknek a figyelembevétele érdekében módosítják nemzeti szabadalmi jogi szabályozásukat. Ennélfogva, mivel az irányelv nem nyújt oltalmat az olyan szabadalmazott DNS-szekvencia tekintetében, amely nem képes ellátni a funkcióját, az értelmezett rendelkezéssel megtiltja, hogy egy nemzeti jogalkotó abszolút oltalomban részesítse magát a szabadalmazott DNS-szekvenciát, függetlenül attól, hogy ellátja-e a funkcióját az anyagban, amely tartalmazza.”

3. „A 98/44 irányelv 9. cikkével ellentétes az, hogy az ezen irányelv elfogadását megelőzően nyújtott szabadalom jogosultja a szabadalmazott termék tekintetében az abban az időszakban alkalmazandó nemzeti jogszabályok alapján számára biztosított abszolút oltalomra hivatkozzon.”

A harmadik kérdésre adott választ a Bíróság a következőképpen indokolja: „... az állandó ítélkezési gyakorlat szerint valamely új jogszabályt azonnal alkalmazni kell a korábbi jogszabály hatálya alatt keletkezett helyzetek jövőbeli hatásaira [lásd többek között a C-334/07. P. sz., Bizottság kontra Freistaat Sachsen-ügyben 2008. december 11-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-9465. o.) 43. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot]. Az irányelv nem határoz meg semmiféle eltérést ezen elvtől. Végeredményben az irányelv alkalmazásának mellőzése a korábban megadott szabadalmak esetében olyan különbségeket hozna létre az oltalmat illetően a tagállamok között, amelyek akadályoznák az elérni kívánt harmonizációt.”

4. „A Kereskedelmi Világszervezetet (WTO) létrehozó, 1994. április 15-én Marrakeshben megkötött – a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozattal jóváhagyott – egyezmény 1. C) mellékletét képező, a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás 27. és 30. cikke nincs hatással a 98/44 irányelv 9. cikkének értelmezésére.”

A 4. kérdésre adott válasz indokolásában a Bíróság a következőkre tér ki: „... a TRIPS-megállapodás rendelkezései nem olyan jellegűek, hogy a magánszemélyek számára olyan jogokat keletkeztetnének, amelyekre azok az uniós jog értelmében a bíróságok előtt közvetlenül hivatkozhatnak [a Bíróság C-300/98. és C-392/98. sz., Dior és társai egyesített ügyekben 2000. december 14-én hozott ítéletének (EBHT 2000., I-11307. o.) 44. pontja]. Amennyiben megállapítást nyer, hogy az érintett területen már létezik uniós szabályozás, akkor az uniós jog az irányadó, ami azzal a kötelezettséggel jár, hogy amennyiben lehetséges, a TRIPS-megállapodással összhangban lévő értelmezést kell alkalmazni anélkül, hogy ugyanakkor közvetlen hatállyal ruháznánk fel e megállapodás szóban forgó rendelkezését [a C-431/05. sz. Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos ügyben 2007. szeptember 11-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-7001. o.) 35. pontja]. Mivel a szabadalmak terén az irányelv uniós szabályozást jelent, azt amennyire csak lehetséges, a TRIPS-megállapodással összhangban kell értelmezni. E tekintetben meg kell állapítani, hogy az irányelv 9. cikkének a jelen ítéletben nyújtott értelmezése nem mond ellent e kötelezettségnek. Az irányelv 9. cikke

ugyanis a szabadalom által a jogosultjának nyújtott oltalom terjedelmét határozza meg, míg a TRIPS-megállapodás 27. és 30. cikke a szabadalmazhatóságra, illetve a szabadalom által nyújtott jogok alóli kivételekre vonatkozik. Feltételezve, hogy a *kivételek a jogok hatálya alól* kifejezés tekinthető úgy, hogy magában foglalja nem csupán a jogok kizárását, hanem azok korlátozását is, meg kell állapítani, hogy az irányelv 9. cikkének azon értelmezése, amely a biztosított oltalmat azon helyzetekre korlátozza, amelyekben a szabadalmazott termék el látja a funkcióját, nem tűnik úgy, mintha az ésszerűtlenül ellentétes lenne a szabadalom szokásos hasznosításával, illetve mintha az *aránytalanul* sértené „a szabadalmas jogos érdekeit, figyelembe véve harmadik felek jogos érdekeit is” a TRIPS-megállapodás 30. cikke értelmében.”

Összességében megállapítható, hogy bár a vizsgált perek különböző országokban zajlottak, és mindhárom per során más-más rész kérdés volt hangsúlyos, egyik perben sem állapított meg a bíróság szabadalombitorlást GM-(RuR transzgenikus)-növényből előállított szójatermék olyan országba történő importja miatt, ahol az alapanyag szabadalommal védett.

Mindhárom perben kulcsfontosságú volt annak megállapítása, hogy a feldolgozott szójatermékben a transzgén betölti-e a funkcióját? Mivel ezzel a kérdéssel az irányelv 9. cikke foglalkozik, ezért nem meglepő, hogy a spanyolországi és a hollandiai per során erre a cikkre hivatkoztak a felek, és hogy végül e cikk értelmezése volt az Európai Bíróság feladata.

Az ismertetett perek alapján elmondható, hogy mindegyik esetben olyan döntés született, amellyel nem nehéz egyetérteni, és valószínűsíthető, hogy egy ilyen tárgyú perben Magyarországon is hasonló döntés született volna a magyar törvények alapján.

Azonban léteznek olyan vélemények is a döntéssel kapcsolatban, amelyek szerint az Európai Bíróság mostani döntésével precedenst teremtett ahhoz, hogy ne minősüljön bitorlásnak az, ha egy biotechnológiai termékben egy, egyébként a célországban szabadalmi oltalommal védett alapanyag nem tölti be a funkcióját a bitorlás vélelmezett időpontjában.^{27, 28}

Az Európai Bíróság döntésével és a perek végeredményével kapcsolatban az is elgondolkodtató, hogy az alpereseknek végül is sikerült kikerülniük a Monsanto szabadalmát azáltal, hogy a találmány nem élvezett szabadalmi oltalmat egy jelentős mezőgazdasági potenciállal rendelkező országban, amely így jól járt. Ez a gazdasági előny akár jelentős is lehet, mert a szója az egyik legfontosabb mezőgazdasági termék. Érdekes volna szembeállítani ezt az előnyt azzal a politikai és gazdasági előnnyel, amit egy jól működő, hatásos iparjogvédelmi rendszer biztosíthat egy adott országnak hosszú távon.

²⁷ Lásd: <http://www.ip-watch.org/weblog/2010/08/17/the-future-of-biotechnology-patents-in-the-european-union/>.

²⁸ Lásd: <http://www.biovalley.ch/content.cfm?nav=4&content=10&command=details&id=14729>.

MIT HOZOTT 2010 A FÁJLCSERÉLŐKNEK?*

A klasszikusan fájlcserelésnek nevezett jelenség¹ 2009-ben ünnepelte első „évtizedfordulóját”. Az első tíz évet rengeteg változás jellemezte, mind a technológiai újítások, mind az ezekre adott jogi válaszok terén, mind a társadalom részéről. Az első évtizedben a fájlcserelés technológiájának legkevesebb három generációja fejlődött ki.² Ezekkel összefüggésben világszerte több precedensértékű ítélet született, amelyek szinte egytől-egyig megállapították a perbe vont felhasználók, illetve tartalomszolgáltatók felelősségét. A jogérvényesítés folyamatos erősödését jelzi az is, hogy egyes nemzeti jogalkotók speciálisan e kérdés-kör rendezésére irányuló törvényeket dolgoztak ki. Ezek középpontjába egyre inkább az internet-hozzáférést biztosító szolgáltatók (ISP-k) kerülnek.

Nagyjából ilyen előjelekkel léptünk a 2010-es évbe, amely az eddigi tendenciákkal összhangban sokszor meglepő, és legalább annyi esetben várható, kiszámítható fejleményekkel szolgált. Egyáltalán nem érhet senkit váratlanul az, hogy a fájlcserelés népszerűsége töretlen. Az sem meglepő, hogy 2010-ben is több figyelemre méltó ítélet született e tárgykörben. A fájlcserelés problematikájának törvényi szinten történő rendezése iránti igény is egyre jelentősebb mértékben nyer teret világszerte. Külön figyelmet érdemel a 2010 végén végleges formát öltő *Hamisítás Elleni Kereskedelmi Egyezmény* (ACTA).³ Szerencsés dolog az

* A jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KONV-2010-0005 azonosító számú, „Kutatóegyetemi Kiválósági Központ létrehozása a Szegedi Tudományegyetemen” című projekt keretében, az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával készült.

¹ E helyütt kizárólag a szerzői vagy szomszédos jogokkal védett művek, illetve teljesítmények engedély nélküli online letöltésére, illetve megosztására (nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételére) kívánunk utalni. Helytálló a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményének azon megjegyzése, amely jelzi, hogy itt igazából nem fájlok „cserejéről” van szó. Lásd: SZJSZT 07/08/01: Szerzői művek online fájlcsereelő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 3. (113.) évf. 4. sz., 2008. augusztus, p. 111., illetve 1. lábjegyzet. A szó köznyelvi elterjedtsége indokolja azt, hogy a jövőben is e kifejezést használjuk.

² E generációk ismertetését, illetve az ezekkel kapcsolatos jogi dilemmákat lásd részletesen: Mezei Péter, Németh László: Mozgásban a fájlmegosztók – negyedik generációs fájlcserelés a láthatáron? Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 5. (115.) évf. 2. sz., 2010. április, p. 51–82.

³ Az egyezmény 2010. december 3-ai (véglegesnek tűnő) szövegváltozata elérhető az alábbi weboldalon: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/december/tradoc_147079.pdf. (A tanulmányban szereplő valamennyi internetes hivatkozás végső megtekintésének dátuma: 2011. január 10.)

is, hogy mindezen fejleményeket a magyar jogirodalom⁴ és a blogok világa⁵ is bőkezűen értékelte tavaly.

Az alábbi tanulmány e fejleményeket igyekszik röviden csokorba gyűjteni oly módon, hogy perspektivikus képet adhasson arról, hogy az elmúlt évben milyen irányba és ütemben fejlődött/változott a fájlcsere világa. A kérdéskört elsősorban jogi oldalról járja körül, habár a szerző az olvasók mellett magát is figyelmezteti: a jelenséget társadalmi kontextusba ágyazva lehet csak sikeresen értelmezni. Egyrészt a fájlcsere társadalmi támogatottsága, másrészt pedig a jogalkotói, a jogalkalmazói, illetve a szerzői jogosult oldallal szemben megfigyelhető ellenszenv arra enged következtetni, hogy az újabb és újabb (és egyre szigorúbb) jogi válaszlépések sokkal inkább rontanak az amúgy sem rózsás helyzeten, semmint hogy megoldják a fennálló problémákat.

A számok nyelvén⁶

A fájlcsere népszerűsége 2010-ben sem csökkent. Legalábbis a jogvédők, illetve az általuk kezdeményezett felmérések ezt próbálják igazolni, míg más vizsgálatok ezzel részben ellentmondó, részben ebből erényt kovácsoló megállapításokat tesznek.

⁴ *Ibolya Tibor*: A „torrentraziák” büntetőjogi megítélése. Elérhető a <http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/7.pdf> weboldalon; *Kovács Gabriella*: Folytatódik a küzdelem az illegális letöltések ellen. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 5. (115.) évf. 5. sz., 2010. október, p. 34–51.; *Mezei Péter*: Digitális sampling és fájlcsere. Összehasonlító Jogi Intézet, Szeged, 2010; *Mezei, Németh*: i. m. (2); *Mezei Péter, Németh László, Békés Gergely, Munkácsi Péter*: Futball VB tévén és neten. A sportközvetítések letöltési tapasztalatai. Média-Kábel-Műhold, 2010. november, p. 54–55. (A teljes kutatási anyag elérhető a http://www.inca-nms.com/index2.php?option=com_flipdoc&view=flipdoc&Itemid=53&lang=hu weboldalon); *Munkácsi Péter*: A szerzői jog elfogadottsága, a fogyasztói magatartások változása a digitalizációval összefüggésben. In: Fehér könyv a szellemi tulajdon védelméről 2008–2009. Magyar Szabadalmi Hivatal, 2009, p. 207–224.; *Szabó Imre*: A „The Pirate Bay” ügy elsőfokú ítélete a magyar büntetőjog tükrében. Infokommunikáció és Jog, 2010, 4. sz., p. 141–146. Az Infokommunikáció és Jog c. folyóirat 2010. évi utolsó száma pedig igazi „aranybányának” bizonyult: *Mezei Péter*: Tisztul a kép a RapidShare körül? A DDL szolgáltatók felelősségének a korlátozása. Infokommunikáció és Jog, 2010, 6. sz., p. 187–191.; *Gyenge Anikó, Bodó Balázs, Detrekői Zsuzsa, Békés Gergely*: A szerzői jogi jogérvényesítés aktuális kérdései. Összefoglaló a PRK Partners, a Pécsi Tudományegyetem és a Central European University konferenciasorozatának nyitó rendezvényéről. Infokommunikáció és Jog, 2010. 6. sz., p. 203–208.; *Gyaraki Réka*: Az on-line elkövetett szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének büncselekménye. Infokommunikáció és Jog, 2010. 6. sz., p. 215–221. Ugyan elsősorban nem jogi, hanem közgazdasági megközelítéssel bír, mégis kiemelést érdemel *Bodó Balázs* doktori értekezése. Lásd *Bodó Balázs*: Szükség törvényt bont. PhD-értekezés, elérhető a <http://doktori.btk.elte.hu/phil/bodobalazs/dissertacio.pdf> weboldalon. (Az értekezés könyv formában való megjelenése 2011-re várható.)

⁵ 2010 áprilisában blog formájában reformálta meg működését a hosszú ideje sikerrel működő E.SZER. INT szakmai hírfolyó. Lásd: <http://eszerint.blog.hu>. A jelen tanulmány szerzőjének saját szerzői jogi blogja ugyancsak 2010 elején kezdte meg érdemi működését. Lásd: <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.com>.

⁶ Az alábbi „összeállítás” annyiban szükségszerűen szubjektív, hogy a megjelent felmérések, kutatások, statisztikák és egyéb számadatok közül nem mindegyik juthatott e tanulmány szerzőjének tudomására. Az alábbiak mellett sok másik dokumentum tartalmazhat hasznos pró és kontra érveket.

A fájlcsere negatív hatásaira közvetlenül vagy közvetve utaló kutatások közül kiemelkednek az alábbiak. Ausztrál kutatók igyekeztek bizonyítani, hogy a *BitTorrent* technológia segítségével megosztott tartalmaknak csupán 0,03%-a legális, s a fájlok jelentős többsége (89%) egyértelműen illegális, a fennmaradó tartalmak legális volta pedig kétséges.⁷ Egy magyar felmérés szerint az internethasználók 69%-a oszt meg zenéket, 58%-a pedig filmeket kisebb-nagyobb rendszerességgel. Nagyjából azonos azok száma (18, illetve 17% a két csoportnál), akik napi rendszerességgel teszik mindezt.⁸ 2010 év végén került napvilágra a *British Recorded Music Industry* megrendelésére készült tanulmány,⁹ amely úgy találta, hogy az angolok jelentős többsége fájlcsere útján jut zenei művekhez. Egészen pontosan kb. 1,2 milliárd dalt töltöttek le az angolok 2010 szeptemberéig a tanulmány szerint.¹⁰

A *TorrentFreak* kalkulációi szerint a 2010-ben PC-kre, Xbox 360-ra és Wii-re megjelentetett számítógépes programok közül az öt legnépszerűbbet 28 millió példányban töltötték le.¹¹ A legnépszerűbb mozifilmeket több mint 92 millió példányban osztották meg világszerte tavaly.¹² Végül a tíz legnépszerűbb televíziós sorozatot 2010-ben több mint 31 milliószor töltötték le.¹³ E számok természetesen önmagukban is hatalmasak, nem beszélve arról, hogy a kalkulációk valószínűleg több szempontból is pontatlanok. Valószínű, hogy csak a nyílt jelleggel működő torrent trackerek statisztikáit tartalmazzák, és e trackerek közül sem az összesét. Ehhez hasonlóan valószínű, hogy például a magyar vagy kínai nyelven megjelentetett tartalmak megosztási adatai nem jelennek meg a fenti számokban. Amennyiben e meglátások helytállóak, akkor a *TorrentFreak* jelentősen alulbecsülte a fájlcsere tényleges méreteit.

2010 során persze több olyan tanulmány is született, ami a fájlcsere pártjára állt. Ezek egyaránt a jelenlegi zeneipar diszfunkcionális működését tartják minden baj forrásának,

⁷ Robert Layton, Paul Watters: Investigation into the Extent of Infringing Content on BitTorrent Networks. Internet Commerce Security Laboratory, Australia, April 2010, p. 17.

⁸ Digitális Média Riport – Összefoglaló tanulmány, Ithaka Research & Consulting, 2010. március 4., p. 16.

⁹ A tanulmány elérhető az alábbi weboldalon: http://www.upc.hu/pdf/ITHAKA_UPC_kutatas.pdf.

⁹ Digital Music Nation 2010, The UK's legal and illegal digital music landscape, 2010. A tanulmány elérhető az alábbi oldalon: <https://bpi.co.uk/assets/files/Digital%20Music%20Nation%202010.pdf>.

¹⁰ A BPI tanulmányának a hitelét jelentősen csorbítja több tévedés, avagy épp „számmissztikai” trükk. Így bár a kutatók „parazitának” tartják a fájlcsere szolgáltatásokat, ám a statisztikák szerint a britek például nagyobb tudomással bírnak a jogszervi szolgáltatásokról, semmint az illegális fájlcsere alkalmazásokról (94% vs. 74%), és a *YouTube*-ot is több mint kétszer annyian használják zenék meghallgatására, mint a fájlcsere oldalak azok letöltésére (54% vs. 23%). Vö.: i. m. (9), p. 24–25. Ehhez hasonlóan két másik ábra szerint a legális szolgáltatásokat havonta kb. 11,2 millió brit veszi igénybe, míg az illegális fájlcsere alkalmazásokat 6,1 millió. (Ez utóbbi szám azért érdekes, mert a tanulmány készítői szerint ez 4,4 millió P2P- és 2,6 millió nem P2P-szolgáltatást használóból áll össze. E számok matematikailag természetesen nem egyeznek.) Vö.: i. m. (9), p. 28. A statisztikák további kritikai elemzését lásd: <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.com/2010/12/ujabb-adatok-fajlcserelesrol.html>.

¹¹ Lásd: <http://torrentfreak.com/call-of-duty-black-ops-most-pirated-game-of-2010-101228>.

¹² Lásd: <http://torrentfreak.com/avatar-crowned-the-most-pirated-movie-of-2010-101220>.

¹³ Ezzel együtt a tévé nézők becsült száma 100 millió fölött volt. Lásd: <http://torrentfreak.com/top-10-most-pirated-tv-shows-of-2010-101230>.

és egyöntetűen kifejtik, hogy a felhasználók fizetnének a legális tartalmakért, ha azok olcsóbbak lennének, és sokkal jobban lépést tartanának a digitális kor követelményeivel.¹⁴ Egy norvég tanulmány írói közgazdasági eszközökkel próbálták igazolni a fájlcserélésnek a norvég zeneiparra gyakorolt pozitív hatásait.¹⁵ Bodó Balázs, értékes doktori értekezésében, a mozifilmek forgalmazása és az online kalózkodás közötti összefüggéseket tárgyalva jutott arra a végső következtetésre, hogy „a P2P-feketepiacok erősebb hiánypótló, mint (legális fogyasztást) helyettesítő szerepet töltenek be a mozi forgalom tekintetében”.¹⁶

Valójában úgy tűnik, hogy statisztikai fronton egy olyan állóháború következett be, amelynek feloldása – legalábbis a számok segítségével – nem lehetséges. Szemléltatást a jogosulti és a fogyasztói oldal közötti érdekellentét olyan széles, hogy a köztük fellelhető távolságot ilyen felmérésekkel nem hogy kitölteni nem lehet, de valószínűleg azt csak tovább mélyítik. Vélhetően ugyanez igaz a jogérvényesítés hatékonyságára is.

Jogérvényesítés 2010-ben

1. Mivel a legtöbb fájlcseréléssel kapcsolatos per éveken át tartó bírósági csatározás után ér véget, ezért valószínűleg csupán a véletlen műve, hogy világszerte több figyelemre méltó bírósági ítélet született 2010-ben.

A magánszemélyek szerzői jogi felelősségével kapcsolatos „legkalandosabb” per a végéhez ért. Az Egyesült Államokban és világszerte is „hírnévre” szert tevő *Jammie Thomas-Rasset* ügyében mindhárom eljáró esküdtszék megállapította a kérdéses 24 dal megosztásának jogsértő voltát. Perspektivikus szemszögből nézve az ügyben nem ez az igazán jelentős, mivel az USA szerzői jogi gyakorlata azelőtt is kizárta a fájlcserélés esetén a fair use-teszt alkalmazásának lehetőségét, jogellenesnek deklarálva az ilyen felhasználást.

A kártérítés összegének meghatározása azonban rendkívül figyelemreméltó vitákhoz vezetett. Az első eljárásban az esküdtszék 220 000 USD kártérítés megfizetésére kötelezte Jammie Thomast.¹⁷ Ezt a verdiktet az eljáró bíró egy másik jelentős perben hozott ítélet érvelésére hagyatkozva megsemmisítette.¹⁸ A másodízben összehívott esküdtszék az előzőeknél is szigorúbban ítélte meg az alperes cselekményét, és 1,92 millió dolláros kártérítés megfizetésére kötelezte (az időközben megházasodott) Thomas-Rassetet.¹⁹ Ezt az összeget

¹⁴ Lásd: http://index.hu/tech/uzlet/2010/05/11/a_fajlmegosztas_jot_tesz_az_uzletnek.

¹⁵ Richard Bjerke, Anders Sørbo: The Norwegian Music Industry in the Age of Digitalization. 2010. Lásd: <http://www.scribd.com/doc/37406039/Thesis-Bjerke-Sorbo>.

¹⁶ Bodó: i. m. (4), p. 357.

¹⁷ Capitol Records Inc., et al., v. Jammie Thomas, 579 F.Supp.2d 1210 (2008).

¹⁸ Ezt az esetet lásd: Atlantic Recording Corporation, et al., v. Pamela and Jeffrey Howell, 554 F.Supp.2d 976 (2008).

¹⁹ Capitol Records v. Thomas, p. 1216-1228. E két eljárás ismertetését lásd: Mezei: Digitális sampling és fájlcseré, i. m. (4), p. 205–206.

viszont az eljáró bíró indokolatlanul magasnak („sokkolónak”) tartotta, és 2010 januárjában 54 000 USD-re mérsékelte a kártérítést.²⁰ E csökkentett összeggel szemben benyújtott felperesi fellebbezés miatt megtartott harmadik esküdszéki tárgyaláson (2010. november 3-án) 1,5 millió dolláros kártérítést ítélték meg a sértetteknek.²¹

Az eljárás talán legkényesebb kérdése az, hogy vajon mennyire arányos (esetleg alkotmányos) a fenti eljárásokban kiszabott kártérítési összeg. Mivel az Egyesült Államokban a szándékosan elkövetett szerzői jogi jogsértésekért a kiszabható törvényi kártérítés („*statutory damages*”) összege az eljáró bíró/esküdszék mérlegelésétől függően 750–150 000 USD között mozoghat,²² az esküdszékek által megítélt sorrendben 9250\$/dal, 80 000 USD/dal, végül 62 500 USD/dal teljesen szabályszerűnek tekinthető. Csakhogy az érintett dalok online beszerzési ára – a jogsértés idején – például az *iTunes* zeneboltban 0,99–1,29 USD között mozgott, vagyis a tényleges kár („*actual damages*”) alig 10 USD lehetett²³ (hiszen a beszerzési ár jelentős részét a forgalmazó tartja meg).²⁴ Ezért tűnhet racionális egyensúlyozásnak Davies bíró azon érvelése, miszerint a második, 80 000 USD/dal összegű kártérítés sokkoló és igazságtalan, ezért a verdikt megsemmisítése szükséges volt.²⁵ Ezzel együtt, mivel az alperes az eljárás során hazudott a tanúk padján, a bíróság a minimális kártérítési összeg háromszorosát találta indokoltnak kiszabni.²⁶

Hasonló érvelés szerint született ítélet *Joel Tenenbaum* ügyében. A hosszú évek óta húzódó perben Gertner bíró a 2009 nyarán megállapított dalonkénti 22 500 USD kártérítési összeget a „*due process*” klauzulába²⁷ ütközőnek, s így alkotmányellenesnek találta, a kártérítés összegét pedig tizedére csökkentette.²⁸ Mivel e csökkentett összeg ellen mindkét fél fellebbezett (a felperesek keveslik, Tenenbaum továbbra is túlzónak tartja azt), ezért az ügy jogerős elbírálása 2011-re (esetleg későbbre) marad.²⁹

²⁰ Capitol Records Inc., et al., v. Jammie Thomas-Rasset, 680 F.Supp.2d 1045 (2010).

²¹ Capitol Records Inc., et al., v. Jammie Thomas-Rasset, 2010 WL 4392184 (2010).

²² Copyright Law of the United States of America (17 U.S.C. 1976), §504.

²³ A felperesek azon hivatkozása, hogy a tényleges kár ennél lényegesen magasabb volt, teljességgel értékelhetetlen, mivel a további közel 1700 dal, amelyet „elvileg” megosztott Jammie Thomas-Rasset, nem képezte a per tárgyát. Ehhez hasonlóan gyakorlatilag lehetetlen bizonyítani, hányszor töltötték le az alperestől az összes lehetséges dalt az idők során. Lásd: Capitol Records v. Thomas-Rasset (20), p. 1053–1054.

²⁴ A „*statutory damages*” és az „*actual damages*” közötti aránytalanságok és a szerzői művek nyilvántartásba vételéből eredő anomáliák elemzését lásd: *John Tehranian: The Emperor Has No Copyright: Registration, Cultural Hierarchy, and the Myth of American Copyright Militancy*. Berkeley Technology Law Journal, Fall 2009, p. 1408–1412.

²⁵ A verdikt alkotmányosságának vizsgálatára azért nem került sor, mert a bíróság a verdiktet megsemmisítette. Lásd: Capitol Records v. Thomas-Rasset (20), p. 1054.

²⁶ Capitol Records v. Thomas-Rasset (20), p. 1056–1057.

²⁷ Az Egyesült Államok Alkotmányának V. Alkotmánykiegészítése.

²⁸ Sony BMG Music Entertainment, et al., v. Joel Tenenbaum, 721 F.Supp.2d 85 (2010).

²⁹ Figyelemre méltó, hogy az egyébként piaci erőfölényben lévő jogosulti érdekképviseltekkel szembeni harcában Tenenbaumot egy egyetemi professzor és hallgatói is segítik. E célra külön fórumot hoztak létre. Lásd: <http://joelfightsback.com>.

Természetesen fájlcsereelő magánszemélyekkel szemben nem csupán az Egyesült Államokban indulnak perek. Külön érdekes azonban, hogy lényegesen nagyobb önmegegyeztetést mutatnak a szerzői jogosultak a kártérítési összeg meghatározásakor más országokban. Így például egy frissen elbírált német ügyben a jogosultak ugyan 300 EUR kártérítést kértek zeneszámonként, a bíróság viszont mindössze 15 EUR-ban állapította meg annak mértékét.³⁰ Ehhez hasonlóan a magyar gyakorlat is „visszafogottabb” a zeneszámonként, illetve filmenként megállapított kártérítési átalánnyal.

2. Mindezek mellett 2010 során több fájlcsereelő szolgáltató sorsát is nagy érdeklődés övezte, akár egy új ítélet, akár az adott oldal sorsának alakulása kapcsán. Még 2009-ben marasztalták el az Egyesült Államokban a Gary Fung által üzemeltetett *isoHunt* torrent keresőoldalt,³¹ illetve Hollandiában a *Mininovát*.³² Ez utóbbi 2010 végén megállapodást kötött a jogosultakat képviselő *BREIN*-nel, hogy egy nyilvánosságra nem hozott összeg ellenében a *BREIN* eláll a *Mininovával* szemben támasztott követeléseitől.³³ Az *isoHunt* szolgáltatása viszont továbbra is működik, és ez egy ideig biztosan így lesz, mivel az eljárás jelenleg a fellebbezési anyagok benyújtásának szakaszában tart.³⁴

Teljes „sikertörténet” azonban a második generációs, vagyis decentralizált modellel működő fájlcsereelő szolgáltatások utolsó „fellegvárának” a ledöntése. 2010 májusában marasztalták el a *LimeWire*-t,³⁵ majd a felperesek indítványára az eljáró bíróság 2010 októberében az oldal üzemeltetésének a beszüntetésére szólította fel a tulajdonosokat.³⁶ Ennek hatására jelenleg a *LimeWire* weboldalán a bírósági intézkedésre utaló figyelmeztetés olvasható, amelyet nem lehet megkerülni, s így az oldal jelenleg használhatatlan.

Valószínűleg ezeknél is ismertebb a *The Pirate Bay* svéd torrent keresőoldal pere. 2009-ben született meg az elsőfokú ítélet, amelyet a 2010 novemberében meghozott másodfokú ítéletben részben az oldal üzemeltetőinek a javára, részben azok kárára módosítottak. Az elsőfokú döntésben a négy terheltet (Peter Sunde, Frederik Neij, Carl Lundström és Gottfrid Svartholm) egyaránt egyéves szabadságvesztés büntetésre ítélték, illetve összességében 30 millió svéd korona kártérítés megfizetésére kötelezték.³⁷ Másodfokon a szabadságvesztés

³⁰ LG Hamburg 8.10.2010 (308 O 710/09). Lásd: <http://justiz.hamburg.de/2594162/pressemeldung-2010-10-27.html>.

³¹ Columbia Pictures Industries, Inc., et al., v. Gary Fung, et al., 2009 WL 6355911 (2009).

³² Stichting Bescherming Rechten Entertainment Industrie Nederland (BREIN) tegen Mininova B.V., LJN: BJ6008, Rechtbank Utrecht, 250077/HA ZA 08-1124. Az ítéletet lásd holland nyelven: http://zoeken.rechtspraak.nl/resultpage.aspx?snelzoeken=true&searchtype=ljn&ljn=bj6008&u_ljn=bj6008.

³³ Így módon az elsőfokú ítélet jogerőre emelkedett.

³⁴ Az *isoHunt* fellebbezési anyagát lásd: <http://ca.isohunt.com/img/legal/Isohunt-Appeal-Brief.pdf>.

³⁵ Arista Records LLC, et al., v. Lime Group LLC, et al., 715 F.Supp.2d 481 (2010).

³⁶ Lásd: http://www.nytimes.com/2010/10/27/technology/27limewire.html?_r=1&th&emc=th. A *LimeWire* által fizetendő kártérítés összegéről a bíróság várhatóan 2011 januárjában fog dönteni.

³⁷ Verdict B13301-06 (17 April 2009) Stockholm District Court. Az ítélet lásd svéd nyelven: <http://www.scribd.com/doc/14338305/DOM-Ml-nr-B-1330106>.

büntetések mértéke csökkent,³⁸ azonban a kártérítés összege jelentősen megemelkedett: a három személyt egyetemlegesen közel 46 millió svéd korona megfizetésére kötelezték.³⁹

Bár a Svéd Legfelsőbb Bíróság – amely szabadon dönthet az általa tárgyalni kívánt jogesetek befogadásáról – megtehetné, hogy napirendre tűzi a másodfokú ítélettel szemben benyújtott fellebbezéseket, nem várható, hogy a korábbi két döntés jogi részétől érdemben el kívánná térni (kérdés legfeljebb a kártérítés mértéke lehet). Mindez azonban csupán részletkérdésnek tűnik. Egyik bírósági eljárás sem gyakorolt ugyanis különösebb hatást a *The Pirate Bay* működésére és népszerűségére.⁴⁰ Nem sokkal az első fokú ítélet meghozatala után ugyanis az oldal üzemeltetői áttértek az ún. mágneslinkek alkalmazására, ezzel sikerült a *The Pirate Bay*-t trackerek nélkül is üzemeltetni.⁴¹ E technológia segítségével a *The Pirate Bay* továbbra is elérhető bárki számára, ráadásul a technológia sajátosságai folytán a jogi felelősségre vonás is bonyolultabbá vált (esetleges későbbi perekben).

3. Az ISP-kkel szemben indított eljárások miatt is hangos volt a 2010-es esztendő. Az egyik leghíresebb tavalyi ítélet Ausztráliában született. Az *iiNet* ISP-t az ausztrál és amerikai filmstúdiókat képviselő *AFACT*⁴² citálta bíróság elé. Hivatkozása szerint az *iiNet* nem volt hajlandó előfizetőit az általuk elkövetett szerzői jogi jogsértésekre figyelmeztetni, ismételt jogsértés esetén pedig internet-hozzáférésüket felfüggeszteni. A bíróság 2010 februárjában kelt ítélete szerint bár az ISP előfizetői bizonyíthatóan elkövettek szerzői jogi jogsértéseket a különféle torrent fájlcsereelő oldalak segítségével, azonban az internetes hozzáférés pusztá nyújtásával az *iiNet* nem valósította meg az ún. „engedélyezési elmélet” („*concept of authorization*”) szerinti jogsértést.⁴³ Az ausztrál szerzői jogi törvény 2000. évi módosítása (az ún. „*Digital Agenda*”) keretében bevezetett „engedélyezési elmélet” szerint akkor állapítható meg az „engedélyező fél” felelőssége, ha joga és képessége ellenére a vele kapcsolatban álló elsődleges jogsértő cselekményét nem akadályozza meg, vagy nem tesz meg minden egyéb szükséges lépést.⁴⁴ A tesztet a bírósági gyakorlat a jogsértésről való tudomás

³⁸ Neij tíz, Sunde nyolc, Lundström pedig négy hónapot kell, hogy börtönben töltsön. Gottfrid Svartholmmal szemben, távolléte okán, nem hoztak ítéletet.

³⁹ A másodfokú ítéletet svéd nyelven lásd: <http://fildelning.se/wp-content/uploads/2010/11/TPB.pdf>.

⁴⁰ A TorrentFreak adatai szerint 2010 legnépszerűbb P2P-oldala – 2009 után ismét – a *The Pirate Bay* volt. Lásd: <http://torrentfreak.com/top-10-most-popular-torrent-sites-of-2011-110105>.

⁴¹ Lásd részletesen: Mezei, Németh: i. m. (2), p. 72–75.

⁴² Australian Federation Against Copyright Theft, a weblapjukat lásd: <http://www.afact.org.au>.

⁴³ Roadshow Films Pty Ltd v *iiNet* Limited (No. 3) [2010] FCA 24 (4 February 2010).

⁴⁴ Copyright Act of Australia (1968), §101(1A). Az „engedélyezési elmélet” gyakorlati alkalmazását lásd: Universal Music Australia Pty Ltd. v. Sharman License Holdings Ltd., [2005] FCA 1242; illetve Cooper v Universal Music Australia Pty Ltd [2006] FCAFC 187. Ez az elmélet alapvetően megegyezik az Egyesült Államokból ismert „közreműködői felelősség” („contributory liability”) tesztjével. Ez utóbbira sikerrel hivatkoztak az Egyesült Államokban a Napster- [A&M Technology, Inc., et al., v. Napster, Inc., et al., 239 F.3d 1004 (2001)], a Grokster- [Metro-Goldwyn-Mayer Studios, Inc., et al., v. Grokster, Ltd., et al., 545 U.S. 913 (2005)], legújabbban pedig a Columbia Pictures v. Fung és az Arista Records v. Lime Group-ügyben.

feltételével egészítette ki.⁴⁵ A jelen ügyben döntést hozó bíró azonban úgy találta, hogy az *iiNet* szolgáltatása nem tekinthető olyan „eszköznek”, amellyel a felhasználók által elkövetett jogsértéseket a szolgáltató „engedélyezné”.⁴⁶

Ez az érvelés cseng vissza egy norvég fellebbviteli bírósági ítéletben is. A norvég piacvezető *Telenor* azért perelte be 23 norvég zenei és filmes jogvédő szervezet, illetve kiadó, mert meglátásuk szerint az ISP nem volt hajlandó a *The Pirate Bay* weboldalát blokkolni, s így maga is közreműködött a torrentoldal használói által elkövetett jogsértésekhez. Az oslói fellebbviteli fórum – hasonlóan az elsőfokú döntéshez – elutasította a felperesek indítványát. A bíróság jelezte, hogy a *Telenor* pusztán technikai, neutrális közreműködése a fogyasztók által (a *The Pirate Bay* segítségével) elkövetett szerzői jogi jogsértésekhez nem éri el azt a mértéket, ami miatt az ő felelőssége megállapítható lenne.⁴⁷

Mindezek mellett két holland és belga bírósági ítélet is említést érdemel, melyek egyaránt elutasították a felperesek azon követelését, hogy a *Ziggo*, illetve a *Telenet* és a *Belgacom* ISP-t kötelezzék a *The Pirate Bay* weboldalának a blokkolására Hollandiában,⁴⁸ illetve Belgiumban.⁴⁹

Valamennyi eset azt mutatja, hogy az ISP-k egyelőre sikerrel voltak képesek ellenállni a jogosulti érdekképviselések közvetlen nyomásának. A helyzet további tisztázásához hamarosan az Európai Bíróság is hozzájárulhat. Bár már korábban született néhány kapcsolódó ítélet Luxembourgbán,⁵⁰ az ISP-knek a fájlcsereléssel kapcsolatos közreműködése új vitákat szülhet a taláros testület előtt. Így egyrészt az illetékes brüsszeli fellebbviteli bíróság előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett a *Sabam v. Tiscali-ügyben*.⁵¹ A belga testület arra a kérdésre keresi a választ, hogy a nemzeti bíróság kötelezheti-e az ISP-ket arra, hogy

⁴⁵ E jogeset kapcsán lásd: *Matt Schruers, Jonathan Band: Grokster in the International Arena*, 2006, p. 7. (www.policybandwidth.com/doc/GroksterCRI.pdf). Hazai ismertetését lásd: *Mezei: Digitális sampling és fájlcsere*, i. m. (4), p. 155.

⁴⁶ Ennek részletes elemzését lásd: *Roadshow Films v iiNet*, 367–414. pont.

⁴⁷ Az ítélet elemzését lásd: *Mikko Manner, Johanna Flythström: Another Flag in the Pirate Bay – Internet Service Provider not Responsible for Blocking Bittorrent File-sharing Services in Norway*, *Entertainment Law Review*, 2010. 6. sz., p. 237–240.

⁴⁸ *Stichting Bescherming Rechten Entertainment Industrie Nederland (BREIN) tegen Ziggo B.V., LJN: BN1445, Rechtbank's-Gravenhage, 365643/KG ZA 10-573*. Az ítéletet holland nyelven lásd: http://zoeken.rechtspraak.nl/resultpage.aspx?snelzoeken=true&searchtype=ljn&ljn=BN1445&u_ljn=BN1445.

⁴⁹ A két belga ISP ügyével kapcsolatos tájékoztatás a belga kalózkodás elleni szövetség (BAF) weboldalán olvasható: <http://www.anti-piracy.be/en/indexb.php?n=128>.

⁵⁰ *Case C-275/06 – Productores de Música de España (Promusicae) v. Telefónica de España SAU*, European Court of Justice, 29.01.2008; *Case C-557/07 – LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH v. Tele2 Telecommunication GmbH*, European Court of Justice, 19.02.2009.

⁵¹ *SABAM v. S.A. Tiscali (Scarlet)*, District of of Brussels, No. 04/8975/A, Decision of June 2007, AELJ Translation Series, 2008: p. 1279–1292.

hálózatukat szűrve megakadályozzák a jogvédett zenei és filmes alkotások P2P-alapú terjesztését.⁵²

Ettől eltérő, azonban szorosan kapcsolódó témában a Svéd Legfelsőbb Bíróság kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárást az *ePhone*-ügyben. Az alapügy lényege szerint a felperesek az *ePhone*-tól a hálózatát audiokönyvek jogellenes megosztására használók személyes adatainak a kiszolgáltatását követelték, amit az ISP megtagadott. Itt tehát a luxembourgi testületnek arról kell döntenie, hogy a felhasználók személyes adatainak a kiadásával kapcsolatos gyakorlatát fenn kívánja-e tartani, vagy azt továbbfejlesztve új tesztet alkotson-e.⁵³ A kérdés jelentőségét mutatja, hogy a Svéd Legfelsőbb Bíróság nem sokkal később elrendelte egy másik fontos eljárás felfüggesztését. Ezúttal a szerzői jogosultak a *TeliaSonera* ISP-től követelték a *SweTorrents* oldal üzemeltetője adatainak a kiadását, azonban a Svéd Legfelsőbb Bíróság elzárkózott ettől a luxembourgi fórum döntésének meghozataláig.⁵⁴

Jól látható, hogy az ISP-k aktívabb szerepvállalásának kérdése kardinális ponttá nőtte ki magát. Ez azonban több sebből vérző tendencia. Egyrészt komoly problémát jelent az eljárások rendkívüli lassúsága. Másrészt egyetlen felhasználó ilyen energia-, idő- és pénzigényes kiiktatása a rendszerből csupán észrevehetetlen javulást hozna, a kiszabott pénzbüntetés/kártérítés pedig általában elhanyagolható. Harmadrészt az ISP-k a jelenlegi uniós szabályozás alapján elhanyagolható időtartamra kötelesek tárolni az előfizetők internethasználatának beazonosítására alkalmas adatokat. A rendszer hatékonyságát kérdőjelezi meg például az a tény, hogy a fájlcserefronton aktív Svédország az elektronikus hírközlési adatok megőrzéséről szóló irányelvet⁵⁵ még át sem ültette nemzeti jogába.

Negyedrészt jelenleg az Európai Unió joga szerint az ISP-k nem kötelesek hálózataikat általános jelleggel monitorozni.⁵⁶ Fontos megjegyezni, hogy az Európai Bizottság egy 2010. év

⁵² A kérdés egészen pontosan így hangzik: „A 2001/29 és a 2004/48 irányelvek, összefüggésben értelmezve a 95/46, 2000/31 és 2002/58 irányelvekkel, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény 8. és 10. cikkére való figyelemmel megengedik-e a tagállamoknak, hogy felhatalmazzák az alapeljárásban eljáró nemzeti bíróságot arra, hogy a tárhelyszolgáltatót arra kötelezze, hogy teljes ügyfélköre vonatkozásában in abstracto és megelőző jelleggel, kizárólag saját költségére és időbeli korlátozás nélkül a szerverein található olyan zeneművet, filmet vagy audiovizuális alkotást tartalmazó elektronikus állományok felderítésére tekintettel, amelyekre nézve a SABAM állítása szerint jogokkal rendelkezik, az e szervereken tárolt információ túlnyomó részét szűrőrendszert működtessen, majd blokkolja ezen állományok cseréjét, pusztán a következő jogszabályi rendelkezés alapján: Emellett [a nemzeti bíróság] eltilthatja a jogsértő magatartástól azokat a közvetítőket, akiknek szolgáltatásait harmadik személy a szerzői vagy szomszédos jogok megsértése céljából veszi igénybe?” Lásd: C-360/10. sz. ügy.

⁵³ Az ezzel kapcsolatos híradások közül lásd például: <http://lexuniversal.com/en/news/13241>.

⁵⁴ Lásd: <http://www.edri.org/edri/number8.24/ecj-case-data-protection-ip-enforcement>.

⁵⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2006/24/EK irányelve (2006. március 15.) a nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtása, illetve a nyilvános hírközlő hálózatok szolgáltatása keretében előállított vagy feldolgozott adatok megőrzéséről és a 2002/58/EK irányelv módosításáról.

⁵⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól, 15. cikk.

végi közleményében úgy fogalmazott, hogy „az irányelv a tagállamokra bízta annak meghatározását, hogy mikor és hogyan lehet eltiltó határozatot kibocsátani egy közvetítő ellen. Ennek a hatékony működéséhez hasznos lehet pontosítani, hogy az eltiltó határozatok nem függhetnek a közvetítő felelősségétől.”⁵⁷ Mivel az általános monitorozási kötelesség kizárása jelenleg a közvetítői felelősség egyik fontos eleme, ezért a Bizottság fenti megfogalmazása könnyen azt eredményezi, hogy e korlátozás felszámolásával a tagállamoknak lehetőségük nyílik általános ellenőrzési, esetleg blokkolási kötelezettséget róni az ISP-kre.

4. Érdemes tisztán látni, hogy *a fájlcsereléssel szembeni küzdelem intenzitása a konkrét célpontok függvényében jelentős eltérést mutat államoként*. A tartalomszolgáltató, illetve -kereső oldalakkal szembeni leghíresebb perek az országok szűk köréből származnak, köszönhetően a szerzői jog területiális jellegének, illetve e szolgáltatások szűkebb számának. Ehhez hasonlóan a felhasználókkal szemben is csak saját országukban van érdemi lehetőség fellépni. Az már sajnálatos módon más kérdés, hogy e jogesetek keresetössége és nyilvánossága ugyancsak változatosan alakul a különféle jogrendszerekben. Az is külön kérdés, hogy a jogosultak, érdekképviselőik és az egyéb jogérvényesítő szervezetek éppen milyen „hadrendben” küzdenek.

Mindezek fényében nem véletlen, hogy hazánkban a legnagyobb visszhangot a különféle (leginkább zárt jelleggel működő, vagyis darknet) torrentoldalak szervereinek rendőrségi lefoglalásai váltották ki. Ezek érdemi ismertetésére e helyütt nincs lehetőség és szükség sem,⁵⁸ két fontos körülményre azonban fel kell hívni a figyelmet. Egyrészt ezek a lefoglalások a legkevesebb esetben járnak tartós sikerrel. Az adott oldal üzemeltetői általában új (esetleg külföldi) szolgáltatóhoz költözve rendkívül hamar újraindítják oldalait, megkérdőjelezve a fizikai eszközök (szerverek) lefoglalásának hatékonyságát.⁵⁹ Másrészt a fájlcserelés hazai megítélésének álságos jellegét hűen tükrözi, hogy terjedőben vannak azok a vélemények, melyek szerint az, hogy az ingyenes, szűkebb körben használt darknet oldalak szervereinek a lefoglalása ellenére a haszonszerzési célokra törekvő, nagy fogyasztói táborral bíró warez-oldalak szerverei érintetlenül működnek, a hatóságok, érdekképviselők és az utóbbi oldalak üzemeltetői közötti „maffiaszerű együttműködésnek” tudható be.⁶⁰ Az ilyen gondolatok a legkevesbé sem segítik a fájlcsereléssel szembeni küzdelmet.

⁵⁷ A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alkalmazásáról. Brüsszel, 2010.12.22. COM(2010) 779 végleges. Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0779:FIN:HU:PDF>.

⁵⁸ Lásd ezzel kapcsolatban például a Mezei, Németh, Békés, Munkácsi: i. m. (4), p. 20–22.

⁵⁹ Lásd Békés Gergely ezzel kapcsolatos gondolatait: Gyenge, Bodó, Detrekői, Békés: i. m. (4), p. 207.

⁶⁰ Egy rendkívül érdekes hír látott napvilágot az Index portálon, amely szerint van olyan warezoldal, amely annak ellenére, hogy az MTI sajtószolgálatának közleményei között is reklámozta magát, a mai napig elérhető az interneten. Lásd: http://index.hu/tech/2010/12/23/a_fajlcseret_uldozik_a_warez_fip_senkit_nem_zavar.

5. Amellett sem lehet elmenni szó nélkül, hogy 2010-ben olyan fejlemények is történtek a jogérvényesítés terén, amelyek miatt egyre többen Kínához hasonlítják az Egyesült Államokat a „netes semlegesség” részleges felszámolása, de legalábbis akadályozása miatt. Az elmúlt évben ugyanis az Egyesült Államok Bevándorlási és a Vámügyek Betartásáért Felelős Hivatala⁶¹ több ízben is weblapok doméncímeinek a lefoglalásával⁶² próbált szembeszállni a vélt vagy valós szerzői jogi jogsértésekkel.⁶³ Ugyan a jogérvényesítés ezen új módja közvetlenül nem függ össze a fájlcsereléssel, azonban gyakorlati jelentőséggel bírhat a jövőben e téren is.

Az előbbi hivatal, illetve az Egyesült Államok vonatkozó jogszabályainak ismerete híján e tendencia érdemi értékelése lehetetlennek tűnik. Figyelmet azonban azért érdemelhet, mert olyan, bíróságon kívüli jogérvényesítési módszerről van szó, amelynek alkotmányos határai egyelőre ismeretlenek, azonban gyors alkalmazhatósága révén sok jogszerű online magatartástól is képes lesz visszatartani a felhasználókat. Ráadásul az ilyen hatósági (állami) viselkedés tovább növeli a netes semlegesség – akár a fennálló jogrendszer, így a szerzői jog ellenében történő – erősítését elszántan követelők táborát.⁶⁴

6. Végül a jogérvényesítés hatékonyságának fokozását célul kitűző ACTA is figyelmet érdemel röviden. Az egyezmény egy része – a polgári és büntetőjogi ügyekben alkalmazható jogérvényesítési eszközök mellett⁶⁵ – a digitális környezet jelenségeire külön kíván reflektálni.⁶⁶ A rendelkezések tudományos és gyakorlati elemzése természetesen időigényes feladat, s ezzel összefüggésben több nehézséggel is számolni kell. Sokáig a tervezetek nem is láttak napvilágot, és a kiszivárogtatott dokumentumok hitelessége is kétségbe vonható volt. Ráadásul valamennyi korábbi tervezet alternatív megközelítéseket tartalmazott, amelyek az érdemi elemzést csak nehezítették. Mindezek mellett az alapos vizsgálatot tovább nehezítheti, hogy az egyezménytervezet 40. cikke szerint az ACTA 30 nappal azt követően lép hatályba, hogy *hat ország ratifikálja, elfogadja vagy jóváhagyja* azt, és erről a szükséges dokumentumokat eljuttatja az egyezmény letéteményeséhez (a japán kormányhoz). Mivel az

⁶¹ A hivatal honlapját lásd: <http://www.ice.gov>.

⁶² Így például a torrent-finder.com torrentkereső oldal, avagy az *OnSmash.com* zeneiblog-domének is lefoglalásra kerültek.

⁶³ A The New York Times egyik cikke szerint olyan blogok doméncímét is lefoglalta a hivatal, amelyek zenei felvételeket (nem kizárólag videoklipeket) tettek felhasználási engedély nélkül elérhetővé, mindezt azonban úgy, hogy a felvételeket gyakran „hallgatolagos beleegyezéssel” maguk a zenészek, azok menedzserei, esetleg kiadók bocsátották a bloggerek rendelkezésére. Lásd: <http://www.nytimes.com/2010/12/14/business/media/14music.html?scp=9&sq=&st=nyt>.

⁶⁴ Avagy azokét, akik már most is amellett érvelnek, hogy a netes semlegesség mint olyan hosszú ideje nem létező jelenség, amelynek helyreállítása csakis kommunisztikus alternatívák segítségével lehetséges (melynek a szerzői jog például nem képezi részét). Lásd különösen: *Dmytri Kleiner: The Telekommunist Manifesto. Network Notebooks*, Amsterdam, 2010.

⁶⁵ Vö.: Chapter II., Section 2. és 4.

⁶⁶ Vö.: Chapter II., Section 5.

egyezményt 2011. március 31-étől lehet aláírni, a megkívánt hat ratifikáció rendkívül hamar összehívható, jelentősen korlátozva ezzel a kritikus hangok felbukkanásának lehetőségét.

Mindezek fényében indokoltnak tűnik, hogy *Magyarország mindaddig ne írja alá az egyezményt, amíg annak alapos tudományos és gyakorlati értékelése meg nem történik.* (A jelek szerint ez a közeljövőben megkezdődhet.) Ugyanerre szólítja fel amerikai szerzői jogászok egy jelentős csoportja saját hazájuk elnökét.⁶⁷

Három csapás a fájlcserélésre

Annak indoka, hogy a fokozatos válasz (vagy másként három csapás) rendszere külön fejezetben kerül bemutatásra, abban keresendő, hogy a francia jogalkotó által nagy nehézségek árán keresztülvitt rendszer új távlatokat nyit és nehézségeket szül a fájlcseréléssel szembeni küzdelemben.

Az alkotmányossági problémák miatt⁶⁸ részben módosított HADOPI törvényről a korábbiakban is olvashattunk a magyar irodalomban.⁶⁹ Kiemelkedő jelentősége folytán azonban e helyütt is indokoltnak tűnik bemutatni, hogy a hatályos jogszabály miként igyekszik szembeszállni a jogvédett tartalmak fájlcserélő rendszerek segítségével történő jogellenes megosztásával.

⁶⁷ Lásd: <http://www.wcl.american.edu/pijip/go/blog-post/academic-sign-on-letter-to-obama-on-acta>. Az egyre bővülő jogirodalmi források közül lásd különösen: Peter K. Yu: Six Secret (and Now Open) Fears of ACTA. Southern Methodist University Law Review, 2010 (megjelenés alatt). A tanulmány letölthető a http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1624813 weboldalról.

⁶⁸ A francia Alkotmánytanács alapvetően két ponton találta alkotmányellenesnek a HADOPI I. törvényt. Egyrészt megsemmisítette azt a rendelkezést, amely szerint az eljárás alá vont felhasználó internet-hozzáférést a HADOPI hatóság függeszthetné fel. Az Alkotmánytanács e szankció alkalmazását kizárólag bírósági úton látta elképzelhetőnek. Másrészt az eljárás alá vont személyre telepített, megdönthetetlen vélelemnek tűnő bizonyítási teher is aggályosnak bizonyult. Lásd: Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009. Lásd: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseilconstitutionnel/root/bank/download/cc-2009580dc.pdf>. Az Alkotmánytanács határozata kapcsán lásd: Jean-Philippe Feldman: Le Conseil constitutionnel, la loi „Hadopi” et la présomption d’innocence. La Semaine Juridique, No 28 – 6 Juillet 2009, p. 25–28. A határozat másik sokat idézett eleme az, hogy az Alkotmánytanács a véleménynyilvánítás szabadságát kiterjesztette az internethez való hozzáférés jogára is, alapjogi védelmet biztosítva az utóbbinak. Ezzel kapcsolatban lásd: Alain Strowel: Internet Piracy as a Wake-up Call for Copyright Law Makers – Is the „Graduated Response” a Good Reply? The WIPO Journal, 2009. 1. sz., p. 75–86. A HADOPI I. törvény többi lényeges rendelkezését mindezeket követően tehát az Alkotmánytanács nem semmisítette meg, így azokat az államfő kihirdethette. Az Alkotmánytanács második határozatában a HADOPI II. törvényben foglalt módosításokat már alkotmányosnak találta. Lásd: Décision n° 2009-590 DC du 22 octobre 2009. Lásd: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseilconstitutionnel/root/bank/download/cc-2009590dc.pdf>. Ezzel kapcsolatban lásd: Par Allan Gautron: La „réponse graduée” (à nouveau) épinglée par le Conseil constitutionnel – Ou la délicate adéquation des moyens aux fins. Revue Lamy Droit de l’Immatériel, No 51 – Juillet 2009, p. 63–73.

⁶⁹ A 2010-es magyar jogi irodalomból lásd különösen: Mezei: Digitális sampling és fájlcsere, i. m. (4), p. 219–223.; Kovács: i. m. (4), p. 44–46.; Gyenge, Bodó, Detrekői, Békés: i. m. (4), p. 204.

A HADOPI II. törvény⁷⁰ egyik legfontosabb változása, hogy – a korábbiakkal ellentétben – világosan a szerzői művek büntetőjogi védelmének erősítésére törekszik. Ezzel összefüggésben négy új vétségi és két új kihágási alakzatot hozott létre. A felhasználókkal kapcsolatos legfontosabb vétségi alakzat⁷¹ szerint bírósági ítéletben három évig terjedő szabadságvesztéssel és 300 000 euróig terjedő pénzbüntetéssel sújtható az, aki filmművészeti és egyéb audiovizuális alkotásokat filmszínházban rögzít. Abban az esetben, ha a felvétel felhasználása utóbb internetes környezetben történik, mellékbüntetésként az elkövető internet-hozzáférése is felfüggeszthető 2–12 hónapra. Abban az esetben, ha ez utóbbi mellékbüntetés kijátszása céljából a terhelt új internet-hozzáférési szerződést köt (egy másik ISP-vel), ugyancsak vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel és 200 000 euróig terjedő pénzbüntetéssel sújtható.⁷² A HADOPI II. törvény egyébként új vétségi alakzatként az ISP-eket is 5000 euróig terjedő pénzbüntetés kiszabásával fenyegeti arra az esetre, ha nem teljesítik a törvény által rájuk kirótt közreműködési feladatokat.⁷³ A negyedik vétségi formula az alábbiakban bemutatásra kerülő fokozatos válasz rendszere keretében kiszabható mellékbüntetés (internet-hozzáférés időleges felfüggesztése) kijátszását kívánja szankcionálni.⁷⁴

Jól látható tehát, hogy *a vétségi alakzatok csak közvetve kívánnak/képesek fellépni a fájlcsereléssel szemben*. A filmszínházban kamerával rögzített felvételek engedély nélküli megosztása bár fontos eleme a fájlcserelés mindennapjainak, azonban – elsősorban a gyenge minőségű felvétel és a zavaró háttérzörejek miatt – nem igazán népszerű forrása annak. Az ISP-ekkel szembeni vétségi alakzat a HADOPI-hatóság munkájának hatékonyságát hivatott biztosítani, a felfüggesztett internet-hozzáférés kijátszásának szankcionálása pedig azzal magyarázható, hogy így módon igazolható az elkövető „notórius jog sértő” mivolta. Valójában azonban valamennyi vétségi alakzat tüneti kezelésnek tűnik, ráadásul csupán a problémakör egy szűk szegmense terén.

A közhiedelemmel ellentétben *a három csapás alkalmazására „csupán” egy kihágásként kezelt jogsértés esetén van lehetőség*. A fokozatos válasz rendszere a következőképp fest.⁷⁵ A szerzői jogosultak által gyűjtött adatok⁷⁶ fényében a HADOPI-hatóság az előfizető ISP-jén keresztül elektronikus levélben figyelmezteti azokat a személyeket, akik elmulasztották ellenőrizni, hogy internet-hozzáférésüket védett művek többszörözésére, nyilvánossághoz

⁷⁰ Projet de loi relatif à la protection pénale de la propriété littéraire et artistique sur internet, adopté le 22 septembre 2009, N° 337, Assemblée nationale. Lásd: <http://www.assembleenationale.fr/13/pdf/ta/ta0337.pdf>.

⁷¹ Code de la propriété intellectuelle (CPI), Art. L.335-3 új, 3. bekezdése, illetve Art. L.335-7.

⁷² Az ezzel kapcsolatos rendelkezéseket a HADOPI II. törvény a francia büntetőjogi törvénykönyvben (434–41. szakasz) helyezte el.

⁷³ CPI, Art. L.335-7.

⁷⁴ CPI, Art. L.335-7-1, 4. bekezdés.

⁷⁵ Ennek részletes szabályozását lásd: CPI, Art. L.335-7-1, 1–3. bekezdés.

⁷⁶ Az adatokat a francia alapítású Trident Media Guard cég végzi. A cég honlapját lásd: <http://www.tmg.eu>.

közvetítésére, terjesztésére vagy a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételére használják-e. Ebben az üzenetben megjelölik a jogsértés elkövetésének idejét, de a konkrét tartalomra (zene, film stb.) nem tesznek utalást. Egyúttal tájékoztatást adnak a címzettnek arról, miként tudja a jövőben megakadályozni az internet-hozzáférés szabálytalan használatát. A figyelmeztetést egyébként hat hónapnál nem régebbi jogsértés miatt hat hónapon belül kell továbbítani, ami effektíve azt jelenti, hogy valamennyi potenciális fájlcsereelő „egy évig félhet”, hogy kap-e figyelmeztetést. Mindezekből jól látszik, hogy a francia rendszer ténylegesen nem a fájlcserelést bünteti, hanem azt, ha valaki nem akadályozza meg, hogy internet-hozzáférése révén jogsértések valósuljanak meg.

Ezt követően a figyelmeztetéssel sújtott személy hálózata az érintett ISP követi figyelemmel. Amennyiben a figyelmeztetés kézhezvételétől számított hat hónapon belül ismételt kötelezettségzegést követ el az előfizető, a HADOPI-hatóság az ez irányú tájékoztatást követően – ismételt hat hónapon belül – hivatalos (papíralapú) levélben szólítja fel az előfizetőt a jogsértés megszüntetésére.

Amennyiben a második figyelmeztetés kézhezvételétől számított egy éven belül harmadszor is jogsértésen érik az előfizetőt, akkor a HADOPI-hatóság „egyértelmű gondatlanság” (*„négligence caractérisée”*) kihágása miatt bírósági eljárást kezdeményez az érintett személlyel szemben. Az ügyben eljáró egyesbíró főbüntetésként 1500 euróig terjedő pénzbüntetéssel sújthatja a jogsértőt, mellékbüntetésként pedig legfeljebb *egy hónapra* felfüggesztheti internet-hozzáférését. Ezen időszak alatt az előfizetési díjat továbbra is fizetnie kell, és új előfizetési szerződés sem köthető másik szolgáltatóval. Utóbbi tilalom megszegése, mint láthattuk, vétségnek tekinthető, amelyért legfeljebb 3750 EUR pénzbüntetéssel sújtható a jogsértő.

A HADOPI-hatóság 2010 szeptemberében kezdte el érdemi munkáját, a rendszer azonban egyelőre „nem ég üzemi hőfokon”. Bár az adatgyűjtés eredményeként napi közel 50 000 jogsértésen ért személy adatait bocsátják a hatóság rendelkezésére, azonban a hatóság ezek közül 2010 végéig átlagosan csupán napi 2000 „első” figyelmeztetés továbbítása iránt intézkedett.⁷⁷ Ez a tempó nemcsak a jogalkotó⁷⁸ és a jogosultak igényeitől marad el, de a hatóság munkájának hatékonyságát is nagyban veszélyezteti. A második csapásnak ugyanis csak akkor van helye, ha bebizonyosodik, hogy a jogsértő személy fél éven belül ismételt elmulasztja ellenőrizni internet-hozzáféréseinek szabályszerű használatát. A naponta kiküldött alig 2000 figyelmeztetés, illetve az internet-előfizetők milliós száma mellett életszerűtlen

⁷⁷ Ezzel a hatóság 2010. év végén átlépte a „bűvös” százezres határt. Ezzel kapcsolatban lásd: http://eszerint.blog.hu/2010/12/29/tul_a_szazezredik_figyelmeztetesen.

⁷⁸ A francia kulturális miniszter egy ízben kifejtette, hogy reményei szerint a rendszer rendes működése esetén 10 000 „első” és 3000 „második” figyelmeztetés továbbítására, valamint 1000 internet-hozzáférés felfüggesztésére kerül sor naponta. Lásd francia nyelven: <http://www.ecrans.fr/Hadopi-Envoyer-une-dizaine-de,6789.html>.

lenne azt várni, hogy ezrével kapjanak ugyanazok a személyek ismételt figyelmeztetést rövid időn belül. A második csapás hatékonyságával kapcsolatos adatokra egyelőre még hosszú hónapokig kell várni.

2010-ben a fokozatos válasz koncepciója Franciaországon kívül is megvetette lábát, habár az igazi siker egyelőre várat magára. Az egyik leginkább figyelemre méltó esemény az angol Digital Economy Act⁷⁹ 2010. áprilisi elfogadása (és júniusi hatályba lépése) volt. A törvényt már az előkészítési szakaszban is különös figyelem kísérte, elfogadását követően pedig alig három hónappal két vezető ISP támadta meg az angol High Court előtt. A *TalkTalk* és a *BT* internetszolgáltató több okból is támadja a törvényt. Egyrészt szerintük azt nem kellő alaposággal fogadták el,⁸⁰ másrészt a törvény érdemi rendelkezései nem állnak teljes összhangban az Európai Unió joganyagával, különösen az elektronikus kereskedelmi és az adatvédelmi előírásokkal.⁸¹ A High Court a beadványnak 2010. november 11-én helyt adott, és a Digital Economy Act „felülvizsgálatának” első tárgyalási napjával 2011. február 7-ét tűzte ki.⁸² Mindez azt jelenti, hogy a fokozatos válasz koncepciója egyelőre a viták keretében marad.⁸³

Franciaország mellett Új-Zéland is az elsők között vette tervbe a fokozatos válasz jogszabályi rendezését. A kezdeti aktivitás azonban lanyhulni látszik. Hiába dolgoztak ki ezzel kapcsolatban egy olyan jogszabálytervezetet,⁸⁴ ami még magát a fájlcserélést is definiálni próbálta,⁸⁵ ennek parlamenti elfogadása máig nem történt meg.⁸⁶

⁷⁹ Digital Economy Act 2010, 2010 c. 24. A törvény szövegét lásd: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/24/pdfs/ukpga_20100024_en.pdf.

⁸⁰ A végszavazáson ugyanis a Képviselőház 650 tagjából csupán 236-an adták le voksukat (36,3%), ők is 189:47 arányban. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy az angol alsóházi képviselőknek csupán 29%-a támogatta ezt a nagy horderejű törvényjavaslatot.

⁸¹ A két internetszolgáltató 79 oldalas beadványa (angol nyelven) az alábbi linken érhető el: <http://www.btplc.com/newsadmin/attachments/statement%20of%20facts%20and%20grounds.pdf>.

⁸² A bírósági végzés (angol nyelven) az alábbi linkre kattintva érhető el: <http://www.btplc.com/newsadmin/attachments/order%2011%20nov%202010.pdf>.

⁸³ Ezzel összefüggésben lásd: Ian Lloyd: UK: Increase of Data Protection and Decrease of Digital Economy Act. Computer Law Review International, 2010. 5. sz., p. 159–160. Guido Westkamp: The Digital Economy Act and Copyright Liability: Initial Observations on the Dangers of Self-Regulation. Computer Law Review International, 2010. 6. sz., p. 170–178.

⁸⁴ Copyright (Infringing File Sharing) Amendment Bill 119-2 (2010), Government Bill. Angol nyelven lásd: <http://www.legislation.govt.nz/bill/government/2010/0119/latest/DLM2764312.html>.

⁸⁵ Copyright (Infringing File Sharing) Amendment Bill, Art. 122A (1): “File sharing is where (a) material is uploaded via, or downloaded from, the Internet using an application or network that enables the simultaneous sharing of material between multiple users; and (b) uploading and downloading may, but need not, occur at the same time.” A törvényi megfogalmazás komoly vitára adhat okot, hiszen így például a DDL-oldalak is e definíció alá tartoznának, holott szolgáltatásuk technikailag nagyon távol esik a P2P-fájlcseréléstől.

⁸⁶ A törvénytervezet rövid elemzését lásd: Simon Fogarty: New Zealand: Copyright (Infringing File Sharing) Amendment Bill. Computer Law Review International, 2010. 2. sz., p. 60–61.

2010 áprilisában Philippe Monfils nyújtott be egy törvénytervezetet a belga szenátus elé. E javaslat ugyancsak büntetőjogi keretek között, azonban három helyett négy csapással szankcionálná a jogellenes fájlcserező szolgáltatások alkalmazását.⁸⁷ Az előterjesztés sokat merített a francia jogalkotás tapasztalataiból, s ezért eredendően is bírósági szankcionálás-sal számolt. Emellett – haladó szellemiségét is tükrözve – arra is lehetőséget teremt, hogy az ISP-k és a közös jogkezelők megállapodásokat kössenek egyes tartalomszolgáltatókkal a jogszerűen végezhető fájlcserezés feltételeiről.⁸⁸ E törvényjavaslat szintén nem került előre elfogadásra.

Mindezek mellett egy további fokozatosválasz-szisztéma igényel alapos áttekintést. Az ír *Eircom* ISP és az ír hanglemezszoftvérség (*IRMA*) ugyanis az állami kereteken kívül álló megegyezést kötött. Ennek értelmében az *IRMA* által⁸⁹ gyűjtött adatok alapján az *Eircom* első ízben tájékoztatja az előfizetőt arról, hogy IP-címét jogellenes célokra használták. A második értesítés az internetkapcsolat felfüggesztésére való figyelmeztetést is tartalmazza. Amennyiben a figyelmeztetés ellenére az előfizető IP-címéről továbbra is jogsértéseket követnek el, az *Eircom* maga kapcsolja le az előfizető internet-hozzáférését. S bár a megállapodást többek élesen kritizálták (így az ír adatvédelmi biztos is), 2010 áprilisában bírósági megerősítést nyert.⁹⁰ Az adatgyűjtés ennek megfelelően a nyár során kezdetét vehette.

A megoldás előnye, hogy a bonyodalmas és rendkívül népszerűtlen jogalkotási mechanizmusok helyett gyors, rugalmas formában kísérli meg kezelni a helyzetet. A szisztéma legnagyobb hátránya azonban ugyanezen előnyből fakad. A rendszer állami kényszer híján csak akkor tűnik ténylegesen hatékonynak, ha abban az internetszolgáltatók összességére részt vesz, ellenkező esetben a résztvevő ISP-k ügyfeleik elvesztését kockáztatják azon szolgáltatók javára, akik kivárára játszanak, esetleg nyíltan szembe mennek a megállapodással. Nem véletlen, hogy az *IRMA* öles léptekkel igyekezett más, népszerű ISP-ket is a megállapodás szárnyai alá vonni. Közülük a *UPC* vonakodott leginkább ettől. Egy késő őszi bírósági ítéletben – az *Eircom–IRMA*-egyezséget jóváhagyó – Charleton bíró rögzítette, hogy a *UPC* nem kötelezhető a három csapás rendszerének alkalmazására. Az ír jog alapján csupán a jogsértő tartalmak eltávolítása követelhető, amennyiben erre nézve a jogosult bírósági végzést szerez. A bíró külön hangsúlyozta, hogy a *UPC* mindaddig valamennyi ilyen végzésnek eleget tett, így semmilyen mulasztás nem írható a terhére. Charleton bíró azt is érzékeltette,

⁸⁷ S. 4-1748 Proposition de loi favorisant la protection de la création culturelle sur Internet, document législatif n° 4-1748/1. A törvénytervezet szövegét francia és holland nyelven egyaránt lásd: <http://www.senate.be/www/webdriver?MltabObj=pdf&MlcolObj=pdf&MlnamObj=pdfid&MltypeObj=application/pdf&MlvalObj=67111992>.

⁸⁸ Uo., 12–13. cikk.

⁸⁹ Az adatgyűjtésben az *IRMA*-t az ausztrál iiNet-ügyben is érintett DtecNet cég segíti.

⁹⁰ A megállapodás és a bíróság egyezséget jóváhagyó ítéletének elemzését lásd részletesen: Eva Nagle: "To Every Cow its Calf, to Every Book its Copy" – Copyright and Illegal Downloading after EMI (Ireland) Ltd v Eircom. Entertainment Law Review, 2010. 6. sz., p. 209–214.

hogy szerinte a *UPC* (hasonlóan egyébként az *Eircom*hoz) csupán „egyszerű adatátvitelt” („mere conduit”) nyújtó szolgáltató. Ebből az következik, hogy arra sincs módja (illetve kötelessége), hogy blokkolja például a *The Pirate Bay* oldalát.⁹¹

Hogy e modell nem teljesen életképtelen, két példával illusztrálható. Az *Eircom*, átérezve a helyzet komolyságát, külön megállapodást kötött a legnagyobb zenei kiadókkal, hogy azok repertoárjából az *Eircom* előfizetők havidíjas szolgáltatás keretében meghatározott számú dalt tölthessenek le.⁹² Az ilyesfajta üzleti modellek bizonyosan alkalmasak (legalább) a hezitáló felhasználók megtartására. Másrészt az Egyesült Államokból is folyamatosan érkeznek hírek, hogy az ISP-k maguk vállalják rendszereik ellenőrzését, és jogsértő előfizetőik internet-hozzáféréseinek korlátozását.⁹³ Ez pedig azt tükrözi, hogy az *Eircom* valószínűleg nem egymagában képviseli a fájlcsereléssel szemben tenni vágyó ISP-k táborát.

Alternatív megoldások, technológiai fejlemények

Az elmúlt év persze nem csak a fájlcsereléssel szembeni támadásokról szólt. Ahogy az elmúlt években eddig is tapasztalható volt, maga a fájlcsereelő társadalom is folyamatosan képes megújulni. Ezeket a változásokat valószínűleg lehetetlen nyomon követni, hiszen csak példaként a jelenleg legelterjedtebb P2P fájlcsereelő technológia (*BitTorrent*) nyílt forráskódú szoftverre épül, így ennek továbbfejlesztésére bárki vállalkozhat. Ennek egyik lehetséges irányát mutatta meg a *The Pirate Bay*, amikor 2009 őszén bevezette az ún. mágneslinkeken alapuló technológiát, amely lehetővé tette a trackerek nélküli működést.

Mindez előre jelezte, hogy rövid időn belül más, hasonló elveken működő, illetve hasonló célokat szolgáló alkalmazások jelenhetnek meg a piacon. 2010. év végén a hollandiai *Delft University of Technology* tudósai bejelentették, hogy megalkották az első, ténylegesen tracker nélkül működő torrentalkalmazást. A *Tribler* névre keresztelt kliens – saját kereső-funkciójának segítségével – a klienst használó többi peer számítógépéről szerzi be a keresett torrenttel kapcsolatos információkat. A kliens mindezek mellett azonnali videó streamelési lehetőséget biztosít, spamszűrő funkcióval van ellátva, és a felhasználók maguk alakíthatják ki kedvenc „tartalomcsatornáikat” is. Ez utóbbi funkció segítségével a felhasználók a maguk által szerkesztett tematikus csatornákon keresztül sokkal gyorsabban férhetnek hozzá egyes témakörökhöz, fájlokhoz, előadókhoz stb. S bár a *Tribler* jelenleg messze van attól, hogy népszerű klienssé váljék, mégis a torrentalkalmazások új, innovatív változatát jelenti.⁹⁴

⁹¹ EMI Records (Ireland) Ltd., et al., v. UPC Communications Ireland Ltd., 2009 No. 5472 P (unreported), lásd: <http://www.scribd.com/doc/39104491/EMI-v-UPC>. Egyes vélemények szerint Charleton bíró ezzel azt jelezte, hogy az Eircom–IRMA-egyezség jóváhagyásakor hibát vétett. Lásd: <http://edri.org/edriagram/number8.20/irish-trial-3-strikes-upc>.

⁹² Lásd: http://pressroom.eircom.net/press_releases/article/eircom_Statement_on_Illegal_File_Sharing.

⁹³ A Suddenlink ISP kapcsán lásd: <http://torrentfreak.com/us-isp-disconnects-alleged-pirates-for-6-months-100924>.

⁹⁴ Ezzel kapcsolatban lásd: http://eszerint.blog.hu/2010/12/10/indul_a_teljes_tracker_nelkuli_torrentezés.

Egyelőre szintén csak gyerekcipőben jár a torrenttechnológia és a televíziós műsorok streamelésének ötvözése.⁹⁵ Ennek egyik lehetséges irányát jelentheti a sportközvetítések fájlcsereelő rendszerek, illetve P2PTV segítségével való megosztása. 2010-ben szerzői jogászok egy csoportja adatfelmérés keretében igyekezett némi képet kapni e témában. A kutatás⁹⁶ szűkös erőforrásai ellenére jól érzékelteti, hogy a sportközvetítések sokáig nem lesznek olyan népszerű fájlcsereelési „célpontok”, mint a zeneművek, a mozifilmek, a televíziós sorozatok, a szoftverek avagy újabban az e-könyvek. Ennek elsődleges oka, hogy a fogyasztók a televíziós közvetítéseket választják azok aktualitása/időszerűsége és jobb minősége miatt.⁹⁷

Az előzőekben említett fejlemények hangsúlyozottan P2P-alapokon működő fájlmegosztó alkalmazásokkal függtek össze. A fájlcserefront azonban szélesedni, illetve eltolódni látszik napjainkban. Egyre jelentősebb piaci pozíciókra tesznek szert ugyanis olyan alternatív megoldások, mint például a tárhely- és a linkelési szolgáltatásokat ötvöző DDL-oldalak („direct download link”).⁹⁸ Ezek ugyanis kiváló lehetőséget teremtenek arra, hogy az oldal használói szabadon feltölthessenek különféle tartalmakat a szolgáltató szervereire, s azokat a feltöltést követően generált link nyilvánosságra hozatalával bárki számára elérhetővé tethessék. A legismertebb ilyen szolgáltató (*RapidShare*) felelősségét 2010 során ráadásul az Egyesült Államokban⁹⁹ és Németországban¹⁰⁰ is kizárták az oldal használói által elkövetett szerzői jogi jogsértésekkel kapcsolatban.¹⁰¹

Másrészt mivel a jogsértésekkel szembeni küzdelem egyik fontos formájává válhat a felhasználók internetes adatforgalmát alapul vevő három csapás rendszer, ezért folyamatosan erősödő alternatívát biztosítanak az online anonimitást nyújtó szolgáltatások (OAS). Ezek erősödését konkrét szociológiai felmérések igazolják Svédországban. Ezek szerint a fájlcsereelési „hajlandóság” a jogérvényesítési irányelvet Svédországban átültető nemzeti jog-

⁹⁵ A P2PTV-vel kapcsolatban lásd: *Mezei, Németh*: i. m. (4), p. 75–80.

⁹⁶ *Mezei, Németh, Békés, Munkácsi*: i. m. (4).

⁹⁷ A kutatás erre ugyan nem tért ki, azonban – feltéve, hogy Bodó Balázs érvelése e téren is megállja a helyét – feltételezhető, hogy a televíziós közvetítések népszerűsége annak is betudható, hogy mivel napjainkban a sportesemények széles köréhez hozzá lehet jutni a sportcsatornákon keresztül, ezért nincs olyan mozgatórugó, amely a fogyasztókat az illegális forrásokhoz terelné. Bodó Baláznak a kereslet és kínálat összefüggéseivel kapcsolatos érvelését röviden lásd: *Gyenge, Bodó, Detrekői, Békés*: i. m. (4), p. 205–206.

⁹⁸ Ezek működésének bemutatását lásd: *Mezei Péter, Németh László*: A Direct Download Link (DDL) szolgáltatás szerzői jogi megítélése. Infokommunikáció és Jog, 2009, 5. sz., p. 179–186.

⁹⁹ *Perfect 10, Inc., v. Rapidshare A.G., et al.*, 09-CV-2596 H (WMC), US District Court for the Southern District of California. Lásd: <http://www.docstoc.com/docs/18447440/Perfect-10-Inc-v-Rapidshare-AG-et-al>.

¹⁰⁰ OLG Düsseldorf 27.4.2010 (20 U 166/09) – *Rapidshare I.*, Multimedia und Recht, 2010, p. 483–487. (Anm. Schröder – Raimert); OLG Düsseldorf 6.7.2010 (20 U 8/10) – *Rapidshare II.*, Multimedia und Recht, 2010, p. 702–704.

¹⁰¹ Ennek részletes ismertetését lásd: *Mezei*: Tisztul a kép a RapidShare körül? i. m. (4).

szabály elfogadását követően közel 37%-kal csökkent. Ezzel egy időben azonban az OAS-t használók aránya a fájlcsere-őrök körében 10% fölé emelkedett. Sőt, a napi rendszerességgel fájlcsere-őrök esetén ez az arány még dominánsabb: e felhasználók 28,6%-a igyekszik tevékenységét OAS-alkalmazással elfedni.¹⁰²

Záró gondolatok

A fentiek fényében alapvetően két közhelyszerű megállapítás tehető: egyrészt a fájlcsere-léssel szembeni küzdelem rendkívül sokoldalú jelenség, másrészt megnyugtató rendezése jó ideig nem várható. Az előzőekben előadottak csak és kizárólag jogi oldalról közelítették meg a kérdéskört. Ez a fajta szűk nézőpont természetesen rendkívül helytelen, hiszen elfelejti figyelembe venni azt, hogy a fájlcsere-lést a társadalom rendkívül széles rétegei űzik, akiknek a meggyőzése elrettentő eszközökkel csak felületesen és időlegesen lehetséges. Hazánkban elsősorban Bodó Balázs az, aki e diszfunkcionális állapot felszámolását a jogosulti oldal és a közvetítők (piaci szereplők) közötti összehangoltabb együttműködésben látja. Természetesen *az sem véletlen, hogy a jog és a gazdaság szereplői szeretik inkább a fájlcsere-lés negatív, valamint a társadalomtudomány és az IT-szakma, illetve maguk a felhasználók pedig annak pozitívumait hangsúlyozni*. Vélhetően egyik megközelítés sem képes a jelenséget konzekvensen értékelni, illetve megoldani.

2011 ezért nem csupán a további szigorítás, hanem a felhasználókat a jogellenes szférából a jogszerű szolgáltatások piacára visszacsábító, versenyképes üzleti modellek világszintű elterjesztésének az éve kell, hogy legyen. Ebben nemcsak az állam szerepe hangsúlyos, hanem a jogosultak és érdekképviselőik nyitottsága is elvárt. Mindez természetesen nem szülhet sikert mindaddig, amíg a fogyasztói oldal sem érzi át, hogy a fájlcsere-lés jelenlegi tendenciái rendkívüli mértékben visszavetik azt az alkotótévékenységet, amelyet maguk is élvezni kívánnak.

¹⁰² Lásd: *Stefan Larsson, Måns Svensson: Compliance or Obscurity? Online Anonymity as a Consequence of Fighting Unauthorized File sharing. Policy & Internet, 2010. 4. sz., p. 77–105.*

Dr. Vida Sándor*

VÉDJEGYHASZNÁLAT ÖSSZEHASONLÍTÓ LISTÁKKAL VALÓ REKLÁMOZÁSNÁL

Úgy tűnik, hogy az összehasonlító reklám a szakmai érdeklődés előterében áll: a Nemzetközi Versenyjogi Egyesület bordeaux-i kongresszusának (2010) központi témája volt. Az sem tekinthető véletlennek, hogy az Európai Bizottság által egy összehasonlító reklám tárgyában hozott előzetes döntésről (buborékábrák – vagy 02-ügyként említett) *Bacher* is,¹ magam is² beszámoltunk, nem is említve a nagyszámú külföldi kommentárt.³

Az összehasonlító reklám mint marketingeszköz

A Nemzetközi Versenyjogi Egyesület bordeaux-i kongresszusára készített szintézisében (General Report) a német *Glöckner*⁴ professzor többek között azt mondja, hogy az összehasonlító reklám fogalmának a közgazdasági irodalomban nem található olyan meghatározása, amelyet a többség elfogadna. Sőt, meglepő módon (legalábbis a jogtudós számára) akadnak olyan közgazdászok, akik a jogászok által fogalmazott definíciókat használják az összehasonlító reklám marketingben elfoglalt pozíciójának leírására.⁵

A közgazdaság-tudomány általában a piac körülményeiből indul ki, ezek pedig univerzális jellegűek. Ugyanakkor, ha arra kerül sor, hogy az összehasonlító reklám hatásait üzleti vagy marketingvontatkozásban elemezzék, a legtöbb szerző feltűnően visszafogott. Ennek a kvázi önkorlátozásnak az egyik oka eléggé kézenfekvő: az összehasonlító reklám olyan jelenség, amelyet csak abban az összefüggésben lehet vizsgálni, ahol az megjelenik. A másik ok pedig arra a tényre vezethető vissza, hogy az egyéb marketingtechnikákhoz viszonyítottan az összehasonlító reklám különösen „kultúrafüggő”. Vannak ugyanis olyan társadalmak, ahol az széles körben használatos, beleértve a kiválóságra való utalást is. Ezzel szemben más társadalomban a piaci szereplők attól tartanak, hogy az összehasonlító reklám negatív hatással lehet az ő saját piaci imázsukra. A közvélemény szerint ugyanis az a szakmai integritás és a hitelesség hiányával hozható kapcsolatba. A harmadik ok ismét a

* jogtanácsos, Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda

¹ *Bacher Gusztáv* in A reklámjog nagy kézikönyve (szerk. *Tóth Tihamér*). Budapest, 2009, 1261-1267 széljegy.

² *Vida Sándor*: Az Európai Bíróság joggyakorlata II. Miskolc 2010, p. 170.

³ Példák: *Vida*: i. m. (2), p. 188.

⁴ *J. Glöckner*: To what extent can intellectual property rights (trademarks, patents, designs, copyrights, designations of origin) limit comparative advertising? Bordeaux 2010 – www.ligue.org.

⁵ *Rennhak, Kapfelberger* in: Schriften zur Empirischen Forschung und quantitativen Unternehmensplanung, 2000 Bd. 2. p.4.

jogi helyzettel kapcsolatos: az olyan országokban, amelyekben az összehasonlító reklám zavaros jogszabályi környezetben jelenik meg, a piaci szereplőket a pereskedéstől való félelem tarthatja vissza annak alkalmazásától. Mindezekből pedig az következik, hogy nincsenek olyan megbízható tények (*hard facts*), amelyek alapján az összehasonlító reklám közgazdasági hatása általánosítva volna értékelhető, s erre az értékelésre elvont jogi következtetéseket lehetne alapítani.

Sőt van néhány ismert körülmény, amely magyarázatként szolgál arra, hogy az összehasonlító reklámot meglepően ritkán alkalmazzák, még akkor is, ha a jogi környezet ezt megengedi. Hiszen a jogi normáknak való megfelelés követelménye azonos, mint a hirdetések egyéb fajtáinál. Általánosan elismert, hogy az összehasonlító reklám pozitív hatásokkal is jár. Ilyen például, hogy az a fogyasztótól nagyobb figyelmet követel meg, és ennek következtében nagyobb érdeklődést is válthat ki. Az összehasonlító reklám legfontosabb gazdasági-marketinghatása, hogy a fogyasztók a termék tulajdonságait jobban megismerik. Ennek következtében pedig az jelentős hatást gyakorolhat a fogyasztók vásárlási elhatározása, vásárlási döntése tekintetében.

Ugyanakkor az sem vitatható, hogy az összehasonlító reklám az azt alkalmazó számára negatív hatással is jár: hiszen az összehasonlító reklámot a fogyasztók sokszor egy kevésbé hiteles termékhez kapcsolják, s azt gyakran agresszív, sőt, néhol tisztességtelen reklámfajtának is tekintik. A fogyasztók meglévő ismereteinek az összehasonlító reklámmal közvetített információval való szembesülése kognitív disszonanciát eredményezhet, nevezetesen a (reklámozó) forrás lekicsinylését, vagy ellenérveket fakaszthat, más szóval a reklám címzettjeinél védekező mechanizmust válthat ki a kognitív egyensúly visszaállítása érdekében. Ezenfelül az összehasonlító reklám azzal a kockázattal is jár, hogy felhívja a figyelmet a versenytárs termékére, és adott esetben reklámháborút indukál.

Kézenfekvő, hogy a tagállamokban is tapasztalható többféle szabályozás készítette az EK-t arra, hogy e tárgyban 1997-ben egységes jogi szabályozást, pontosabban irányelvet tegyen közzé.

A L'Oréal-ügy tényállása⁶

A nemzeti eljárást a L'Oréal SA, a Lancôme Parfums et Beauté & Cie, valamint a Laboratoires Garnier & Cie (a továbbiakban: L'Oréal) a L'Oréal vállalati csoportba tartozó cégek, amelyek többek között minőségi illatszereket gyártanak és forgalmaznak (perösszefoglaló, 7. pont) indították.

A L'Oréal jogosultja a parfümök és más illatszerek tekintetében lajstromozott alábbi (brit) nemzeti, nemzetközi, illetve közösségi védjegyeknek:

⁶ P. Mengozzi főtanácsnok perösszefoglalója alapján – C-487/07 ügyszám, magyarul is.

- a TRÉSŐR márka vonatkozásában:
 - a TRESOR nemzeti szővédjegy (ékezet nélkül, a továbbiakban franciásan: TRÉSŐR szővédjegy),
 - egy elől- és oldalnézetből ábrázolt parfümös üveg formájából és az azon egyebek mellett feltüntetett „TRÉSŐR szőból álló, sző- és ábrás nemzeti védjegy (a továbbiakban: a TRÉSŐR parfümös üvegének védjegye),
 - egy előlnézetből ábrázolt parfüm dobozának színes ábrájából és az azon egyebek mellett feltüntetett TRÉSŐR szőból álló, sző- és ábrás nemzeti védjegy (a továbbiakban: a TRÉSŐR doboz védjegye);
- a MIRACLE márka vonatkozásában:
 - a MIRACLE közösségi szővédjegy (a továbbiakban: MIRACLE szővédjegy),
 - egy előlnézetből ábrázolt parfümös üveg formájából és az azon egyebek mellett feltüntetett MIRACLE szőból álló, sző- és ábrás nemzeti védjegy (a továbbiakban: a Miracle parfümös üvegének védjegye),
 - egy előlnézetből ábrázolt parfüm dobozának színes ábrájából és az azon egyebek mellett feltüntetett MIRACLE szőból álló, sző- és ábrás nemzetközi védjegy (a továbbiakban: a MIRACLE doboz védjegye)
- az ANAÏS-ANAÏS nemzeti szővédjegy;
- a NOA márka vonatkozásában:
 - a NOA NOA nemzeti szővédjegy
 - a stilizált betűvel szedett NOA szőt tartalmazó sző- és ábrás nemzeti és közösségi védjegyek (perősszefoglaló, 8. pont).

A Bellure NV, belga jog szerinti cég 1996-ban, illetve 2001-ben forgalmazta a CREATION LAMIS és DORALL sorozat termékeit az európai parfümpiacokon; a termékeket az általa választott kivitelezésben egy harmadik országban gyártatta. A Starion International Ltd (a továbbiakban Starion) ezeket a parfümőket a Bellure-től szerezte be, és nagykereskedők, valamint diszkontáruházak útján (*hard discount*) forgalmazta Nagy-Britanniában. A Starion ezenkívül a STITCH sorozatba tartozó parfümőket is forgalmazott Nagy-Britanniában. A Malaika Investments Ltd, amely „Honeypot Cosmetic & Perfumery Sales” kereskedelmi név alatt végzi tevékenységét (a továbbiakban: Malaika), a CREATION LAMIS sorozatba tartozó parfümutánszatokat forgalmazott Nagy-Britanniában, amelyeket a Stariontól szerzett be. E három sorozatba tartozó parfümők sikeres parfümők utánszátai voltak, és azokat rendkívül alacsony kiskereskedelmi áron (kevesebb, mint 4 angol fontért) értékesítették (perősszefoglaló, 9. pont).

Parfümjeinek Nagy-Britanniában való forgalmazásánál a Starion és a Malaika – a kiskereskedőknek továbbított – összehasonlító listákat (a továbbiakban: összehasonlító listák) alkalmazott, amelyek az illat hasonlósága alapján minden egyes ilyen parfümőt egy luxusparfümnek feleltettek meg, ez utóbbit a szővédjegyre utalással határozták meg. Ezeken a

listákon a L'ORÉAL, a TRÉSOR, a MIRACLE, az ANAÏS-ANAÏS és a NOA NOA szóvédjegyei szerepeltek (perösszefoglaló, 10. pont).

Továbbá a CREATION LAMIS sorozatba tartozó négy parfümöt, valamint a DORALL sorozatba tartozó egyik parfümöt olyan üvegekben és dobozokban értékesítették, amelyek megjelenésükben általában hasonlóak voltak a TRÉSOR, a MIRACLE, az ANAÏS-ANAÏS és a NOA parfümök üvegéhez és dobozához, jóllehet nem vitatott, hogy ez a hasonlóság valószínűleg nem vezette félre a kiskereskedőket és a fogyasztókat az áru származását illetően (perösszefoglaló, 11. pont).

A L'Oréal védjegybitorlási keresetet indított a brit Törvényszék (*High Court of Justice*) előtt többek között a Bellure-rel, a Starionnal és a Malaikával szemben. Arra hivatkozott, hogy egyrészt az összehasonlító listák Starion és Malaika általi alkalmazása azon jogok megsértésének minősül, amelyek őt a TRÉSOR, a MIRACLE, az ANAÏS-ANAÏS és a NOA NOA szóvédjegyeihez, valamint a NOA szó- és ábrás védjegyeihez fűződő oltalom alapján megilletik, és e jogsértést a védjegyekről szóló 1994. évi brit törvény (a továbbiakban: védjegyekről szóló törvény) 10. cikkének (1) bekezdése tiltja, amely a 89/104 irányelv (a továbbiakban: védjegyjogi irányelv) 5. cikke (1) bekezdésének *a*) pontját ültette át a brit jogba. Másrészt a L'Oréal hivatkozott arra, hogy a TRÉSOR, a MIRACLE, az ANAÏS-ANAÏS és a NOA parfüm nevének, üvegének és dobozának utánzása jogsértő, és e jogsértést a védjegyekről szóló törvény 10. cikkének (3) bekezdése tiltja, amely a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (2) bekezdését ültette át a belső jogba (perösszefoglaló, 12. pont).

A Törvényszék helyt adott a kereset összehasonlító listák alkalmazása ellen irányuló, a védjegyekről szóló törvény 10. cikkének (1) bekezdésén alapuló részének, az ugyanezen törvény 10. cikkének (3) bekezdésén alapuló részének viszont csak részben adott helyt, mivel úgy vélte, hogy csupán a TRÉSOR dobozának és a MIRACLE parfümös üvegének védjegye tekintetében valósult meg a védjegybitorlás (perösszefoglaló, 13. pont).

A Starion és a Malaika (a továbbiakban: a fellebbező cégek) az ítélettel szemben a Fellebbviteli Bírósághoz (*Court of Appeal*) fellebbeztek. A L'Oréal csatlakozó fellebbezést nyújtott be a TRÉSOR és a MIRACLE szóvédjeggyel, továbbá a TRÉSOR parfümös üvegének védjegyével és a MIRACLE dobozának védjegyével kapcsolatos bitorlás megtörténtének megállapítása érdekében (perösszefoglaló, 14. pont).

A Fellebbviteli Bíróság a L'Oréal csatlakozó fellebbezését elutasította, és úgy határozott, hogy a fennálló jogvita megoldása érdekében előzetes döntéshozatalra az Európai Bíróság elé terjeszti a következő kérdéseket.

1. A védjegyjogi irányelv⁷ 5. cikke (1) bekezdésének akár *a*) akár *b*) pontja alá tartozik-e az olyan használat, amelynek során a kereskedő saját áruinak és szolgáltatásainak reklámolására egy versenytárs lajstromozott védjegyét használja abból a célból, hogy az általa érté-

⁷ 89/104 EK irányelv.

kesített áruk jellemzőit (különösen illatát) a versenytárs által e védjeggyel forgalmazott áruk jellemzőihez (különösen illatához) hasonlítsa úgy, hogy az nem okoz összetéveszthetőséget, illetve egyébként nem veszélyezteti a védjegy alapvető, származást jelölő funkcióját?

2. A védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdése *a*) pontjának hatálya alá tartozik-e az a használat, amelynek során a kereskedő az értékesítésnél egy közismert, lajstromozott védjegyet használ (többek között egy összehasonlító listában) saját terméke valamely jellemzőjének (különösen illatának) jelölésére úgy, hogy:

- a*) az nem okoz semmiféle összetéveszthetőséget; és
- b*) nem befolyásolja a közismert lajstromozott védjeggyel jelölt termék értékesítését; és
- c*) nem veszélyezteti a lajstromozott védjegy származást jelölő alapvető funkcióját, és nem sérti az említett védjegy hírnevét akár annak imázsa rontásával, felhígításával vagy bármely más módon; és

d) jelentős szerepet játszik a kereskedő termékének promóciójában?

3. A reklámirányelv⁸ 3a. cikkének *g*) pontja alkalmazásában hogyan értendő a „tisztességtelen módon kihasználja” kifejezés, valamint különösen tisztességtelen módon használja-e ki valamely közismert védjegy hírnevét a kereskedő olyankor, amikor egy összehasonlító listával termékét valamely közismert védjeggyel jelölt termékhez hasonlítja?

4. A reklámirányelv 3a. cikke *h*) pontjának alkalmazásában hogyan értendő az „árut vagy szolgáltatást utáznaként vagy másolatként mutat be” kifejezés, és különösen, kiterjed-e ez a kifejezés arra az esetre, ha – anélkül, hogy az bármiféle összetéveszthetőséget vagy megtévesztést okozna – valaki csupán tárgyilagosan azt állítja, hogy termékének egyik alapvető jellemzője (illata) olyan, mint a védjeggyel jelölt közismert terméké?

5. Amikor a kereskedő úgy használ olyan megjelölést, amely ugyan nem megtévesztésig, de hasonló valamely lajstromozott, jó hírű védjegyhez, hogy

a) a lajstromozott védjegy származására vonatkozó garanciát nyújtó, alapvető funkciója nem sérül vagy kerül veszélybe;

b) a lajstromozott védjegyet vagy annak jó hírnevét illetően nem merül fel ezek sérelme, valamint a megfakulás, sem ezek bekövetkezésének kockázata;

c) a védjegyjogosult értékesítését ez nem érinti; és

d) a védjegyjogosultat ezáltal nem fosztják meg semmilyen, védjegyének promóciójával, fenntartásával vagy hírneve növekedésével kapcsolatos bevételtől;

e) ugyanakkor a kereskedő kereskedelmi haszonra tesz szert a megjelölés használata révén annak a lajstromozott védjegyhez való hasonlósága miatt, ez a használat kimeríti-e a lajstromozott védjegy hírnevének „tisztességtelen kihasználása” fogalmát a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (2) bekezdése értelmében (perösszefoglaló, 15. pont)?

⁸ 84/450 EK irányelv.

Perösszefoglaló⁹

P. Mengozzi főtanácsnok terjedelmes perösszefoglalójából csak néhány olyan részletet ismertetek, amely az összehasonlító reklám jogi kérdéseit tárgyalja.

Megjegyzem, hogy a feleken kívül az EK Bizottsága, Nagy-Britannia és Franciaország kormánya nyújtott be észrevételeket.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésről

Harmadik kérdésével a brit Fellebbviteli Bíróság azt kéri az Európai Bíróságtól, hogy értelmezze a reklámirányelv 3a. cikkének g) pontjában szereplő „tiszteességtelen módon kihasználja” kifejezést. A brit Fellebbviteli Bíróság – a fellebbező cégek által sem vitatott azon előfelvetés alapján, amely szerint az összehasonlító listák alkalmazása lehetővé teszi e cégeknek, hogy tiszteességtelen módon kihasználják a L'Oréal luxusparfümjének hírnevét, továbbá kiemelve, hogy mindenfajta olyan reklám, amely a piacon közismert valamely termékkel végez összehasonlítást, potenciálisan a „potyázás” (*free riding*) fontos elemét hordozza – a harmadik kérdés második részében különösen azt kérdezi, hogy valamely jó hírű védjegy által jelölt termékkel egy összehasonlító listán történő összehasonlítás *önmagában* elegendő-e ahhoz, hogy a reklámozó tiszteességtelen módon kihasználja az adott védjegy hírnevét (perösszefoglaló, 65. pont).

Az összehasonlító reklám célja a leggyakrabban a reklámozónál nagyobb versenytárral való összehasonlítás, ami bizonyos mértékben magában hordozza az ezen versenytárhoz vagy az érintett megkülönböztető jelzésekhez való „kapcsolódást”. A jogalkotó nyilvánvalóan azért használta a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének g) pontjában a „tiszteességtelen” szót, mert úgy vélte, hogy az a tény, hogy a reklámozó kihasználhatja a versenytárs megkülönböztető jelzéseinek hírnevét, *önmagában* nem elégséges indok az összehasonlító reklám megtiltására. Ahhoz, hogy az összehasonlító reklám tilos legyen, az is szükséges, hogy ez a kihasználás „tiszteességtelennek” minősüljön. Nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a reklámirányelv egyértelműen kifejezi a közösségi jogalkotó azon szándékát, mely szerint az összehasonlító reklámot *ösztönözni* kell, mivel az megbízható eszköze a fogyasztók tájékoztatásának és az áruk és szolgáltatások nyújtói közötti verseny – fogyasztók javára történő – serkentésének [lásd a (2) és az (5) preambulumbekendést], továbbá nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint „az összehasonlító reklámmal kapcsolatban megkövetelt feltételeket úgy kell értelmezni, ahogy az a reklám vonatkozásában a legkedvezőbb” (perösszefoglaló, 66. pont).

⁹ Vö. 6. l. j.

Mindazonáltal e kérdés célja általánosabb értelemben azon szempontok megismerése is, amelyek alapján egy védjegy hírnevének összehasonlító reklám révén történő kihasználása tisztességtelennek minősíthető (perösszefoglaló, 68. pont).

Először is egyetértek – mondja – az EK Bizottságának és Nagy-Britannia kormányának azon álláspontjával, miszerint a közösségi jogalkotó által alkalmazott „tisztességtelen módon kihasználja” kifejezés önmagában nem ad általános meghatározást. Úgy tűnik, hogy azt eseti alapon, kimondottan rugalmas módon történő alkalmazásra szánták, az egyes esetek ténybeli körülményeire figyelemmel (perösszefoglaló, 71. pont).

Annak megállapítása érdekében, hogy az összehasonlító reklám lehetővé teszi-e a reklámozó számára versenytársa védjegyének tisztességtelen kihasználását, elsősorban annak vizsgálata szükséges, hogy az ilyen reklám a megcélzott vásárlóközönség képzetében kiterjesztő képzettársítást eredményez-e a versenytárs korábbi védjegyének hírnevével. Az Európai Bíróság megállapította, hogy egy ilyen értékeléshez „figyelembe kell venni a vitatott reklám átfogó megjelenését és a reklámmal megcélzott személyek típusát”, és azt is felvetette, hogy ha e személyek specializálódott kereskedők, akkor a harmadik személy védjegye hírnevének kiterjesztő képzettársítása sokkal kevésbé valószínű, mint a végső fogyasztók esetében (perösszefoglaló, 74. pont).

Amennyiben a harmadik személy védjegyének hírnevére gyakorolt ilyen hatás, következőképpen annak kihasználása megállapítható, nem lehet automatikusan arra következtetni, hogy a szóban forgó reklám ellentétes lenne a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének g) pontjával. Szükséges annak meghatározása is, hogy ez a kihasználás tisztességtelen-e. Ennek értékelését pedig az egyes esetek egyedi körülményeire történő hivatkozással kell elvégezni (perösszefoglaló, 75. pont).

Ennek érdekében az első figyelembe veendő tényező az összehasonlító reklám által a fogyasztóknak nyújtott előny, legyen szó akár közbenső, akár végső fogyasztókról. Egy ilyen előny fennállásához a reklámnak meg kell felelnie a reklámirányelv 3a. cikk (1) bekezdése a)–d) pontjában foglalt azon feltételeknek, amelyek alapján az összehasonlító reklám megengedett. Mindazonáltal ezen előnyt – álláspontom szerint – más releváns tényezőkkel kell összemérni, például azzal, hogy milyen széles körben ismert – *well known* – a versenytárs védjegye a reklámozó védjegyéhez képest (ha az utóbbi egyáltalán széles körben ismert) továbbá a jó hírű védjeggyel megjelölt termékhez a fogyasztók által társított sajátos képpel, a fogyasztókat az adott termék vagy a reklámozott termék megvásárlására vezető indokokkal, azzal, hogy szükséges vagy hasznos-e a jó hírű védjegy használata, illetve milyen eszközökkel érik el a kérdéses reklám sajátos tájékoztatási céljait, és milyen szerepet játszik az összehasonlító reklám a reklámozó üzletpolitikájában (különösen, hogy az szórványos jellegű vagy pedig a promóciós tevékenységek szerves részét képezi, illetve az ilyen üzletpolitika módszeresen épít-e a jó hírű védjeggyel jelölt termékkel való összehasonlítás kihangsúlyozására). A reklámozónál jelentkező előny, illetve a jó hírű védjegy jogosultjának a vásárlók elcsábításából fakadó potenciális vesztesége mértékét is figyelembe lehet venni, de ezeknek

kisebb súlyt kell tulajdonítani, mint az annak megállapításánál vizsgált egyéb tényezőknek, hogy az előny tisztességtelen-e, mivel ezek úgy tekinthetők, mint amelyek az összehasonlító reklámként ismert jelenség sajátos jellegéből következnek (perösszefoglaló, 76. pont).

Következésképpen nem zárható ki az, hogy a valódi tájékoztató tartalmú reklám is tisztességtelen előnyt biztosíthat a reklámozónak abban az esetben, ha úgy idéz elő kiterjesztő képzettársítást harmadik személy védjegyének hírnevével, hogy e tartalom tárgyilagosan nézve korlátozott értékű, a versenytárs védjegye nagyfokú elismertségnek örvend, és a reklámozó termékének promóciójára fordított forrásokat teljes egészében arra a reklámra költik, amelyben a védjeggyel jelölt termékkel való összehasonlítás megvalósul (perösszefoglaló, 77. pont).

A L'Oréal és a francia kormány által előterjesztett javaslattal ellentétben nem kell meghatározó tényezőnek tekinteni azt, hogy az összehasonlító reklám a reklámozott termék tulajdonságait és előnyeit nem a jó hírű védjeggyel jelölt termék tulajdonságaira és előnyeire utalással kívánja megkülönböztetni, vagy hogy az előbbi termék tulajdonságai a védjeggyel jelölt termékre utalás nélkül jellemezhetők. Az Európai Bíróság az előbbi tényezőre vonatkozóan már két alkalommal megállapította azt, hogy „annak kijelentése, hogy két termék technikai jellemzői egyenértékűek”, „a termék jelentős, lényeges, ellenőrizhető és jellemző tulajdonságainak – a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett – összehasonlításá[t]” jelenti, a második tényezővel kapcsolatban pedig azt, hogy az összehasonlító reklámnak a közösségi jogalkotó által támogatni kívánt célja éppen a reklámozó saját termékének (vagy jellemzőinek) viszonylagos fogalmakkal, azaz a versenytárs vagy versenytársak termékére (vagy azok jellemzőire) *utalással* történő jellemzése, természetesen a termék abszolút módon történő jellemzésének lehetősége mellett. Mindazonáltal igaz, hogy amikor a „reklámnak *egyedül* az a célja, hogy megkülönböztesse a reklámozó és a versenytársak termékeit és szolgáltatásait, következésképpen tárgyilagosan kiemelve a különbséget”, az ilyen reklámozónál jelentkező előny nem tekinthető tisztességtelennek (perösszefoglaló, 76. pont).

Végül megállapítom, hogy az elvégzendő értékelés ténybeli jellegű, és a kérdést előterjesztő nemzeti bíróság feladata. Az Opel-ügyben¹⁰ hozott ítéletében az Európai Bíróság – noha a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (2) bekezdését értelmezte – helyesen állapította meg, hogy a nemzeti bíróság feladata szükség szerint különösen annak meghatározása, hogy az alapeljárás tárgyát képező, jó hírű védjegy használata lehetővé teszi-e az adott védjegy jó hírének tisztességtelen kihasználását. Azon a véleményen vagyok – mondja –, hogy a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének g) pontjára ugyanez irányadó (perösszefoglaló, 79. pont).

¹⁰ Ítélet, 36. pont. Vö. *Vida*: i. m. (2), p. 246.

Úgy vélem ezért – mondja –, hogy a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének g) pontját úgy kell értelmezni, hogy azon pusztán tény alapján, hogy egy kereskedő egy összehasonlító listában termékét egy jó hírű védjeggyel jelölt termékkel összehasonlítja, nem lehet arra következtetni, hogy a reklámozó tisztességtelenül kihasználja a védjegy jó hírnevét (perösszefoglaló, 80. pont)

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésről

A reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdése h) pontjának értelmezésével kapcsolatos negyedik kérdés kevésbé problematikus, mint a harmadik – mondja a főtanácsnok (perösszefoglaló, 81. pont).

Ez a rendelkezés annyiban világos, amennyiben az áruknak vagy szolgáltatásoknak oltalom alatt álló védjeggyel vagy védett kereskedelmi névvel ellátott áruk vagy szolgáltatások utánzataként vagy másolataként történő *bemutató*át tiltja. Véleményem szerint az utánzás vagy másolás fogalma arra a tényre utal, hogy a gyártó saját terméke megtervezésekor nem saját kreativitására támaszkodott, hanem – csak részben sikerrel – megkísérelte azt egy harmadik személy védjegyével jelölt termék jellemzőivel azonos vagy azokhoz nagyon hasonló jellemzőkkel felruházni (mindkét helyzet utánzásnak minősül), vagy pedig valóban sikerült ez utóbbi termék jellemzőit teljesen lemásolnia (másolás – perösszefoglaló, 82. pont).

A tilalom tárgya tehát az áruk és a szolgáltatások meghatározott módon történő bemutatása. A fellebbező cégek előterjesztéseivel ellentétben a szóban forgó rendelkezés nem az áruk hamisítására mint olyanra vonatkozik az ilyen áruk promócióját elősegítő összehasonlító reklám megtiltása érdekében (perösszefoglaló, 83. pont).

Úgy tűnik, a hivatkozott rendelkezés annak állítását sem kívánja megtiltani, hogy a reklámozó terméke vagy annak egyik jellemzője és a harmadik személy védjegyével jelölt termék vagy annak egyik jellemzője egyenértékűek. Következésképpen amikor a reklámozó egyszerűen azt állítja, hogy terméke (vagy annak valamely jellemzője) egyenértékű egy harmadik személy védjegyével jelölt termékkel (vagy annak valamely jellemzőjével), azonban nem utal arra, hogy ez az egyenértékűség az utóbbi védjegy (vagy annak egy jellemzője) *másolásából* ered, úgy tűnik, hogy a termék nem egy másik termék utánzataként vagy másolataként van bemutatva. Viszont azokon a helyzeteken kívül, amikor egy harmadik személy védjegyével jelölt termék kimondott utánzásáról vagy másolásáról van szó, a tiltás lefedi például azokat a helyzeteket is, amikor a reklámozó termékének jellemzése érdekében a „típusú” vagy „stílusú” kifejezést kapcsolják az adott védjeggyel. Lehetséges az is, hogy jóllehet a reklám nem tartalmaz olyan kifejezést vagy kifejezéseket, amelyek másféleképpen ugyan, de mégis kifejezetten az utánzatra vagy másolatra utalnak, mégis képes az eset általános és gazdasági összefüggéseinek fényében ezt a gondolatot közvetíteni a célközönség felé, még ha implicit módon teszi is ezt (perösszefoglaló, 84. pont).

Úgy vélem ezért – mondja –, hogy ha egy reklámozó azt állítja, hogy terméke egy oltalom alatt álló védjeggyel jelölt termék jellemzőjével azonos lényegi jellemzővel bír, függetlenül attól, hogy a termék közismert-e, önmagában e tény alapján nem sérti meg a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének *h*) pontját. A vizsgált kérdésben hangsúlyozott azon elem, hogy ez az állítás tárgyilagos-e, az említett rendelkezés alkalmazása szempontjából irreleváns, ezzel szemben a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének *a*) pontja alkalmazásánál bír jelentőséggel (perösszefoglaló, 85. pont).

Mivel a jogalkotó a termék védelme érdekében azon nyílt „vallomás” (*confession*) reklámozásban történő használatát kívánja meggátolni, miszerint a termék egy oltalom alatt álló védjeggyel jelölt termék utánzata vagy másolata, azon a véleményen vagyok, hogy az a reklám, amely kifejezetten vagy burkoltan azt jelzi, hogy a reklámozott termék egyik jellemzője utánozza vagy másolja egy harmadik személy védjeggyel jelölt termék megfelelő jellemzőjét, nem felel meg annak a szóban forgó feltételnek, amely szerint az összehasonlító reklám akkor megengedett, ha a reklámmal megcélzott vásárlóközönség szemében alapvető jellemzőről van szó (perösszefoglaló, 88. pont)

Ezért azt javaslom – mondja –, hogy az Európai Bíróság a negyedik kérdésre azt a választ adja, hogy a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének *h*) pontját úgy kell értelmezni, hogy az:

- tiltja az olyan reklámot, amely közvetlenül vagy közvetve, a gazdasági összefüggést is szem előtt tartva arra utal, hogy a reklámozó terméke harmadik személy védjeggyel jelölt termék utánzása vagy másolása útján készült, még akkor is, ha az említett terméknek csak egy vagy több alapvető jellemzőjére utal, és
- következésképpen nem tiltja a reklámot pusztán annak alapján, hogy az azt állítja, hogy a reklámozó termékének alapvető jellemzője oltalom alatt álló védjeggyel jelölt termék alapvető jellemzőjével azonos, beleértve a jó hírű védjegyeket is (perösszefoglaló, 89. pont).

Ítélet¹¹

Az Európai Bíróság a felek, valamint az Európai Bizottság, Nagy-Britannia, Franciaország, Hollandia, Lengyelország és Portugália kormánya képviselőinek meghallgatását, illetve észrevételeik értékelését követően 2009. június 18-án hozott ítéletet.

Ebben a szokásos bevezetőt (jogi háttér, tényállás) követően az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről összefoglalóan azt mondja, hogy miként azt a kérdést előterjesztő bíróság is kifejtette, az 1–4. kérdés, amelyek a 89/104 (védjegyjogi) irányelv 5. cikke (1)

¹¹ C-487/07 ügyszám – magyarul is; tömörítve: BH 2009/12, p. 959.

bekezdésének¹² és a 84/450 (reklám-) irányelv 3a. cikke (1) bekezdésének¹³ értelmezésére vonatkoznak, azon összehasonlító listák alperesek által történő alkalmazásával kapcsolatosak, amelyeken azon védjegyek szerepelnek, amelyeknek jogosultjai a L'Oréal és társai, míg az ötödik kérdés, amely a 89/104 (védjegyjogi) irányelv 5. cikke (2) bekezdésének értelmezésére vonatkozik, a L'Oréal és társai által forgalmazott azon minőségi parfümökéhez hasonló csomagolások és parfümös üvegek alkalmazásával kapcsolatos, amelyek szó- és ábrás védjegyekkel védettek (ítélet, 31. pont).

Az első és a második kérdésről

Első kérdésével a kérdést előterjesztő (brit) bíróság arra szeretne választ kapni, hogy a védjegyjogi irányelv 5. cikk (1) bekezdésének *a*), illetve *b*) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a lajstromozott védjegy jogosultja megtilthatja az e védjeggyel azonos megjelölés harmadik fél általi, összehasonlító reklám keretében történő használatát olyan árukkal vagy szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek tekintetében az említett védjegy lajstromozásra került, akkor is, ha e használat nem veszélyezteti a védjegynek az áruk és szolgáltatások származását jelölő, alapvető funkcióját. Második kérdésével, amelyet az elsővel együtt kell vizsgálni, az említett bíróság lényegét tekintve azt kérdezi, hogy valamely, széles körben ismert védjegy jogosultja megtilthatja-e az ilyen használatot e cikk (1) bekezdésének *a*) pontja alapján, ha az nem sérti a védjegyet vagy annak valamely funkcióját, viszont jelentős szerepet játszik a harmadik fél áruinak vagy szolgáltatásainak promóciójánál (ítélet, 51. pont).

¹² A szöveg:

(1) A védjegyjogtalom a jogosult számára kizárólagos jogokat biztosít. A kizárólagos jogok alapján a jogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ

a) a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal ...

b) olyan megjelölést, amelyet a fogyasztók a védjeggyel összetéveszthetnek a megjelölés és a védjegy azonosága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonosága vagy hasonlósága miatt; az összetéveszthetőség magában foglalja azt az esetet is, ha a fogyasztók a megjelölést gondolati képzetársítás (asszociáció) útján kapcsolhatják a korábbi védjegyhez.

¹³ A szöveg:

Az összehasonlítást illetően összehasonlító reklám a következő feltételek teljesülése esetén megengedett:
a) a reklám [az irányelv] 2. cikk 2. pontja, a 3. cikk és a 7. cikk (1) bekezdése szerint nem megtevesztő

...

d) nem idézi elő a piacon a reklámozónak és valamely versenytársának vagy a reklámozó és versenytárs védjegyének, kereskedelmi nevének, egyéb megkülönböztető jelzéseinek, áruinak vagy szolgáltatásainak összetévesztését;

e) nem rontja vagy becsmérli valamely versenytárs védjegyeinek, kereskedelmi neveinek, más megkülönböztető jelzéseinek, áruinak, szolgáltatásainak, tevékenységeinek vagy körülményeinek a híret;

...

g) nem használja ki tisztességtelen módon valamely versenytárs védjegyének, kereskedelmi nevének vagy egyéb megkülönböztető jelzésének vagy versenytárs termékek eredetmegjelölésének hírnevét;

h) az árut vagy szolgáltatást nem egy védett védjeggyel vagy védett kereskedelmi névvel ellátott áru vagy szolgáltatás utánzataként vagy másolataként mutatjuk be.

Bevezetésként hangsúlyozni kell, hogy az olyan összehasonlító listák, mint az alapeljárást tárgyát képezők, összehasonlító reklámnak minősülhetnek. Ugyanis a reklámirányelv 2. cikkének 1. pontja értelmében reklám a kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szabadfoglalkozású tevékenység keretében bármilyen formában, az árucikkek vagy szolgáltatások értékesítésének előmozdítása érdekében megfogalmazott állítás. Az említett 2. cikk 2a. pontja szerint az ilyen reklám akkor minősülhet összehasonlító reklámnak, ha közvetlenül vagy közvetve felismerhetővé tesz valamely versenytársat, a versenytárs által kínált árukat vagy szolgáltatásokat. Figyelemmel arra, hogy e meghatározások meglehetősen tágak, ezért az összehasonlító reklám igen változatos formákat ölthet [lásd ebben az értelemben a C-112/99. sz., a Toshiba Europe-ügyben hozott ítélet 28. és 31. pontját;¹⁴ a C-44/01. sz., a Pippig Augenoptik-ügyben 2003. április 8-án hozott ítélet 35. pontját;¹⁵ a C-381/05 sz., a De Landsheer Emmanuel-ügyben hozott ítélet 16. pontját,¹⁶ valamint a C-533/06. sz., a 02 Holdings és 02 (UK)-ügyben hozott ítélet 42. pontját¹⁷ – jelen ítélet, 52. pont].

Végeredményben az Európai Bíróság korábban már kimondta, hogy a versenytárs védjegyével azonos vagy ahhoz hasonló megjelölésnek az összehasonlító reklámban a reklámozó által abból a célból történő használata, hogy a versenytárs áruit vagy szolgáltatásait azonosítsa, a 89/104 irányelv 5. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében a reklámozó saját áruival vagy szolgáltatásaival kapcsolatosan használatnak minősül. Az ilyen használat tehát adott esetben az említett rendelkezések alapján megtiltható [lásd a fent hivatkozott 02 Holdings és 02 (UK)-ügyben hozott ítélet 36. és 37. pontját]¹⁸ (jelen ítélet, 53. pont).

¹⁴ A szöveg:

28. pont: Ami az összehasonlító reklám definícióját illeti, a 84/450 módosított irányelv 2. cikk (1) bekezdés szövege szerint ezen irányelv alkalmazásában a „hirdetés” szó jelentése minden, a kereskedelemmel, üzlettel, mesterséggel, foglalkozással kapcsolatos bemutatás (representation), amely annak érdekében történik, hogy előmozdítsa áruk vagy szolgáltatások forgalmazását, beleértve a szellemi tulajdont, jogokat, kötelezettségeket. Figyelemmel erre a különösen széles körű definícióra, a hirdetés, beleértve az összehasonlító reklámozást is, a legkülönbözőbb formákban jelenhet meg.

31. pont: Ahhoz, hogy a 84/451 irányelv módosított szövegének 2. cikk (1) bekezdése szerinti összehasonlító reklámról beszélhessünk, elegendő bármilyen formában készült bemutatás (representation), amely utal, akárcsak közvetett formában, a versenytársra vagy az általa kínált árukra vagy szolgáltatásokra. Közömbös, hogy a hirdető által kínált áruk vagy szolgáltatások és a versenytárs áruai és szolgáltatásai között összehasonlítás történik-e.

¹⁵ A szöveg:

Amint azt az Európai Bíróság már megállapította, az összehasonlító reklámozás definíciója tág, s így ahhoz, hogy az összehasonlító reklámozás megállapítható legyen, elegendő egy állítás, amely akárcsak közvetett formában utal a versenytárs által kínált árukra vagy szolgáltatásokra (C-112/99, Toshiba Europe 30. és 31. pont).

¹⁶ A szöveg:

Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében tág értelmű meghatározásról van szó, amely az összehasonlító reklámok sok fajtájára kiterjed, ezért az összehasonlító reklámhoz elegendő annak megállapítása, hogy valamely versenytársra, illetve az általa kínált árukra vagy szolgáltatásokra – akár közvetett – hivatkozás történik (lásd a C-112/99. sz., a Toshiba Europe-ügyben hozott ítélet 30. és 31. pontját, valamint a C-44/01. sz., Pippig Augenoptik-ügyben hozott ítélet 35. pontját).

¹⁷ Vö. *Vida*: i. m. (2), p. 183.

¹⁸ Vö. *Vida*: i. m. (2), p. 182.

Az Európai Bíróság ugyanakkor azt is pontosította, hogy a védjegy jogosultja nem tilthatja meg harmadik személynek, hogy a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölést használjon olyan összehasonlító reklámban, amely a 84/450 irányelv 3a. cikkének (1) bekezdésében felsorolt valamennyi megengedhetőségi feltételnek megfelel [lásd a fent hivatkozott 02 Holdings és 02 (UK)-ügyben hozott ítélet 45. és 51. pontját]¹⁹ (jelen ítélet, 54. pont).

Azt is hangsúlyozni kell, hogy nem vitás, hogy a Malaika és a Starion parfüm-összehasonlító listáiban a TRÉSÖR, a MIRACLE, az ANAÏS-ANAÏS és a NOA szóvédjegyet használta a L'Oréal és társai által lajstromozott formában, és nem csupán az e védjegyekhez hasonló megjelöléseket. Ezenkívül e használat azon árukkal azonos áruk tekintetében történt, amelyek tekintetében az említett védjegyeket lajstromozták, azaz parfümök tekintetében (ítélet, 55. pont).

Az ilyen használat a védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdése a) pontjának hatálya alá tartozik, és nem ugyanezen 5. cikk (1) bekezdése b) pontjának hatálya alá (ítélet, 56. pont).

A védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének első mondata szerint a védjegyjogtalan a jogosult számára kizárólagos jogokat biztosít. Ezen irányelv 5. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében e kizárólagos jogok alapján a jogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében a védjeggyel azonos megjelölést használ olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal (ítélet, 57. pont).

Az Európai Bíróságnak korábban már alkalma nyílt megállapítani, hogy a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (1) bekezdésében foglalt kizárólagos jog célja az, hogy lehetővé tegye a jogosult számára különös jogosulti érdekeinek védelmét, azaz annak biztosítását, hogy a védjegy betölthesse szerepét, valamint hogy e jog gyakorlása azokra az esetekre korlátozódjék, amikor a megjelölés harmadik személy általi használata sérti vagy sértheti a védjegy alapvető funkcióit (lásd a C-206/01. sz., az Arsenal Football Club-ügyben hozott ítélet 51. pontját,²⁰ a C-245/02 sz., az Anheuser-Busch-ügyben hozott ítélet 59. pontját²¹ és a C-48/05 sz., az Opel-ügyben hozott ítélet 21. pontját).²² E funkciók között szerepel nemcsak a védjegy azon alapvető funkciója, amely a fogyasztók számára szavatolja az áru származását,

¹⁹ Vö. *Vida*: i. m. (2), p. 184.

²⁰ Vö. *Vida Sándor*: Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata. Miskolc, 2006 p. 191.

²¹ Először is: a 89/104 irányelvet illetően az Európai Bíróságnak a harmadik személy általi használat meghatározásával kapcsolatos ítélezési gyakorlatából következik, hogy – ahogyan az irányelv 5. cikkének (1) bekezdése is előírja – a védjegy által biztosított kizárólagos jog célja az, hogy lehetővé tegye a jogosult számára különös jogosulti érdekeinek védelmét, azaz annak biztosítását, hogy a védjegy betölthesse szerepét, valamint hogy e jog gyakorlása azokra az esetekre korlátozódjék, amikor a megjelölés harmadik személy általi használata sérti vagy sértheti a védjegy funkcióit, különösen azt az alapvető funkciót, hogy a fogyasztók számára garantálja az áru eredetét (lásd az Európai Bíróság C-206/01. sz., az Arsenal Football Club ügyében hozott ítéletének 51. és 54. pontját).

²² Vö. *Vida*: i. m. (2), p. 244.

hanem olyan egyéb funkciók is, mint például az ezen áruk vagy szolgáltatások minőségének szavatolása vagy a kommunikációval, a beruházásokkal, illetve a reklámmal kapcsolatos funkciók is (ítélet, 58. pont).

A védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *a*) pontja által nyújtott oltalom így kiterjedtebb, mint az ezen 5. cikk (1) bekezdésének *b*) pontja szerinti, amelynek alkalmazásához szükség van arra, hogy fennálljon az összetévesztés veszélye, és így annak a lehetősége, hogy a védjegy valamely alapvető funkciója sérül [lásd ebben az értelemben a Davidoff-ügyben hozott ítélet 28. pontját,²³ valamint a fent hivatkozott 02 Holdings és 02 (UK)-ügyben hozott ítélet 57. pontját].²⁴ Ugyanis a védjegyjogi irányelv tizedik preambulumbekzdése értelmében a lajstromozott védjegy által nyújtott oltalom a védjegy és a megjelölés, valamint az érintett áruk vagy szolgáltatások azonossága esetén feltétlen, miközben a védjegy s a megjelölés, valamint az áruk vagy szolgáltatások hasonlósága esetén az összetéveszthetőség kérdése képezi az oltalom egyik különös feltételét (ítélet, 59. pont).

A jelen ítélet 58. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatból következően a védjegy jogosultja, a védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *a*) pontja alapján nem tilthatja meg a védjeggyel azonos megjelölés használatát, ha e használat a védjegy egyik funkcióját sem veszélyezteti (lásd még a fent hivatkozott Arsenal Football Club-ügyben hozott ítélet 54. pontját és a fent hivatkozott Opel-ügyben hozott ítélet 22. pontját²⁵ – jelen ítélet, 60. pont).

Így az Európai Bíróság már korábban kimondta, hogy a tisztán leíró jellegű használat bizonyos esetei nem tartoznak a védjegyjogi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének hatálya alá, mivel nem sértenek semmilyen olyan érdek, amelyet e rendelkezés védeni szándékozik, és így nem tartoznak az e rendelkezés értelmében vett használat fogalma alá (lásd ebben az értelemben a C-2/00. sz., a Hölterhoff-ügyben hozott ítélet 16. pontját²⁶ – jelen ítélet, 61. pont).

E tekintetben mindenesetre pontosítani kell, hogy az alapügyben vázolt helyzet alapvetően eltér a fent hivatkozott Hölterhoff-ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló helyzettől, mivel azon szóvédjegyeknek a Malaika és a Starion által terjesztett összehasonlító listában történő használata, amelyeknek a jogosultja a L'Oréal és társai, nem tisztán leíró jellegű, hanem reklámcélt szolgál (ítélet, 62. pont).

²³ Vö. *Vida*: i. m. (2), p. 66.

²⁴ Vö. *Vida*: i. m. (2), p. 185.

²⁵ Vö. *Vida*: i. m. (2), p. 244.

²⁶ A szöveg:

... elegendő annak megállapítása, hogy a nemzeti bíróság által ismertetett helyzetben a védjegy használata nem sérti azokat az érdekeket, amelyeket az irányelv 5. cikk (1) bekezdése védeni kíván. Ezek az érdekek a következő tényállások esetén sérülnek:

- a harmadik személy egy potenciális vevővel folytatott kereskedelmi tárgyalások keretében hivatkozik a védjegyre, s e potenciális vevő hivatásos ékszerész,
- a referencia tisztán leíró céllal történik, nevezetesen annak érdekében, hogy a potenciális vevő számára az eladásra kínált termék jellemzőit írja le, s a potenciális vevő a védjeggyel ellátott termék jellemzőit ismeri,
- a potenciális vevő a védjegyre való hivatkozást nem értelmezheti a termék származására való utalásként.

A kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy ilyen helyzetben, mint az alapeljárásbeli is, azoknak a védjegyeknek a használata, amelyeknek a jogosultja a L'Oréal és társai, veszélyeztetheti-e ezen védjegyek valamely funkcióját, mint például azok kommunikációval, befektetéssel vagy reklámmal kapcsolatos funkcióját (ítélet, 63. pont).

Egyébként a kérdést előterjesztő bíróság megállapította, hogy az említett védjegyek jó hírnevet élveznek, ezért összehasonlító listákban való használatuk szintén megtiltható a védjegyjogi irányelv 5. cikke (2) bekezdése értelmében, amely alkalmazhatóságának nem szükségképpen előfeltétele az, hogy fennálljon a védjegy vagy annak jogosultjának okozott sérelem veszélye, amennyiben a harmadik fél e használattal ez utóbbit tisztességtelenül használja ki (ítélet, 64. pont).

Az előzőekben kifejtettekre tekintettel az első és a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 89/104 (védjegyjogi) irányelv 5. cikke (1) bekezdésének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy a lajstromozott védjegy jogosultja megtilthatja az e védjeggyel azonos megjelölés harmadik fél általi, a 84/450 (reklám) irányelv 3a. cikkének (1) bekezdésében felsorolt megengedhetőségi feltételeknek meg nem felelő összehasonlító reklám keretében történő használatát olyan azonos árukkal vagy szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek tekintetében az említett védjegy lajstromozásra került, akkor is, ha e használat nem veszélyezteti a védjegynek az áruk vagy szolgáltatások származását jelölő funkcióját, amennyiben az említett használat sérti vagy sértheti a védjegy valamely más funkcióját (ítélet, 65. pont és rendelkező rész, 2. pont).

Harmadik és negyedik kérdésével, amelyeket célszerű együttesen vizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegét tekintve azt kérdezi, hogy a reklámirányelv 3a. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy abban az esetben, amikor a hirdető valamely összehasonlító lista segítségével – anélkül, hogy összetévesztést vagy megtévesztést okozna – azt állítja, hogy terméke olyan alapvető jellemzővel rendelkezik, mint valamely közismert védjeggyel forgalmazott olyan termék, amelynek a hirdető terméke az utánzata, akkor e hirdető az említett védjegy közismertségét használja-e ki tisztességtelen módon ezen 3a. cikk (1) bekezdésének g) pontja értelmében, vagy valamely „árut vagy szolgáltatást utánzatként vagy másolatként mutat be” az említett 3a. cikk (1) bekezdésének h) pontja értelmében (ítélet, 66. pont).

A reklámirányelv 3a. cikke – (1) bekezdésének a)–h) pontjában – felsorolja azokat az együttes feltételeket, amelyeknek az összehasonlító reklámnak meg kell felelnie ahhoz, hogy megengedhetőnek minősülhessen (ítélet, 67. pont).

E feltételek az összehasonlító reklám megengedésével érintett különféle érdekek egyensúlyba hozatalát célozzák. Miként az a reklámirányelv (2), (7) és (9) preambulumbekkezdésének együttes értelmezéséből következik, e 3a. cikknek az a célja, hogy a fogyasztók érdekében ösztönözze az áruforgalmazók és szolgáltatásnyújtók közötti versenyt, lehetővé téve a versenytársak számára a különféle összevethető termékek előnyeinek objektív kiemelését, megtiltva ugyanakkor az olyan gyakorlatot, amely versenytorzító hatású lehet, sérelmet okozhat a versenytársnak, és negatív hatással lehet a fogyasztók választására (ítélet, 68. pont).

Ebből következik, hogy az említett 3a. cikk (1) bekezdésében felsorolt feltételeket a lehető legkedvezőbb módon kell értelmezni úgy, hogy az lehetővé tegye az áruk, illetve a szolgáltatások jellemzőit objektív módon összehasonlító reklámokat (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott De Landtsheer Emmanuel-ügyben hozott ítélet 35. pontját²⁷ és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot), teljes mértékben biztosítva azt, hogy az összehasonlító reklámot ne lehessen versenyellenes vagy tisztességtelen, illetve a fogyasztók érdekeit sértő módon alkalmazni (ítélet, 69. pont).

Ami közelebbről a versenytárs védjegyének összehasonlító reklámban történő használatát illeti, a reklámirányelv 3a. cikkének (1) bekezdése az ilyen használatot többek között négy különös feltételhez köti, amelyeket az említett 3a. cikk (1) bekezdésének d), e), g) és h) pontja sorol fel. Így tehát előírás, hogy a védjegy használata nem járhat az összetévesztés veszélyével, a védjegy hírnevének rontásával vagy becsmérlésével, nem használhatja ki tisztességtelen módon a védjegy közismertségét, és nem mutathat be valamely árut vagy szolgáltatást a védjeggyel ellátott áru vagy szolgáltatás utánzataként vagy másolataként (ítélet, 70. pont).

Miként az a reklámirányelv (13–15.) preambulumbekkezdéséből következik, e feltételeknek az a célja, hogy összebékítsék a védjegyjogosult kizárólagos jogainak védelmét a jogosult versenytársainak érdekével, valamint a fogyasztóknak az olyan hatékony összehasonlító reklámhoz fűződő érdekével, amely objektív módon emeli ki a kínált áruk vagy szolgáltatások közötti eltéréseket (ítélet, 71. pont).

Ebből következik, hogy valamely versenytárs védjegyének összehasonlító reklámban való használata akkor megengedett a közösségi jog szerint, ha az összehasonlítás ilyen objektív módon emeli ki az eltéréseket, és nem az a célja vagy a hatása, hogy olyan tisztességtelen versenyhelyzeteket teremtsen, mint amilyenek különösen a reklámirányelv 3a. cikkének (1) bekezdésének d), e), g) és h) pontjában leírtak (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Pippig Augenoptik-ügyben hozott ítélet 49. pontját²⁸ – jelen ítélet, 72. pont).

Elsőként, ami a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének h) pontját illeti, amelynek értelmében az összehasonlító reklám nem mutathat be valamely árut vagy szolgáltatást valamely védett védjeggyel vagy kereskedelmi névvel jelölt áru vagy szolgáltatás utánzataként

²⁷ A szöveg:

Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében az összehasonlító reklámmal kapcsolatban megkövetelt feltételeket úgy kell értelmezni, ahogy az a reklám vonatkozásában a legkedvezőbb (a fent hivatkozott Toshiba Europe-ügyben hozott ítélet 37. pontja, a Pippig Augenoptik-ügyben hozott ítélet 42. pontja és a Lidl Belgium-ügyben hozott ítélet 22. pontja).

²⁸ A szöveg:

... a 84/450 irányelv 3a. cikk (1) bekezdés (d), (a) és (g) pontjai értelmében három feltétel szükséges ahhoz, hogy az összehasonlító reklám jogszerű legyen. Nevezetesen: hogy az nem idézi elő a reklámozó védjegyének a versenytárs védjegyével való összetévesztését, valamint nem rontja vagy feketíti be a versenytárs védjegyét, továbbá, hogy nem használja ki tisztességtelenül a versenytárs védjegyének hírnevét. Következik ebből, hogy ha az egybevetés alapján az állapítható meg, hogy a szándék nem irányul ilyen helyzet létrehozására, vagy ilyen jellegű tisztességtelen verseny nem valósul meg, úgy a versenytárs védjegyének használatát a közösségi jog megengedi.

vagy másolataként, meg kell állapítani, hogy e rendelkezés szövegéből, valamint a 97/55 irányelv (19) preambulumbekzdéséből világosan következik, hogy e feltétel nemcsak a hamis (védjegybitorló) árukra, hanem minden utánzatra és másolatra is vonatkozik (ítélet, 73. pont).

Másfelől, a reklámirányelv 3a. cikkének (1) bekezdése *h*) pontjának rendszertani értelmezéséből az következik, hogy annak nem előfeltétele sem az összehasonlító reklám megtevesztő jellege, sem az összetévesztés veszélyének fennállása. E jelleg vagy veszély hiánya ugyanis az összehasonlító reklám megengedhetőségtől függően az említett 3a. cikk (1) bekezdésének *a*) és *d*) pontjában felsorolt feltételeket képez (ítélet, 74. pont).

A reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének *h*) pontjában előírt feltétel különleges célja abban áll, hogy megtiltsa a hirdető számára azt, hogy az összehasonlító reklámban feltüntesse azt a tényt, hogy az általa forgalmazott termék valamely védjeggyel jelölt áru vagy szolgáltatás utánzata vagy másolata. E tekintetben, miként azt a főtanácsnok indítványának 84. pontjában kiemelte, nem csupán azok a reklámüzenetek tilosak, amelyek kifejezetten utánzatra vagy másolatra utalnak, hanem azok is, amelyek figyelemmel az eset általános és gazdasági összefüggéseire, alkalmasak arra, hogy implicit módon ezt a gondolatot közvetítsék a célközönség felé (ítélet, 75. pont).

Nem vitás, hogy az alapügybeli összehasonlító listák célja és hatása az, hogy megjelölje az érintett vásárlóközönség számára azt az eredeti parfümöt, amelynek a Malaika és a Starion által forgalmazott, vitatott parfümök az utánzatai. Ily módon e listák azt a tényt tanúsítják, hogy ez utóbbi parfümök azoknak a bizonyos védjeggyel ellátott és forgalmazott parfümöknek az utánzatai, amelyeknek a jogosultjai a L'Oréal és társai, és amelyek következésképpen a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének *h*) pontja értelmében úgy mutatják be a hirdető által forgalmazott árukat, mint valamely védett védjeggyel ellátott áru utánzatát. Így, ahogyan a főtanácsnok perösszefoglaló indítványának 88. pontjában rámutatott, e tekintetben nincs jelentősége annak a kérdésnek, hogy a reklámüzenet jelzi-e azt, hogy összességében valamely védett védjeggyel ellátott termék utánzatáról van szó, vagy csupán e védjegy valamely alapvető jellemzőjének – jelen esetben a szóban forgó termék illatának – utánzatáról (ítélet, 76. pont).

Másodsorban, ami a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének *g*) pontját illeti, amelynek értelmében az összehasonlító reklám nem használhatja ki tisztességtelen módon a védjegy hírnevét, hangsúlyozandó, hogy a „tisztességtelen kihasználás” fogalmát, amelyet mind az említett rendelkezés, mind a védjegyjogi irányelv 5. cikkének (2) bekezdése használ, a reklámirányelv (13)–(15) preambulumbekzdésére tekintettel, főszabály szerint azonosan kell értelmezni [lásd analógiaként a fent hivatkozott 02 Holdings és 02 (UK)-ügyben hozott ítélet 49. pontját²⁹ – jelen ítélet, 77. pont].

²⁹ Vö. *Vida*: i. m. (2), p. 184

Mivel a jelen ítélet 76. pontjában már megállapításra került, hogy az alapügy alperesei által használt összehasonlító listák úgy mutatják be az általuk forgalmazott parfümöket, mint a reklámirányelv 3a. cikke (1) bekezdésének h) pontja értelmében vett, védett védjeggyel ellátott áru utánzatát vagy másolatát, ezért a harmadik kérdés úgy értendő, mint amely arra szeretne választ kapni, hogy ilyen feltételek mellett az említett listák használatából származó előny az ezen oltalom alatt álló védjegyhez fűződő hírnév tisztességtelen kihasználásának minősül-e a 3a. cikk (1) bekezdésének g) pontja értelmében (ítélet, 78. pont).

E tekintetben megjegyzendő, hogy amikor az olyan összehasonlító reklám, amely a hirdető áruit úgy mutatja be, mint valamely védjeggyel ellátott áru utánzatát, a reklámirányelv szerint ellentétes a tisztességes versennyel, és ezért jogellenes, a hirdető által az e reklámnak köszönhetően realizált nyereség tisztességtelen verseny eredménye, és azt ebből következően e védjegy hírneve tisztességtelen kihasználásának kell tekinteni (ítélet, 79. pont).

Ennélfogva a harmadik és a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 84/450 (reklám-) irányelv 3a. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az a hirdető, aki az összehasonlító reklámban kifejezetten vagy burkoltan arra tesz utalást, hogy az általa forgalmazott áru valamely közismert védjeggyel ellátott áru utánzata, akkor ő az ezen 3a. cikk (1) bekezdésének h) pontja értelmében véve „áru vagy szolgáltatást utánzatként vagy másolatként” mutat be. A hirdető által az ilyen jogellenes összehasonlító reklámnak köszönhetően realizált nyereséget az említett 3a. cikk (1) bekezdésének g) pontja értelmében „tisztességtelennek” kell minősíteni (ítélet, 80. pont és rendelkező rész 3. pont).

Kommentárok

Az egyik legrészletesebb kommentár szerzője az angol J. Box,³⁰ aki három kérdésre összpontosítja vizsgálódásait.³¹

Helyesen emeli ki, hogy a *védjegy funkcióinak* vizsgálatánál az Európai Bíróság első ízben ismerte el kifejezetten, hogy a védjegynek nemcsak alapvető funkciója (a származás jelzése) van, hanem egyéb funkciói is. Ilyenek az információs funkció, a beruházási funkció, valamint a reklámfunkció. Ugyancsak helytállóan mondja, hogy e funkciók elismerése nem meglepő, hiszen a védjegyjogi irányelv preambuluma 10. bekezdése is úgy szól, hogy „a bejegyzett védjegyek által nyújtott oltalom, amelynek funkciója *elsősorban* (kiemelés Box-tól) ... „Ez a szóhasználat már utal az egyéb védjegyfunkciók lehetőségére is.” – Az a körülmény, hogy az Európa Bíróság az *Arsenal*-ügyben a védjegy származást jelző funkciójára összpontosított, korántsem jelenti az egyéb védjegyfunkciók kizárását. Hiszen később maga az *Arsenal*-ügyben hozott ítélet is többes számot használ (51. pont: „*functions*”). Egyébként

³⁰ J. Box in IIC 2010 Nr. 4 p. 486.

³¹ Ehelyütt csak kettőről lesz szó, mivel az ítélet ismertetésénél is mellőztem az irányelv 5. cikk (2) bekezdésével (jó hírűség) kapcsolatos gondolatok tárgyalását.

a L'Oréal-ügyben *Mengozi* főtanácsnok is beszél a védjegy kommunikációs funkciójáról (perösszefoglaló, 54. pont).

A kommentátor szerint kézenfekvő, hogy a védjegyoltalom nem korlátozódhat a védjegy alapvető funkciója sérelmének eseteire, hiszen a „potyázás” több változata egyáltalán nem veszélyezteti az eredeti védjegy alapvető funkcióját. Így például a L'Oréal-ügy alapjául szolgáló összehasonlító listák sem. Kevésbé világos a helyzet – mondja –, ha a védjegy hírnevének vagy megkülönböztetőképességének sérelméről van szó.

Bizonyított körülmény, hogy a védjegy egyéb funkcióinak oltalma ugyancsak indokolt. Kézenfekvő, hogy a bizonyos védjegyekhez kapcsolódó imázs rendkívül értékes lehet. Az Interbrand által kiadott *Best Global Brands* c. kiadvány szerint a 2009. évben 36 olyan védjegy volt, amelynek értéke meghaladta a 10 millió USD-t. A védjegyjogosultak jelentős összegeket ruháznak be védjegyük imázsának és reklámfunkciójának fejlesztésébe. Márpedig ezeknek harmadik személy által történő jogsértő kihasználása jelentős kárt okozhat, még akkor is, ha nem forog fenn a fogyasztó megtévesztése. Az amerikai *Posner* bíró helytállóan jegyzi meg, hogy a védjegy hírnevének rombolása (*tarnishment*) a fogyasztóknál negatív asszociációkat eredményez. Összegezve: *üdvözlendő (welcomed)* annak szinte elkerülhetetlen elismerése az Európai Bíróság által, hogy a védjegy további funkciói is oltalmat érdemelnek.

A reklámirányelv szerinti „*tisztességtelen kihasználás*” kérdése a L'Oréal-ügyben hozott előzetes döntés másik figyelemreméltó kérdése.

Ebben a vonatkozásban *Mengozi* főtanácsnok hasznos iránymutatást ad a nemzeti bíróságok számára is, nevezetesen, hogy milyen szempontokat vegyenek figyelembe a „*tisztességtelen kihasználás*” tényállásának vizsgálatánál. Szerinte első helyen az vizsgálandó, hogy az összehasonlító reklám a vásárlóközönség körében fejt-e ki asszociációs hatást (perösszefoglaló, 75. pont). Ezután egy sor további szempont vizsgálatát ajánlja (perösszefoglaló, 76. pont).

A főtanácsnok által kifejtettek alapján kézenfekvő lett volna, hogy az Európai Bíróság ebben a módszertani kérdésben állást foglaljon. Ez sajnos nem történt meg, így az előzetes döntés ebben a vonatkozásban nem előremutató (*unhelpful*). Az Európai Bíróság megelégedett annak kimondásával, hogy ha a védjegyeknek az összehasonlító reklámban való felhasználása utánzásnak minősül, úgy ez a hírnév tisztességtelen kihasználását jelenti (ítélet, 79–80. pont). Az előzetes döntés tehát nem értelmezi a reklámirányelv 3a. cikk (1) bekezdés g) pontját. Hangsúlyozza, hogy a főtanácsnok fejtegetései hasznosak, s azok a nemzeti bíróságok számára figyelemre méltó segítséget jelenthetnének. Minthogy azonban az Európai Bíróság ezek vonatkozásában nem foglalt állást, a „*tisztességtelen utánzás*” fogalmának értelmezése továbbra sem megoldott. Erre való tekintettel pedig aligha tisztázott, hogy az összehasonlító reklám ezen a jogcímen mikor lesz, vagy hogy a „*potyázás*” (*free-riding*) mikor tiltott. Félő ezért, hogy ebben a kérdésben a tagállamok joggyakorlata lényeges eltéréseket mutat majd – fejezi be Box.

Ch. Morcom,³² aki ugyancsak angol ügyvéd, az előzetes döntésben különösen azt kifogásolja, hogy az Európai Bíróság néhány kérdést nyitva hagyott. Így például azt, hogy mi következik abból, hogy a védjegyjogi irányelv 5. cikk (2) bekezdésében szereplő „jogos ok nélküli használat” (*without due cause*) a reklámirányelvben nem szerepel.

Ugyanakkor ő is úgy gondolja, hogy mostantól kezdve világos, hogy a bíróságoknak a védjegy valamennyi funkcióját figyelembe kell venniük, nem csak egyedül a származást jelző funkciót. Hasonlóképpen világos az is, hogy az összehasonlító reklámok közzétéveinek nagy gondossággal kell eljárniuk, amikor azt hirdetik, hogy saját termékeik utánzatok.

Alaptalannak tartja az előzetes döntéssel szemben azt a bírálatot, hogy az a tisztességtelen verseny elleni jogot ültette volna át a védjegyjogba. Hiszen maga a védjegyjogi irányelv is szó szerint átveszi a Párizsi Unió Egyezmény 10bis cikkét. Továbbmenően, a védjegyjogi oktalomnak nem csupán az a célja, hogy védje a fogyasztókat az összetévesztésekkel szemben, de az is feladata, hogy védje a védjegyjogosult által megszerzett tulajdont, amelyet a védjegy testesít meg. Ez a tulajdon ugyanis nem csupán a lajstromozás eredményeként létezik, hanem a védjegy használata következtében is. Különösen ez a helyzet a jó hírű védjegy esetén, amely magában foglalja a *goodwillt* is, amely utóbbit a védjegy használata keletkeztetett.

A belga *D. Visser*³³ professzor leplezetlen lelkesedéssel üdvözlí ezt az előzetes döntést. Szerinte friss levegőt jelent az Európai Bíróság védjegyügyekben korábban hozott vitatható döntéseivel szemben. Véleménye szerint az Európai Bíróság világosan állást foglal az iparjogvédelem és a versenyjog alapvető erkölcsi kérdésében: „Szándékosan, saját ráfordítás nélkül ne húzz hasznot (*reap*) más figyelemre méltó (kreatív, innovatív vagy kereskedelmi) erőfeszítéséből, beruházásából vagy goodwilljéből”.

A megtévesztést nem szükséges bizonyítani, az összetéveszthetőséget nem kell bizonyítani, a sérelmet nem kell bizonyítani – mondja. Igaz, megjegyzi még, az ilyen esetekben valószínűleg mindig van sérelem.

Az Európai Bíróság előzetes döntése félreérthetetlen útmutatást ad arra, miként kell az adott konkrét ügyben ítélezni: az illatutánzatok, amelyeket olcsó másolatként forgalmaznak, nem megengedettek. Akár tetszik, akár nem, ez világos beszéd, s véleménye szerint ez jobb védelem, mint amit a szerzői jog biztosít.³⁴

*Smith és Montagnon*³⁵ angol ügyvéd az ítélet gyakorlati jelentőségét értékelve azt mondja, hogy az Európai Bíróság világossá tette, hogy a jó hírű védjegyben való „élősködés” (amikor harmadik személy hasznot húz a védjegy értékéből, elviszi és kiaknázza a védjegyjogosult marketing-erőfeszítéseinek eredményeit) tisztességtelen előnyszerzés más védjegye megkülönböztetőképességéből vagy jó hírnevéből. Ilyen tényállás esetében a nemzeti bíróság-

³² *Ch. Morcom*: L'Oréal v. Bellure – Who Has Won? E.I.P.R. 2009, 12 sz., p. 627.

³³ *D. Visser*: L'Oréal/Bellure: who speaks for the European majority? The IPKat. <http://ipkitten.blogspot.com/2009/06/lorealbellure>.

³⁴ Ezzel a mondattal az amerikai joggyakorlatra utal.

³⁵ *J. Smith, R. Montagnon*: Journal of Intellectual Law and Practice. 2009, 10. sz., p. 689.

nak sem a védjegy vagy annak jogosultja károsodását, sem az összetéveszthetőséget nem kell vizsgálnia. Ezenfelül az Európai Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy ezek a cselekmények a megtevesztő és összehasonlító reklámról szóló irányelvbe ütköznek, s ebben az irányelvben meghatározott mentességi ok nem áll fenn. Az a körülmény, hogy a jó hírű védjegynek összehasonlító listában való szerepeltetése tisztességtelen előny szerzésének tekintendő, s a reklámirányelv nem biztosít erre mentességet, sokakat el fog gondolkodtatni. Vajon ez nem a tisztességtelen verseny elleni jognak a hátsó ajtón történő beengedését jelenti? – kérdezik. – További kérdés a védjegyfunkciók tanának kiterjesztése – mondják. Ha az Európai Bíróság a származást jelző funkción túl ilyen könnyedén kiterjeszti ezeket, és ilyen módon megállapíthatónak tartja a védjegybitorlást, akkor – szerintük – a híres védjegyek számára biztosított széles körű oltalom sokak számára kellemetlenné válhat.

M. Björkenfeldt³⁶ svéd ügyvéd pontosan az ellenkező álláspontot képviseli: szerinte a legtöbb európai országban megengedett az illatutánzatok forgalmazása. Ennek pedig az a leghatékonyabb módja, ha a fogyasztóknak megmondják, hogy például az illat olyan, mint a CHANEL NO. 5 illata. A fogyasztók tájékoztatása pedig összehasonlítással történik. Ugyanakkor az Európai Bíróság a L'Oréal-ügyben hozott előzetes döntésében megtiltotta ezt az üzleti modellt, ezért ez ma a legvitatottabb védjegyügy.

Nézete szerint az L'Oréal-ügyben hozott előzetes döntés csak a nagyvállalatok számára előnyös, de hátrányos a fogyasztók, harmadik személyek, valamint a verseny számára. Az illatra sem szabadalmat, sem szerzői jogot nem lehet szerezni. Úgy tűnik azonban, hogy az Európai Bíróság valamiféle „hibrid” iparjogvédelmet biztosított az illatokra, miután megállapította, hogy az alperes parfümjei utánzatok. Ez az illatszergyártók figyelemre méltó győzelmét jelenti.

Az USA-ban a helyzet éppen ennek fordítottja: az összehasonlító reklám a fogyasztók számára jelent előnyt. Ez az amerikai joggyakorlat rokonszenves, míg a L'Oréal-ügyben hozott előzetes döntésről ez nem mondható el.

De jogalap nélküli gazdagodásról sem lehet beszélni. Hiszen a L'Oréal semmit sem veszített, s így a jogalap nélküli gazdagodás gondolata is megdőlt. Hiszen a L'Oréal és a Bellure, az alperes nem is állnak versenyben egymással.

Végül az a kérdés is felmerül, vajon miért hagyta figyelmen kívül az Európai Bíróság a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról szóló 2005/29 EK irányelv rendelkezéseit? Ez utóbbi irányelv preambuluma 14. bekezdése azt mondja, hogy a fogyasztó választási lehetőségét nem szabad korlátozni, kivéve ha a reklám eredményeképpen a fogyasztó terhére összetévesztés történik. Szerinte kézenfekvő, hogy a L'Oréal-ügyben hozott előzetes döntés intervencionista hozzáállást (*stance*) tükröz.

³⁶ M. Björkenfeldt: The genie is out of the bottle: the ECJ's decision in L'Oréal v Bellure. *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 2010, 2. sz., p. 105.

Végül azt a szónoki kérdést teszi fel: milyen társadalmi haszonnal jár ez az előzetes döntés? Amire azt feleli: semmilyennel.

A. Ohly³⁷ professzor, aki egy átfogó tanulmány keretében elemzi az utánzás versenyjogi akadályait, megemlékezik a L'Oréal-ügyben hozott előzetes döntésről is. Utal az ítélet 75. és 76. pontjára, amelyek szerint az irányelv értelmezett rendelkezéseinek terjedelme nem korlátozódik a kifejezetten utánzás miatt benyújtott keresetekre: az Európai Bíróság szerint még az olyan hirdetés is, amely csupán arra utal, hogy a termék lényeges jellemzőit utánozták, e tilalom alá esik. Ha a végletekig (*to its extreme*) követjük az Európai Bíróság ítéletében kifejtetteket, akkor ez azt jelentené, hogy a generikus gyógyszereket sem lehetne hirdetni – bár ez bizonyára nem állt az Európai Bíróság szándékában. A reklámirányelv 3a. cikk (1) bekezdése g) pontjának ilyen tág értelmezése nemcsak az utánzás szabadságát korlátozza, hanem az információs szabadságot is. Nevezetesen megtiltja, hogy a fogyasztókat erről a körülményről, vagyis az utánzásról tájékoztassák.

Mindezekre tekintettel arra a következtetésre jut, hogy a túlzottan szigorú iparjogvédelmi szabályok megnehezítik a másolás elleni újabb szabályok megalkotását. De ha eltekintünk a jelenleg folyamatban lévő politikai vitától – mondja – akkor úgy tűnik, hogy ha az értékes innovációs eredmények számára szűkre szabott iparjogvédelmi oltalmat biztosítunk, s azt a tisztességtelen versenyt tiltó rugalmas szabályokkal ötvözzük, akkor ez napjaink igényeinek jobban megfelelne, mintha az eszmei javak mind több és több fajtájára biztosítanának széles körű, hosszú időre szóló és erőteljes jogvédelmet.

Ezt a következtetést azzal tetézi, hogy a tisztességtelen verseny elleni (leendő) irányelv számára korlátozott idejű oltalmat javasol (a vonatkozó feltételek egyidejű kifejtése mellett).

Glöckner³⁸ a Nemzetközi Versenyjogi Egyesület számára készített és 14 ország szerzői által kidolgozott tanulmányok alapján azt mondja, hogy az európai védjegy jog egyik legizgalmasabb (*hottest*) kérdése a más védjegyének a saját termékek érdekében történő olyan használata, amely nem tekinthető védjegyszerű használatnak. Nézete szerint a L'Oréal-ügyben az Európai Bíróság egy új, íratlan szabályt alkotott, amely a védjegy jogi irányelv 5. cikk (1) bekezdése alkalmazását a védjegyfunkció sérelme esetén teszi lehetővé.³⁹

Burrell és Gangjee⁴⁰ a L'Oréal-ügyben hozott előzetes döntés bírálói közé sorolható, akik ezt a szólásszabadság oldaláról közelítik meg. Amerikai szerzőkre történő utalással javasolják a védjegy jogi oltalom „fékezését”, annak jelzésével, hogy a szólásszabadsághoz való jog és a védjegy jog között komoly ütközési veszély forog fenn. Példaként arra utalnak, hogy

³⁷ A. Ohly: The Freedom of Imitation and Its Limits – A European Perspective. IIC, 2010, 5. sz., p. 506.

³⁸ Glöckner: i. m. (4), p. 15.

³⁹ Glöckner: i. m. (4), p. 30.

⁴⁰ R. Burrell, D. Gangjee: Trademarks and Freedom of Expression – A Call for Caution. IIC, 2010, 5. sz., p. 544.

amint az a L'Oréal-ügy tényállásából is megállapítható, az alperes jelentős hasznót húz ugyan a védjegyjogosult „beruházásaiból”, ugyanakkor nem áll fenn a védjegy megkülönböztető-képessége vagy jó hírneve sérelmének veszélye. Ez a joggyakorlat széles körű nemtetszést váltott ki. – A L'Oréal-ügyre hivatkozással azt mondják, hogy amíg a „potyázás”-t az EK-ban a védjegy felvizesítése eszközének tekintik, addig kétséges, hogy az USA-ban az ilyen tényállás alapján egyáltalán sikerrel lehetne-e pereskedni.

Ugyanakkor megnyugtatónak tartják, hogy a L'Oréal-ügyben hozott ítélettel (60. pont) az Európai Bíróság azt is mondta, hogy nem tekinthető jogsértésnek ha harmadik személy által történt védjegyhasználat „a védjegy egyik funkcióját sem sérti”. Igaz – fűzik hozzá – korai még azt megjósolni, hogy további jogvitás ügyekben ez a szempont milyen szerepet fog játszani. Mindenesetre ez idő szerint fennáll annak a lehetősége, hogy a túl messzire terjedő oltalmat ilyen alapon korlátozzák.

A brit Fellebbviteli Bíróság „vonakodó” ítélete

A Fellebbviteli Bíróság 2010. május 21-én kelt ítéletének⁴¹ ismertetését *Morcom*⁴² azzal kezdi, hogy senki sem várta (Nagy-Britanniában – a szerző), hogy az Európai Bíróság ítélete a brit bíróságot elégedettséggel tölti majd el, s természetes, hogy ez meglátszik az utóbbi ítéletén is.

A Fellebbviteli Bíróság ítélete az összehasonlító listákról szólva először is a saját korábbi ítéletében olvasható ténymegállapításokat foglalja össze, majd hozzát teszi, hogy kérdésfeltevésével a tényleges helyzet (*touch of reality*) fényében történő jogértelmezés tisztázása volt. Majd hozzát teszi, hogy „a fogyasztók nem ostobák: az olcsó utánzatot nem fogják úgy tekinteni, mintha az azonos minőségű lenne, mint az eredeti. Az olcsó utánzatot semmivel sem fogják többnek tekinteni, mint ami az.”

Majd felteszi a kérdést: „vajon a védjegyjog megtiltja-e az alperesnek, hogy az igazat megmondja?” Majd arra a következtetésre jut, hogy az Európai Bíróság jogértelmezése következtében az alperesek némaságra (*muzzled*) vannak kárhozthatva, ezután megmagyarázza, hogy az Európai Bíróság válaszai miért okoztak neki csalódást.

Ezen korántsem lelkes nyilatkozatot követően *Jacob* lordbíró azt mondja, hogy a védjegyjog nem tiltja meg a kereskedőknek, hogy tisztességes nyilatkozatokat tehessenek termékeikről. Előbb általánosságban azt mondja ítéletében, hogy ő a szabad gondolatközlés (*free speech*) híve, különösképpen, ha valaki az igazat kívánja közölni. Szerinte nem szól komoly szempont mellett, hogy ezt az elvet ne alkalmazzák olyan esetekben, amikor a beszélőt a

⁴¹ L'Oréal S.A. v Bellure NV (2010) EWCA Civ 535.

⁴² *Ch. Morcom: L'Oréal v Bellure – The Court of Appeal Reluctantly Applies the ECJ ruling. E.I.P.R.*, 2010, 10. sz., p. 530.

valóság közlésénél saját üzleti érdekei vezérlik, és a közlés a piacra vonatkozik. Ez utóbbi közlés általában nem is kelt olyan erős emóciókat, mint az újságírók vagy a politikusok esetében, akiknek ugyancsak joguk, hogy az igazat megmondják. Majd azzal folytatja, hogy „a valóság közlésének és meghallgatásának magas fokú nemzetközi elismerése van. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 19. cikke szerint 'mindenkinek joga van a szabad véleményalkotásra és véleménynyilvánításra. Ez a jog magában foglalja az információ közlésének szabadságát is.' A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi egyességokmányának 19(2) cikke szerint 'a véleménynyilvánítási jog szabadságának magában kell foglalnia az információközlés szabadságát is'. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye 10(1) cikkében azt mondja, hogy 'mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra, s enne a jognak magában kell foglalnia a véleményalkotás szabadságát, valamint az információ vételének és közlésének szabadságát'. Az EU Alapjogok Chartájának 11(1) cikke ugyancsak úgy szól, hogy 'mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságára, s ennek a jognak magában kell foglalnia a véleményalkotás szabadságát, valamint a gondolat szabadságát, beleértve az információ és a gondolatközlés szabadságát is.'”

Majd úgy folytatja:

„Valamennyi olyan jogi norma, amely akadályozza az embereket, hogy az igazat mondják, akár politikai, kereskedelmi vagy egyéb vonatkozású, alaposan vizsgálandó, és alkalmazása csak az esetben indokolt, ha az feltétlenül szükséges (*strict necessity*). Ez az alapos vizsgálat nemcsak a beszélő, hanem a beszédet hallgató szempontjából is elvégzendő. A szabad véleménynyilvánítás joga nemcsak azokat illeti meg, akik az igazat akarják elmondani, de azokat is, akik azt hallani akarják. Az idevonatkozó szavak 'elfogadni és közölni' (*receive and impart*). A piac nyelvére lefordítva ez azt jelenti, hogy a fogyasztónak (mint az információ 'vevőjének' – a *szerző*) joga van arra, hogy a piacon forgalomban levő termékek közül megfelelő információ alapján választhasson”.

Amint azt az ítélet angol kommentátora (*Morcom*) jelzi, Jacob lordbíró álláspontjának egy további, még nyomatékosabb oka is van, nevezetesen a tisztességes verseny biztosítása. Az adott ügyben a peres felek termékei nem álltak egymással üzleti versenyben. Márpedig ha egy kereskedő nem mondhatja meg (annak ellenére, hogy ez igaz), hogy „termékeim olyanok, mint az X védjeggyel ellátottak, de áruk feleannyi, akkor véleménye szerint komoly a veszélye annak, hogy a kereskedelem fontos szektoraiban a tényleges verseny torzul vagy megszűnik. Ezután Jacob lordbíró saját korábbi ítéletéből idéz olyan jogeseteket, amelyekben a felek nem álltak egymással versenyben, majd azt mondja, hogy ha különféle tényállásokat az „élősködés” fogalma alá vonják (*to lump*), akkor ez az egész jogvitát megzavarja. Végül kifejti, hogy mennyire sajnálja, hogy az Európai Bíróság ebben az ügyben a tényállás versenyjogi aspektusait nem vizsgálta.

E bevezető megjegyzések után tér rá a Fellebbviteli Bíróság ítélete a védjegybitorlás kérdésére [irányelv 5. cikk (1)(a) pont], közelebbről a védjegyfunkciókra. E vonatkozásban először is azt mondja, hogy problematikusnak tartja a védjegy származást jelző funkciójáról

elválasztott (*divorced*) minőségjelző funkció, kommunikációs funkció, beruházási funkció vagy reklámfunkció oltalmát, mivel ezek a törvényben nem szerepelnek. Ezek konceptuálisan pontatlanok, és nem kellőképpen meghatározottak. Ha például a reklám- vagy a beruházási funkciót vesszük, akkor azt találjuk, hogy a híres védjegyek jogosultjai sok pénzt áldoztak a hírnév megszerzésére, és a következőkben is sok pénzt fordítanak annak fenntartására. Ugyanakkor a versenyző termékek hirdetéseikkel egyrészt bitorolják (*impigne*) a híres védjegy jogosultjai által kifejtett erőfeszítések eredményeit, másrészt sértik a szóban forgó híres védjegy reklám-, valamint beruházási funkcióját. Ennek a piaci folyamatnak a megállítása szinte lehetetlen.

E fenntartások ellenére Jacob lordbíró úgy érezte, hogy arra kell következtetnie, hogy az összehasonlító listákban szerepeltetett védjegyek a védjegyjogi irányelv 5. cikk (1)(a) bekezdés által meghatározott tilalom hatálya alá esnek.

Majd a továbbiakban azt mondja ítéletében, hogy „még ha igazat is mond az alperes, amikor azt állítja, hogy termékének lényeges jellemzője (az adott esetben az illat) azonos a védjegyjogosult termékével, ez azt jelenti, hogy az utánzat vagy másolat kívül esik a reklámirányelv oltalmi körén, s köteles vagyok így következtetni (*I am forced so to conclude*).”

A továbbiakban pedig így folytatja:

„Ha valaki jogszerűen forgalmaz másolatokat, vajon miért nem tájékoztathatja erről a közönséget? És miért kell a közönség elől az igazat elhallgatni? Ha helyesen gondolom, akkor a reklámirányelvet felül kellene vizsgálni. Véleményem szerint kifejezetten ki kellene mondani, hogy jogszerűen forgalmazott termékről az igazat megmondani semmiféle tisztességtelen előnnyel nem jár.”

Mindezek előrebocsátása után ítéletében végül is megállapítja, hogy a reklámirányelv 3a. cikk (1)(h) és 3a. cikk (1)(g) pontjának való meg nem felelés miatt a védjegyjogi irányelv 6. cikk (1)(b) bekezdés szerinti tisztességes használat feltétele nem forog fenn.

A Fellebbviteli Bíróság ítéletének ismertetését követően kommentárjában *Morcom* először azt állapítja meg, hogy világos, hogy Jacob lordbíró az Európai Bíróság ítéletét azért bírálja, mert az gyakorlatilag azt eredményezi, hogy az alperesnek tilos megmondania az igazat, nevezetesen, hogy az összehasonlító listában szereplő termék illata hasonló az X védjeggyel ellátott termékéhez. Az Európai Bíróság ítéletéből az következik, hogy a vesztesek a kispénzű fogyasztók, minthogy ezek csak álmodni tudnak arról, hogy a felperes drága termékeit megvásárolhassák.

A továbbiakban *Morcom* arra mutat rá, hogy gyakori, hogy az ügyeknek két oldala van. Nem vitatható, hogy – amint azt Jacob lordbíró is megjegyzi – az alpereseknek jelentős üzleti hasznuk származott az összehasonlító listákból. Jacob lordbíró különösen azt helyteleníti, hogy az Európai Bíróság nem korlátozta a reklámirányelv 3a. cikke (1) (h) pontjának alkalmazását olyan „utánzatok”-ra, „másolatok”-ra, amelyek bitorolt termékek. *Morcom* tapasztalata szerint azonban a bitorlók nem szoktak összehasonlító reklámokat használni, különösképp összehasonlító listákat nem.

Ezek előrebocsátása után Morcom azt mondja, hogy nem lehet kétség afelől, hogy a brit Fellebbviteli Bíróság az Európai Bíróság ítéletét korrektül alkalmazta. Ezek után annak megjegyzésével, hogy a „szólás szabadsága” nagyon fontos dolog, azt mondja, hogy azt mégsem lehet úgy átértelmezni, miként azt a Fellebbviteli Bíróság tette. A tulajdonhoz való jog (amely magában foglalja a lajstromozott védjegyhez való jogot is), amelyet az Emberi Jogok Európai Egyezménye ugyancsak véd, hasonló súlyú mint a szólásszabadság joga. A valódi probléma abban áll, hogy miként lehet ezt a két alapjogot egyensúlyba hozni. Úgy tűnik, hogy ebben a jogvitában senki sem vonta kétségbe az EK védjegyjogi irányelvének célját, különösen pedig azt nem, hogy az erősebb oltalmat biztosít a védjegyjogosult számára, ha azokat az alperes azonos javakra és termékekre használja. Ezek a rendelkezések hosszú múltra tekintenek vissza, így elsősorban a Párizsi Uniók Egyezmény 10bis cikkére, amely a tisztességtelen versennyel szembeni hatékony oltalom biztosítását célozza. A védjegyjoggal, valamint a reklámjoggal foglalkozó szakemberek között sokan vannak, akik úgy gondolják, hogy Nagy-Britannia nem tett maradéktalanul eleget a Párizsi Uniók Egyezmény 10bis cikkén alapuló kötelezettségeinek. Azt lehet mondani, hogy az Európai Bíróság által a L'Oréal-ügyben hozott ítélet közelebb hozza Nagy-Britanniát ahhoz, hogy ezeknek a kötelezettségeknek megfeleljen. Ezért nem helytálló az a nézet, hogy az Európai Bíróság túl messzire ment volna a védjegyoltalom elismerésében.

Ami pedig a jövőt illeti, folyamatban van annak vizsgálata, miként kellene módosítani az európai védjegyjogot, nevezetesen mind a védjegyjogi irányelvet, mind pedig a közösségi védjegyrendeletet, valamint ezen felül a reklámirányelvet is. Van olyan vélemény is, hogy a reklámirányelv 3a. cikk (1)(h) pontjának egyszerű törlése egymagában nem volna elegendő – fejezi be kommentárját.

A német *Würtenberger*⁴³ abból indul ki, hogy a szólásszabadság szempontjai fontosabbak mint a védjegyjogosult és versenytársa közötti vita eldöntése. Jacob lordbíró megállapításából ugyanakkor egy fontos szempont hiányzik: a védjegyjogosult érdekeinek védelme. Az ítélet azt sugallja, hogy a védjegy döntő feladata a fogyasztó szolgálata. Würtenberger szerint ez utóbbi a védjegy kereskedelmi használatának a következménye, de nem a védjegy alapvető feladata. A védjegynek az a feladata, hogy számtalan termék közül kiemelje a védjegyjogosult termékeit és egy kommunikációs csatornát a védjegyes termék használói, valamint a védjegyjogosult között. Ez a kommunikációs csatorna a védjegyjogosult javát is szolgálja, persze azzal a következménnyel, hogy a védjegyes termék használója vagy vevője a termékről információt kap, függetlenül attól, hogy ez az információ objektív vagy egyszerűen szubjektív. Ez pedig a védjegyjogosult részéről végzett beruházás eredménye, aminek komoly szerepe van termékei vagy szolgáltatásai további forgalmazása szempontjából.

⁴³ L'Oréal v Bellure: An Opinion. Journal of Intellectual Property Law and Practice, 2010, 10. sz., p. 746.

Ezután bővebben kifejtí az ilyen jellegű beruházás gazdasági jelentőségét. Szerinte a brit bíróság nem kellőképpen mérlegelte a védjejyogosult, illetve a fogyasztók érdekeit (*lacks the necessary balance*). Ennek az eredménye, hogy az illatutánzatok gyártóját nem azonos intenzitással tiltották el, illetve hogy a felperes beruházásait nem kellő mértékben védte a brit bíróság. Annak megtiltása, hogy egy kereskedő azt mondhasa, hogy „az én termékem azonos x védjejyes termékkel, de fele annyiba kerül”, nem a szabad kereskedelem tiltása, hanem – amint azt az Európai Bíróság mondja – „a verseny torzítása”. Ellenkezőleg: ha egy versenytársnak ezt megengednék, ez volna a verseny torzítása. Ez a versenytársak számára azt tenné lehetővé, hogy mások híres védjejyeinek felhasználásával saját termékeik forgalmazását előmozdítsák.

Abban azonban igaza van Jacob lordbírónak, hogy problematikus, vajon az adott ügyben (akárcsak a „buborékok” 02-ügyben) a jog mennyire teszi lehetővé az európai ipar számára a versenyt. A válasz megadásánál valamennyi szempontot mérlegelni kell, nevezetesen mind a versenytársak, mind a fogyasztók érdekeit. Éppen ezeknek az érdekeknek vizsgálata, illetve mérlegelése hiányzik Jacob lordbíró ítéletéből – állítja.

Megjegyzések

I.1. Az Európai Bíróság előzetes döntése véleményem szerint megfelel a magyar (német, francia) jogértelmezésnek. Más kérdés, hogy *de lege ferenda* akár a közösségi védjejyog, akár a közösségi versenyjog továbbfejlesztése esetén vagy koncepcióbeli változtatások, vagy pontosítások elképzelhetőek, amint arról néhány kommentátor említést is tett.

2. Ha a L'Oréal-ügyhöz hasonló jogeset a magyar bíróság előtt felmerülne, akkor a kiindulási alap alighanem a reklámtörvény 13. § (3) bekezdése volna, amely szerint jogszerű összehasonlító reklám esetén a védjejyogosult kizárólagos használati joga alapján nem léphet fel védjejyének az összehasonlító reklámban történő – a célnak megfelelő – használatával szemben, feltéve, hogy a védjejy használata elengedhetetlen az összehasonlításhoz, és nem haladja meg a feltétlenül szükséges mértéket.⁴⁴

Más oldalról világítja meg ugyanezt a kérdést a Nemzetközi Versenyjogi Egyesület bordeaux-i kongresszusára (2010) készült magyar tanulmány,⁴⁵ amely arra a kérdésre, hogy „a jogszerű összehasonlító reklámban történő védjejyhasználat mentesít-e a védjejybitorlás következményei alól?” azt a választ adja, hogy „az ilyen magatartást – dogmatikailag – nem lehet védjejybitorlásnak minősíteni, mivel az összehasonlító reklámozás keretében történő jogszerű védjejyhasználat nem minősíthető védjejybitorlásnak.”

⁴⁴ Bővebben i. m. (1), 1265–1269 széljejy.

⁴⁵ LIDC 2010 – Question B, Hungarian national report (Munkabizottsági vezető: dr. Lukácsi Péter) 2 (d) pont – www.ligue.org.

II. A brit Fellebbviteli Bíróság ítéletével kapcsolatban előjáróban csak annyit jegyzek meg, hogy nem első esetben fordul elő, hogy a nemzeti bíróság nincs elragadtatva az Európai Bíróság jogértelmező, előzetes döntésétől.

Finomabb formában érhető ez tetten, amikor az Európai Bíróság által az Opel-ügyben az előzetes döntésben adott válaszokat a Német Legfelsőbb Bíróság – szerintem – elegánsan megkerülte.⁴⁶ Drasztikusabb formában, amikor az ARSENAL-ügyben a brit Törvényszék bírója „fellázadt”⁴⁷ az Európai Bíróság ellen, s csak a Fellebbviteli Bíróság hozott az előzetes döntésben kifejtetteknek megfelelő ítéletet.

Az itt bemutatott esetben a brit Fellebbviteli Bíróság ítéletében angol hidegvérrel mondja el az Európai Bíróságtól eltérő véleményét, majd ennek ellenére fegyelmezetten követi az Európai Bíróság útmutatását. Hasonlít ez ahhoz a szituációhoz, amikor egy bíró különvéleményt csatol az iratokhoz – ez a többségi döntést nem befolyásolja, a bíró azonban megnyugtatta saját lelkiismeretét. Ezt a helyzetet jellemzi Morcom találón „vonakodó” jogkövetésnek.

⁴⁶ *Vida*: i. m. (2), p. 249.

⁴⁷ *Vida*: i. m. (20), p. 199.

HIVATALUNK NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉGÉNEK FŐBB JELLEMZŐI 2010 MÁSODIK FELÉBEN

MAGYARORSZÁG KÉPVISELETE A SZELLEMI TULAJDON VILÁGSZERVEZETE KERETÉBEN FOLYÓ NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN

A korábbiakhoz hasonlóan 2010 második felében is számos alkalommal képviselték a Magyar Szabadalmi Hivatal¹ munkatársai Magyarországot a Szellemi Tulajdon Világszervezete (*World Intellectual Property Organization*, WIPO) bizottságaiban, munkacsoportjaiban és jelentősebb rendezvényein.

Nyáron három munkacsoportos ülés is megrendezésre került: július elején a Madridi Rendszer Jogi Fejlesztésével foglalkozó Munkacsoport ülése, a hónap végén a Szellemi Tulajdon és a Genetikai Források, Hagyományos Tudás és Folklor Kormányközi Bizottság Ülésközi Munkacsoportjának ülése, augusztus végén pedig a Lisszaboni Rendszer Fejlesztésével foglalkozó Munkacsoport ülése.

Szeptember elején tartotta soron következő ülését a Program- és Költségvetési Bizottság. Képviseltük Magyarországot a szellemitulajdon-védelmi hivatalok 2. nemzetközi szimpóziumán. Az őszi időszak egyik legjelentősebb eseménye volt a WIPO közgyűléseinek 48. sorozata.

Októberben tartották Genfben a Szabadalmi Jogi Állandó Bizottság 15. ülését, illetve az Új Növényfajták Oltalmára létrejött Nemzetközi Egyezmény (*Union for the Protection of New Varieties of Plants*, UPOV) bizottságainak és Tanácsának őszi ülészeit. Novemberben került megrendezésre a Védjegyek, Ipari Minták és Földrajzi Árujelzők Állandó Bizottságának 24. ülése, a Szerzői és Szomszédos Jogok Állandó Bizottságának 21. ülése és a Nizzai Unió Szakértői Bizottságának 21. ülése.

Az év vége sem telt el bizottsági ülések nélkül: decemberben tartották a Fejlesztés és Szellemi Tulajdon Bizottság 6. ülését, a Jogérvényesítéssel foglalkozó Tanácsadó Bizottság 6. ülését és a Szellemi Tulajdon és a Genetikai Források, Hagyományos Tudás és Folklor Kormányközi Bizottság 17. ülését.

A WIPO által Genfben kívül szervezett rendezvények közül megemlíthető a szeptemberben Jaltában, országmárka témában tartott interregionális szakértői ülés, a kis- és középvállalkozásokról rendezett római fórum, a jogérvényesítésről szóló prágai konferencia és a moszkvai interregionális szakértői találkozó.

¹ 2011. január 1-jétől kezdve új nevén Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.

A Madridi Rendszer Jogi Fejlesztésével foglalkozó Munkacsoport (Working Group on the Legal Development of the Madrid System for the International Registration of Marks) 8. ülése, (Genf, július 5–9.)

Az ülésen a hivatal az Iparjogvédelmi Jogi Osztály vezetője képviselte.

Az ülésen a madridi rendszerben részes 44 szerződő fél (köztük az Európai Unió), megfigyelőként Irak, valamint hat nemzetközi szakmai szervezet képviseltette magát.

Az ülést a WIPO főigazgatója, *Francis Gurry* nyitotta meg, és beszámolt a madridi rendszerben az előző ülés óta bekövetkezett fejleményekről. Elmondta, hogy Libériának és Szudánnak a jegyzőkönyvhöz történő csatlakozásával a madridi rendszer jelenlegi 82 tagja közül immár csupán háromra vonatkozik kizárólag a megállapodás (Algéria, Kazahsztán és Tadzsisztán). Tájékoztatta a munkacsoportot, hogy Izrael 2010. június 1-jével csatlakozott a jegyzőkönyvhöz, és reményei szerint az év során további csatlakozások is várhatók (Kolumbia és esetleg más latin-amerikai országok is, továbbá India). Örömmel adott hírt arról, hogy bár – a gazdasági válság hatásaként – az elmúlt években benyújtott nemzetközi bejelentések száma csökkenő tendenciát mutatott, az idei év során pozitív fordulat állt be: 9-10%-os növekedés volt tapasztalható. Megemlítette, hogy 25 további ország kezdte meg az oltalom megadásáról szóló értesítések küldését, illetve, hogy jelenleg a nemzetközi bejelentések 37%-át nyújtják be elektronikus úton.

Kiemelést érdemel, hogy a Nemzetközi Iroda Titkárságát az ülésen – a WIPO új munkatársaként – *Debbie Rønning* asszony képviselte, aki nemzeti küldöttként az ülésen tárgyalta norvég javaslatot előterjesztette. Ez a momentum sajátos színt adott az ülésnek, hiszen a Nemzetközi Iroda a norvég javaslattal szemben eddig határozottan szkeptikusnak mutatkozott.

A Nemzetközi Iroda részéről *Ernesto Rubio* ismertette az áruk és szolgáltatások megjelölésére szolgáló kifejezéseket tartalmazó adatbázis fejlesztésének állását. Beszámolt arról, hogy az adatbázis jelenleg mintegy 28 000 angol nyelvű kifejezést tartalmaz, megközelítőleg 20 000 esetben pedig a kifejezések francia és spanyol nyelvű fordítása is rendelkezésre áll. Amint az adatbázisban mindhárom nyelven rendelkezésre áll 30 000 kifejezés, a WIPO azt online hozzáférhetővé teszi. Ezzel egyidejűleg történik majd meg az előző ülésen ismertetett „*Madrid Filing Assistant*” szolgáltatás beindítása is.

A munkacsoport következő ülésére 2011. május végén kerül sor. Az ülés tárgya a Nemzetközi Iroda működésének egyszerűsítése terén nyitva álló lehetőségek, a korábbiakban előterjesztett svájci javaslattal kapcsolatban a Nemzetközi Iroda által elkészítendő tanulmány megvitatása, valamint a „central attack” körében felhalmozott információ megismerése lesz majd.

A Szellemi Tulajdon és a Genetikai Források, Hagyományos Tudás és Folklor Kormányközi Bizottság (Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore, IGC GRTKF) Ülésközi Munkacsoportjának (Intersessional Working Group, IWG) 1. ülése (Genf, július 19–23.)

A munkacsoport ülésén a hivatal részéről az Iparjogvédelmi Jogi Osztály vezetője vett részt.

Az IWG első ülésének tárgya a hagyományos kultúra/folklor kifejeződéseire vonatkozó rendelkezések tervezete volt.

Az IWG megválasztott új elnöke az ülés céljának elérése érdekében feszes időbeosztást készített, négy ülésnapra arányosan elosztva a tárgyalandó 11 cikket. Az IWG feladata ugyanakkor nem a szövegtervezetek elfogadása, hanem a döntéshozó szerv – az IGC GRTKF – számára nyújtott jogi és szakmai tanácsadás volt, konkrétan a szakértők által javasolt szövegtervezetek kidolgozása és benyújtása az IGC GRTKF számára.

Az egyes cikkek kapcsán lezajlott részletes vitaszakaszokat az IGC GRTKF legutóbbi ülésein is alkalmazott „élő szövegezés” kísérte, vagyis a Nemzetközi Iroda munkatársa folyamatosan, korrektúra formájában és a kivetítőn követhetően rögzítette az elhangzott javaslatokat és megjegyzéseket az előkészítő irat szövegében. Az egyes vitaszakaszok végén az ülés elnöke kisebb szövegezési csoportokat hozott létre oly módon, hogy az elhangzott javaslatok mérlegelése alapján 5-10 szakértőt személyesen felkért az adott cikkek tervezetének tökéletesítésére, megjelölve a csoport koordinátorát is. Ily módon sikerült elkerülni, hogy az IWG viszonylag nagy létszáma a szövegezési feladat teljesítésének megghiúsulását eredményezze.

A magyar EU-elnökségre tekintettel ki kell emelni, hogy a négy főből álló belga delegáció igen nagyfokú aktivitással töltötte be az ülés kapcsán felmerülő elnökségi feladatokat. Általában elmondható, hogy az EU az elmúlt években az IGC GRTKF munkája során visszatartó tényezőként lépett fel, és célja egyértelműen az e témában jelenleg előkészítés alatt álló nemzetközi egyezmények létrejöttének megakadályozása vagy legalábbis a fejlődő országok által igényelt főbb tartalmi elemek megkerülése és a tárgyalási folyamatok elhúzása volt. Az EU álláspontját a belga elnökség megbízhatóan képviselte, és ennek esetenként az ülés elnöke részéről „retorzió” volt a következménye (a felszólalás megszakítása, a szövegrészek törlésének indítványozása helyett konkrét alternatív javaslatok igénylése). Az ülés során a belga küldött nem az EU képviseletében szólalt fel, ugyanakkor a tagállamokat felszólalásai támogatására ösztönözte; ennek az igénynek leginkább az olasz és a francia szakértők tettek eleget. Az ülés elnöke által kijelölt szövegezési munkacsoportokban az EU-tagállamok szakértői – mindenki mástól eltérően – megfigyelőként vettek részt.

Az ülés legfőbb eredményét azok az új szövegezési tervezetek jelentették, amelyeket az előkészítő irat vitája alapján az ülés elnöke által kijelölt szakértőkből álló kisebb szövegezési csoportok készítettek. Ezeket a szövegeket az utolsó ülésnapon az IWG valamennyi tagja

számára rendelkezésre bocsátották, és miután az adott cikkek új tervezetét a szövegezési csoportok koordinátora röviden szóban is ismertette, a munkacsoport reflektált is azokra. Ennek kapcsán az IWG-nek nem volt feladata az, hogy az új szövegtervezetekről tárgyaljon, illetve azokat elfogadja – ez az IGC GRTKF szerepe. Az ülés elnökének szándéka az volt, hogy az elkészült új tervezetek módosításába az IWG ne bocsátkozzon bele; erre nem is került sor.

Az új szövegtervezetek számottevő előrelépést jelentenek az előkészítő irat szerinti állapothoz képest. A cikkek szövege lényegesen áttekinthetőbbé vált, számos ponton letisztultabb és pontosabb szövegezési megoldásokkal és az IGC GRTKF döntésének megfelelően választható alternatív opciókkal egészült ki a tervezet.

*A Lisszaboni Rendszer Fejlesztésével foglalkozó Munkacsoport [Working Group on the Development of the Lisbon System (Appellations of Origin)] 2. ülése
(Genf, augusztus 30–szeptember 3.)*

Az ülésen a hivatalt a Védjegy és Mintaoltalmi Főosztály helyettes vezetője képviselte. A munkacsoport ülését dr. Ficsor Mihály, a munkacsoport elnöke vezette.

Az ülést *Francis Gurry*, a WIPO főigazgatója nyitotta meg. Örömmel számolt be arról, hogy a Lisszaboni Megállapodás részes államainak köre az utóbbi években dinamikusan bővült, és Macedónia belépésével a rendszer már 27 tagot számlál. Kiemelte a munkacsoport első ülésének eredményeit, közöttük a végrehajtási szabályzat – később elfogadott – módosításának előkészítését. Kitért továbbá a rendszert érintően a WIPO legutóbbi informatikai fejlesztéseire. Végezetül megjegyezte, hogy a közgyűlés a munkacsoport mandátumát – a korábbi sikeres működésre való tekintettel – meghosszabbította.

A megnyitót követően a munkacsoport elnökének ismételten *dr. Ficsor Mihályt*, a hivatal jogi elnökhelyettesét választották meg. Az elnök két helyettesének a perui *Patricia Victoria Gamboa Vilolát* és az izraeli *Howard Polimert* választották.

A munkacsoport elsőként a Lisszaboni Megállapodás 2. cikkében szereplő eredetmegjelölés definícióját vizsgálta meg. A definíció lehetséges módosításának indoka többértű. Elsődlegesen a kevésbé szigorú követelményeket támasztó „földrajzi árujelző” definíció beillesztésének lehetőségét érinti, ami több, a megállapodás iránt potenciálisan érdeklődő állam igényével állna összhangban. Szintén a definíció témaköréhez kapcsolódik a nemzetközi szervezetek rendszerhez történő csatlakozásának biztosítása, továbbá az, hogy a határon átnyúló régiók ugyanarra az eredetmegjelölésre történő közös oltalomszerzése is az érintett cikk módosításával lenne megalapozható. Ugyanezen pont kapcsán merült fel a jó hírnév mint alternatív kritérium beillesztésének lehetősége az oltalom feltételei közé. A magyar delegáció hozzászólásában hangsúlyozottan az eredeti definíció megőrzése mellett érvelt azzal, hogy a meglévő mellett új definíció beillesztésétől Magyarország nem zárkózik el. A regionális rendszerek lehetséges csatlakozását a magyar küldöttség támogatásáról biztosí-

totta. Magyarország annak a véleményének is hangot adott, hogy a jóhírűség mint alternatív kritérium beillesztése hosszabb távon a rendszer felhígulásához vezethet. A regionális rendszerek csatlakozásának biztosítása általános támogatást nyert, akárcsak a határon átnyúló régiók közös bejelentési opciója is.

A Lisszaboni Megállapodás módosításának lehetséges jogi megoldásai közül a jogosulti szervezetek egyöntetűen egy, a Madridi Jegyzőkönyvhöz hasonló megoldást szorgalmaztak. Vitás kérdésként maradt fenn a jó hírnév mint alternatív kritérium és a földrajzi árujelző definíciójának beillesztése, valamint ennek jogtechnikai megoldása is. A résztvevők nem tiltakoztak a nem földrajzi névből álló eredetmegjelölés oltalmazhatósága ellen.

A munkacsoport a Lisszaboni Megállapodás 1. cikkének (2) bekezdésével kapcsolatban azt vizsgálta, hogy szükséges-e a származási országban keletkező oltalom követelményeit pontosítani. A részes államok, különösen Franciaország, Peru, Olaszország, Portugália, Algéria megfelelőnek tartották a jelenlegi szabályozást, és kifejezetten elleneztek, hogy például a származási országban tanúsító védjegyoltalom lehetne az oltalom alapja. Az elhangzott vélemények szerint az érdemi vizsgálatot a származási országban kell elvégezni, és a jelenlegi szabályozási keret kellően rugalmas jogértelmezést tesz lehetővé. A hozzászólók nem támogatták azt sem, hogy egyfajta mintajogszabályt alkossanak és tegyenek közzé azon országok számára, amelyeknél jelenleg nem létezik szabályozás a földrajzi árujelzők *sui generis* oltalmazására.

Az oltalom hatálya tárgyában a fő kérdés az volt, hogy a jelenlegi terminológia, a „visszaélés vagy utánzás” megfelelő védelmet eredményez-e a jogsértésekkel szemben, és milyen a részes államok gyakorlata e tekintetben. Franciaország álláspontja szerint a jelenlegi szabályozás nem nyújt megfelelő védelmet a visszaélésekkel szemben, ezért az oltalmat eltérő áruk tekintetében is érvényesíteni kell, mindazonáltal a védjegyjogi gyakorlat és fogalmak meghonosítását elutasította. A szerződő államok – köztük Magyarország – támogatták a hozzászólást.

Az eredetmegjelölés nemzetközi bejelentésére és lajstromozására vonatkozó szabályok körében a szerződő államok nem láttak indokoltnak módosítást.

Az elutasítási okok körének meghatározása élénk vitát váltott ki. A szerződő államok általában nem támogatták az elutasítási okok központi meghatározását, és a kérdést továbbra is nemzeti hatáskörben kívánták hagyni. Eltérőek voltak a nézetek az ideiglenes elutasítás kiadására megállapított határidő módosítása kapcsán. A részes államok többsége a 12 hónapos szabály megőrzése mellett érvelt, míg a lehetséges új tagok a korábban már oltalom alá helyezett eredetmegjelölések vizsgálata miatt 18 hónapos időtartamot tartának indokoltnak, legalábbis a csatlakozásukkor.

A megjelölt országban történő korábbi megjelöléshasználat és a korábbi védjegyek kérdésében is eltérőek voltak az álláspontok. A védjegyjogosultakat képviselő szervezeteket nyugtalanítja, hogy a korábbi jogokkal való ütközés kérdése nem tisztázott, és a kétéves kimerülési szabály alkalmazása ellentétes az érintett országoknak a TRIPS-megállapodás-

ban vállalt kötelezettségeivel. A Lisszaboni Megállapodás szerződő államai jelezték, hogy a korábbi védjeggyel való ütközés általában a nemzetközi eredetmegjelölés elutasításához vezet. Voltak azonban olyan országok is, amelyek ilyen esetben a koegzisztencia alkalmazását tartják indokoltnak. Szintén nem volt egyetértés abban, hogy a TRIPS 17. cikkében szabályozott kivételek ilyenkor alkalmazhatóak lennének-e.

A részes államok egyetértettek abban, hogy az oltalom alatt álló nemzetközi eredetmegjelölés generikussá válása kizárt. A megfigyelők álláspontja szerint kivételt kell engedélyezni az olyan esetekre, amikor harmadik személyek korábban a kifejezést leíró tartalommal használták.

Az eredetmegjelölések oltalmának megszüntetése tárgyában a megfigyelők szorgalmazták, hogy ennek lehetséges okait pontosan határozzák meg. Többen kifogásolták, hogy amennyiben egy megjelölt országban megszüntették a nemzetközi eredetmegjelölést, a Nemzetközi Irodának küldött értesítésben nem kell feltüntetni a törlés okát.

Az ülés másik nagy témaköre a Titkárság által a földrajzi árujelzők oltalmát biztosító regionális rendszerek és a Lisszaboni Megállapodás viszonyáról elkészített tanulmány eredményeinek megvitatása volt. A magyar delegáció hozzászólásában köszönetet mondott a Titkárságnak a tanulmány elkészítéséért, különösen annak fényében, hogy Magyarország volt az egyik olyan állam, amely kezdeményezte a kérdés alaposabb vizsgálatát. A magyar delegáció rámutatott arra, hogy különösen az Európai Unió oltalmi rendszereinek viszonyában okozhat nehézségeket egy lehetséges csatlakozás során a termékspecifikus rezsim, a részes államok körében a teljes átfedés hiánya, valamint a koegzisztencia kérdése. A magyar delegáció hangot adott azon meggyőződésének, hogy megteremthető a megfelelő jogi alap az Európai Unió csatlakozásához, és határozottan támogatja az ilyen irányú munkálatok folytatását. Megfelelőnek minősítette a tanulmányban kimunkált szempontrendszert, amelynek egy csatlakozásra váró nemzetközi szervezetnek meg kell felelnie.

A Program- és Költségvetési Bizottság (Program and Budget Committee, PBC) 15. ülése (Genf, szeptember 1–3.)

Az ülésen a hivatalt az elnöki személyi titkár képviselte.

Az ülést *Francis Gurry*, a WIPO főigazgatója nyitotta meg. Bevezető beszédében hangsúlyozta, hogy a kétéves költségvetési időszak második felében a költségvetés módosítása csupán lehetőség, de nem kötelező, így erre idén nem is került sor. A szervezet úgy ítélte meg, hogy tekintettel a még mindig bizonytalan globális gazdasági helyzetre, az eredeti költségvetéstől nem indokolt eltérni. A főigazgató jelezte továbbá, hogy a Szabadalmi Együttműködési Szerződés (*Patent Cooperation Treaty*, PCT) szerinti nemzetközi bejelentések száma a tavalyihoz hasonlóan alakul, míg a madridi, illetve a hágai rendszer esetében az adatok mintegy 11%-os növekedést mutatnak.

A 2008/2009-es költségvetési időszak áttekintése

A WIPO Titkársága a hozzájárulás-hátralékokkal kapcsolatban szóbeli tájékoztatást adott az időközben beérkezett befizetésekről, jelezve, hogy az adatokat a közgyűlésig még egyszerűen frissíteni fogják. Magyarországnak nincs hátraléka.

A Program- és Költségvetési Bizottság javasolta a WIPO-tagállamok közgyűléseinek a tájékoztató tudomásul vételét és a 2008–2009-es kétéves időszakra vonatkozó pénzügyi jelentés jóváhagyását.

A Titkárság bemutatta a 2008–2009-es program végrehajtásáról szóló jelentést. A tagállamok általában hasznosnak ítélték a jelentés struktúráját és tartalmát, egyesek azonban bizonyos módosításokat javasoltak.

A 2008–2009-es program végrehajtásáról szóló jelentést a WIPO Belső Auditáló és Ellenőrzőrésze (Internal Audit and Oversight Division, IAOD) igazgatója ismertette. Elmondta, hogy a program végrehajtásáról szóló jelentés (*Program Performance Report, PPR*) teljes körű felülvizsgálatára első alkalommal került sor, ez az eljárás az ENSZ szervezeteinek körében is egyedinek számít. A felülvizsgálat célja, hogy ellenőrizték a PPR-ben található információ pontosságát. A mutatók minősége javult az elmúlt évek során, ez a tendencia várhatóan folytatódik a középtávú stratégiai terv (*Medium Term Strategic Plan, MTSP*) bevezetésével.

Tervezés és költségvetés

A WIPO 2010–2015-re vonatkozó stratégiai terve a jelenlegit is beleszámítva három kétéves költségvetési időszakot ölel fel, egyfajta mérce, amelynek alapján mérhető a szervezet teljesítménye. A dokumentum, követve a 2010–2011-es Program és költségvetésben is szereplő, de már a módosított 2008–2009-es Program és költségvetésben elfogadott kilenc stratégiai célt, meghatározza azokat a legfontosabb tényezőket, amelyek változása új stratégiai kihívások elé állítja a folyamatosan átalakuló globális környezetben vezető szerepét megőrizni igyekvő szervezetet. A középtávú stratégiai terv, amely mérőföldkő lehet a WIPO teljesítményorientáltan működő és számonkérhető irányítási struktúrájának kialakításában, általánosságban a következő alapvető elveket kívánja érvényre juttatni: ügyfélközpontúság; egységes és hatékony fellépés és szolgáltatásnyújtás; felelősség vállalása a kitűzött célok eléréséért; környezettudatosság és az állomány szociális igényeinek kielégítése. Valamennyi stratégiai célban megjelenik továbbá a fejlődés, a fejlődő országok támogatása és a modern információk technológiák igénybevétele.

A Fejlesztés és Szellemi Tulajdon Bizottság (*Committee on Development and Intellectual Property, CDIP*) és a Program- és Költségvetési Bizottság ülései közötti időeltolódás miatt a fejlesztési projekteket érintő jelenlegi finanszírozási mechanizmus működése nem kielégítő. A Program- és Költségvetési Bizottság tizennegyedik ülészakán, valamint a WIPO-tagállamok 2009. évi közgyűlésén elhangzott felkérések alapján a Titkárság kidolgozott egy megoldástervezetet a CDIP által javasolt projektek finanszírozására. A javasolt új mechanizmus

egy átmeneti (2011. évre), valamint egy teljes (2012–2013-ra vonatkozó) megoldásból áll, amelyet a Titkárság röviden bemutatott.

Politikai javaslatok

Az elmúlt évek során a WIPO-ban, valamint az ENSZ más szervezeteiben is többször felmerült az igény a munkanyelvek kiterjesztésére. A WIPO 2009. évi közgyűlésén is hosszan tartó vita alakult ki a WIPO hivatalos nyelveinek és munkanyelveinek viszonyáról. A WIPO Titkársága rövid tanulmányt készített a munkanyelvek kiterjesztésének lehetőségéről, feltételeiről és a következményekről. A Titkárság röviden ismertette a javaslatok hátterét és főbb elemeit. A tervek szerint a bizottságok ülésein a WIPO fokozatosan kiterjesztené a nyelvek használatát mind a hat munkanyelvre. Az ezzel járó költségek ellensúlyozása érdekében a Titkárság párhuzamos takarékosági intézkedések bevezetését szorgalmazza.

Audit és ellenőrzés

A külső auditor röviden összefoglalta eddigi tevékenységét, hangsúlyozva, hogy az *International Public Sector Accounting Standards* (IPSAS) normákra való átállás komoly kihívást jelent mind a WIPO, mind az auditorok számára. Elmondta, hogy a WIPO eredményeit kielégítőnek találta, komolyabb problémát nem észlelt. Felhívta a figyelmet arra is, hogy mandátuma 2011 végén lejár.

A szellemi tulajdon-védelmi hivatalok 2. nemzetközi szimpóziuma (Genf, szeptember 16–17.)

A szimpóziumon a hivatal képviselőjében a Szabadalmi Főosztály vezetője vett részt.

A szimpóziumot és az első plenáris ülést *Francis Gurry*, a WIPO főigazgatója nyitotta meg. Beszédében utalt arra, hogy a tavaly első ízben megrendezett eseményen évente más és más témát kívánnak a szimpózium középpontjába állítani. Tavaly a szellemi tulajdon „globális infrastruktúrája” volt a tanácskozás vezérmotívuma.

Ebben az évben a plenáris előadásokon és a szekcióüléseken a következő témakörökben hangzottak el előadások:

- A papírtól a digitális rendszerekig, a kis hivatalok előtt álló kihívások és az ezekre adott válaszok;
- A kutatás és a vizsgálat terén megvalósuló, jobb nemzetközi együttműködés technikai infrastruktúrája;
- Szerzői jogi védelem alá tartozó művek önkéntes nyilvántartása, a legújabb kihívások;
- Hogyan végezhetnek a kis hivatalok hatékony kutatást és vizsgálatot? Fel lehet-e használni más hivatalok által végzett kutatási és vizsgálati eredményeket, és hogyan? A kutatást kiszervező hivatalok tapasztalatai;

- Az IP5 (az öt legnagyobb szellemi tulajdon-védelmi hivatal) projektjei, a munkamegosztás és az IP5 előtt álló kihívások;
- A védjegybejelentések növekvő száma, az áru- és a szolgáltatási védjegyek globalizációja, ennek hatása a hivatalok ügyvitelére;
- A nyelvi akadályok leküzdése a szabadalmi kutatásokban, a nyelvi információt kinyerő eszközök és a gépi fordítás;
- Az innováció támogatása szabadalmi információval.

Az első plenáris ülés paneljét *Shri P. H. Kurian*, az indiai iparjogvédelmi hatóság vezetője, *Wubbo de Boer*, az Európai Unió Belső Piaci Harmonizációs Hivatalának (BPHH) leköszönő elnöke, *Wim van der Eijk*, az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) elnökhelyettese és *Kamran Imanov*, az Azeri Köztársaság Szerzői Jogi Ügynökségének az elnöke alkotta. Az előadások elsődlegesen a munkamegosztás témakörét érintették. Nagy hangsúlyt kapott, hogy pl. a napjainkban 7000 alkalmazottal dolgozó ESZH életre hívásánál maximálisan évi 30 000 bejelentésre számítottak, ma ez a szám 200 000 körül van. A világ hivatalai teljes munkaterhének mintegy 80%-a az IP5-re hárul. Megállapítást nyert, hogy az összes munka-teher szempontjából a *Patent Prosecution Highway* (PPH) hatása ma még elenyésző.

Szekcióülésen vitatták meg a résztvevők azt a kérdést, hogyan végezhetnek a kis hivatalok hatékony kutatást és vizsgálatot. Fel lehet-e használni más hivatalok által végzett kutatási és vizsgálati eredményt, és hogyan? A kutatást kiszervező hivatalok tapasztalatait a Szingapúri Szellemi tulajdon-védelmi Hivatal (*Intellectual Property Office of Singapore*, IPOS) elnöke, *Liew Woon Yin* ismertette. Yin asszony az IPOS-szal – a nemzeti kutatások és vizsgálatok lefolytatására – szerződéses kapcsolatban álló négy hivatal munkájával összefüggésben szerzett pozitív tapasztalatokat is bemutatta. Kisebb vita alakult ki a hallgatóság körében arról, hogyan lehet dolgozni egy másik ország törvénye alapján. Ez a kérdés elsősorban azokat az országokat foglalkoztatta, amelyek arra törekednek, hogy nemzetgazdasági érdekeket védő szabályokat helyezzenek el szabadalmi törvényeikben. Mind az osztrák, mind a magyar hozzászólás arra vonatkozott, hogy a szingapúri törvényben nincsenek olyan megkötések, amelyek nehézséget jelentenének egy másik ország elbírálói számára az engedélyezési eljárás lefolytatása során. Érdekes kezdeményezés hangzott el a szingapúri elnök asszony előadásában: egy WIPO által koordinált, kísérleti projekt beindítására tett javaslatot, amelynek keretében a WIPO adatbázisba rendezné a kapacitást igénylő és a felesleges kapacitással rendelkező hivatalokat, és szervezett formában biztosítaná az igények kielégítését. Egyelőre a WIPO-ban még nem született döntés arról, hogy a kísérleti projektet beindítsák-e.

Ugyanebben a szekcióban hangzott el *Meir Noam*, az izraeli szabadalmi hivatal vezetőjének előadása, amely elsősorban arra koncentrált, hogyan lehet gazdaságosan, más hivatalok kutatási, vizsgálati eredményeinek a felhasználásával lefolytatni az engedélyezési eljárást.

Zain al Awamleh, jordániai előadó azokat a tapasztalatokat ismertette, amelyeket a WIPO közvetítésével a találmányok kutatásáról és vizsgálatáról szóló nemzetközi együttműködés (*International Cooperation for the Search and Examination of Inventions*, ICSEI) során sze-

reztek. Kiemelte, hogy annyiban tudják maguk elősegíteni az ún. donorországok számukra nyújtott szolgáltatását, hogy igyekeznek a szabadalmi bejelentések alaki vizsgálatát maguk elvégezni, és a kutatók számára jól kutatható igénypontokat rendelkezésre bocsátani.

Szintén a plenáris ülés foglalkozott az IP5 projექtekkel. Az előadó *Wim van der Eijk* (ESZH), *Koichi Minami* (Japán Szabadalmi Hivatal), *Michael Brunner* (Nemzetközi Iparjogvédelmi Egyesület – *Association Internationale pour la Protection de la Propriété Intellectuelle*, AIPPI), *Jan Modin* (Szabadalmi Ügyvivők Nemzetközi Szervezete – *Fédération Internationale des Conseils en Propriété Intellectuelle*, FICPI) volt. Az előadások megdöbbentő adatokról is beszámoltak az együttműködés szükségességének az alátámasztására, mint pl. arról, hogy mintegy 700 000 vizsgálatlan bejelentés torlódt fel a USPTO-ban (az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala). A hallgatóság képet kapott az IP5 munkacsoportjainak a tevékenységéről. Összességében megállapítható, hogy miután a WIPO a szellemi tulajdon-védelem területén igen eltérő fejlettségű országokat, hivatalokat fog össze, ezért az előadások többsége „népszerű-ismeretterjesztő” jellegű volt, az előadott információ a fejlettebb szellemi tulajdon-védelmi infrastruktúrával rendelkező országok képviselői számára pedig többnyire „utánközlés” jellegű volt. Ezen országok képviselői számára is újdonságot jelentett viszont annak bemutatása, hogyan igyekeznek felzárkózni a kevésbé fejlett országok hivatalai a világ élvonalához.

A WIPO közgyűléseinek 48. sorozata (Genf, szeptember 20–29.)

Az üléseken Magyarországot a hivatal elnöke, jogi elnökhelyettese és az Iparjogvédelmi Jogi Osztály helyettes vezetője képviselte.

A tisztségviselők megválasztása

A közgyűlés az országcsoportok koordinátorai közötti egyeztetés eredményeként benyújtott javaslatok alapján megválasztotta a Koordinációs Bizottság, a Párizsi Unió Végrehajtó Bizottsága és a Berni Unió Végrehajtó Bizottsága elnökét és elnökhelyetteseit, valamint a Lisszaboni Unió közgyűlésének elnökét. A választás eredményeként dr. Bendzsel Miklós a PCT-unió közgyűlésének alelnöki tisztét tölti be.

A főigazgató jelentése

Francis Gurry, a WIPO főigazgatója részletes írásos jelentésben foglalta össze a szervezet elmúlt 12 hónapban elért eredményeit, ezért nyitóbeszédében nem erre, hanem a *High Level Segment* témájára, az innováció, a növekedés és a fejlődés összefüggéseire helyezte a hangsúlyt. Kiemelte továbbá a szervezet legnagyobb és legbiztosabb bevételi forrásait jelentő globális szellemi tulajdon-védelmi rendszerek (a PCT, a madridi, a hágai és a lisszaboni rendszer) jelentőségét, és síkra szállt ezek folyamatos fejlesztése mellett. Ennek kapcsán elismerően szólt a fejlesztésekért felelős munkacsoportok tevékenységéről. Hangsúlyozta a

szellemi alkotótevékenység ösztönzésének szükségességét, a kutatás-fejlesztés és az oktatás szerepét. Felhívta a figyelmet arra, hogy a gyors információáramlás a WIPO-tól is megköveteli az alkalmazkodást, a gyors reakciókat és a globális szellemi tulajdon-védelmi infrastruktúra fejlesztését mind a jogi, mind a műszaki területen. A műszaki területen történő együttműködés segítheti a fejlett és a fejlődő országok közötti gazdasági és kulturális különbségek (pl. ismeretek hiánya, digitális megosztottság) csökkentését, valamint fokozhatja az egyes szabadalmi hivatalok munkájának hatékonyságát is.

A főigazgató meghívására *Stevie Wonder* – mint az ENSZ nagykövete – is tiszteletét tette a nyitónap eseményein. Hozzászólásában felhívta a figyelmet a látássérülteket, illetve az írott anyagok hozzáféréseben fogyatékkal élőket érintő nemzetközi szerzői jogi szabályok megalkotásának szükségességére.

Intézményi kérdések

A korábbi évek ülássorozatai alkalmával a közgyűlés meghatározta azokat az elveket, amelyek alapján a nem kormányzati szervezetek (*non-governmental organizations*) megfigyelőként vehetnek részt a WIPO közgyűléssorozotán. A közgyűlés jóváhagyta az egyes nemzetközi és nemzeti nem kormányzati szervek részvételi kérelmeit.

Megállapodások jóváhagyása

A WIPO Koordinációs Bizottsága jóváhagyta a WIPO-nak az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetével (*Food and Agriculture Organization*, FAO), a Nyugat-Afrikai Gazdasági és Monetáris Unióval (*West African Economic and Monetary Union*, WAEMU), valamint az ENSZ Ipari Fejlesztési Szervezetével (*United Nations Industrial Development Organization*, UNIDO) kötendő megállapodásait.

A Stratégiai Átszervezési Program, előrehaladási jelentések a projektekről és kezdeményezésekről

A Titkárság tanulmánya szerint a WIPO stratégia keretrendszerében, illetve az MTSP-ben (*Medium Term Strategic Plan*, középtávú stratégiai terv) meghatározott célok sikeres eléréséhez nélkülözhetetlen egy átfogó integrált vállalatirányítási rendszer bevezetése. A dokumentum és annak melléklete háttér-információt tartalmaz az ERP rendszer (*enterprise resource planning*, vállalatirányítási információs rendszer) alkalmazásáról, illetve részletes tervet javasol a projekt megvalósításához. A tagállamok üdvözölték a tanulmányban foglaltakat.

A tagállamok közgyűlései jóváhagyták a Program- és Költségvetési Bizottság ERP bevezetésére vonatkozó javaslatát, valamint 25 millió svájci franknak a WIPO tartalékaiból ezen célokra történő elkülönítését. Az összeg a dokumentumban meghatározott feltételek szerint kerülhet felhasználásra.

A Szabadalmi Együttműködési Szerződés (PCT) Unióját érintő kérdések

A PCT-munkacsoport 2010. június 14–18. között Genfben megtartott harmadik ülésén „A PCT jövője” című dokumentum mentén folytatott vita a Nemzetközi Iroda által készített tanulmány alapján vett új lendületet. A hat fő részből álló dokumentum mélyrehatóan taglalja a PCT-rendszer működésével kapcsolatos problémákat, azok okait, a lehetséges megoldásokat, valamint a megoldások potenciális hatásait. A tanulmány hangsúlyozza, hogy a nemzetközi szakaszban végzett munka minőségének javítása valamennyi szerződő állam közös érdeke, amely anyagi jogi harmonizáció, illetve a nemzetközi jelentések tartalmi módosítása nélkül is megvalósítható.

A Madridi Uniót érintő ügyek

A Madridi Unió közgyűlése tudomásul vette az információtechnológiai modernizációs program első végrehajtási fázisának jelenlegi állását, valamint jóváhagyta a második fázis megvalósítási határidejének 2012 decemberéig történő meghosszabbítását.

A Szabadalmi Jogi Szerződés (Patent Law Treaty, PLT) közgyűlését érintő kérdések

A PLT közgyűlése elfogadta a nemzetközi kérelem módosított űrlapját, és döntött annak azonnali hatálybalépéséről, valamint döntött arról is, hogy a PCT Adminisztratív utasításának módosításai azonnali hatállyal alkalmazhatók legyenek a PLT és a PLT Végrehajtási szabályzata vonatkozásában.

Az ülésorozat ideje alatt lebonyolított kétoldalú találkozók és egyéb események

2010. szeptember 21-én a grúz és a magyar hivatal elnöke együttműködési megállapodást (*Memorandum of Understanding*) írt alá. A hivatal elnöke megbeszélést folytatott a francia iparjogvédelmi hivatal új főigazgatójával, Yves Lapierre-rel. 2010. szeptember 22-én a B+ csoport (a fejlett ipari államok csoportja, kiegészülve a közép-európai és a balti államokkal) plenáris ülést tartott, amelyen a hivatal részéről dr. Ficsor Mihály jogi elnökhelyettes vett részt. A szabadalmi jog anyagi jogi harmonizációjával foglalkozó B+ csoport a WIPO közgyűléssorozatához kapcsolódóan tartotta plenáris ülését (2010. szeptember 22-én az USA genfi állandó képviselőjén).

A Szabadalmi Jogi Állandó Bizottság (Standing Committee on the Law of Patents, SCP)

15. ülése (Genf, október 11–15.)

Az ülésen a hivatal részéről a Villamossági és Fizikai Osztály vezetője és az Iparjogvédelmi Jogi Osztály helyettes vezetője vett részt.

A rendelkezésre álló öt munkanap nagy részét az országcsoportok koordinációs ülései és az elnök által vezetett informális ülések töltötték ki, amelyek célja egy kiegyensúlyozott, valamennyi tagállam számára elfogadható munkaprogramban való megállapodás volt. Az

elnök – figyelemmel a 14. ülés negatív tapasztalataira – igyekezett minimálisra szorítani a plenáris ülés időtartamát.

Az első nap reggelén az EU tagállamai koordinációs ülést tartottak az általános, illetve az egyes napirendi pontokhoz készített hozzászólások szövegének véglegesítése tárgyában. A magyar delegáció által előterjesztett szövegmódosító javaslatok többsége átvezetésre került.

Az SCP elfogadta a 14. ülésről szóló jelentést, majd sor került az általános hozzászólásokra. Brazília a Development Agenda Group (DAG) nevében reményét fejezte ki, hogy a kizárások, kivételek és korlátozások tárgyában benyújtott javaslatukat az SCP megfelelően kezeli majd. A fejlődő országok felsorakoztak a DAG javaslata mögött, illetve sürgették az SCP-t, hogy dolgozza ki a Development Agenda ajánlásainak végrehajtására vonatkozó jelentés eljárási szabályait. Az afrikai csoport (Angola) rámutatott, hogy a nem kimerítő listának továbbra is nyitottnak kell lennie, és két új témakör (*Impact of patent system in developing countries and LDCs; Patents and food security*) felvételét javasolta, amelyek tárgyában előzetes tanulmányt vár a Titkárságtól.

A szabadalmi jog anyagi jogi harmonizációjával foglalkozó B+ csoport munkacsoportja (WG1) 2010. október 11-én az esti órákban a belga nagykövetségen tartotta ülését. A dán *Anne Reinhold-Jørgensen* elnöklése mellett megtartott megbeszélés témája az SCP további munkájával kapcsolatos javaslatok megvitatása és egy ezzel kapcsolatos közös stratégia kidolgozása volt. A delegációk megállapodtak abban, hogy a jelenlegi helyzetben a „*quality of patents*” témaköre lehet alkalmas arra, hogy az anyagi jogi harmonizáció egyes kérdései is az SCP napirendjére kerüljenek, és vizsgálatok tárgyát képezzék. A javaslat előkészítése érdekében szövegezési munkacsoport jött létre az USA, Kanada, Ausztrália, az EU, az Európai Bizottság, Franciaország és Japán, valamint – a CEBS (*Central European and Baltic States*) csoport koordinátorának javaslatára – Románia és Magyarország részvételével.

Az EU tagállamainak delegációi a reggeli és a délutáni koordinációs üléseken – az egyes országoknak a plenáris ülésen elhangzott hozzászólásaira is figyelemmel – megvitatták az SCP jövőbeni munkájára vonatkozó EU-hozzászólás (*Statement on future work of the SCP*) tervezetét. A tervezet alapjául az SCP legutóbbi ülésén elhangzott hozzászólás, valamint a B+ szövegezési munkacsoportja által kidolgozott szöveg szolgált. A delegációk között egyetértés volt abban, hogy a Development Agenda végrehajtására vonatkozó jelentéstételi mechanizmus napirendre vételét el kell kerülni.

A második ülésnapon plenáris ülésre nem került sor, az elnök délután informális ülést tartott az érdekelt felek részvételével. Franciaország szóban ismertette a B csoport elképzeléseit: kiegyensúlyozott munkaprogram, a korlátozások kapcsán először a szabadalmazhatósági feltételek kérdését kell megvizsgálni, a „*quality of patents*” témakörén nem a szabadalmaztatási eljárás, hanem a megadott szabadalmak minőségét kell érteni. Az EU – támogatva a B csoportot – hangsúlyozta, hogy a kizárások, kivételek és korlátozások kérdéskörének tárgyalása az anyagi jogi kérdések vizsgálata nélkül nem képzelhető el. A CEBS támogatta az EU elképzeléseit és – ahogy arról a CEBS-koordináción egyetértés született – a listáról

a „*client-attorney privilege*” téma napirendre vételét kérte. A fejlődő országok kifogásolták, hogy a B csoport nem nyújtotta be írásban a munkaprogramra vonatkozó elképzeléseit. Az ülés eredménytelenül zárult.

A „*Dissemination of patent information*” tárgyában készített előzetes tanulmányok kapcsán a fejlődő országok kifejtették, hogy számukra túl nagy költséggel jár az adatbázisokhoz való hozzáférés lehetőségének megteremtése.

A technológiatranszfer tárgyában készített előzetes tanulmánnyal kapcsolatban egyes delegációk kifogásolták, hogy az nem tér ki arra, hogy a szabadalmi rendszerek milyen hatással lehetnek a fejlődő országok gazdaságára, továbbá konkrét lépéseket sem irányoz elő. A kérdés további vizsgálata érdekében szakértői csoport felállítását javasolták.

A felszólalási rendszerekről szóló előzetes tanulmány kapcsán Svájc és az ESZH csatlakozott az EU hozzászólásához, rámutatva, hogy a szabadalmak minőségének biztosításában és a jogbiztonság növelésében a felszólalási rendszerek fontos szerepet játszanak. Az időhiányra tekintettel számos delegáció írásban fogja benyújtani észrevételeit.

Ezt követően informális egyeztetésekre került sor. A B+ csoport ülésén döntés született arról, hogy az egyes országok törekedni fognak arra, hogy az SCP következő ülését megelőzően írásos javaslatokat dolgozzanak ki. A javaslatok – kellő támogatás esetén – a B csoport formális előterjesztéseinek is alapját képezhetik majd.

Az informális ülésen az országcsoportok a B csoport kivételével úgy nyilatkoztak, hogy számukra megfelelő az elnök által javasolt munkaprogram. A B csoport nevében Franciaország arra hivatkozott, hogy a munkaprogram és a listára javasolt témák nem teremtenek kiegyensúlyozott helyzetet. Javasolta a technológiatranszfer törlését a jövőbeni munkáról szóló pontból, illetve ha erre nincs lehetőség, egy negyedik témakört javasolt felvenni a nem kimerítő listára. A CEBS kisebb módosítást kért a szövegben. A további egyeztetések eredményeként – a magyar delegáció távozását követően – végül döntés született az SCP jövőbeni munkája, a lehetséges témakörök listájának kiegészítése és a jelentéstételi mechanizmus kérdésében is. Elmondható, hogy az elnöki összegzésben foglaltak inkább a fejlődő országok elvárásainak kedveznek.

Az UPOV Adminisztratív és Jogi Bizottságának 62., Konzultatív Bizottságának 80., valamint a Tanács 45. ülése (Genf, október 19–21.)

Az üléseken a hivatalt a Szabadalmi Főosztály vezetője képviselte.

Az UPOV Adminisztratív és Jogi Bizottságának (Administrative and Legal Committee, CAJ) 62. ülése

A CAJ kérte, hogy a Műszaki Bizottság 2011 áprilisában tartandó 47. ülésén tekintse át annak lehetőségét, hogy szemináriumot tartsanak a hibridek DUS-vizsgálata keretében nem vizsgált szülői vonalak benyújtásával kapcsolatos problémákról.

2010. október 18-án és 19-én tartotta ülését az Adminisztratív és Jogi Bizottság Tanácsadói Csoportja (CAJ-AG). A CAJ-AG ötödik ülésén arra a következtetésre jutott, hogy a „saját gazdaság” kifejezés általános meghatározásának kidolgozása nehézségekbe ütközik, így azt javasolták a CAJ-nak, hogy egyelőre ne foglalkozzon a „saját gazdaság” értelmezésére vonatkozó útmutató kidolgozásával.

A CAJ-AG felkérte az UPOV tagjait, különösen azokat, akik közreműködtek a nemesítési jog megszerzése után felmerülő kérdések megvitatásában, hogy jelezzék az UPOV hivatala felé hozzászólásaikat. Ezek alapján fogják elkészíteni a CAJ-AG hatodik ülése számára a témával kapcsolatos anyagot.

A CAJ megvizsgálta az UPOV-ROM növényfajta-adatbázis tökéletesítését szolgáló programra vonatkozó fejlesztéseket.

Az UPOV Konzultatív Bizottságának (Consultative Committee, CC) 80. ülése

A CC Tádzsikisztán növényfajta-oltalmi szabályozásának az UPOV-egyezmény 1991-es szövegével való konformitásának előzetes vizsgálata során úgy ítélte meg, hogy a hivatkozott jogszabályi rendelkezések összhangban állnak az egyezmény 1991-es szövegével, és javaslatot tett a tanácsnak arra, hogy a konformitás kérdése tekintetében hozzon pozitív döntést.

A CC megvizsgálta az UPOV pénzügyi szabályzatával kapcsolatos dokumentumokat, valamint a hozzájárulások befizetésének 2010. szeptember 30-i állását, és megállapította a befizetési elmaradásokat.

A CC megtárgyalta az UPOV-egyezményhez csatlakozni kívánó államok és szervezetek jogának vizsgálatával kapcsolatos helyzetről szóló dokumentumot.

A CC jóváhagyta az UPOV hivatalának a támogatásra vonatkozó irányelvek és prioritások, valamint az „Assistance” weblap kapcsán tett javaslatait, és megállapodott abban, hogy az „Assistance” weblaphoz való hozzáférés a „*second restricted area*”-n keresztül valósuljon meg.

A CC megvitatta a Növényfajta-oltalomra vonatkozó Nemzetközi Egyezmény 50. évfordulójának 2011-re vonatkozó terveit.

Az UPOV Tanácsának 45. ülése

A tanács megvitatta a tádzsikisztáni növényfajta-oltalmi szabályozás UPOV-konformitását, és kedvezően foglalt róla állást. Ezt követően a résztvevők meghallgatták az elnök beszámolóját a CC 80. üléséről.

A tanács úgy határozott, hogy nem állít fel ellenőrző bizottságot, hanem a WIPO belső auditbizottságát kéri fel az ellenőrzésre.

A tanács tudomásul vette az UPOV főtitkárának az unió 2009. évi tevékenységeiről, valamint a 2010. év első kilenc hónapjában elvégzett feladatokról szóló jelentését, a Műszaki

Bizottság és az egyes munkacsoportok munkájáról szóló jelentést, valamint a munkacsoportok munkatervét.

A tanács megválasztotta a CAJ új elnökét és elnökhelyettesét, valamint a Műszaki Bizottság új elnökét és elnökhelyettesét.

A Védjegyek, Ipari Minták és Földrajzi Árujelzők Állandó Bizottságának (Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications, SCT) 24. ülése (Genf, november 1–4.)

Az eseményen a Védjegy és Mintaoltalmi Főosztály helyettes vezetője képviselte a hivatalt, aki egyben ellátta az állandó bizottság elnökének első helyettesi tisztségét is.

Az ülést *Francis Gurry*, a WIPO főigazgatója nyitotta meg. Méltatta az SCT tevékenységét, kiemelve a Szingapúri Szerződést, amelynek előkészítését az SCT végezte, és amelyet mostanra 23 állam ratifikált. Az ülést megelőzően felmerült, hogy egyes fejlődő országok megkísérelhetik bojkottálni az ülést – ahogyan erre az október végén megtartott WIPO-szabványokkal foglalkozó első ülés esetében sor került – azonban a napirend elfogadásánál ez nem következett be.

A formatervezésiminta-oltalom területén az SCT az elmúlt öt évben jelentős munkát végzett azzal, hogy összeállított és a válaszok alapján kiértékelte két kérdőívet, majd ezek nyomán kialakított egy szöveges összesítést, amit több ízben is megvitattak. A munka nem titkolt szándéka az volt, hogy harmonizálást szorgalmazzanak a formatervezésiminta-oltalmi eljárások tekintetében. Az egyes iparjogvédelmi oltalmi formák közül a legkevésbé a dizájn harmonizált, és az egyes országok gyakorlata közötti eltérések megnehezítik a jogosultak dolgát.

A Titkárság által a 24. ülésre összeállított dokumentum már konkrét szövegjavaslatokat tartalmaz egy formatervezésiminta-oltalmi nemzetközi szerződéshez. Ezeket a javasolt rendelkezéseket témakörönként tekintette át a bizottság. A bejelentés alapvető kellékei kapcsán a leírás, az igénypontok, az osztályozás és a halasztott közzététel igénylése váltott ki vitát. Az alapvető nézeteltérés abból fakad, hogy egyes országok – élükön az Amerikai Egyesült Államokkal – a szabadalmi jog részeként kezelik a dizájnoltalmat.

Szintén intenzív vitát váltott ki a kollekciót alkotó minták egy bejelentésben történő megjelenítése, valamint a bejelentési kérelem – papíron vagy elektronikus formában történő – aláírása. Ez utóbbit leginkább a jogosulti szervezetek tartották meghaladottnak. A minta megjelenítésének formája, valamint a nézetek lehetséges száma szintén a különböző szemléletek ütközését eredményezte. Európai, észak-amerikai és egyes fejlett ázsiai államok az elektronikus ábrázolások alkalmazását szorgalmazták. A formatervezésiminta-oltalmi jog közelítését elővetítő dokumentum jövőjét illető általános vitában El Salvador egyenesen el-
lenezte, hogy a szöveg egy nemzetközi szerződés alapjául szolgáljon majd. Ehhez képest az

általános vélekedés a szerződés megalkotását helyeselte, azonban a tartalmat illetően már nem volt ennyire egységes a kép. Főként a fejlődő országok szorgalmazták a szabályok rugalmasabbá tételét minimumstandardok meghatározásával. A Titkárság a következő ülésre átdolgozza a szöveget azzal, hogy két fő részre bontja, az elsőben az alapelveket rögzíti, míg a másodikban az egyes – technikai természetű – részletszabályok kapnak majd helyet.

A védjegyek és az internet témakörének vizsgálatát több körülmény tette indokolttá. Az elsődleges, hogy a bizottság által elfogadott közös ajánlás óta tíz év telt el, és az internetes szolgáltatásoknak számtalan olyan új formája jelent meg, amely a védjegyhasználatot érinti. Ezen túl, az interneten megvalósított jogsértések új formái alakultak ki – különösen az internetes aukciós oldalak, a keresőmotoroknál alkalmazott ún. *ad words*-szolgáltatások, valamint a közösségi médiumok – amelyekre indokolt reagálni.

A gyógyszer szabadnevek kapcsán a Titkárság jelezte, hogy az eddig megszokott adatbázist átalakítják azzal a céllal, hogy a már engedélyezett szabadnevek könnyebben hozzáférhetővé váljanak a védjegyhatóságok számára. A módosítást támogatták a közép- és dél-amerikai országok.

Az államok elnevezésének védelme tárgyában a kérdőívre érkezett válaszokat a plénum kérdéscsoportonként vitatta meg. Általános jelleggel állapítható meg, hogy az egyes országok nagyon magas arányban juttatták vissza válaszaikat, továbbá bizonyos kérdések nem voltak könnyen értelmezhetőek, ami a leadott válaszok néhol inkonzisztens jellegéből is kiolvasható volt. Az országnevek általános kizárása a védjegyoltalomból az államok többségénél nem biztosított, miközben leíró vagy megtevesztő jellege miatt szinte mindenhol lajstromozást gátló okként jelenik meg. A magyar hozzászólásban az összesítésben szereplő egyik válasz pontosítását kellett kérni.

A földrajzi árujelzők kérdése mint állandó napirendi pont kapcsán az Európai Unió Bizottsága felvetette, hogy a következő ülésen ez már ne szerepeljen. Ehhez képest Oroszország arról számolt be, hogy módosította nemzeti szabályozását, és a korábbiakhoz képest hatékonyabb és szélesebb oltalmat biztosít a földrajzi árujelzők számára.

A Szerzői és Szomszédos Jogok Állandó Bizottságának (Standing Committee on Copyright and Related Rights, SCCR) 21. ülése (Genf, november 8–12.)

A hivatal részéről a Jogi és Nemzetközi Főosztály helyettes vezetője vett részt az ülésen.

A küldöttek előterjesztették nyitó pozíciójukat. A B csoport továbbra is támogatta az audiovizuális média terén nemzetközi egyezmény elfogadását. Hangsúlyozta, hogy a tagállamok javaslatai tekintetében egyeztetések szükségesek, valamint a jelhalmozódás és a műsorsugárzás területén is gyors eredmény kellene. A vakok és gyengénlátók (*Visually Impaired Persons, VIP*) kérdésében a *dual track approach* (kettős megközelítés), amelynek során először csupán jogi kötőerővel nem rendelkező jogi dokumentumok állapítanak meg kivételeket és korlátozásokat a szerzői jogi védelem területén, majd ezek hatásosságá-

nak elemzése után kerülhetne sor jogi kötőerővel bíró nemzetközi szerződés kialakítására, amennyiben az szükségesnek mutatkozik, a piaci szereplőket is tömörítő fórumok részvételével lenne jó megoldás.

Az Ázsiai Csoport sajnálta az előző ülés kudarcát. A műsorsugárzók tekintetében a társadalmi-gazdasági tanulmány 3. része megfelelő számukra. Az analitikus dokumentum tekintetében javasolták, hogy a különböző változatokat dolgozza egybe a Titkárság, továbbá egyezmény létrehozását sürgették.

A CEBS csoport az egyeztetett szöveget mondta el.

A GRULAC (*Group of Latin America and the Caribbean Countries*, latin-amerikai és karib-tengeri országok csoportja) csoport kifejtette, hogy a kivételek és korlátozások témája és a VIP prioritás kell, hogy legyen, a BEP (*Brazil, Ecuador and Paraguay*)-javaslat elfogadását támogatják, és 2012-re egyezményt akarnak.

Az Afrikai Csoport az audiovizuális egyezmény tekintetében pozitívan nyilatkozott, a „broadcasting” esetében az egyeztetések szerintük azért szükségesek, mert a kalózkodás csak magatartási kódexeken nem alapulhat, ezekkel együtt a törvényhozók közreműködése is szükséges. Holisztikus megközelítés lenne általuk támogatható a kivételek és korlátozások esetében, hiszen Afrika a legelmaradottabb ezen a területen. A munka felgyorsítása érdekében munkatervet javasolnak ebben a témában.

Az ülésen ezt követően a hangsúly áttevődött az informálisabb egyeztetésekre, amelyek a regionális csoportok koordinátorai, valamint további, a regionális csoportokba tartozó tagállamok révételével folytak.

A WIPO regionális csoportjai ismét összeültek, immár abból a célból, hogy a két javaslatot (Afrika-GRULAC–Ázsia és a B csoport–CEBS-javaslatok) összeszerkesztve, rendhagyó módon megszülethessenek a 21. SCCR-ülés végkövetkeztetései. Az elfogadott végkövetkeztetések lényeges elemei a következőkben emelhetők ki.

- A műsorsugárzó szervezetek teljesítményeinek jogi védelme: a jelalapú megközelítésen alapuló egyezmény létrehozatalának ügyében tovább folytatódnak a munkálatok. A tagállamoknak 2011. március 1-jéig lesz lehetőségük benyújtani új – lehetőleg egyezményszöveg-szerű javaslatokat – a témában. A 22. SCCR-ülés előtt sor kerül majd egy szakértői szintű konzultációs találkozóra a tagállamok között, mely az e tárgyban bekövetkezett fejlődésre kíván korszerű válaszokat keresni.
- Az audiovizuális előadások védelme: az SCCR ismét jó alapnak tekintette a már korábban a témában elfogadott egyezménytervezet 19 pontját. A tagállamoknak 2011. január 31-ig lesz módjuk szövegszerű javaslatokat tenni a jövőbeli szabályozás orientálása érdekében, a Titkárság pedig „*open ended*” egyeztetéseket szervez majd a témában, a 22. SCCR-t megelőzően, amelynek napirendjén e téma is szerepelni fog.
- Kivételek és korlátozások: az SCCR egyetért azzal, hogy a VIP-k érdekében kialakított kivételek és korlátozások esetében jogi eszköz szülessen, melynek mivolta azonban még nem eldöntött (nem világos, hogy egyezmény, azaz nemzetközi jogilag kötőerő-

vel bíró dokumentum születik vagy csupán egy közös ajánlás/modell). Az SCCR egy munkaprogramot is elfogadott a 2011–12-es évre, melyben az „érettebb témák” kerülnek előbb terítékre, későbbre hagyva a többi kérdés megvitatását.

A Nizzai Unió Szakértői Munkacsoportjának (Nice Union – Committee of Experts) 21. ülése (Genf, november 21–26.)

Az ülésen a hivatal részéről a Nemzetközi Védjegy Osztály vezetője vett részt. Rendezték azoknak az országoknak a helyzetét, amelyek még nem csatlakoztak az 1977. évi genfi szöveghez. Ugyanakkor rögzítették, hogy bár évente lehetőség van a szakértői bizottság összehívására, ötéves periódusonként kerülhet sor áruknak, illetve szolgáltatásoknak más osztályokba való átvitelére vagy új osztályok alakítására.

A Nemzetközi Iroda összefoglalta a munkabizottsági üléseken tett valamennyi javaslatot, annak megjegyzésével, hogy a munkabizottság melyek elfogadását ajánlja, illetve nem ajánlja. A dokumentum egyes oldalaival kapcsolatos konszenzus vagy szavazás volt az általános haladási ütem, azonban bármely delegáció ismét felvethetett bármely kérdést. Ilyenkor a részletes vita folytatódott. A levezető elnök többször hivatkozott az e-fórumon érkezett észrevételekre, javaslatokra.

A munkabizottság legutóbbi két ülésére előterjesztett 19 magyar javaslatot támogatta a munkabizottság. A szakértői bizottság a jelen ülés során valamennyit elfogadta.

Az elfogadott javaslatok közül fontosságban kiemelkedik a franchise-szerződésekre vonatkozó új általános megjegyzés. A franchise-szerződéseket a részletes osztályozás nem foglalja magában, ezért a magyar javaslat elfogadott változata szerint a franchisor szolgáltatásának besorolása a döntő az osztályozásnál.

Az ülés napirendjére került és a korábbinál jelentősebb elvi támogatást kapott az Amerikai Egyesült Államok delegációjának javaslata a 9. áruosztály átstrukturálásáról. A részletesen kidolgozott javaslat alapján a „legszűfoltabb” és az egymástól rendkívüli módon eltérő termékeket (pl. mérőműszer és szemüveg) magában foglaló osztály fejezetcíméből és részletes tételeiből számos tétel más, meglevő áruosztályba kerülne, valamint két új osztály (50. és 51.) jönne létre. Az elvi támogatás kiterjedt arra a törekvésre is, hogy a jelenleg a 9. áruosztályba sorolt egyes termékek más osztályokba kerüljenek. Az ülésen az Amerikai Egyesült Államok küldöttsége vállalta, hogy a legközelebbi ülésre az optikai áruk, míg az Európai Bizottság a hajsütővasak vonatkozásában részletes tanulmányt terjeszt elő.

A résztvevők az ülés napirendjén kívül három előadást hallgattak meg. A WIPO részéről ismertették az új *Goods and Services Manager (G S Manager)* projektet, amelynek során a WIPO gyakorlatában előforduló árujegyzékelemeket gyűjtik, rendszerezik, interneten hozzáférhetővé teszik. A japán delegáció beszámolt hierarchikus osztályozási projektjükről, amelynek során az egyes osztályokat alosztályokra bontják és „similar group”-okat képeznek különböző osztályokba tartozó áruk között is. A BPHH részéről Thom Clark beszámolt

a BPHH *Taxonomy* nevű projektről, amelynek célja szintén az egyes áruk, illetve szolgáltatások közötti összefüggések, a finomabb csoportosítás kialakítása.

A WIPO Fejlesztés és Szellemi Tulajdon Bizottsága (Committee on Development and Intellectual Property, CDIP) 6. ülése (Genf, november 22–26.)

Az ülésen a hivatalt az elnöki személyi titkár képviselte.

Szellemi tulajdon és technológiatranszfer

A szellemi tulajdonnal és technológiatranszferrel kapcsolatos projektet ismertető dokumentum a CDIP ötödik ülésén is napirendre került. A tagállamok akkor azonban nem hagyták jóvá, hanem annak átdolgozását kérték a Titkárságtól.

A projekt megvitatása több napon keresztül elhúzódó informális konzultációk keretében folytatódott. Az elhangzott észrevételek alapján a Titkárság az ülésszak alatt még kétszer átdolgozta a dokumentumot. A Bizottság a második átdolgozott verziót az ülés utolsó délutánján még néhány kisebb módosítással jóváhagyta.

Szabadalmak és közkincs

A CDIP ötödik ülésén született döntés arról, hogy a következő ülésre a Titkárság kidolgoz egy projektjavaslatot a szabadalmak és a közkincs témájában. A Titkárság ismertette, hogy a projekt két fő fázisból áll: egy mikroszintű tanulmány elkészítése, és a lehetséges normatív tevékenység áttekintése. A felszólalásokat követően az elnök úgy döntött, hogy a dokumentum megvitatását szűk körben, a regionális csoportok koordinátorainak bevonásával, informális konzultációk keretében folytatja.

Az elnök megállapította, hogy az 5. sz. dokumentum további vitákat igényel, ezért a projekt megvitatása a CDIP következő ülésén is napirendre kerül.

Nyílt együttműködési projektek és szellemi tulajdon-bázisú modellek

A Titkárság röviden összefoglalta a dokumentum tartalmát. A projekt fő célja egy interaktív platform létrehozása, ennek kiépítéséhez elsőként egy taxonómiai-analitikus tanulmányt végeznének, valamint szakértői megbeszéléseket szerveznének.

A felszólalásokat követően az elnök felfüggesztette a dokumentum megvitatását, amihez az ülés utolsó délutánján tért vissza. Időközben a Titkárság elkészítette az anyag frissített változatát, amelyet a CDIP elfogadott.

Vitaanyag a szellemi tulajdonról és az agyelszívásról

A Titkárság röviden bemutatta a dokumentumot. Amint az elhangzott, a vitaanyag felvázolja azokat a lehetséges irányokat, amelyek mentén a Titkárság kidolgozhatja egy konkrét projektet a témában. Ehhez a delegációk észrevételeit, iránymutatását is várja.

A Titkárság megköszönte az elhangzott észrevételeket, és jelezte, hogy ez utóbbiak alapján a CDIP következő ülésére kidolgozza a projekt tervezetét.

Vitaanyag a szellemi tulajdon és az informális gazdaság viszonyáról

A Titkárság ismertette a CDIP 5. ülésén született döntés alapján kidolgozott új dokumentumot. A vitaanyaggal a Titkárság útmutatást kíván kapni a tagállamoktól egy konkrét projekt kidolgozásához. Problémát jelent, hogy a témában kevés statisztikai adat áll rendelkezésre.

A Titkárság megjegyezte, hogy az elhangzott észrevételek nem szolgálnak elegendő iránymutatásul ahhoz, hogy a témában folytatni tudja a munkát. A vita lezárásakor az elnök megállapította, hogy a delegációknak több időre van szükségük a téma átgondolására, ezért a vitaanyag a CDIP 7. ülésének napirendjére is felkerül.

Jövőbeni munkaterv a szellemi tulajdon-védelmi rendszeren belüli rugalmasságról

A Titkárság emlékeztette a Bizottságot, hogy az új munkaanyagot a CDIP 5. ülésén született döntésnek megfelelően állította össze. A dokumentum három fejezetből áll: 1. szabadalmak 2. a WIPO releváns tevékenységének áttekintése 3. műszaki segítségnyújtás.

Az elhangzottak alapján a Titkárság megállapította, hogy egyes tevékenységeket illetően egyetértés bontakozott ki: e területeken folytatni fogja munkáját. A többi kérdést a CDIP újra megvitatja a következő ülésén.

Egyéb

Az ülés ideje alatt az elnök folyamatosan szűk körű konzultációkat tartott a koordinációs mechanizmus kérdéséről (a CDIP koordinációs mechanizmusára vonatkozó alapelveket a WIPO-tagállamok 2010. évi közgyűlése hagyta jóvá). A viták a mechanizmus módozatairól folytak (többek között: mely bizottságokat érinti a jelentési kötelezettség, a jelentés módja, formája, a módozatokról szóló megállapodás jellege). Az egyes regionális csoportok több javaslatot is előterjesztettek, azonban az ülés végéig, tekintettel az alapvető nézeteltérésekre, nem sikerült egységes álláspontot kialakítani.

A Jogérvényesítési Tanácsadó Bizottság (Advisory Committee on Enforcement, ACE) 6. ülésére (Genf, december 1–2.)

Az ülésen a hivatal részéről a Jogi és Nemzetközi Főosztály jogi ügyintézője vett részt.

Az ACE tagjai több prezentációt is meghallgattak, ezek tárgya a bizottság ötödik ülésén elfogadott munkaprogram különböző elemei voltak.

Az első előadást Carsten Fink (WIPO) tartotta a hamisítás és kalózkodás gazdasági hatásait mérő módszerekről. Elmondta, hogy a gazdasági hatások mérésére vonatkozó módszerek kapcsán a legnagyobb kihívást a lefoglalásokra vonatkozó harmonizált adatok hiánya okozza. Álláspontja szerint a további tanulmányok hasznosak lehetnek annak érdekében,

hogy a döntéshozókat általánosan tájékoztassák a hamisítási tevékenységekről. Ebből a szempontból a mikrotanulmányok alkalmasak lehetnek.

Ezt követően *Loren Yager (International Affairs and Trade, Government Accountability Office, Washington)* tartott előadást a hamisítással és kalózkodással érintett áruk mennyiségének meghatározásával kapcsolatos gazdasági módszerek nehézségeiről. Az ilyen áruk mennyiségének meghatározásával kapcsolatban problémát okoz, hogy azok jogsértő természetük miatt gyakran rejtve maradnak, és nincs egységes módszer az adatok gyűjtésére. A megbízható adatok hiánya miatt a veszteség kiszámítására gyakran olyan módszereket alkalmaznak, amelyek különböző feltételezéseket tartalmaznak. E feltételezések és változók kiválasztása és súlyozása különösen fontos az említett becslések szempontjából. E változók körében fontos szerepet játszik a fogyasztók megtévesztésének mértéke és a hamisított termékek értéke.

A következő előadó, *Joe Karaganis (Social Science Research Council)* a fejlődő országokban tapasztalható médiakalózkodással kapcsolatos kutatási eredményekről számolt be. A kutatás Brazíliára, Indiára, Oroszországra, Dél-Afrikára, Mexikóra és Bolíviára terjedt ki. Ezekben az országokban a relatív jövedelemhez képest a CD-k, DVD-k és szoftverek ára tízszer magasabb, mint ugyanezen termékek árai az USA-ban vagy Európában. Bár a szerzői jogi kalózkodás folyamatosan kárt okoz a gyártóknak és kereskedőknek, a fejlődő országokban egyúttal a különböző médiatermékekhez való hozzáférhetőség fő formáját is jelenti. Bár az árak meghatározása kérdésének problémája az említett országokban köztudott, mégis hiányzik ennek megvitatása a döntéshozók részéről, ehelyett a jogérvényesítés rendszerének szigorítására koncentrálnak.

Jeff Hardy (International Chamber of Commerce, ICC; Business Action to Stop Counterfeiting and Piracy Programme, BASCAP) a hamisítással és kalózkodással kapcsolatos fogyasztói attitűdökről szóló kutatás eredményeit ismertette. A kutatás arra irányult, hogy azonosítsa azokat a faktorokat, amelyek miatt a fogyasztók a jogsértő termékeket választják. Ezek között szerepelnek az alacsony árak, az egyre jobb minőség, az alacsony büntetések. Az alacsony ár, az elérhetőség, a minőség és az alacsony kockázat együttesen fokozza a hamis termékek vásárlásának társadalmi elfogadottságát. A legfontosabb visszatartó erők között említendő az egészségügyi és biztonsági kockázat, a jogi eljárásoktól való félelem vagy az, hogy az eredeti termékekhez járnak olyan szolgáltatások és garancia, ami a hamis termékekhez nem.

Az ülés első napját *Sisule F. Musungu (IQsensato)* előadása zárta, aki a szellemi tulajdonjogi jogsértések és a jogérvényesítés témakörét társadalmi-gazdasági, technikai és fejlettségi tényezők figyelembevételével elemezte. Felhívta a figyelmet arra, hogy a „hamisítás” („*counterfeiting*”) kifejezést egyre gyakrabban használják valamennyi szellemi tulajdonjogi jogsértésre vagy széles körű jogérvényesítésre történő utalásként. Mind a hamisítás, mind a kalózkodás kifejezés szándékos csalást, lopást vagy általában véve bűncselekményt sugall.

Az ülés második napját *David J. Blackmoore (Asia Pacific Secretariat, IPR Business Partnership, Új-Zéland)* nyitotta prezentációjával, melyben az ázsiai és csendes-óceáni tér-

ségben a hamis termékekkel kapcsolatban alkalmazott lefoglalásokat és megsemmisítési eljárásokat ismertette. A térségben a jogsértő termékek mennyisége és a lefoglalások száma folyamatosan nő. A lefoglalások egyre összetettebbek és költségesebbek lesznek mind a kormányzatok, mind a jogosultak számára. A jogsértő termékek közvetlen veszélyt jelentenek mind a fogyasztókra, mind környezetükre nézve.

Végezetül Ben Horowitz (*Dél-Afrika*) ismertette a Dél-Afrikában a DVD-kalózkodás leküzdése céljából elindított „Bliksem DVD” elnevezésű privát kezdeményezést.

Elhangzott ajánlás arra vonatkozóan, hogy az ACE végezzen elemzést a hamisítással és kalózkodással kapcsolatos terminológia vonatkozásában, valamint az utánzással mint tanulási folyamattal kapcsolatban.

A hamisítás és kalózkodás hatásainak mérésére vonatkozó módszerek fejlesztésével kapcsolatban az EU utalt a hamisítás és kalózkodás területén működő európai megfigyelőközpont tevékenységére. Néhány delegáció kezdeményezte, hogy az EU a vonatkozó információkat és megállapításokat ossza meg az ACE tagjaival a következő ülésen.

Az egyes delegációk lehetőséget kaptak arra, hogy a jövőbeni munkával kapcsolatos nyilatkozatok után a koordinációs mechanizmussal kapcsolatos nézeteiket ismertessék.

A Szellemi Tulajdon és a Genetikai Források, Hagyományos Tudás és Folklór Kormányközi Bizottság (IGC GRTKF) 17. ülése (Genf, december 6–10.)

Az ülésen az Iparjogvédelmi Jogi Osztály vezetője képviselte a hivatalt.

A hagyományos kultúra kifejeződései, folklór

A bizottság tagjai nagyrészt megismételték azokat az észrevételeket, igényeket és aggályokat, amelyek a júliusi ülésközi munkacsoport (IWG) során megfogalmazódtak, és amelyek esszenciája az IWG módosított tervezete volt. A tervezet terjedelme ismét többszörösére nőtt, koherenciája pedig ezzel arányosan csökkent.

Elmondható, hogy a tárgyalat rendelkezések tartalma még mindig nem tisztult le olyan mértékben, ami a közgyűlés elé bocsátáshoz szükséges lenne. Bár egyes pontokon érezhető a rendelkezések tervezetének érdemi finomodása és a tényleges szövegezési tárgyalások építő eredménye, más helyeken a tervezet csupán még több választási lehetőséget, illetve sajátos kompromisszumokat tükröző szövegrészeket tartalmaz.

Az ülés során döntés született arról, hogy a fent említett új tervezetet az IGC GRTKF májusi ülése fogja újra megvitatni, az ülés elnöke pedig informális konzultációk révén törekszik majd a különféle opciók és alternatívák csökkentésére.

A hagyományos kultúra kifejeződései és a hagyományos tudás körében egyaránt szerepelt a napirenden a Nemzetközi Iroda által az IGC GRTKF felkérésére elkészített új előkészítő irat (*Note on Meanings of the Term „Public Domain” in the Intellectual Property System*,

with Special Reference to the Protection of Traditional Knowledge and Traditional Cultural Expressions /Expressions of Folklore).

Hagyományos tudás

Az IGC GRTKF előző ülésén a 17/5. jelű előkészítő iratban foglalt rendelkezéstervezetek közül a 3–6. cikk került megvitatásra. Ennek folytatásaként az ülésen a fennmaradó 7–14. cikk vitája zajlott le. (*Principle of prior informed consent; Exceptions and limitations; Duration of protection; Transitional measures; Formalities; Consistency with the general legal framework; Administration and enforcement of protection; International and regional protection*)

Az előzetesen közölt beleegyezésről szóló 7. cikk kapcsán számos utalás történt a Biológiai Sokféleség Egyezményben részes felek konferenciáján (COP 10) 2010 októberében elfogadott Nagoyai Jegyzőkönyvre, amelynek tárgya a genetikai erőforrásokhoz való hozzáférés és haszonmegosztás.

A hagyományos tudásról szóló rendelkezések esetében is neuralgikus pontnak bizonyult az oltalom időtartama, mivel – a tervezet jelenlegi szövegével ellentétben – a fejlett országok a határozott idejű oltalom mellett foglaltak állást.

Általános jelleggel fogalmazódott meg, hogy a hagyományos tudásra vonatkozó rendelkezések szerkezetének jobban kellene követnie a hagyományos kulturális kifejeződésekre vonatkozó tervezetben már kidolgozottabbá vált tagolást.

A vita eredményeként döntés született arról, hogy a Nemzetközi Iroda elkészíti a hagyományos tudásra vonatkozó rendelkezések tervezetének frissítését, amely mind az ülésen elhangzott megjegyzéseket és javaslatokat, mint pedig a javasolt szerkezeti változtatásokat tartalmazni fogja.

Genetikai források

Az IGC GRTKF további munkájának lehetséges irányairól szóló előkészítő irat – a korábbiakhoz hasonlóan, de a legutóbbi ülésen elhangzott megjegyzésekkel kiegészített formában – három nagy csoportba rendezve tíz különféle opciót nevesít. Ezek a genetikai források defenzív oltalmának különböző vetületeit, a szabadalmi jogba bevezetendő feltárási követelményt, illetve a genetikai források felhasználásából származó előnyök méltányos megosztását szabályozó rendelkezések szellemi tulajdon-jogi kérdéseit érintik.

Döntés született arról, hogy az IWG harmadik ülésén a vita alapját mely dokumentumok – összesen 13 – fogják képezni. Ezekkel kapcsolatban a bizottság tagjai 2011. január 14-ig írásbeli megjegyzéseket nyújthatnak be a Nemzetközi Irodához.

Említést érdemel, hogy számos fejlődő ország élesen bírálta a jelenlegi szabadalmi rendszert, amely véleményük szerint a természeti környezet kereskedelmi árucikké alakításához vezet.

Megjegyzendő, hogy az IGC GRTKF genetikai forrásokkal kapcsolatos munkájával összefüggő aktualitást jelent a Biológiai Sokféleség Egyezményben részes felek által 2010. októberében elfogadott, fentebb már említett új Nagoyai Jegyzőkönyv, amelynek tárgya a genetikai erőforrásokhoz való hozzáférés és haszonmegosztás.

EU koordináció; további munka

December 10-én az EU koordinációs ülésen az Egyesült Királyság kérte Magyarországot, hogy mindenképpen fordítson majd nagyobb hangsúlyt az EU-s koordinációra, mint a belga elnökség. A tagállamok álláspontjai között a genetikai erőforrások és hagyományos tudás vonatkozásában sokkal nagyobbak az eltérések, mint a folklór vonatkozásában, ezért az IWG harmadik ülése alatt már nem lenne elég idő az egyeztetésre.

A dán küldött arra kérte Magyarországot, hogy foglalkozzon az önkéntes alap kérdéssel is, mert az kezd kimerülni. Javasolta ezért, hogy Magyarország bizzon meg egy céget, amelynek feladata az lenne, hogy a magánszférából gyűjtsön tőkét az alap számára.

A belga elnökség kifejtette, hogy véleményük szerint teret kell majd engedni az Afrikai Csoport javaslatának, és az EU-nak is meg kell próbálnia konstruktívnak lenni. Ezért egyelőre nem lenne szerencsés új szöveges javaslatot benyújtani.

A WIPO interregionális szemináriuma a szellemi tulajdon, különösen a védjegyek és a földrajzi árujelzők szerepéről az országmárkák építésében (Jalta, szeptember 7–8.)

A szemináriumon a Jogi és az Iparjogvédelmi Jogi Osztály ügyintézője képviselte a hivatalt.

A konferenciát megnyitó beszédében a szellemi tulajdonért felelős ukrán hivatal elnöke, Mikola Paladij hangsúlyozta az országmárka fontosságát Ukrajna számára. Kiemelte, hogy az egységes országmárka kialakításán túl fontos hangsúlyt helyezni az egyes régiók „brandjének” kialakítására.

A már kizárólag az országmárkák építésével kapcsolatos délutáni panel első előadója az ukrán képviselő volt, aki az ország „brandjének” építésével kapcsolatban előadását a „brand” és a „védjegy” közötti elhatárolással kezdte. A „brand” nem jogi fogalom, nem egyenlő a védjeggyel, azonban egy vállalat számára az egyik legfontosabb vagyoni elem lehet. Ukrajna a nemzet „brandjének” kialakítása tekintetében megtette az első lépéseket.

Az országmárkák védelmével kapcsolatos új kihívások, stratégiák és trendek témakörében Svájc képviselője tartott előadást a svájci „brand” kialakulásáról. A „svájciság”-ot mint a minőség, a tökéletesség, a komolyság, a biztonság és a pontosság szinonimáját definiálta. A svájci minőség értéket képvisel, és az ország legjellemzőbb képét adja, ezért azt a termékek származásával kapcsolatban használják, sokszor azonban visszaélnak ezzel a jelzővel.

A svájci képviselő előadását követte Helen Lom és Ronald Marchant prezentációja az érintett országoknak kiküldött és megválaszolt, az országmárkák használatára vonatkozó

kérdőív eredményeinek elemzéséről. Helen Lom a kérdőívet visszaküldő országoknak az országmárkák építését segítő jogi szabályozását elemezte. A kérdőívekből megállapítható volt, hogy valamennyi, a felmérésben részt vevő ország (*countries in transition*) hosszú időre visszatekintő szellemi tulajdon-jogi rendszerrel rendelkezik, és a legjelentősebb nemzetközi szerződéseknek is részese ezen a területen. A szellemi tulajdon-jogra vonatkozó szabályok között valamennyi ország esetében találunk védjegyekre és földrajzi árujelzőkre vonatkozó szabályokat. E jogintézmények különösen jelentősek az országmárkák építése során, mivel ezek a „branding” alapját jelentik. Az egyes országok által szolgáltatott, a lajstromozásra vonatkozó statisztikák jelenleg sajnos nem hasonlíthatók össze, mivel a válaszadók az információkat más-más szempontok alapján szolgáltatták, ezért ezen adatok feldolgozása és elemzése még folyamatban van. Annyi azonban már látható, hogy néhány országban a lehetőségekhez képest kevésbé élnek földrajzi árujelzők oltalomban részesítésével, valamint kevesebb tanúsító, illetve együttes védjegyet lajstromoznak. Az intézményi berendezkedés elemzésével kapcsolatban Ron Marchant elmondta, hogy fejlődés tapasztalható a köz- és privátszférában is a szellemi tulajdon-jogi eszközök (különösen a védjegyek és földrajzi árujelzők) kereskedelmi és gazdasági jelentőségének felismerésében, valamint marketingeszközként való hasznosításában. Megállapítható azonban, hogy a privát szervezetek szerepe még mindig gyenge. Az országmárka-építés fő területei a mezőgazdasági termékek piaca, a borok és egyéb szeszes italok piaca, az ásványvizek, valamint a különböző ipari termékek és technológiák. A mezőgazdasági termékek és az italok piaca azonban meglehetősen zsúfolt, ezért azoknak az országoknak, amelyek ezeket a termékeket jelölték meg meghatározó, karakteres termékként, azt tanácsolja, hogy találjanak olyan niche piacokat, ahol valamilyen, az országra jellemző termékkel meg tudnak jelenni.

A panelbeszélgetés keretében az országmárka-építés gyakorlati tapasztalatait osztották meg egymással a képviselők. Ennek keretében prezentációt tartott Grúzia, Bulgária, Szlovénia, Törökország, Lengyelország, Magyarország, Izrael, Moldova, Kirgizisztán, Üzbegisztán és Oroszország képviselője.

Ron Marchant ismertette az országmárka-építésre vonatkozó tanulmány szempontjait. A tanulmány szempontjai között szerepel a célcsoportok meghatározása, az egyes országok jelenlegi helyzete az országmárka-építésben, a jogi szabályozásra vonatkozó információk ismertetése, a statisztikai adatok elemzése, az országmárka-építésre vonatkozó kezdeményezések bemutatása. Ismertetni kívánják az egyes nemzeti logókat, figyelemfelhívó kampányokat, valamint a földrajzi árujelzők és védjegyek oltalmának megerősítésére irányuló kezdeményezéseket és a lehetséges niche piacokat.

A szeminárium lezárásaként a résztvevők eszmecsere-t folytattak és javaslatokat tettek az első napon ismertetett, a „Szellemi tulajdon, különösen a védjegyek és földrajzi árujelzők szerepe az országmárkák építésében” címmel a WIPO felügyelete alatt elkészítendő tanulmány kidolgozásához azzal kapcsolatban, hogy milyen szempontokat lehetne még figye-

lembe venni annak elkészítéséhez, melyek hasznosak lehetnek a régióbeli országok számára országmárkájuk meghatározása során.

A szellemi tulajdonról és a kis- és középvállalkozásokról rendezett nemzetközi fórum (Róma, október 4–6.)

A rendezvényen a hivatal részéről a Magyar Szellemitulajdon-védelmi Tanács titkárságvezetője vett részt.

A rendezvényt az olasz gazdaságfejlesztési minisztérium részéről a hamisítás elleni fellépést koordináló igazgatóság vezetője, *Loredana Gulino* általános igazgató nyitotta meg, aki az olasz kkv-k gazdasági szerepét méltatta, majd díjat adott át egy, az innováció és kutatás terén kiemelkedő teljesítményt felmutató vállalkozónak (aki mintegy 100 szabadalmi bejelentéssel rendelkezik). A WIPO részéről Johannes Christian Wichard, főigazgató-helyettes tartott nyitó előadást, amelyben a szellemitulajdon-védelem vállalati alkalmazásának fontosságát emelte ki, különös tekintettel a kkv-kra.

Heidrun Krestel (Európai Szabadalmi Hivatal, Bécs) „The EPO Cooperation Programme to Reorient Patent Information Centres” című előadásában a PATLIB-központok hálózatról tartott tájékoztatást. Kiemelte, hogy a szellemitulajdon-védelmi információs hálózat kiépítésében Olaszország az élen jár, hiszen már mintegy 61 ilyen információs pont működik az országban.

Beata Schmidt (BPHH) „SME’s and Trademarks – OHIM’s Initiatives for Rising Awareness on the Importance of Trade Mark Protection” című előadásában a közösségi védjegy mi-benlétét, előnyeit ecsetelte, bemutatta a közösségi hivatal honlapján található, a bejelentők, elsősorban a kkv-k számára hasznos útmutatókat (*The Quick Guide to IP, The Quick Guide to Designs, The Quick Guide to Trademarks*).

A szellemi tulajdon finanszírozása témakörében *Giancarlo Migliori* (MrGoodIdea, Rome) „IP Based Financing” című előadásában a gazdasági válságot követő időszak jellemzői között kiemelte, hogy a korábbi, válság előtti időszakhoz képest fontosabbá váltak a versenyképességi előnyök, ami inkább a nagy cégek, és nem a kkv-k számára kedvező.

A nemzeti hivatalok marketing- és innovációs tevékenysége témakörében *Raquel Fernandez Horcajada* (Executive Agency Competitiveness & Innovation, Brüsszel) „The Enterprise Europe Network and the IPeuropeAware project: IP support services to SMEs” című előadásában bemutatta a világ legnagyobb TTT-networkjének számító Enterprise Europe Networköt (EEN).

Christine Nordstrom (Svéd Szabadalmi és Lajstromozási Hivatal) „IP Support Services and Tools Developed in the Framework of the European IPR Project IPeuropeAware for the Benefit of SMEs” című előadásában az IPeuropeAware projekt célkitűzéseit, célcsoportjait, valamint legfontosabb eredményeit mutatta be, elsősorban a kkv-k szemszögéből.

Serge Quazzotti (Henri Tudor Intézet, Luxembourg) „*A New IP Diagnosis Based on the AIDA Marketing Approach Aimed at Evaluation and Qualification of SMEs IP Practices and Use*” című előadásában az AIDA elnevezésű IP-diagnózis eljárásról számolt be, amely négy szempont – A–Knowledge; I–Protection; D–Management; A–Exploitation – alapján, egy-egy kérdés segítségével értékeli a kkv-k iparjogvédelmi gyakorlatát.

Claudia Mund (Svájci Szövetségi Szellemitulajdon-védelmi Intézet) „*Envisioned. Created. Protected*” – *The SME-IP Project of the Swiss Federal Institute of Intellectual Property*” című előadásában a svájci hivatal kkv-orientált szolgáltatásairól tartott beszámolót, bemutatta a kkv-k számára kifejlesztett új portált.

Kim Buchardt Christiansen (Dán Szabadalmi és Védjegyhivatal) „*Business Support Services of the Danish Patent and Trademark Office*” című előadásában a dán hivatal üzletorientált iparjogvédelmi szolgáltatásaiból adott ízelítőt, amelyek közül a hivatal honlapján elérhető IP Marketplace szolgáltatás tarthat érdeklődésre számot.

Jonathan Gómez Caballos (Mexikói Szellemitulajdon-védelmi Intézet) „*Business Support Services of the Mexican Institute of Industrial Property*” című előadásában a mexikói hivatal iparjogvédelmi tudatosságnövelő tevékenységéről adott áttekintést, amelynek keretében a kkv-k, különösen a mezőgazdasági vállalkozások számára szerveznek szemináriumokat, a kereskedelmi kamarák részére általános oktatást.

Pierluigi Sodini (Unioncamere) „*IP Services and Activities of Italian Chambers of Commerce*” című előadásában az Olasz Ipari és Kereskedelmi Kamara innovációs és iparjogvédelmi szolgáltatási tevékenységéről számolt be, amelyen belül kiemelésre érdemes a szabadalmi információs központok szerepe.

Jeremy Philpot (Európai Szabadalmi Akadémia) „*Innovation Support Activities from the European Patent Academy*” című előadásában tulajdonképpen az akadémia weboldalán ment végig, bemutatva az e-learning-et, továbbá felhívta a figyelmet az Inventor’s handbook és az European Intellectual Property Management című kiadványra.

Beata Schmidt (BPHH) „*OHIM’s e-Tools to Facilitate Trade Mark Applications for SME’s*” című – második – előadásában a közösségi hivatal elektronikus bejelentési, tájékoztatói és kommunikációs szolgáltatásait (TMView, E-filing CTM, E-filing RCD, elektronikus fizetés bejelentés, megújítás esetén, CTM Watch szolgáltatás) mutatta be a BPHH honlapjának segítségével.

Fatih Karahan (Török Szabadalmi Intézet) „*Business Support Services of Turkish Patent Institute*” című előadásában röviden áttekintette a nemzeti hivatal főbb jellemzőit (az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium felügyelete alatt működik, létszáma 241 fő, ebből 69 elbíráló). A kormányzati intézményekkel való együttműködés kapcsán bemutatta a 2008-ban létrehozott IP Coordination Board-ot, amelynek titkárságát a nemzeti hivatal működteti.

Otto Scharff (Norvég Iparjogvédelmi Hivatal) „*Strategic Focus on eServices – Developing an IP Search Tool*” című előadásában az IP Search Tool elnevezésű, újonnan bevezetett szol-

gáltatást ismertette. Az újonnan kifejlesztett online adatbázisban egy helyen található az összes oltalmi forma adatai, és nagyon hasonlít a hivatal PIPACS adatbázisához.

Magdalena Maciejka és Szlaps-Joanna Nyga (Lengyel Szabadalmi Hivatal) „*New and Improved Activities of Supporting SMEs – Efficient Technology Transfer*” című közös előadásában arról adott számot, hogy a 2008–2009. évi tanévtől a lengyel hivatal védnöksége mellett, a Tudomány és Felsőoktatási Minisztérium támogatásával, négy egyetemmel való együttműködésben bevezették kötelező jelleggel az iparjogvédelmi tantárgy oktatását a lengyel felsőoktatásban.

Mika Waris (Finn Szabadalmi és Lajstromozási Nemzeti Hivatal) „*Business Support Services of the National Board of Patents and Registration in Finland*” című előadásában beszámolt arról, hogy a Finn Nemzeti Innovációs Stratégiát az elmúlt évben kidolgozott Nemzeti Szellemittulajdon-védelmi Stratégia egészíti ki, amelyet az aktuális üzleti paradigmának megfelelően az „Open Innovation” jegyében készítettek el.

Isabella Flajban (Olasz Szabadalmi és Védjegy hivatal) „*Business Support Services of the Directorate General for Combating Counterfeiting – Italian Patent and Trademark Office (UIBM)*” című előadásában a gazdaságfejlesztési minisztérium keretein belül folyó hamisítás elleni tevékenységről számolt be.

Interregionális szimpózium a szellemi tulajdonhoz kapcsolódó jogok érvényesítéséről (Prága, november 2–3.)

A rendezvényen a hivatalt az Iparjogvédelmi Jogi Osztály jogi ügyintézője képviselte.

A szimpózium célja a részt vevő országok jogérvényesítési rendszerének jobbítása, helyzetfelmérés, segítségnyújtás az országok szellemittulajdon-védelmi stratégia-építésének a jogérvényesítési szempontjaihoz.

A szimpóziumot a cseh hivatal elnöke, Josef Kratochvíl, a WIPO DCEA részlegének igazgatója, Michal Svantner és az Amerikai Egyesült Államok genfi szellemittulajdon-védelmi attaséja, Todd Reves nyitotta meg. Bevezető előadásként a hamisításról és a kalózkodásról nyújtott globális áttekintést Todd Reves és a WIPO részéről Mrs. Louise Van Grunen Vuagnat („*Building Respect for IP Division*”), rámutatva a hamisítás súlyos társadalmi, gazdasági következményeire és fogyasztóvédelmi vonatkozásaira is. Mrs. Vuagnat ismertette a WIPO tevékenységét a jogérvényesítés területén: jogszabály-alkotási támogatás, nemzetközi együttműködés előmozdítása, segítségnyújtás nemzeti szellemittulajdon-védelmi stratégiák megalkotásában, a Jogérvényesítési Tanácsadó Bizottság.

Az általános bevezetés után Michal Svantner és a REACT igazgatója, Ronald Brohm bemutatta a WIPO által a megfelelő jogérvényesítési struktúrák azonosításának céljával elkészített „Tool kit”-et, amelyet a szimpóziumon elhangzottak és az országok további javaslatai alapján még kiegészítenek, módosítanak. A „Tool kit” a határvédelem váмhatósági

feladataival és a piacfelügyeletnek a hamisítás elleni küzdelemben betöltendő szerepével foglalkozik mélyrehatóan, mind jogszabályi, mint joggyakorlati javaslatokat téve.

A „Tool kit: Enforcement of IPR's in Countries in Transition” legfontosabb megállapításai:

Az érintett, ún. átmeneti országok rendszerint nem számítanak a legismertebb világmarkák kulcsfontosságú piacának, ezért a jogtulajdonosok kevésbé koncentrálnak ezen országokra, ami a jogérvényesítésre fordított eszközök kisebb mértékében is megnyilvánul. Ezen országok fogyasztói rosszabb életszínvonaluk, jövedelmi helyzetük miatt inkább hajlanak az olcsóbb, hamis termékek megvásárlására, és ezzel úgymond igazolják a hamis áruk kínálatának szükségességét. A jogérvényesítésben részt vevő hatóságok viszonylag képzetlenek, tájékozatlanok a szellemi tulajdon-jogi kérdésekben, nem megfelelő a jogi háttér az esetek nyomozásához és a hatékony jogérvényesítéshez. A vonatkozó szabályok túl bonyolultak vagy nem rugalmasak, felesleges formalitásokkal terheltek az eljárások, hiányoznak a gyors megoldást nyújtó, egyszerű eljárások a hamisítás elleni fellépésre.

A vámhatósághoz benyújtott ún. vámfigyelési kérelmek száma ezen országokban alacsonyabb, mint a nyugat-európai országokban, az USA-ban vagy Kínában. Ennek oka egyrészt az, hogy a jogtulajdonosok kevésbé érdekeltek ezeken a piacokon, másrészt az egyes országok által megkövetelt adminisztratív terhek (költség, ügyvédi meghatalmazás formai követelményei, fordítási követelmények, biztosítékadási kötelezettség egyes országokban).

A kérelmek számának növekvése fontos, hiszen a jogtulajdonosok proaktív támogatása nélkül lehetetlen fejleszteni a jogérvényesítési rendszert.

Az eredményes eljárás érdekében a feltehetően jogsértő áru észlelése esetén a lehető leghamarabb és leghatékonyabb módon fel kell venni a kapcsolatot a jogtulajdonosokkal az áru beazonosítása, jogsértő voltának megerősítése érdekében. A gyors és hatékony kommunikáció által raktározási költséget lehet spórolni, és az eredeti áruk forgalmát sem akasztják meg szükségtelenül.

A jogsértő áruk felfedezését és jogsértő voltának megállapítását követő eljárásnak gyorsnak, egyszerűnek és költségkímélőnek kell lennie, erre a javaslatok szerint az egyszerűsített eljárás vagy egyéb, bíróságon kívüli eljárás a legalkalmasabb.

A hatékony határvédelem mellett elengedhetetlenül fontos a piacfelügyelet szerepe is a jogérvényesítésben, ezért a javaslat szerint ezen hatáskörrel bíró hatóságokat be kell vonni a szellemi tulajdon-jogok érvényesítésébe és ehhez megfelelő eszközöket kell biztosítani számukra, valamint a jogtulajdonosokkal való stratégiai együttműködést is lehetővé kell tenni.

A konferencia további részében *Ralph Heinrich* tartott előadást az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága (UNECE) részéről, és a probléma mérési hiányosságait kifogásolta, azaz hogy több, és fejlett módszertannal elért adatok szükségesek a hamisítás által okozott gazdasági veszteségekről. Továbbá, az ún. közvetítők, pl. a szállító cégek, internetszolgáltatók felelősségre vonásába való elmozdulási irányt javasolt.

A szimpózium kerekasztal-beszélgetésekkel zárult, három témában folytak párhuzamosan a beszélgetések: vám- és rendőrségi és piacfelügyeleti, amely beszélgetéseken a „Tool kit”-ben felvetett szempontokat vitatták meg a résztvevők. Felmerült továbbá annak kérdése, hogy a jogtulajdonos az, aki leginkább meg tudja állapítani, hogy egy termék jogsértő-e vagy nem, egy független szakértőtől ez szinte el sem várható, éppen ezért értelmetlennek tűnik független szakértőhöz ragaszkodni az ilyen típusú eljárásokban.

Interregionális szimpózium a szabadalmi információhoz való hozzáférésről és stratégiai használatáról (Moszkva, november 30–december 1.)

A rendezvényen a hivatalt az Iparjogvédelmi Tájékoztatási és Oktatási Központ igazgatóhelyettese képviselte.

Yoshiyuki Takagi, a WIPO főigazgató-helyettese nyitó előadásában a tudásátadás infrastrukturális változásaira reflektált, valamint az előttünk álló kihívásokra. Bár az interneten számos keresőt és adatbázist találunk, mégis ezek használata nem vezet a problémák megoldásához. Hozzáadott értékre van szükség, mint pl. szakértelem, jó gyakorlat stb.

Az információátadás módja, stílusa megváltozott, a nyitott innováció értelmében gyakori pl. a világ legkülönbözőbb tájain élő tudósok együttműködése, egyre gyakrabban olyan tudósoknak kell átadni szabadalmi információt és tudást, akikkel sohasem találkoztunk.

A WIPO szakemberei ismertették a WIPO-t mint szervezetet, annak tevékenységét, céljait. Bemutatták az innovációs folyamat legfőbb elemeit, „az ötlettől a piaci megvalósításig”, továbbá a WIPO innovációtámogatást szolgáló szellemi tulajdon-védelmi tevékenységét, szolgáltatásait. Stratégiai céljaik közül kiemelték a tudáspiramisra épülő globális IP-infrastruktúra koordinálását és fejlesztését. Ismertették a WIPO digitalizálás, szabványosítás, adatbázis-építés és intézménytámogatás területén elért eredményeit. Stratégiai céljaik közül kiemelték, hogy a jövőben a világ referenciaforrásaként kívánnak működni az IP-információ és -analízis területén.

A résztvevők megismerhették a DCEA (Division for Certain Countries in Europe and Asia), egy 33 országot felölelő szervezet működését, célkitűzéseit, eddig elért eredményeit, stratégiai terveit. A szervezet kiemelt tevékenységei közé tartozik a fejlődő WIPO-tagállamok IP-stratégiájának megteremtésében nyújtott támogatás, valamint annak vizsgálata, hogy a kreativitás és az innováció hogyan illeszthető az adott kormány gazdasági és kulturális stratégiájába.

Az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) képviselője bemutatta, hogy Oroszország területén hogyan építették fel az innovációs hálózatot, beszámolt az orosz Espacenet bevezetéséről, működtetéséről, továbbá az európai PATLIB-központok kialakítását megelőző felmérések alakulásáról, a bevezetéshez szükséges módszertan kialakításáról.

Az ESZH szakembere bemutatta a hivatal adatbázisait, részletesen beszámolt PDG (Patent Documentation Group) -tevékenységéről, -szolgáltatásairól.

A 171 résztvevő közül a közép-kelet-európai országok képviselői bemutatták saját országukban működő innovációs és promóciós tevékenységüket, a PATLIB-központok, kamarák és technológiatranszfer-irodák működését.

Az orosz és ázsiai hivatalok képviselői bemutatták hivataluk helyzetét, szolgáltatásait, stratégiai terveiket, célkitűzéseiket.

AZ EURÓPAI SZABADALMI EGYEZMÉNYBŐL (ESZE) FAKADÓ TAGÁLLAMI JOGOK GYAKORLÁSA ÉS KÖTELEZETTSÉGEK TELJESÍTÉSE

A hivatal 2010 második felében is ellátta a kormányzati képviseletet az Európai Szabadalmi Szervezetben (ESZSZ). Munkatársaink részt vettek a Szabadalmi Jogi Bizottság, a Költségvetési és Pénzügyi Bizottság, az Informatikai Bizottság, az Igazgatótanács, az Igazgatótanács Elnökségének ülésein, illetve különböző továbbképzéseken.

Az Informatikai és Kooperációs Ügyekért Felelős Bizottság (Technical and Operational Support Committee, TOSC) 72. ülése (Hága, szeptember 15–16.)

Az ülésen a hivatalt az elnöki főtanácsadó, valamint a Vegyipari és Biotechnológiai Osztály vezetője képviselte.

IP5 (az öt legnagyobb szellemi tulajdon-védelmi hivatal)-együttműködés

Az ESZH képviselője ismertette az IP5-együttműködés keretében lezajlott eseményeket. Az előzmények között fontosnak tartotta kiemelni, hogy az elmúlt időszakban az IP5-hivatalokba tett bejelentések száma jelentősen megemelkedett, ezért kezdeményezték az együttműködést. Az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegy hivatalának (USPTO) kezdeményezésére 2007-ben tárgyaltak először, célul a párhuzamosságok megszüntetését és a hatékony, minőségi munkavégzést tűzték ki. Megállapodtak a munkamegosztási struktúra kialakításában, a minőségi kérdésekben, valamint abban, hogy a „first filing office” tegye nyilvánossá a kutatást mindenki számára.

Megállapították, hogy az öt hivatal közül az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) készíti el a leggyorsabban a kutatási jelentéseket.

Az elnök kiemelte az átláthatóságot, amelynek okán nemcsak az elbírálók és a nemzeti hivatalok ismerhetik meg a projekt részleteit, hanem a politikusok is.

Teljesítménykiaknázási projekt (Utilisation Implementation Project – UIP)

Megállapították a rövid, közép-, és hosszú távú terveket.

Rövid távú: a hozzáférhetőség biztosítása a first filing hivatalnál.

UIP – meg kell határozni azokat az adatokat, amelyeket hozzáférhetővé kell tenni, és azokat is, amelyek ezen felül biztosíthatók:

- adatszolgáltatás meghatározása;
- automata eszközök fejlesztése.

Az UIP projekt irányítását korábban elfogadta a TOSC: *TOSC – Supervisory board [UIP project board (ESZH) – project team(s)]*.

A magyar delegáció javasolta, hogy a következőkben a tenderkiírást jobban át kell gondolni, mert így nem lehet kalkulálni az erőforrásokkal.

A gépi fordítással kapcsolatos együttműködési program

Az ESZH elnöke ismertette a projekt részleteit. Kifejtette, hogy a nemzeti hivatalok esetében egyenként kell egyeztetni, milyen arányban lehet megosztani a költségeket.

A fordításhoz szükséges dokumentumok szabadon hozzáférhető, közzétett anyagokból lesznek kiválasztva. Nincs tudomása arról, hogy egyes tagországokban léteznének olyan szabályok, amelyek a gépi fordítással létrejövő szellemi termékeket védenék, de a projekt célja amúgy is az, hogy mindenki számára hozzáférhető dokumentumok keletkezzenek. Az ESZH elnöke azzal a javaslattal zárta hozzászólását, hogy a legjobb terméket kell a piacról kiválasztani.

Az Európai Bizottság képviselője hozzászólásában szintén a gépi fordítás kérdésének fontosságát hangsúlyozta és kifejezte örömét afelett, hogy az ESZH-ban van elég kapacitás a program végrehajtására, illetve, hogy ilyen nagyarányú támogatás tapasztalható a tagországok részéről.

A TOSC teljes mértékben támogatja a program megvalósítását, jöllehet számos – főleg a finanszírozást illető – kérdés még tisztázásra vár.

Minőségbiztosítási kérdőív

A tagországok támogatják az együttműködést ezen a területen, hiszen mindenki tanulhat másoktól. A mérőszámok fejlesztése, illetve a „Best practice” megosztása is nagyon kívánatos, különösen, hogy ez utóbbi elektronikus úton történne.

Az ESZH elnöke rövid ismertetést adott a külső átvizsgálásról a pénzügy és az IT területén, valamint, hogy ez alapján milyen további fejlesztések várhatók.

A Szabadalmi Jogi Bizottság (Patent Law Committee, CPL) 39. ülése (Hága, szeptember 27.)

Az ülésen a hivatal részéről a jogi elnökhelyettes mint a bizottság elnöke, valamint az Iparjogvédelmi Jogi Osztály jogi ügyintézője vett részt.

Egy benyújtott dokumentum a „*Raising the Bar*” projekt keretében javaslatot tett a Végrehajtási szabályzat 71. szabályának módosítására. A javaslat értelmében azokban az esetekben, amelyekben a bejelentő a Végrehajtási szabályzat 71. szabályának (3) bekezdése alapján

adott felhívásra reagálva a megadás alapjául szolgáló szöveg módosítását vagy kijavítását kezdeményezi, az eljárás egy további lépéssel egészül ki. Ezzel egyidejűleg a bejelentő fordítási és díjfizetési kötelezettsége halasztást nyer. Ha a bejelentő módosítási javaslata a vizsgálati osztály számára elfogadható, az osztály ezt jelzi, ezt követően további négy hónapos határidőt biztosít a bejelentőnek az alaki követelmények teljesítésére. Ellenkező esetben folytatódik az eljárás az Európai Szabadalmi Egyezmény (a továbbiakban: ESZE) 94. cikke szerint.

A kifejtetteken túl a javaslat – a Végrehajtási szabályzat szövegének módosítása nélkül – vissza kívánja állítani a vizsgálati osztályok 2002 előtt követett gyakorlatát is, melynek értelmében az elbírálóknak újból lehetősége nyílta arra, hogy indoklással ellátott módosítási javaslatot („suggestion of changes”) tegyenek a megadásra szánt szövegváltozatot illetően.

További eleme a javaslatnak, hogy a bejelentőnek a megadás alapjául szolgáló szövegváltozat mellett – konkludens módon, az alaki követelmények teljesítése útján – a bibliográfiai adatokat is jóvá kell hagynia. E javaslat célja, hogy a bejelentők tudatosan ellenőrizzék az adatokat még a megadásról szóló határozat kibocsátását megelőzően.

Az ESZH javaslatot tett a Végrehajtási szabályzat 36. szabálya (2) bekezdésének „operatív” jellegű módosítására, melynek értelmében a jogszabály – a transzparencia jegyében – kimerítően felsorolná a vizsgálati osztály azon felhívásait, amelyek a megosztott bejelentések önkéntes benyújtására nyitva álló 24 hónapos határidőt megindítják. E módosítási javaslatát az ESZH a SACEPO „Rules” munkacsoportjának 2010. július elsején tartott ülésén elhangzottakra, továbbá az azt követő írásbeli eljárás során kapott észrevételekre alapozta.

A Végrehajtási szabályzat jelenleg hatályos 36. szabályát az Igazgatótanács 2009. március 25-i határozatával módosította. A módosítás 2010. április 1-jével lépett hatályba.

Az ESZH javaslatot tett a Végrehajtási szabályzat 161. szabályával megállapított egy hónapos határidők – így az ESZH mint nemzetközi kutatási szerv írásbeli véleményére (WO-ISA), a nemzetközi elővizsgálati jelentésére (IPER), illetve a kiegészítő európai kutatási jelentésében (SISR) foglalt magyarázatokra történő nyilatkozattételre nyitva álló határidők – hat hónapra történő módosítására. A határidő meghosszabbításának célja az, hogy a bejelentőknek, illetve képviselőiknek elegendő időt biztosítsanak arra, hogy a nemzetközi szakasz eredményeire reagáljanak. A jelenlegi egy hónapos határidő ugyanis túl rövidnek bizonyult, mely alatt a bejelentők csupán apróbb („kozmetikai jellegű”) módosításokra szorítkoznak, és így a tartalmi jellegű módosítások a vizsgálati eljárás későbbi szakaszára tolnak. Mindez az eljárások elhúzódását eredményezi. Módosítási javaslatát az ESZH a SACEPO „Rules” munkacsoportjához benyújtott írásbeli észrevételekre alapozta.

Az ESZH három további kérdéskörrel kívánta tájékoztatni a Bizottságot.

1. Elmondta, hogy az ESZE legújabb kiadása októberben jelenik meg.

2. Kifejtette továbbá, hogy az ESZH-nak az ESZE 112a. szakasza szerinti felülvizsgálati kérelem alapján hozott pozitív döntés esetén esedékessé váló fenntartási díjakkal kapcsolatos nemzeti rendelkezésekre vonatkozó kérdőívére eddig 18 tagállamtól érkezett válasz. A nemzeti hivataloktól kapott válaszok alapján az ESZH bővíteni kívánja a „National law

relating to the EPC” elnevezésű kiadványát. Ezért az ESZH kérte, hogy azok a delegációk, akik még nem adtak választ a kérdőívre, ezt mielőbb tegyék meg, hogy a kiadvány kiegészítése megtörténhessen.

3. Végül kifejtette, hogy a Végrehajtási szabályzat szabályainak további módosításáról teljes körű listát szándékoznak készíteni, amelynek érdekében november közepén vagy végén informális megbeszélést kívánnak folytatni.

Az Európai Szabadalmi Szervezet Igazgatótanácsa (IT) Elnökségének (Board) 42. ülése (Párizs, október 4.)

A hivatalt a jogi elnökhelyettes képviselte az ülésen.

A napirend elfogadását követően az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) elnöke külön köszöntötte az elnökséget abból az alkalomból, hogy e minőségében először vett részt Board-ülésen.

A Board megtárgyalta az Igazgatótanács elnökének javaslatát az Igazgatótanács és a többi testület tisztségviselőinek megválasztására kidolgozott magatartási szabályokra vonatkozóan. Az elnökség tagjai egyöntetűen támogatták az elképzelést, kisebb változtatásokkal. A határidőket a javaslatához képest lerövidítik, a jelentkezés alaki szabályait egyszerűsítik; az új szabályokat az Igazgatótanács októberi ülésén fogadnák el. Hatályuk alá az Igazgatótanács, a Költségvetési és Pénzügyi Bizottság (BFC), a Szabadalmi jogi Bizottság (CPL) és az Informatikai és Kooperációs Ügyekért Felelős Bizottság (TOSC) elnöke és elnökhelyettese, valamint a Board választott tagjai tartoznak. Az új választási rend alkalmazására az Igazgatótanács decemberi ülésén kerülne sor először. Ezért az Igazgatótanács októberi ülésén még nem töltenék be a jelenleg üres vagy eddig üressé váló pozíciókat. A decemberi ülés dönt a következő tisztségviselők megválasztásáról: az Igazgatótanács elnökhelyettese, a Költségvetési és Pénzügyi Bizottság elnökhelyettese, a Board egyik tagja (az izlandi tag lemondása folytán).

Az ESZH elnökhelyettesi pozícióira beérkezett pályázatok közül a VP5 tekintetében egy felelt meg az előírásoknak (a német jelölté), a VP1 posztjára pedig két érvényes (egy belga és egy angol) pályázó van. Az ESZH elnöke aláhúzta: az elnökhelyettesek kinevezéséről az Igazgatótanács októberi ülésén mindenképpen dönteni kell; ez áll az ESZH működőképességének érdekében.

A Board áttekintette az Igazgatótanács októberi ülésének napirendjét. Az ESZH elnöke kiemelte a Marokkóval tervezett hatályosítási megállapodás és a szabadalmak gépi fordítására irányuló együttműködési program jelentőségét. Ez utóbbi program pénzügyi vonzatai egyes Board-tagok szerint további megvilágítást igényelhetnek.

Az ESZH elnöke jelezte: két külső auditot rendelt meg – egyet a pénzügyi helyzetről, egyet az informatikai fejlesztésekről. Az auditok eredményei 2011 elején válnak hozzáférhetővé; első – általános – vitájuk 2011 márciusában várható az Igazgatótanácsban.

A Költségvetési és Pénzügyi Bizottság (Business and Finance Committee, BFC) 99. ülése (Hága, október 5–6.)

Az ülésen a Gazdálkodási Főosztály vezetője és az Iparjogvédelmi Jogi Osztály jogi ügyintézője képviselte a hivatalt.

Megvitatásra került a Marokkóval megkötendő hatályosítási egyezmény tervezete. A megállapodás megkötésére az ESZH elnökének az Igazgatótanács ad felhatalmazást, míg a bizottság előzetesen véleményezi a dokumentumot. Az ESZH elmondta, hogy a Marokkóra alkalmazandó díjrezsím azért azonos a kiterjesztési államok esetében használatossal, mert bár operatív szempontból más, technikailag ugyanaz a mechanizmus alkalmazandó Marokkóra, mint a kiterjesztési államokra. Ezt a modellt egyéb ilyen típusú hatályosítási egyezmények vonatkozásában is alkalmazni kívánják majd.

Az EPOQUE-BNS-díjakkal kapcsolatban benyújtott dokumentum a díjak 2010. július 1-jével történő módosítására tett javaslatot. A dokumentumból kiderült továbbá, hogy 2011 tavaszán az ESZH új kalkulációs módszer (*pricing method*) bevezetésére kíván javaslatot tenni az Igazgatótanácsnak, amely 2011 második felében vagy 2012 elején lépne hatályba.

Az elnök hangsúlyozta, hogy a bizottságnak jelenleg csupán a korábbi kalkulációs módszer meghosszabbításáról kell döntenie, egyébként a rendszer átdolgozása 2011-re várható, és kérte az ESZH-tól a tagok által kért kimutatások elkészítését.

Az ESZH egy együttműködési program létrehozását irányozza elő az európai szabadalmi fordítási rendszer megteremtése érdekében. A program célja egy, a szabadalmi területre kifejlesztett nyelvi fordítórendszer létrehozása az Európai Unió Bizottságával együttműködve. A rendszer kezdetben angolról fordítana az Európai Szabadalmi Szervezet (a továbbiakban: ESZSZ) többi tagállamának nyelvére és fordítva. A szolgáltatás később az ESZH másik két hivatalos nyelvére is kibővíthető lenne. Az ESZH a jövőben – az EU Bizottságával együtt – meg kívánja vizsgálni, hogy milyen módon szerezhető támogatás a programra az EU-tól.

Az ESZH kifejtette, hogy a javaslat értelmében a gépi fordítás ún. általános fordítógépek segítségével zajlik majd. Ezek a gépek jelenleg is elérhetőek a piacon. Ahhoz azonban, hogy az általános fordítógépek a szabadalmi területen is alkalmazhatóak legyenek, a gépeket – ún. szabadalmi szaknyelvi források bevitelével – „tanítani” kell. A szaknyelvi források megteremtéséhez egy-, illetve kétnyelvű szabadalmi dokumentumok feldolgozása szükséges.

A szolgáltatás célja a szabadalmi információ áramlásának megkönnyítése, továbbá a szabadalom megadására irányuló eljárás elősegítése. A program végső fázisában a fordításokat olyan minőségi szintre kívánják hozni, amely szakemberek és képzett felhasználók számára lehetővé teszi legalább a szabadalmi dokumentumok technikai tartalmának megértését és ezáltal annak megállapítását, hogy az adott dokumentum technikai vagy gazdasági szempontból relevánsnak tekinthető-e (*fit for purpose*).

Az elnök elmondta, hogy az elkövetkező három hónapban független szakértők pénzügyi és információtechnológiai átvilágítást fognak tartani az ESZH-nál, amelynek az eredménye

2011 elejére várható. A könyvszakértői átvilágítást a Deloitte & Touche, az informatikait – a szintén jó referenciákkal rendelkező – angol P&A cég végzi majd.

A 2011-re adott korábbi előrejelzéshez képest némi változás mutatkozik a konkretizált költségvetésben: növekszik a bevételi főösszeg, de ugyanakkor a kiadások egésze is, melynek eredőjeként az eredmény (veszteség) cca. 64 millió EUR javulás mentén – 135,1 millió EUR-ról – 71,2 millió EUR-ra mérséklődik. Pozitív jelként értékelhető, hogy a 2011-es előrejelzéshez képest a működési (üzemi) eredmény javul, míg a személyi jellegű kiadások visszaszorulnak.

*Az Európai Szabadalmi Szervezet Igazgatótanácsának (IT) 125. ülése
(Hága, október 26–28.)*

Az eseményen a hivatalt az elnök, a jogi elnökhelyettes, valamint a Jogi és Nemzetközi Főosztály helyettes vezetője képviselte.

Az ülésen első ízben vett részt Szerbia mint az Európai Szabadalmi Szervezet 38. szerződő állama.

Benoît Battistelli, az ESZH elnöke szóban számolt be eddigi tevékenységéről:

- két tanulmány elkészítését rendelte meg: az egyik célja az ESZH pénzügyi átvilágítása (ezt a müncheni Deloitte & Touche tanácsadó cég végzi el), a másiké a számítástechnikai rendszerek auditálása – az eredmények jövő tavaszra várhatóak;

- fontosnak tartotta jelezni, hogy az ESZH a WIPO adatai alapján a bejelentések számának növekedése terén jobban teljesített, mint általában a fejlett ipari országok, ezért reményét fejezte ki, hogy a bejelentési számok 2011 elején ismét elérik a 2008-as év végi adatokat;

- 2010. október 1-jén a megosztások tekintetében hatályba lépett új szabályoknak „köszönhetően” szeptember hónapban soha nem látott mértéket ért el a megosztásra irányuló kérelmek száma (a szokásos havi átlag 900-ról 10 000-re ugrott); az elnök köszönetét fejezte ki azoknak a munkatársainak, akiknek áldozatos munkája lehetővé tette, hogy ez ne okozzon nagyobb fennakadást;

- bejelentette, hogy az ESZH megállapodást kötött az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatalával (USPTO) az Európai Osztályozási Rendszerre (ECLA) épülő új közös osztályozási rendszer kialakítására, amely természetesen a Nemzetközi Szabadalmi Osztályozással (IPC) teljes mértékben kompatibilis;

- kiemelte a gépi fordítási program jelentőségét, és jelezte, hogy ennek gyorsított végrehajtása érdekében szorosan együttműködnek az Európai Bizottsággal.

Belgium az EU soros elnökeként előadott beszámolójában megemlítette, hogy az EU szabadalmi csomagja két elemből áll, tájékoztatta a delegációkat, hogy elnökségük alatt a második, nyelvi rezsimit érintő szabályok tárgyalását helyezték előtérbe. Július óta számos ülésen elemzik a tagállamok nyelvi rezsimre vonatkozó javaslatait; az egyik fontos elem a

támogatások kérdése, pl. a gépi fordításra fordítható források; javasolják, hogy az EU és az ESZH közötti együttműködés legyen kifejezetten megemlítve a rendelettervezetben.

A szabadalmakhoz használt nyelvi szolgáltatásokról szóló együttműködési program

Az ESZH elnöke kifejtette, hogy egyik fontos eleme ennek a projektnek, hogy megkönyvítsék az ESZH elbírálóinak hozzáférését pl. az ázsiai nyelvekhez. Az ESZH tagállamainak a saját szükséglete is ennek a projektnek a folytatása, hogy a bejelentők és a szabadalmi rendszer egyéb felhasználói is jobban hozzáférhessenek a szabadalmi dokumentumokhoz. Mindemellett kiemelte, hogy az EU számára is aktuális e kérdés. Az ESZH elnöke kijelentette, hogy a létező technológiák közül ki kell választani a legjobbat, és a pénzügyi részletekre később kívánnak kitérni, de reméli, hogy mind a pénzügyek, mind az időzítés tekintetében pozitív meglepetések fogják érni a delegációkat.

Az Európai Bizottság bejelentette, hogy az EU 4 millió eurót kíván e projektre fordítani, emellett határozottan támogatja azt a javaslatot, hogy a rendelettervezet szövegében legyen kifejezett utalás arra, hogy az EU milyen szerepet kell, hogy vállaljon a gépi fordítási projektben. A Bizottság jelezte, hogy egyébként általánosságban is támogatják a gépi fordítás fejlesztését, amely törekvések koordinálását mostantól a Belső Piaci Főigazgatóság fogja végezni. Mindezek értelmében az ESZH-val megállapodást (*Memorandum of Understanding*) fognak kötni a gépi fordítási program támogatásáról. Az Európai Bizottság elképzelése szerint az általa nyújtott támogatásban dotálni kívánja a tagállamok digitalizálási munkálatait is (*digitisation of patent corpora*).

A Bizottság kijelentette, hogy az ESZH nem EU-tagállamai számára is biztosítani fognak pénzügyi támogatást a gépi fordítás tekintetében, mert ezek az országok társult vagy szomszédpolitikai együttműködésben állnak az EU-val.

Az ESZH elnöke szerint nem szabad sem alá- sem túlbecsülni e projekt hatásait. Nyilván az a cél, hogy a piacon létező fordítási programoknál jobbat alkossunk. A 15. és 16. pontban benne van, hogy milyen minőséget kívánunk elérni (*fit for purpose*). Tehát a cél nem jogi kötőerejű szöveg előállítása, hanem a lehetőség megteremtése arra, hogy az érdekelt rátaláljon a releváns dokumentumokra, és nagyjából meg tudja ítélni annak tartalmát azelőtt, hogy esetleg fordítást készíttessen. A cél az, hogy az ESZH által fejlesztett program jobb legyen a Google-nál. A nemzeti hivatalok költségei tekintetében a javaslat a 35. pontban található; a digitalizáció pedig az ESZH dolga.

A holland nemzeti hivatal kiállítással egybekötött fogadást rendezett a modern holland szabadalmi törvény elfogadásának 100 éves évfordulója alkalmából.

Az Európai Szabadalmi Szervezet Igazgatótanácsának 126. ülése (Hága, december 14–15.)

Az ülésen a hivatal részéről az elnök, a jogi elnökhelyettes, valamint az Iparjogvédelmi Jogi Osztály jogi ügyintézője vett részt.

Az ülésen az MSZH elnökét az Európai Szabadalmi Szervezet Igazgatótanácsának elnökhelyettesévé választották. Az MSZH jogi elnökhelyettese bejelentette, hogy 2011. január 1-jei hatállyal lemond az Szabadalmi Jogi Bizottság (*Patent Law Committee, PLC*) elnöki posztjáról, mivel e nappal a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal Igazgatótanácsának elnökévé választották.

Benoît Battistelli, az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) elnöke beszámolt a résztvevőknek eddigi tevékenységéről.

2010 júliusa óta három alkalommal tartott megbeszélést a *Personal Staff Committee*-vel, amelynek eredményeként hat olyan témakört határoztak meg, amelyekre különösen nagy hangsúlyt kívánnak fektetni. Ezek a pontok a személyzeti politika, a teljesítmény, a belső jogorvoslatok, a konfliktuskezelés és az emberi jogok kérdésköre mellett az ún. „második kosarat”, valamint a konzultációs folyamatok javítását foglalják magukban.

Az ESZH elnöke nagy hangsúlyt kíván fektetni a felhasználók csoportjaival való kapcsolattartásra és a folyamatok konzultációra. Ennek fényében az elmúlt hónapokban többször találkozott a felhasználók különböző szervezeteivel és csoportjaival.

Az ESZH elnöke októberben tájékoztatta az Igazgatótanácsot két tanulmány megrendeléséről: az egyik tanulmány célja az ESZH pénzügyi átvilágítása, míg a másik számítástechnikai rendszerek auditálásával foglalkozik. Az ESZH elnöke rövid tájékoztatást adott azokról a kérdésekről, amelyek mentén e két tanulmány készült.

Tekintettel arra, hogy a fenti két tanulmány eredményei még nem állnak rendelkezésre, a 2011-es költségvetési tervezet a folyamatosság jegyében készült, összhangban azokkal az alapvető feltételezésekkel, amelyeket tavasszal a Költségvetési és Pénzügyi Bizottság és az Igazgatótanács elé terjesztettek. Ez alól kivétel a Szabadalmi Akadémia költségvetésének 1 millió euróval történő bővítése, elsősorban a képzési feladatok ellátása érdekében.

Az ESZH elnöke hangsúlyozta továbbá, hogy nagy jelentőséget tulajdonít a *European Patent Network (EPN)* fejlesztésének.

A gépi fordítási rendszer megvalósítására irányuló, az Igazgatótanács által októberben jóváhagyott együttműködési program keretében az ESZH szerződést kíván kötni a Google-lal a technikai megvalósítás érdekében.

2010. október 25-én az ESZH és az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegy hivatalának (USPTO) elnöke közös nyilatkozatot írt alá, amelynek célja egy közös osztályozási rendszer kifejlesztése.

A trilaterális együttműködés területén a három hivatal 2010 novemberében tartotta éves konferenciáját. A konferencián – többek között – megállapodás született arról, hogy a PCT-PPH programot a teljes IP5-hálózatra kiterjesztik.

Az ESZH elnöke végül kifejtette, hogy a többoldalú együttműködés területén kiemelt hangsúlyt fektet a Szellemi Tulajdon Világszervezetével (WIPO) való technikai együttműködésre, valamint a PCT-rendszer továbbfejlesztésére.

Az ESZH elnöke elmondta, hogy az ügylátalék mértéke stabilizálódni látszik. A *Google*-al kötendő megállapodás vonatkozásában pedig kifejtette, hogy jelenleg csupán egy ún. *Memorandum of Understanding* került megkötésre, amely három hónapra szól. Elmondta, hogy nincs kifogása az ellen, hogy a megállapodás másolatát a delegációk rendelkezésére bocsássák, azt azonban előzetesen meg kell vizsgálni, hogy erre jogilag van-e lehetőség.

A belga elnökség (PRES) tájékoztatta a tanácsot az EU-szabadalommal kapcsolatos legutóbbi fejleményekről.

Az Európai Bizottság tájékoztatta az Igazgatótanácsot arról, hogy 2010. december 14-én – 12 tagállam kérésének eleget téve – az egységes szabadalmi oltalom területén folytatandó megerősített együttműködést jóváhagyó határozatra vonatkozó javaslatot terjesztett elő. A 12 tagállamhoz az ülés napján további két állam csatlakozott.

Az Európai Bizottság kifejtette, hogy a megerősített együttműködés – tartalmát és céljait tekintve – a közösségi szabadalomról szóló tanácsi rendeletre vonatkozó, valamint az európai uniós szabadalom fordítási szabályairól szóló tanácsi rendeletre vonatkozó javaslatain alapulna, figyelembe véve az uniós szabadalomról szóló rendelettervezetről szóló, 2009. december 4-én elfogadott, ún. „általános megközelítésben” foglaltakat, valamint a belga elnökség által kidolgozott és javasolt egyéb elemeket.

A megerősített együttműködést jóváhagyó határozatra vonatkozó javaslatot az EU Tanácsának minősített többséggel kell jóváhagynia, az Európai Parlament egyetértését követően. A Bizottság 2011-ben terjeszti majd elő a megerősített együttműködés végrehajtására – többek közt a fordítási követelményekre – vonatkozó, részletes javaslatokat.

Az Európai Szabadalmi Akadémia (European Patent Academy, EPA) szervezésében 2010 második felében megvalósult külföldi szemináriumok és továbbképzések

Költségtérítési továbbképzések:

- EPA-szeminárium „Szabadalmakkal kapcsolatos viták kezelése” témában, Ljubljana, augusztus 30–szeptember 1.;
- EPA-szeminárium „Hogyan oktassuk az EPOQUEnet kutatást” témában, Hága, szeptember 6–10.;
- EPOQUEnet-mesterkurzus, Hága, szeptember 21–23.;
- EPA-szeminárium „Felhasználóorientált weblapkonceptciók” témában, Tallinn, október 5–7.;
- Szeminárium „Újdonságkutatási jelentés és írásos vélemény készítésének módszere” témában, München október 25–27.;
- Szeminárium a szellemi tulajdon-védelem oktatásáról, München, november 4.;
- Szeminárium a szellemi tulajdon-védelem oktatásáról, Bukarest, november 8–11.;

Egyéb, az Európai Szabadalmi Hivatal által szervezett rendezvények

- Regionális konferencia a szellemi tulajdon-védelem oktatásáról (Belgrád, szeptember 1–2.);
- Oktatási kapcsolattartó személyek találkozója (Madrid, szeptember 30–október 1.);
- Szabadalmi információs konferencia (Lausanne, október 18–21.);
- A teljesítménykiaknázási projekt (UIP) munkacsoportjának ülése (München, november 22.);
- PCHSA + WG1 munkacsoportülés (München, november 23.).

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA SZELLEMI TULAJDONÉRT FELELŐS MUNKACSOPORTJAINAK MUNKÁJÁBAN, ILLETVE EGYÉB UNIÓS RENDEZVÉNYEKEN VALÓ RÉSZVÉTEL

Munkatársaink az év második felében is gyakori résztvevői voltak a Brüsszelben, illetve egyéb helyszíneken tartott munkacsoporti és szakértői üléseknek, konferenciáknak. Téma szerinti és időrendi csoportosításban az ülések a következők voltak:

- EU tanácsi munkacsoportülések a szerzői jog témakörében: július 13., szeptember 10., november 5., december 14–15.;
- EU tanácsi munkacsoportülések szabadalmi témában: július 14., július 28., szeptember 8–9.;
- „Az Elnökség Barátai” munkacsoportülés: szeptember 3.;
- a Versenyképességi Tanács ülése: október 11., november 10., december 10.;
- ECTA kerekasztal-megbeszélés: október 22.;
- szimpózium az európai szabadalmi rendszerről: november 3.;
- kétoldalú találkozó az EU Bizottság és a magyar szellemi tulajdonnal foglalkozó munkacsoport vezetői között: november 9.;
- tanulmányút EKTB-tagok részére: november 10–12.;
- ERAC tudástranszfer-munkacsoport ülése: november 11–12.;
- a szellemi tulajdonhoz kapcsolódó büntetőjogi konferencia: november 29–30.

AZ EURÓPAI UNIÓ ÁLTAL FINANSZÍROZOTT IPEUROPAAWARE PROJEKTHEZ KAPCSOLÓDÓ RENDEZVÉNYEK

IPeuropAware 8. munkacsoporti ülés (Berlin, szeptember 9.)

A rendezvényen a hivatal részéről az Ügyfélszolgálati Osztály vezetője vett részt.

A WP8 munkacsoport keretében kitűzött cél a nemzeti hivatalok „helpdesk” szolgáltatásainak az összehangolása, valamint a feltételek megteremtése bizonyos „alapszolgáltatások” bevezetésére mind a hazai, mind a külföldi kkv-k tájékoztatásának az elősegítésére.

Az ülést *Hubert Rothe* nyitotta meg a Német Szabadalmi és Védjegyhivatal rövid bemutatásával, majd *Mrs. Raquel Fernandez-Horcadada* adott rövid tájékoztatást a projekt állásáról:

- a projekt lezárásának végső határideje várhatóan 2011. februárig kitolódik, illetőleg
- 2011 második felétől nyitva áll a lehetőség a projekt folytatására.

Ez után *Roger Hildebrandt* részletesen ismertette a projekt időszaka alatt megvalósult fejlesztéseket és a változások mértékét a konzorcium, illetve az egyes országok vonatkozásában. Ezt követte a projektben részt vevő országok képviselőinek rövid összegzése az eredményeket és a tapasztalatokat illetően.

Eredmények

Valamennyi érintett ország képviselője kiemelte a jogérvényesítési kérdéssor kapcsán megvalósult fejlesztéseket. A további említett fejlesztések korábban hiányzó területekre (pl. szerzői jog, know-how, földrajzi árujelzők oltalma), valamint adatbázis-szolgáltatásokra vonatkoztak. A projekt kapcsán valamennyi érintett ország esetében sor került tréningekre a tájékoztatásban dolgozó munkatársak körében.

Problémák

A tényezők között, amelyek a projekt megvalósítását gátolták, számos ország képviselője megemlítette a személyi kapacitások hiányát és a projekt által rendelkezésre bocsátott anyagi források szűkösségét. Emellett hátráltató tényezőként került megemlítésre több esetben a kommunikáció hiánya/minősége, valamint a tény, hogy a jogérvényesítés kívül esik az érintett hivatalok hatáskörén.

Előnyök

Az elért eredmények között valamennyi ország említést tett a belső tréningek hasznosságáról, valamint arról, hogy a kkv-k számára előnyös, hogy a továbbiakban egyazon helyen tájékozódhatnak ingyenesen a jogok megszerzésével és érvényesítésével kapcsolatban. Az új, illetve továbbfejlesztett szolgáltatások valamennyi ügyfélszolgálat esetében az ügyfelek igényeivel találkoznak.

A projekt lehetséges folytatása

Az IPeuropAware projekt WP8 munkacsomagja legkésőbb 2011 februárjában lezárásra kerül. Ugyanakkor lehetőség van a projekt folytatására 2011 második felében, de az Európai Bizottság a projekt keretében a továbbiakban egyedi fejlesztéseket nem, kizárólag a nemzeti hivatalok közötti együttműködésre irányuló tevékenységeket támogat (konferenciák, tapasztalatcserék, esetleg közös adatbázis működtetése).

Mrs. Raquel Fernandez-Horcadada külön kiemelte, hogy a folytatás ebben pillanatban egy lehetőség, a végleges döntés a folytatást illetően az év vége felé esedékes.

A lehetséges együttműködési területek meghatározására a workshop hátra lévő részében Roger Hildebrandt bemutatta a Német Szabadalmi és Védjegyhivatal előzetesen kidolgozott elképzelését – mint kiindulási alapot – az együttes továbbgondolkodásra.

A jelenlévők néhány további javaslatot adtak, majd szavazással kiválasztották a felmerült lehetőségek közül azokat, amelyek 2011 második felétől a projekt keretében leginkább megvalósíthatónak ítélték.

Az IPeuropAware Tudományos Koordinációs Bizottságának (Scientific Coordination Committee, SCC) ülése (Alicante, december 10.)

Az ülésen a hivatal részéről az Iparjogvédelmi Tájékoztatási és Oktatási Központ igazgatója és iparjogvédelmi oktatási ügyintézője vett részt.

Előzmények

Az MSZH vezeti a 2007 óta futó nemzetközi projekt 9. munkacsomagját. A négyhavonta megrendezésre kerülő *Scientific Coordination Committee* (SCC) ülésein csak a munkacsomag-vezetők, a projekt koordinátorai, valamint az Európai Bizottság képviselői vesznek részt.

Napirendi pontok és megvitatott kérdések

- a) *Roberto Escarré* ismertette, hogy a projekt zárórendezvénye 2011. február 9-én Brüsszelben lesz. Az ezt megelőző két napon, tehát 7-én és 8-án pedig SCC- és MB-ülés lesz. A pénzügyi (*Inma Caturla & Ester Boldrini*) és a technikai (*Roberto Escarré & Michelle Grindle*) beszámolókkal kapcsolatos kérdések határideje 2011. március 12., a kért beszámolóké pedig 2011. március 18. Tájékoztatásként megjegyezte, hogy minden IPeuropAware-partner használhatja a saját hivatala *timesheet*jeit, azonban azt mind a beosztottnak, mind a felettesének alá kell írnia.
- b) A következő napirendi pont a *Sustainability Paper* volt *Christina Nordstrom* és *Marianne Helledí Knudsen* vezetésével. Ismertették a kérdőív eddigi főbb eredményeit, a fenntarthatósági jelentést, valamint az IPorta következő lépéseit. Összegyűjtik a SCC tagjainak megjegyzéseit, és 2011. január 17-ig véleményezésre megküldik azokat

az összes szabadalmi hivatali partnernek. A végső dokumentumot január 31-ig küldik majd el az összes érintettnek. A fő célcsoport az Európai Bizottság (EC), az Európai Unió Versenyképességi és Innovációs Végrehajtó Ügynöksége (EACI), a nemzeti szabadalmi hivatalok (NPOs) és a kormányok.

Az SSC tagjai megállapodásra jutottak a *Sustainability Paper* struktúrájáról, valamint több, a jövőt érintő kérdést illetően:

- a szabadalmi hivatalok együttműködését folytatni kell, és ez lehet a kiindulópontja további projekteknek,
- a hivataloknak fejleszteniük kell a szellemi tulajdon-jogokra irányuló jogérvényesítést támogató tevékenységeiket,
- a hivataloknak folytatniuk kell a kkv-k támogatását,
- további tevékenységek: igények felmérése és nemzeti cselekvési tervek, európai intézmények és közvetítők bevonása, valós pénzügyi tervezés, a hivatali hálózat külső koordinálása, az infrastruktúra biztosítása nem nemzeti hivatal által, kisebb csoportok az együttműködés megtartása mellett.

c) *Hubert Rothe* ismertette a szándéknyilatkozatot (*Letter of Intent*, LOI), amely a berlini workshop eredménye volt. A nyilatkozat célja a jövőbeni együttműködés biztosítása lenne, miután a projekt lezárul. Az IPorta kiegészítője lenne, és azzal párhuzamosan létezne. Jelenlegi formájában 12 hivatal jelezte, hogy aláírná (Ausztria, Csehország, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Görögország, Lengyelország, Magyarország, Málta, Németország, Románia, Törökország), további öt pedig 50%-os valószínűséggel fogadná el. A szándéknyilatkozatról szóló vitát Olaszország és Franciaország kezdeményezte, mivel jelezték, hogy ebben a formában ők biztosan nem írnák alá. Olaszország jelezte, hogy az együttműködést továbbra is fenn kívánják tartani, azonban a szándéknyilatkozat több elemével nem értenek egyet. A partnerek megállapodtak abban, hogy a nyilatkozatot rövidíteni kell, a részletezéseket ki kell hagyni, valamint hogy az ne csak a 8. munkacsoportra korlátozódjon, hanem a teljes projektet lefedje. A hivatalok közötti későbbi együttműködés alapjául szolgálhatna, kiegészítve az IPorta projektet. Az SCC döntése: *Hubert Rothe* egy új, rövidített verziót fog kiküldeni, amelyet azonban véglegesíteni kell a brüsszeli ülésig.

d) *Az egyes munkacsoportok beszámolója*

- *WP 14 és WP 15: Alicia Blaya* ismertette a jövőbeni teendőket a tréningekkel és egyéb feladatokkal kapcsolatban (honlap, IPR Bulletin, hírek, ügyfélszolgálat) a projekt befejezéséig.
- *WP 9: Németh Gábor* beszámolt arról, hogy a tanulmánnyal kapcsolatos visszajelzések begyűjtése folyamatban van, minden további észrevételt szívesen fogadnak.
- *WP 4 és WP 5: Christina Nordström* ismertette az eredmények promotálását: WIPO-ülés Rómában, EEN éves ülés, IPEA-honlap.

- WP 3: *Francisco Gallego* elmondta, hogy továbbra is folytatják a más munkacsoportokat támogató tevékenységüket. Az elmúlt időszakra vonatkozó legfontosabb eredmény az, hogy a jogérvényesítési (WP8) FAQ már elérhető az InnovAccess honlapon.
- WP 1: *Marianne Helledi Knudsen* még a nyár előtt kiküldte aktualizálásra az adattáblákat, amelyet 13 hivataltól kapott vissza. Ezen adatok feltöltésre kerültek az Extranetre.
- WP 12: *Elodie Fourcaudot* beszámolt arról, hogy a képzési segédanyagok (*training toolbox: training kit and plans*) aktualizálásra kerültek, valamint két új elemmel bővült az eszköztár. Az SCC döntött arról, hogy az IEEPI felveszi a kapcsolatot az Európai Szabadalmi Hivatallal, hogy megvizsgálják, hogy az IP4INNO II modulok integrálhatóak-e a *toolbox*ba.
- *Delfina Autiero* ismertette az Olaszországban zajló főbb marketing- és jogérvényesítési tevékenységeket: 85 rendezvény, egyetemekkel való együttműködés a szellemi tulajdonnal összefüggő kultúra fejlesztésének érdekében. A jogérvényesítés esetében főképp a divat- és dohányipar területén aktívak.
- *InnovAcces: Erwan Chapelier* szerint a honlapon már megfelelő mennyiségű információ áll rendelkezésre. A honlapot ideális esetben le kellene fordítani az adott országok nyelvére. A promotálás a nemzeti hivatalok feladata. Felmerült azonban, hogy előbb fel kellene mérni az igényeket a nemzeti fordításokra, valamint bizonyos országok esetében nem áll rendelkezésre megfelelő kapacitás. Az SCC megállapodott abban, hogy nem töltönek fel újabb tartalmakat a honlapra addig, amíg annak struktúráját nem fejlesztik.

A projekttel kapcsolatos következő megbeszélés időpontja és helyszíne: 2011. február 7–8. Brüsszel, azzal, hogy a projektet lezáró konferenciára ugyanott fog sor kerülni, 2011. február 9-én.

KÖZREMŰKÖDÉS AZ EURÓPAI UNIÓ TAIEX (MŰSZAKI SEGÍTSÉGNYÚJTÁSSAL ÉS TÁJÉKOZTATÁSSAL FOGLALKOZÓ EGYSÉGE) PROGRAMJÁBAN ÉS SZAKÉRTŐI KÖZREMŰKÖDÉS AZ EU FELKÉRÉSÉRE

A TAIEX szervezésében vett részt magyarországi tanulmányúton a Grúz Szellemitulajdonvédelmi Hivatal igazgatóhelyettese és két főosztályvezetője július 14–16. között. A szakmai programot a hivatal állította össze, és munkatársaink tartottak előadásokat a formatervezésiminta-oltalom témájában.

Szintén a TAIEX szervezésében Szkopjében október 19-én a formatervezésiminta-oltalom témakörében tartottak szemináriumot. A hivatal részéről a Jogi és Nemzetközi Főosztály jogi ügyintézője vett részt, aki „Bevezetés a formatervezésiminta-oltalomba” címmel tartott előadást.

AZ EURÓPAI UNIÓ BELSŐ PIACI HARMONIZÁCIÓS HIVATALÁVAL (BPHH) FOLYTATOTT EGYÜTTMŰKÖDÉS FŐBB ESEMÉNYEI

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (BPHH) és a nemzeti szakértők közötti kapcsolattartást célzó, a formatervezésiminta-oltalom tárgyában megtartott 9. ülés (Alicante, október 7–8.)

Az ülésen a hivatalt az Iparjogvédelmi Jogi Osztály, valamint a Mintaoltalmi Osztály vezetője képviselte.

A napirend, valamint az előző ülésről készült jegyzőkönyv elfogadásán túlmenően az ülés napirendjén többek között a következő kérdések szerepeltek:

- Shareipwiki (*IT inventory and Exchange of performance indicators*) (a BPHH előadása alapján);
- háromdimenziós képek (Románia és a BPHH előadásai alapján);
- iratbetekintés, másolatok (a BPHH előadása alapján);
- „Get-up” – a nemzeti hivatalok gyakorlatának alakulása az előző ülés óta (Ausztria előadása alapján).

Az ülés során két témában zajlott le ún. „workshop”:

- Genfi Egyezmények, 6ter cikk – a vöröskeresztet, illetve a Genfi Egyezmény alapján oltalmazott más jelképeket tartalmazó minták (az Egyesült Királyság előadása alapján);
- Elektronikusan benyújtott bejelentések – a kínált szolgáltatások szintje (Portugália és a BPHH előadásai alapján).

Shareipwiki

A legutóbbi védjegyügyi kapcsolattartó ülésen (2010. június 10–11.) a BPHH „*Share IP Wiki*” címmel rövid előadást tartott annak az interneten elérhető eszköznek a használatáról, amelynek célja a tagállami hivatalok és a BPHH működését jellemző informatikai és hatósági adatok, valamint tapasztalatok megosztása. Az előadó sajnálattal konstatálta, hogy a tagállamok továbbra is igen szerény mértékben veszik igénybe az eszközt, bár a 40%-os jelenlét a korábbi arányokhoz képest jelentős előremozdulás.

A BPHH beszámolt továbbá a fejlesztés alatt álló *Design View* projekt állásáról. A *Trade Mark View* adatbázison alapuló új eszköz célja, hogy az EU 22 hivatalos nyelvén tegye lehetővé a formatervezési mintákra vonatkozó kutatást ügyszám, jogosult, képviselő, bejelentési nap, Locarnói Osztályjelzet és más keresési paraméterek segítségével.

Háromdimenziós képek

A háromdimenziós képek tárgyában a BPHH és a román hivatal tartott előadást. Egyetértés volt abban, hogy „háromdimenziós kép” alatt az olyan kép értendő, amely a képet szemlélő

számára az ábrázolt tárgy térbeli megjelenésével kapcsolatos – három dimenzióra kiterjedő – információt nyújt.

A technika fejlődésével azonban megjelentek az olyan háromdimenziós képek is, amelyek speciális segédeszköz – például ún. 3D szemüveg – nélkül nem ugyanazt az információt nyújtják a néző számára, mint segédeszközzel szemlélve; a kép szabad szemmel nézve esetleg nem is nyújt térbeli hatást. Az ilyen képeken bizonyos torzulások figyelhetők meg a kontúrok, színek stb. tekintetében. (A jobb oldali kép bal felén az eredeti háromdimenziós kép, jobb felén pedig a segédeszköz igénybevételéhez speciálisan módosított kép látható.)

Iratbetekintés, másolatok

A témában a BPHH tartott előadást, beszámolt az elektronikus iratbetekintéssel kapcsolatos legújabb fejleményekről. Legfontosabb fejleményként említette, hogy novembertől az RCD-online megjelenítő felülete kiegészül a pdf-formátumban letölthető lajstromkivonatra mutató linkkel. A lajstromkivonatot bárki ingyenesen letöltheti, és az egyenértékű a papírformátumban, korábban postai úton megküldött dokumentummal.

A lajstromozási okiratot a számítógépes rendszer a lajstromozáskor automatikusan állítja elő, közvetlenül az adatbázisban szereplő aktuális adatok alapján, és az a fenti módon a lajstromozás pillanatától elérhető és letölthető.

„Get-up”

A „Get-up” (kikészítés) mint a mintaoltalom szempontjából releváns termékek köre a 8. kapcsolattartó ülésen részletesen megtárgyalásra került. Az azóta eltelt egy évben tapasztalt fejleményekről, illetve felmerült kérdésekről számolt be az osztrák hivatal és a BPHH.

Az osztrák hivatal rámutatott arra, hogy a Locarnói Osztályozás 9. kiadásának 2009. január 1-ét követő hatálybalépése óta néhány, több bútorra vonatkozó bejelentésben felmerült az egységesség kérdése. Nemzeti szabályozásuk szerint a több mintát tartalmazó bejelentés akkor felel meg az egység követelményének, ha a mintákat megtestesítő termékek azonos osztályba tartoznak.

A Locarnói Osztályozás 9. kiadásában új osztályként került bevezetésre a 32. osztály, az ehhez tartozó árufelsorolás ide tartozóként nevesíti a „get-up”-ot általában, valamint konkrétan a helyiségek belső elrendezése vonatkozásában is. Az osztrák hivatal szerint azokban a bejelentésekben, amelyekben bútorokra külön-külön és azok együttes elrendezésére is kérnek oltalmat, a 9. kiadás alapján felmerül az egység problémája. A bútorok ugyanis a 6. osztályba tartoznak, míg ugyanazon bútorok elrendezése a 32. osztályba.

A Genfi Egyezmények alapján oltalmazott jelképeket tartalmazó minták

Az angol hivatal bevezető előadásában hangsúlyozta, hogy az I. Genfi Egyezmény 53. cikke szerint a „vöröskereszt” vagy a „genfi kereszt” jelvényének vagy elnevezésének, valamint minden, annak utánzását jelentő jelnek vagy elnevezésnek az arra fel nem jogosított felek

általi használata mindenkor tilos, tekintet nélkül a használat céljára és megkezdésének időpontjára. Tehát a védett jelképek bármilyen használata az egyezménybe ütközik.

A workshop során a hivatalok öt kisebb csoportban vitatták meg, hogy saját gyakorlatukban hogyan ítélnék meg az angol hivatal által kiválasztott eseteket. A csoportok összefoglalóiból kiderült, hogy a tagállami hivatalok gyakorlata a bemutatott minták többsége tekintetében nem lenne egységes. Érdekeséggként az angol hivatal a vitát annak ismertetésével zárta, hogy a vizsgált esetek közül az Angol Vöröskereszt – a szellemi tulajdon-védelmi hivattal való együttműködés körében – melyik mintákat tartotta elfogadhatónak, és melyik mintákat kifogásolta.

Elektronikusan benyújtott bejelentések – a kínált szolgáltatások szintje

A tárgykörben a „workshop”-ot megelőzően a portugál hivatal és a BPHH tartott előadást. A portugál hivatal beszámolójából kiemelendő, hogy az új bejelentések 99,6%-át, az egyéb eljárási cselekmények 81,2%-át elektronikus úton fogadják. Ez részben az elektronikus bejelentésekre fennálló 50%-os díjkedvezménynek tudható be, de a felhasználóbarát bejelentői felület is nagymértékben hozzájárul az e-bejelentések ilyen arányú túlsúlyához. Új bejelentés megtételéhez nem kell sem jelszó, sem elektronikus aláírás, ugyanakkor a visszatérő bejelentőknek egy azonosító szám segítségével a rendszer automatikusan kitölti a személyes adatokra vonatkozó részeket.

A „workshop” keretén belül a tagállamok számoltak be az e-bejelentéssel és e-ügyintéssel kapcsolatos nemzeti szabályozásukról. Míg a legtöbb tagállamban lehet elektronikus úton bejelentést tenni, az ilyen bejelentésekkel kapcsolatos előírások (formátum, fájlméret, fizetés módja) jelentős eltéréseket mutatnak. Ugyanakkor olyan – elsősorban angol nyelvű – tagállamok is vannak, amelyekben jelenleg nincs mód elektronikus úton bejelentést tenni.

A BPHH Igazgatótanácsának 40. ülése, az Igazgatótanács és a Költségvetési Bizottság együttes ülése, valamint a Költségvetési Bizottság 38. ülése (Alicante, november 22–24.)

Az üléseken a jogi elnökhelyettes, a Védjegy és Mintaoltalmi Főosztály vezetője, valamint a Jogi és Nemzetközi Főosztály jogi ügyintézője képviselte a hivatalt.

Az Igazgatótanács 40. ülése

Az ülés napirendjének és a 2010. április 12-13-i igazgatótanácsi ülés jegyzőkönyvének elfogadását követően az Igazgatótanács elnökének megválasztása következett. Az új elnök megválasztására az adott okot, hogy az e tisztséget eddig betöltő Antonio Campinos 2010. október 1-jétől a BPHH elnöki posztját látja el. Az Igazgatótanács elnöki posztjára két tagállam részéről érkezett jelölés: az Egyesült Királyságból Andrew Layton és Magyarországról dr. Ficsor Mihály. A jelöltek előzetesen már írásban is bemutatkoztak, és felvázolták motívációikat az Igazgatótanács tagjainak, amit röviden szóban is összefoglaltak a szavazás előtt.

A titkos szavazás eredményeként az Igazgatótanács 24 tagállam támogatásával dr. Ficsor Mihályt választotta meg, aki a döntés értelmében 2011. január 1-jétől 2014. január 1-jéig fogja e tisztséget ellátni.

A közösségi védjegy- és formatervezésiminta-oltalmi bejelentések számának növekedéséről számolt be Antonio Campinos a BPHH 2010-es tevékenységének értékelése során. 2010 év végéig kb. 97 000 darab közösségi védjegybejelentéssel, és kb. 73 300 formatervezésiminta-oltalmi bejelentéssel számolnak. A védjegybejelentések 14%-a Madridi Jegyzőkönyv alapján érkező bejelentés. A védjegybejelentések 92-93%-át, a formatervezésiminta-oltalmi bejelentések 59%-át elektronikus úton teszik meg. A meglévő és népszerű elektronikus ügyintézés módszerei és szolgáltatásai mellett a BPHH számos jelentős e-szolgáltatást tervez elindítani, illetve továbbfejleszteni az elkövetkező hónapokban. Fontosnak tartotta kiemelni, hogy erősíteni kívánja az együttműködést a Szellemi Tulajdon Világszervezetével és az Európai Szabadalmi Szervezettel, hogy az azonos területeken végzett projekteiket, tevékenységeiket (pl. képzések, IT, jogérvényesítés, tájékoztatás) egyeztessék a párhuzamos projektek elkerülésére és a szinergiák maximális kihasználása érdekében.

Antonio Campinos ismertette a BPHH 2011-es munkatervét. Felhívta a figyelmet arra, hogy a BPHH küldetési közé bekerült az európai uniós tagállamok nemzeti hivatalaival, az EU-n kívüli legjelentősebb szellemi tulajdon-védelmi hivatalokkal, valamint az ügyfeleket tömörítő szervezetekkel való együttműködés. Új tervezett projektként egy szellemi tulajdon-védelmi akadémia megalapításáról tájékoztatott a BPHH elnöke. A nemzeti hivatalokkal való együttműködés két formában történik: egyrészt a bilaterális megállapodások további folytatásával, valamint az együttműködési alap keretében összeállított 23 projektben való együttműködésben. Tájékoztatása alapján a BPHH tevékenységi körének bővülése is várható két területen: egyrészt a jogérvényesítés terén, a hamisítás elleni küzdelemben, a Hamisítással és Kalózkodással foglalkozó Európai Megfigyelőközpont tevékenységének koordinálásával kapcsolatban, másrészt a nem mezőgazdasági termékek földrajzi árujelzőivel kapcsolatban.

A tagállamok nagy számban megköszönték az alapos és ambiciózus munkatervet, és sok sikert kívántak annak végrehajtásához, valamint támogatásukról biztosították a BPHH elnökét. A tagállamok üdvözölték a bilaterális megállapodások rendszerének fenntartását.

Az Igazgatótanács és a Költségvetési Bizottság együttes ülése

Az együttes ülés egyik napirendi pontja az Igazgatótanács és a Költségvetési Bizottság ülésein megfigyelőként részt vevő szervezetek számának a növelése volt. A BPHH javasolta, hogy a felhasználók megfigyelői jelenlétének értékelése alapján az Igazgatótanács és a Költségvetési Bizottság erősítse meg az eddigi öt szervezet állandó megfigyelői státuszát ülésein, valamint további két megfigyelői helyet biztosítson a felhasználói szervezeteknek.

Az egyik napirendi pont a BPHH és a nemzeti hivatalok közötti együttműködésekről való tájékoztatást foglalta magában, amelynek keretében az együttműködési alap aktuális

fejleményeiről, valamint a két- és többoldalú együttműködési megállapodások keretében folyó projektekről kaptak az Igazgatótanács és Költségvetési Bizottság tagjai információt. A BPHH elnöke informálta az Igazgatótanács és Költségvetési Bizottság tagjait arról, hogy ameddig a 2008. szeptemberi rendkívüli ülésen elfogadott kompromisszum részét képező, a megújítási díjak 50%-ának a nemzeti hivatalok részére való juttatását tartalmazó javaslat nem valósul meg (ez a bizottság jövő évi módosítási csomagjának a részét képezheti), addig a nemzeti hivatalok és a BPHH közötti kétoldalú együttműködési megállapodások rendszerre fennmarad.

A Költségvetési Bizottság (BC) ülése

A BPHH elnöke és Hans Jakobsen a 2010. évi költségvetés végrehajtásáról nyújtott tájékoztatást a 2010. szeptember 30-i pénzügyi állapotot tükröző táblázatok alapján.

A Költségvetési Bizottság ülésének következő napirendi pontja foglalta magában a 2011-es költségvetési terv bemutatását és elfogadását. A 2011-es költségvetési terv bemutatása során elhangzott, hogy kb. 100 000 védjegybejelentéssel és 85 000 közösségi formatervezésmintatartalmi bejelentéssel, és az elektronikus úton való ügyintézés arányának további növekedésével számolnak. A munkaerő létszámát növelik, a fordítási költségek viszont a csökkentett fordítási díjak miatt csökkenni 2011-ben. Főként az együttműködési alap működésével kapcsolatban a nemzeti hivatalokkal való együttműködési tevékenységek volumene nőni fog 2011-ben. Ezen kiinduló tények és becslések ismertetése után a 2011-es költségvetési terv fő számaint mutatták be, és kérték a Költségvetési Bizottságot a költségvetés elfogadására. A Költségvetési Bizottság egyhangú szavazással elfogadta a BPHH által előterjesztett 2011-es évre szóló költségvetést.

A bizottság az ülés következő napirendi pontjaként a BPHH pénzügyi szabályzatának végrehajtására vonatkozó rendelkezések módosításait fogadta el.

KÉT- ÉS TÖBBOLDALÚ HIVATALKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉG

A 2011. évi budapesti, az Európai Feltalálói Díjhoz kapcsolódó ünnepség előkészítése céljából július 22-én a hivatalban folytatott tárgyalást az Európai Szabadalmi Hivatal kommunikációs igazgatója.

Október 18-án látogatást tett Budapesten az Egyesült Királyság szellemi tulajdon-védelmi hivatalának küldöttsége, a megbeszélésen főleg a magyar EU-elnökségi feladatokról és az EU szellemi tulajdon-védelemmel kapcsolatos politikájáról volt szó.

A visegrádi és egyéb régiós országok iparjogvédelmi hivatalainak elnöki szintű találkozója Bécsben került sor október 13–14. között.

A HIVATAL KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL MEGVALÓSULT, A SZELLEMI TULAJDON VÉDELMEHEZ KAPCSOLÓDÓ NEMZETKÖZI RENDEZVÉNYEK

Biotechnológiai témájú továbbképzés és szeminárium, november 11–12.

Biotechnológiai szemináriumnak adott otthont a hivatal „*Serving Life-Science Information for the Next Generation*” (SLING) címmel, a SLING projekt partnerei és a hivatal közös szervezésében.

A SLING projekt célja, hogy az európai biotechnológia ágazat szekvenciainformációkhoz való hozzáférését javítsa. A projekt elérhetővé teszi a partnerek adatbázisait és szekvencia-elemzési szolgáltatásaikat.

A szemináriumon bemutatásra került az Európai Szabadalmi Hivatal és az Európai Biotechnológiai Intézet együttműködésével kifejlesztett új szekvenciaereső eszköz, valamint a szabadalmakban közzétett, biológiai szekvenciákat tartalmazó adatbázisok használata.

Interregionális műhelytalálkozó „Akadémiai szellemi tulajdon kezelése és a korai fázisú innováció” címmel, október 27.

A WIPO és a hivatal által közösen szervezett műhelytalálkozón közép- és kelet-európai egyetemek, kutatóintézetek és nemzeti iparjogvédelmi hivatalok szakemberei vettek részt. A rendezvényen a szellemi tulajdon-védelem magas szintű oktatásáról és alkalmazásáról, valamint a technológiatranszferről hangzottak el előadások, illetve folytak kerekasztal-beszélgetések.

Szimpozium a „Szellemivagyon-értékelés a technológiatranszferhez” címmel, október 28.

A WIPO és a hivatal által közösen szervezett szimpózium célja az volt, hogy fórumot biztosítson a technológiatranszfer és a szellemivagyon-értékelés területén működő szakemberek részére. A szimpóziumon a résztvevők azt vizsgálták, hogy miként lehet használni a szellemivagyon-értékelés eszközeit a technológiatranszfer folyamatában. A rendezvényen külföldi és magyar előadók prezentációit hallgathatták meg a résztvevők, és lehetőség nyílt kerekasztal-beszélgetésekre is.

Szeminárium „A madridi rendszer stratégiai használata az üzleti fejlődéshez” címmel, november 30–december 1.

A szemináriumot a hivatal a Szellemi Tulajdon Világszervezetével (WIPO) közösen szervezte. A rendezvény célja volt a rendszerrel kapcsolatos ismeretek és gyakorlati tudás átadása a jelenlegi és lehetséges felhasználók számára, legyenek akár az állami, akár a ma-

gánszektor képviselői. A szemináriummal a szervezők törekedtek olyan szakemberek (pl. ügyvivők, ügyvédek) igényeinek megvizsgálására, akik nemzetközi védjegybejelentésekkel foglalkoznak. A nemzetközi bejelentési eljárás és a kapcsolódó ügyintézési és jogi kérdések részletes megtárgyalása mellett lehetőség nyílt az előadókkal folytatott kötetlen eszmecsereére is.

A SZELLEMI TULAJDON VÉDELMEVEL KAPCSOLATOS EGYÉB NEMZETKÖZI RENDEZVÉNYEN VALÓ HIVATALI RÉSZVÉTEL

A hivatal szakemberei az év második felében is számos alkalommal képviselték a hivatalt különböző szakmai konferenciákon és üléseken. A jelentősebb rendezvények a következők voltak: a „*Szellemi tulajdon az innovatív gazdaságban*” címmel tartott szeminárium, Krakó, szeptember 1–5.; „*Design/Management Europe 14*” konferencia, London, szeptember 7–8.; 42. AIPPI-konferencia, Párizs, október 3–6.; gyógyszerhamisítás elleni regionális konferencia, Bukarest október 20–21.

FELHASZNÁLÓORIENTÁLT WEBLAPOK

Az Európai Szabadalmi Akadémia második alkalommal szervezett szemináriumot az iparjogvédelmi honlapoknak és portáloknak a felhasználók igényei szerinti átalakítása témájában.¹ A Tallinnban megrendezett szeminárium résztvevői elmélyíthették tudásukat az e-szolgáltatások fejlesztéséről, megismerkedhettek a vonatkozó biztonsági intézkedésekkel és az intézményi identitás erősítésének kérdéseivel, valamint a felhasználói magatartás elemzésének módszereivel.

A szeminárium tematikája

- Elektronikus kormányzati és más elektronikus szolgáltatások fejlesztése: a szolgáltatások támogatása a honlapon, a nemzeti tanúsító hatóság szerepe a felhasználók által igényelt hitelesítés és digitális aláírás során, az elektronikus szolgáltatások egységes portálszerkezetének kialakítása;
- biztonsági kérdések: cybertámadások, adatvédelem;
- ismerjük meg a felhasználókat: hogyan vegyük figyelembe a tesztfelhasználók visszajelzéseit, hogyan vizsgáljuk felül a honlapkonceptiókat, hogyan bővítsük új funkciókkal és grafikus elemekkel a portálokat, hogyan kell tekintetbe venni az ergonómiai szempontokat, hogyan alkalmazzuk a webelemzés tapasztalatait, hogyan optimalizáljuk a honlapot a keresőmotorok számára, hogyan osszuk meg a szabadalmakkal kapcsolatos IP-képzésről szóló információkat;
- intézményi identitás: tervezési irányelvek, brandalakítás;
- szolgáltatáspromóció a honlapon: az EPO online elérhető szabadalmi információs szolgáltatásainak integrációja, valamint az Európai Szabadalmi Egyezmény tagországaiban élő felhasználók számára készült, integrált szolgáltatásokat nyújtó honlap, a European Patent Network (EPN) portál bemutatása;
- kerekasztal-beszélgetés az EPN honlapjának jövőbeli fejlesztési perspektíváiról.

A vendéglátó Észtországról

Talán nemcsak informatikai körökben ismert tény, hogy az információs társadalom építése terén Észtország igen rövid idő, alig egy évtized alatt a világ élvonalába került. Ennek eredményeiről volt alkalmunk meggyőződni: a repülőtértől a szállodáig mindenütt gyors vezeték nélküli hálózatra lehetett csatlakozni, méghozzá ingyenesen.

¹ A 2008. évi rendezvény helyszíne Lille volt. A szemináriumról készült beszámoló az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2009. 1. számában olvasható.

A baltikumi „kistigrisek” legsikeresebb tagországának mindössze 1,3 milliós a lakossága. A 45 228 km² területű ország 1991-ben nyerte el függetlenségét. 2008-ban az egy főre számított bruttó nemzeti termék (GDP) 16 900 EUR/fő volt (magasabb, mint Magyarországon).

2011. január 1-jén az egész világot bejárta *Andrus Ansip* észt kormányfő parafrázelt mondata, amelyben kijelentette: „kis lépés az euróövezetnek, de nagy lépés Észtországnak” az a tény, hogy ettől a naptól kezdve Észtország hivatalos fizetőeszköze az euró lett.²

A szakmai program

A szemináriumot *Matti Pääs*, Észtország szabadalmi hivatalának elnöke nyitotta meg. A hivatalt 1919-ben alapították. A szovjet megszálláskor, 1940-ben a hivatal kényszerűen felfüggesztette tevékenységét. Az intézmény a függetlenség elnyerése, 1991 óta működik újra. Az elnök hangsúlyozta, hogy valamennyi szakmai összejövetel, rendezvény nagyon fontos az ország számára.

Helge Rasmussen, az Európai Szabadalmi Akadémia főigazgatója az immár 38 tagországot tömörítő Európai Szabadalmi Egyezmény jelentőségét hangsúlyozta. Az Európai Szabadalmi Hivatal független szervezetként működik, több mint 7000 alkalmazottal. Az Európai Szabadalmi Akadémia fontos szerepet tölt be a felhasználók képzésében és az iparjogvédelmi szakemberek továbbképzésében.

Eve Tang, az észt szabadalmi hivatal informatikai vezetője az intézmény honlapján keresztül elérhető, az elektronikus kormányzati törekvéseknek megfelelően kialakított szolgáltatásokról tartott előadást. Az észt hivatal nemcsak szabadalmakkal, de valamennyi oltalmi formával foglalkozik; a szabadalmi és a védjegyadatbázisokat hetente frissítik. Elektronikus bejelentésre a védjegyek esetében 2007-től, a szabadalmak terén pedig 2008-tól van mód. A védjegybejelentések 40%-a, a szabadalmi bejelentések 60%-a már elektronikus úton érkezik. A bejelentés során elektronikus személyazonosító kártyát kell használni (amelyről a későbbiekben külön előadás szólt).

Az észt hivatal kiemelten foglalkozik a kis- és középvállalkozásokkal, amelyek kérhetnek konkrét tanácsadást, vagy részt vehetnek a hivatal által szervezett konzultációkon, szemináriumokon. A hivatal internetcíme: www.epa.ee.

² <http://www.hirextra.hu/2011/01/01/kis-lepes-az-euroovezetnek-de-nagy-lepes-esztorszagnak/> (2010. január 8.).

Észtország az egész világban az elsők között vezette be összes lakosa számára az elektronikus azonosító kártyát. Az eszköz használatához kidolgozott rendszer – beleértve a jogrend átalakítását – és az eszköz gyakorlati megvalósítása az információs társadalom építése terén a világ élvonalába emelte az országot.

A Certification Centre Ltd. igazgatója, *Kalev Pihl* ismertette a chipkártyával ellátott igazolványt, amely az online parlamenti és helyhatósági választásokon való részvételtől kezdve a napi ügyes-bajos dolgok intézéséig minden műveletre alkalmas. A világon először Észtországban tették lehetővé 2007 februárjában a parlamenti választásokon az elektronikus szavazást.

Az észt személyazonosító kártya egy integrált chipen tartalmazza az állampolgárok azonosító és egyéb (például egészségügyi) adatait, valamint digitális aláírását. Az elektronikus aláírás biztosítja a hiteles és biztonságos kommunikációt, lehetővé teszi az elektronikus cégalapítást, a szavazásokon való részvételt, de még a tömegközlekedési eszközök igénybevétele is. A digitális aláírás mellett valamennyi állampolgár kap egy <keresztnev><vezeteknev>@id.ee felépítésű hivatalos e-mail címet, amely egész élete során azonosítja.

Észtországban 2002-ben kezdődött a személyazonosító chipkártyák kibocsátása. A kártyákon megtalálható az állampolgárok privát és publikus azonosító kulcsa, amely az elektronikus dokumentumok titkosítását, illetve digitális aláírását egyaránt lehetővé teszi. Az észt jogrendszer 2000. december 15-e óta nem tesz különbséget a digitális és a hagyományos, kézzel történő aláírás között. Gyakorlatilag a teljes felnőtt lakosság rendelkezik digitális sze-

mélyazonosítóval, és egyre többen aktívan használják is azt. 2009-ben több mint 400 ezer adófizető elektronikus úton nyújtotta be adóbevallását.

A kártyán lévő chip további információk tárolását is lehetővé teszi. Érdekes felhasználási terület például a fővárosban a tömegközlekedés igénybevételéhez szükséges virtuális jegy vagy bérlet. A virtuális jegyet az interneten keresztül elektronikus átutalással, sms küldésével vagy kioszkokban lehet megvásárolni. Egy kérdésre válaszolva Kalev Pihl elmondta, abból az alapelvből indulnak ki, hogy mindenki becsületesen fizet a közlekedési eszköz igénybevételéért. Az ellenőrök a chipkártyán lévő információk alapján tudnak meggyőződni arról, van-e az utasnak virtuális jegye, bérlete.

A személyazonosító kártyával igénybe vehető szolgáltatások széles köréről a cég honlapja (<https://www.sk.ee>) nyújt áttekintést. Az itt olvasható közlemények egyike szerint Tallinnban és a többi nagyvárosban több mint 120 ezer ember használja digitális kártyáját a tömegközlekedésben.

Egyedülálló módon Észtország a portugál, a finn, a belga és a litván állampolgároknak lehetővé teszi, hogy digitális aláírásukkal az interneten keresztül céget alapítsanak az országban, illetve, hogy elektronikus úton tehessenek eleget adatszolgáltatási kötelezettségeiknek. Európában ez az első olyan program, amelyben az egyik ország hivatalosan elfogad egy másik országban kiadott elektronikus aláírást. Arra azonban még nincs lehetőség, hogy a fentiekben túl további országok polgárainak digitális aláírását is elfogadják.³

A francia nemzeti hivatal honlapjainak újjászervezése

Az előző szemináriumon már megismerhettük a francia nemzeti hivatal portáljának újjalakított változatát. Yannick Chaudron beszámolt az azóta eltelt két év eredményeiről, és ismertette a portálrendszer további optimalizálási projektjét. A honlap látogatottsági adatai imponálóak: havonta 322 ezer látogatást regisztrálnak, a látogatók havi átlagban 2 millió 420 ezer oldalt tekintenek meg.

A portálon jelentős szerkezeti változásokat hajtottak végre: a legfontosabb szolgáltatás, az elektronikus bejelentés a nyitóoldal fő helyére került. Minden bejelentő arra kíváncsi, mi mibe kerül – ezért ezek az információk is szembeötlő helyen, az egyes oldalmi formákat ismertető lila „dobozok” alatt olvashatók. Az egyes célcsoportokat így szólítják meg: „la PI pour vous” – „az iparjogvédelem az önök szolgálatában”. A honlap közepén lévő ablakban egymást váltva olvashatók az adott időszak marketingüzenetei.

Állandóan ellenőrzik, valóban jól használható-e a honlap: tanulmányozzák a felhasználók igényeit, illetve elégedettségét. Az előadó konkrét példával illusztrálta, miként méri a

³ E-ügyintézés személyi azonosítóval Észtországban. 2010.08.12.; http://l-it.hu/hir/E-ugyintezes_szemelyi_azonositoval_Esztorszagban (2011. január 8.).

portál használhatóságát. Egy védjegybejelentést szimuláltak, a feladat szerint meg kellett győződni arról, létezik-e már ez a védjegy. Az eredmény nem túl biztató: a kezdő felhasználók 40%-a nem találta meg a védjegyadatbázist!

Egy másik vizsgálat szerint a honlapok látogatóinak 40%-a adatbázist keres, 10%-a a védjegybejelentés iránt érdeklődik – tehát a túlnyomó többség az adatbázisokhoz, illetve meghatározott folyamatokhoz kíván hozzáférni. Azt is megnézték, hány lépéssel lehet bejelenteni egy védjegyet: minimum tíz lépés kell hozzá, de közben át kell lépni egyik honlapról a másikra – ezen mindenképpen akarnak változtatni.

A felmérések alapján a profik jóval elégedettebbek az INPI honlapjával: nekik nem kell keresgélniük, melyik adatbázis, melyik fontos információ hol található meg. Magától értődőnek látszik, a tervezés során mégis nagy hangsúlyt kell kapnia annak a ténynek, hogy a kezdő felhasználók számára más információkat kell szolgáltatni, mint a professzionális ügyfeleknek.

Az INPI-nek jelenleg tizenöt honlapja van, amelyek karbantartása túl sok erőt köt le. Tucatnyi alvállalkozóval kell tartani a kapcsolatot a heterogén szerkezetű és tartalmú honlapok menedzselése során. A hivatal stratégiájában szerepel az egységes elvekre épülő portálrendszer megvalósítása, aminek célja a felhasználóknak nyújtott szolgáltatások színvonalának emelése, a nemzetközi szabványoknak megfelelő minőségbiztosítás, az elektronikus szolgáltatási rendszer funkcionális bővítése.

A francia hivatalban most azon dolgoznak, hogyan lehet még tovább egyszerűsíteni a portál szerkezetét. Fontos alapelvként leszögezték: minden oldalnak pontosan ugyanolyan szerkezetűnek kell lennie, akárhányadik szinten jár a felhasználó. Nem a professzionális, hanem a gyakorlatlan felhasználók igényeinek kívánnak megfelelni. A felhasználóorientált portálrendszer kidolgozására új alvállalkozóval kötöttek szerződést. A munkálatokra négy év alatt 800 ezer–1 millió eurót irányoztak elő.

Hasonló elvi alapokról számolt be *Anna Juda* is, aki az EPO internetes szolgáltatásainak integrálási törekvéseit ismertette. Az európai hivatal érdeklődésének homlokterébe is a kezdő felhasználók igényei kerültek. A jelenleg különálló honlapokon, eltérő módon „tálalt” információk között a szolgáltatásokat és az adatbázisok felépítését nem ismerő látogatók nagyon nehezen tudnak eligazodni. Tervbe vették, hogy egyetlen interfészt dolgoznak ki – megkönnyítve ezzel a tájékozódást. További egységesítési törekvés az összes adat egyetlen adatbázisba szervezése, amely komoly erőforrás-megtakarítást eredményezne azáltal, hogy nem kell az adatbázisokat szinkronizálni, több platformot menedzselni.

Internetbiztonság

*Hillar Aarela*id, az Estonian Informatics Centre informatikai vezetője arra hívta fel a figyelmet, hogy a vizsgálatok szerint a számítógépek 25%-a fertőzött. A felhasználóknak nem is jut a tudomására, ha a gépüket rácsatlakoztatták valamelyik kártékony botnethálózatra. A

biztonsági figyelmeztetéseket – mint például ezt az üzenetet: „warning – visiting this web site may harm your computer” – a felhasználók általában figyelmen kívül hagyják, mint ahogy azzal sem törődnek, hogy letöltsék a számítógép operációs rendszerének biztonsági részeit bezáró programfrissítéseket.

Az előadó konkrét vizsgálati eredményeket mutatott be a botnethálózatok által terjesztett kérértlen küldeményekről, amelyek mennyisége – szakértői vélemények szerint – a valós levélküldemények számának 80-90%-át is eléri. A spamekkel nem csak az a baj, hogy jelentősen túlterhelik a levelezőrendszereket, hogy a kiirtásuk fölösleges időt és energiát köt le – jóval nagyobb problémát okoznak azzal, hogy nagyon gyakran kártékony, fertőzött oldalakra viszik a gyanútlan felhasználókat. Elég egyetlen meggondolatlan kattintás, és máris vírus- vagy más fertőzést kaphat a számítógép.

A hivatali rendszerek szempontjából komoly veszélyt jelent, ha a laptopot kivisszük a helyi hálózat felügyelete alól. Nagyon gyakran a hazavitt laptopok miatt fertőződnek meg a munkahelyi belső hálózatok, tetemes kárt okozva.

A gyakori – legalább negyedévente kötelező – jelszóváltásra is felhívta a figyelmet az északi szakértő. Köztudomású, hogy az azonosító/jelszó párosoknak komoly piaci értékük van: ezer dollárért ezer felhasználónevet és jelszót lehet vásárolni. Azt is érdemes tudni, hogy a pluginok (a szoftverek funkcionalitását bővítő, apróbb kiegészítő alkalmazások) is nagyon sok veszélyt rejtene magukban, ezért óvakodni kell a telepítéstől. A honlapok biztonságát szolgálja az is, ha a fejlesztés során figyelembe vesszük a World Wide Web Consortium (W3C) ajánlásait.

A felhasználók nincsenek tudatában annak, hogy az Explorer 6-os verziójának használatával milyen óriási veszélyeknek teszik ki magukat. Érdekes volt látni, hogy az előadó a Lynx böngészőt használja. Az 1994 óta folyamatosan fejlesztett, kizárólag textátlományt tartalmazó program abszolút védett minden fertőzés ellen – nem véletlenül használják ezt a profi programozók, a unixos rendszergazdák és azok, akik a leginkább tudják, milyen veszélyekkel járnak a csillogó-villogó, bonyolult alkalmazások. Az előadó külön felhívta a figyelmet arra, hogy a Skype milyen sok veszélyt hordoz magában – nem véletlenül vívta ki a rendszergazdák utálatát. Számos munkahelyen nem is engedik a használatát.

Végezetül Hillar Aarelaid felhívta a figyelmet arra, hogy a jelentős adatvagyonnal gazdálkodó iparjogvédelmi hivataloknak fokozottan kell ügyelniük informatikai rendszereik biztonságára.

Nemcsak a számítógépes rendszerek, de személyes adataink is komoly védelemre szorulnak az online környezetben – hívta föl a figyelmet *dr. Viljar Peep*, az Estonian Data Protection Inspectorate főigazgatója. Az adatvédelem kérdéseire szakosodott intézmény az igazságügyi miniszter alá rendelt, független kormányzati szerv, amely közvetlen jelentéstételi kötelezettséggel tartozik az ombudsmannak és az északi parlament alkotmányügyi bizottságának.

A főigazgató részletesen ismertette a személyi azonosító adat kiadásával és használatával kapcsolatos elvi és gyakorlati kérdéseket. Mint egy korábbi előadásban már elhangzott, a digitális azonosítót minden észt állampolgár és az országban letelepedési engedéllyel bíró magánszemély megkapja. Az alapelveket az alkotmány rögzíti. Az azonosító használatát 2001 óta törvény szabályozza, amely rendelkezik a meghatározott adatok tárolásáról és felhasználási lehetőségeiről. A digitális személyi azonosítókat tartalmazó különböző adatbázisok (népesség-nyilvántartás, adó- és ingatlanügyek stb.) között van átjárás, de ezekben az adatbázisokban szenzitív adatokat nem tárolnak. Arra is ügyelnek, hogy csak célhoz kötöten, szükség esetén használják a személyi azonosító adatokat.

Mindenkinek joga van tudni, mikor, milyen adatát keresték – többek közt ennek ellenőrzésére is hivatott az inspektorátus, amelynek honlapja a www.eesti.ee címen érhető el.

David Smith a European Patent Network (EPN) honlapjáról szólva kiemelte, hogy – bár az EPO finanszírozza – az EPN-portál nem az EPO felügyelete alá tartozik. Az internetszolgáltatás célja egybevág az európai szabadalmi hálózat céljaival: a tagországok erőfeszítései szinergiát teremtve segítik az innovatív erők kibontakoztatását, és ezzel az európai gazdaság erejének növelését.

Az EPN-portál egy felületen gyűjti össze valamennyi tagország iparjogvédelmi szolgáltatásait. Egy adott ország nevére kattintva a felhasználók a kiválasztott ország honlapjára lépnek át – ezek többnyire angol nyelven igazítanak útba.

A honlap egyik szegmense az EPN-együttműködésben részt vevő hivatalok szakemberei számára van fenntartva: erre a felületre jelszóval lehet belépni. Itt sok értékes információ található meg a tagországok jó gyakorlatáról, de fórum is működik, ahol a szakemberek kötetlen formában cserélhetnek eszmét egymással.

David Smith erőteljesen hangsúlyozta, hogy az EPN honlapja – amely a következő címen érhető el: www.epn-cooperation.org – csak akkor lehet sikeres, ha a tagországok gondoskodnak saját oldalaik naprakész karbantartásáról.

A szeminárium záróprogramjaként az albán, a cseh és a lengyel résztvevő mutatta be intézményének internetes szolgáltatásait.

Tószegi Zsuzsanna

AZ SPACE-PRECES ÉS A TRACES CD-ROM KIADVÁNY

A szabadalmi információszolgáltatásban mérföldkő jelentőségű volt a CD-ROM-technológia megjelenése, amely nagymértékben megkönnyítette a szabadalmi hivatalok közötti gazdaságos információkeresést. A címben jelzett két kiadvány előállításának a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (akkor még Magyar Szabadalmi Hivatal, illetve 1996-ig Országos Találmányi Hivatal) is részese volt, történetüket, technológiájukat, jelentőségüket tekintjük át röviden a következőkben.

1. AZ SPACE-PRECES CD-ROM-KIADVÁNY (1993–2009)

1989-ben a szabadalmi információk szakterületen áttörést jelentett az első CD-ROM, a CASSIS megjelenése. Az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatalának kiadványa 1790-ig visszamenőleg 5 millió szabadalom bibliográfiai adatait tette hozzáférhetővé két lemezen. Röviddel ezután az Európai Szabadalmi Hivatal is jelentkezett saját kiadványsorozatával SPACE néven. A sorozat egyes tagjai nemcsak az EPO által publikált dokumentumok bibliográfiai adatait és képmásait, hanem az európai szabadalmi rendszerhez tartozó többi tagország nemzeti szabadalmi dokumentumait is tartalmazták.

1993-tól olyan országok is publikáltak az SPACE sorozatban, amelyek még nem voltak tagjai az Európai Szabadalmi Egyezménynek. Ezek közé tartoztak a közép- és kelet-európai régió országai, élükön Magyarországgal. A kiadvány a PHARE program Regionális Iparjogvédelmi Projektjének (RIPP) támogatásával a PRECES nevet kapta az angol Patents from the REgion of Central and East-European States elnevezés után. A PRECES esetében a PHARE program valójában a termék elkészítéséhez szükséges JOUVE/PATSOFT technológia átadását és három évig a gyártási költségek átvállalását jelentette. Később a részleges támogatás még 1999-ig tartott.

Az SPACE-PRECES CD-ROM-kiadvány eleinte a bolgár, a cseh, a magyar, a lengyel, a román és a szlovák szabadalmi leírások képmásait tartalmazta hasonlatosan az SPACE-EP, SPACE-WORD, SPACE-DE, SPACE-UK stb. lemezekhez. Kezdetben évente tízszer jelent meg 300 példányban, és a Cseh Iparjogvédelmi Hivatalnál lehetett megrendelni 900 DM előfizetési díjért.

A közös kiadás előnyei között említhetők politikai szempontok, amelyek háttérében az Európai Unióhoz való csatlakozás reménye állt, de ezen túlmenően gazdaságossági megfontolások is indokolták a közös termék létrejöttét.

- A nemzetközi dokumentumcsere súlyos anyagi terheket rótt minden szabadalmi hivatalra, hiszen a „megtermelődött” szabadalmi leírásokat minden cserepartnernek el kellett juttatni az egyre emelkedő postai tarifák mellett is. Évente 10 CD-ROM elküldése óriási könnyebbséget jelentett.
- Másik fontos szempontként merült fel, hogy a kelet- és közép-európai országok szabadalomtermése külön-külön nem volt elegendő egy lemez megtöltésére olyan gyakorisággal, ahogy ezt a dokumentumcsere megkívánta volna. Magyarország esetében például kettő, maximum három lemez publikálására lett volna lehetőség annak idején.
- Harmadikként említhető, hogy a közös termék jó szervezéssel mindenképpen kisebb fajlagos költséggel állítható elő, mintha minden ország saját maga fogott volna hozzá a gyártáshoz.
- Az elmondott előnyökön túl a magyar hivatal arra törekedett, hogy a szabadalmi leírások kinyomtatására szánt költséget jelentősen csökkentse.

Kezdetben az optikai lemez gyártási folyamatának sorrendjében a következő szervezetek vettek részt a termék létrehozásában:

- ARCANUM Bt. – a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH, korábban Országos Találmányi Hivatal) alvállalkozója, az adatelőkészítésért és a francia JOUVE/PATSOFT technológia működtetéséért volt felelős,
- SCANEUROPE – Németország, a szabadalmi leírások digitalizálásáért vállalt felelősséget,
- ALBERTINA Icome – Cseh Köztársaság, a CD-ROM-lemezek sokszorosítását végezték az ARCANUM-tól kapott bibliográfiai és képmás mágnesszalagokról,
- Iparjogvédelmi Hivatal – Cseh Köztársaság, az ESPACE-PRECES lemezek terjesztését végezték.

Az optikai lemez gyártási folyamatában szereplő adatforrások a következők voltak:

- a nemzetközi adatszere számára az EPIDOS/INPADOC szabadalmi dokumentációs központhoz rendszeresen megküldött bibliográfiai adatok szolgáltak alapul, amelyek ellenőrizve kerültek vissza az adat-előkészítést végző ARCANUM-hoz;
- a nemzeti adatok – a bejelentő, a feltaláló, a nemzeti cím és esetleg a kivonat – közvetlenül a partnerhivataloktól érkeztek;
- a bibliográfiai adatokhoz tartozó szabadalmi leírásokat szintén a partnerhivatalok biztosították.

A partnerhivatalok megállapodtak abban, hogy az egyes országok adatai a beérkezés sorrendjében kerülnek fel a lemezre, ily módon a gyorsabb adatszolgáltatókat nem fogják vissza a lassúbbak. A másik elv viszont az volt, hogy a különböző országokból beérkezett adatok a lemezre az egyes hivatalok éves publikálási aktivitásával arányosan kerüljenek fel.

A kiadvány gyártása során természetesen figyelembe kellett venni a nemzeti nyelvi sajátosságokat, így a nemzeti karakterkészletek és a nemzeti felhasználói felületek kialakítását is. A szoftver módosításait az EPO megbízásából annak kifejlesztője, a Jouve cég végezte el.

Mivel a képmáslemezok szaporodásával a visszakeresés lemezzel lemezzel nehezebbé vált, 1998-tól megjelent a PRECES-ACCESS kiadvány, amely a bibliográfiai keresőfunkciót látta el az ESPACE sorozaton belül.

1999-ben, a PHARE-RIPP támogatás utolsó évében a kiadvány már nyolc szabadalmi hivatal dokumentumait publikálta. A bolgár, a cseh, a magyar, a lengyel, a román és a szlovák hivatal a lett és a litván partnerrel egészült ki. A legintenzívebb publikálás időszakában, pl. 2002-ben, évente 14 lemez is megjelent.

A részt vevő országok szabadalmi hivatalai – az uniós támogatás megszűntével – 1999. október 13-án konzorciumi megállapodást írtak alá Münchenben, az Európai Szabadalmi Hivatalban az ESPACE-PRECES további gyártására. Ennek eredményeként továbbra is közös CD ROM-on jelenhettek meg a bolgár, a cseh, a lengyel, a lett, a litván, a magyar, a román és a szlovák szabadalmi leírások. A multilaterális egyezmény értelmében az előkészítő munkák koordinálását és a gyártást a Magyar Szabadalmi Hivatal vállalta fel. A megállapodás szerint a gyártásért felelős alvállalkozó a magyar ARCANUM Informatics Kft. lett.

A gyártás a Magyar Szabadalmi Hivatal irányításával, a korábbi elveknek megfelelően működött. Az EPO és az MSZH közötti megállapodás értelmében a gyártási technológia, azaz a PATSOFT utódja, a MIMOSA szoftver, valamint a gyártósor a megfelelő szkennelvel együtt a magyar fél tulajdonába került. Ennek üzemeltetését egy újabb megállapodás keretében az Arcanum Informatics Kft. – a korábbi ARCANUM BT. egyik jogutódja – látta el, amely minden egyes partnerral külön is szerződést kötött. Természetesen a társhivatalok egymás között is aláírtak egy megállapodást a termék közös megjelentetésére. A kiadványok nemzetközi terjesztése a társhivatalokon kívüli országokban az MSZH feladatává vált.

Elkészült a kiadvány honlapja az MSZH webszerverén, amely az értékesítés egyik eszközeként állt a nagyközönség rendelkezésére, másrészt a konzorciumi partnereket az egyes számok gyártásának helyzetéről tájékoztatta.

Mivel a kiadvány alapvetően a szabadalmi hivatalok közötti dokumentumcsere eszköze volt, a nemzetközi előfizetők száma a 15-öt sohasem haladta meg. Az értékesítésből származó bevételek a szerződésnek megfelelően a gyártás költségeit voltak hivatva csökkenteni.

2002-ben a jugoszláv és a horvát szabadalmi hivatal jelezte csatlakozási szándékát a konzorciumhoz. Ugyanez év őszén a PRECES-szerződéseket a partnerek közös elhatározással megújították, a két új hivatal csatlakozása azonban mégsem történt meg.

A technológia lehetővé tette, hogy az egyes országok szabadalmileírás-állománya időben visszafelé is CD-ROM-ra kerüljön. A társhivatalok közül egyedül az MSZH élt ezzel a lehetőséggel. Az 1983 és 1991 között publikált szabadalmi leírások az ESPACE-PRECES Access lemezekon váltak visszakereshetővé, és az ESPACE-PRECES lemezekről lehetett őket kinyomtatni.

2004 őszén a konzorcium a kiadvány századik számának megjelenését arany színű lemez megjelentetésével ünnepelte.

A kiadványt a kialakításra kerülő regionális iparjogvédelmi tájékoztató központok, köztük a PATLIB-központok ingyenesen kapták. Mivel az információ-visszakereső szoftver professzionális keresésekre adott lehetőséget, az ESPACE-PRECES terjesztése a dokumentumcsere-partnereken kívül előfizetési rendben történt.

A Magyar Szabadalmi Hivatal a kiadványt évi öt hazai és ugyancsak öt külföldi kiállításon, vásáron, szemináriumon rendszeresen promotálta.

A hivatal már a '90-es évek végétől ingyenesen elérhetővé tette a nyomtatásban megjelent szabadalmi leírásokat PDF formátumban. Ez a lehetőség 2002-től tökéletesedett, amikor a magyar szabadalmi leírások a PIPACS iparjogvédelmi adatbázis kifinomult keresési lehetőségeivel váltak hozzáférhetővé a nagyközönség számára. Ez a tendencia folytatódott, és más szabadalmi hivatalok is elkezdtek kifejleszteni saját internetes publikációs rendszerüket. Az EPO, hogy lépést tartson a szabadalmi dokumentumok internetes publikálásának egyre népszerűbbé válásával, megbízást adott az ESPACE CD-ROM-sorozat szoftverére, a MIMOSA webes változatának elkészítésére. A 2008-ra megvalósult webes MIMOSA keresési lehetőségei már egy lépésben teszik lehetővé a szabadalmi dokumentumok elérését hasonlóan az 1998-tól működő esp@cenet adatbázishoz azzal a különbséggel, hogy a MIMOSA platform segítségével a professzionális keresések is lehetővé váltak.

Ugyanez évben a szlovák, majd a lengyel fél jelezte a konzorciumból való kilépési szándékát. Ez megpecsételte a kiadvány sorsát. Bár az internetes változat új életet lehelhetett volna az ESPACES-PRECES kiadványba, ha a partnerek hajlandók lettek volna finanszírozni az áttérést, illetve a minőségi megújulással járó többletmunkát, a gazdasági válság megadta a kegyelemldöfést, és 2009 folyamán megtörtént a termék piacról való kivezetése. Az utolsó lemez 2010 márciusában jelent meg a 2009. december végéig publikált szabadalmi leírásokkal.

A piacról való kivezetés után a Magyar Szabadalmi Hivatal az alábbi információszolgáltatási lehetőségeket biztosítja:

- ePublikációs adatbázis (2011-től, előtte PIPACS adatbázis),
- e-lajstrom,
- Espacenet worldwide adatbázis.

A TRACES CD-ROM-KIADVÁNY (1995–2009)

Az ESPACE-PRECES CD-ROM megjelentetése mögött húzódó működőképes szervezeti modell mintaként szolgált egy újabb PHARE-RIPP projekt számára, amely immáron a lajstromozott nemzeti védjegyek publikálását tűzte ki céljául.

A hat kelet- és közép-európai ország lajstromozott szó- és ábrás védjegyeit közös CD-ROM-on található termék a *Trademarks from the Region Central and Eastern European*

States elnevezés alapján TRACES néven vált ismertté. Az első adatgyűjtés 1995-ben kezdődött, és ugyanekkor készült el az első CD-ROM-kiadvány is. A TRACES ugyanolyan keresőfelülettel és rekordfelépítéssel rendelkezett, mint a Szellemi Tulajdon Világszervezetének nemzetközi védjegyeket tartalmazó ROMARIN kiadványa, vagyis a JOUVE GTI-TM keresőszoftverrel, adattartalom tekintetében viszont csak a lajstromozott nemzeti védjegyeket tartalmazta. A PRECES kiadványtól eltérően a TRACES minden egyes száma az említett országok teljes nemzeti védjegyállományának bibliográfiai adatbázisát tartalmazta kereshető formában. Tekintettel az ábrás védjegyek nagy számára, a kiadvány a kezdetektől két lemezen jelent meg.

A RIPP-támogatás fokozatos csökkenése, majd teljes megszűnése után 2000-tól az együttműködés korábbi formáját a hat ország konzorcium formában létrejött új kooperációja váltotta fel. A Magyar Szabadalmi Hivatal koordinátori szerepe mellett a terméket az Arcanum Informatics Kft. gyártotta, a technológiatranszfer a PRECES kiadványhoz hasonlóan az Európai Szabadalmi Hivaltól érkezett. A TRACES-szerződések megújítására 2003-ban került sor.

A TRACES újszerű kezdeményezés volt, mivel az iparjogvédelmi hivatalok nagy része nem jelentetett meg nemzeti védjegyeiből optikai lemezes kiadványt. Az évi négy lemez iránt a nemzetközi előfizetők érdeklődése mindig is nagyobb volt, mint az ESPACE-PRECES kiadvány esetében.

Az optikai lemez gyártási folyamata egyszerűbb volt, mint az ESPACE-PRECES esetében, mivel az EPO nem tart fenn védjegyadatbázisokat, s így a nemzetközi adatok ellenőrzésére sem náluk volt szükség. Minden bibliográfiai adat, illetve a védjegyábrák egyenesen a konzorciumi partnerektől érkeztek. Az Arcanum Informatics Kft.-nél történt a hibaellenőrzés, majd ezután épült fel maga az adatbázis. A már említett 2 db CD-ROM lemezen mind a hat ország adatai elértek. A nemzeti nyelvi sajátosságok az ESPACE-PRECES-fejlesztéseknek megfelelően épültek be a TRACES felhasználói felületébe és keresőszoftverébe.

Az ESPACE-PRECES kiadványával egy időben az MSZH webszerverén elkészült a TRACES honlapja, amely egyrészt az értékesítés eszközeként állt a nagyközönség rendelkezésére, másrészt a konzorciumi partnereket az egyes számok gyártásának helyzetéről tájékoztatta.

A nemzeti iparjogvédelmi hivatalok számára dokumentumcserében megküldött kiadványok száma 29, a köteles példányok száma a konzorciumi partnerek részére 20-20 db volt, kivéve a lengyel partnert, aki 32 darabra tartott igényt. A nemzetközi értékesítésből származó bevételek a szerződésnek megfelelően a gyártás költségeit voltak hivatva csökkenteni.

A Magyar Szabadalmi Hivatal a kiadványt a kialakításra kerülő regionális iparjogvédelmi tájékoztatási központok, köztük a PATLIB-központok számára ingyenesen biztosította, és évi öt hazai és ugyancsak öt nemzetközi kiállításon, vásáron, szemináriumon rendszeresen népszerűsítette. Az ESPACE-PRECES kiadvány szórólapjának mintájára 2001-ben magyar és angol nyelvű termékismertető készült.

A Magyar Szabadalmi Hivatal már a '90-es évek végétől ingyenesen elérhetővé tette a saját honlapján a nemzeti védjegylajstromot, és 2003-ban megjelent a PIPACS magyar iparjogvédelmi adatbázis internetes változata. Ezt a gyakorlatot hamarosan más iparjogvédelmi hivatalok is követték. Az Európai Szabadalmi Hivatal, hogy lépést tartson az egyre népszerűbbé váló internetes publikálással, 2007-re a Jouve céggel elkészíttette az ESPACE szoftverének, a MIMOSA-nak a webes változatát. Ez a fejlesztés a TRACES jövője szempontjából a következő kérdéseket vetette fel.

- Igényt tartanak-e a konzorcium tagjai a termék webes változatára? Ha igen, milyen frissítési gyakoriságra lenne képes a közösség, illetve ezzel összefüggésben kerüljenek-e feldolgozásra a védjegybejelentések is?
- Hogyan viszonyuljon a lehetséges webes TRACES adatbázis az akkor létrejött CETMOS projekthez? Érdemes-e ennek megfelelően újabb országok állományával bővíteni az adatbázist?
- Ezzel párhuzamosan a MIMOSA v5-re való átállás és webes publikálás megvalósíthatóságának vizsgálata válna szükségessé a termékgyártó Arcanum Informatics Kft. oldaláról.

Ezek a kérdések végül is megválaszolatlanul maradtak, mivel Szlovákia és Lengyelország még ebben az évben jelezte a konzorciumból való kilépési szándékát. Ez, majd a mélyülő gazdasági válság mepecsételte a TRACES sorsát is. 2008-ban már csak négy taggal működött a kiadvány, és a 2009-es év folyamán megkezdődött a termék piacról való kivezetése. Az utolsó lemez 2010 márciusában jelent meg a 2009. év december végéig publikált lajstromozott védjegyek adataival.

A piacról való kivezetés után a Magyar Szabadalmi Hivatal az alábbi információszolgáltatási lehetőségeket biztosítja:

- ePublikációs adatbázis (2011-től, előtte PIPACS adatbázis),
- e-lajstrom.

A TRACES kiadvány 1995 és 2000 között a magyar lajstromozott nemzeti védjegyek hozzáférhetőségének egyedüli eszköze volt. Ezt követően az MSZH honlapján webes adatbázisok formájában azok már ingyenesen elérhetővé váltak.

A konzorciumi formában való optikai lemezes kiadványkészítés az MSZH és az Arcanum Informatics Kft. számára az adatgyűjtési és adatfeldolgozási tapasztalat megszerzésében komoly jelentőséggel bírt. Ezt a tapasztalatot az MSZH a 2004-ben kezdődött európai uniós eMAGE, majd annak 2007 és 2009 között lezajlott folytatásában, az eMARKS projektben hasznosította sikerrel, ezáltal is növelve a hivatal nemzetközi tekintélyét.

KÜLFÖLDI HÍREK AZ IPARJOGVÉDELEM TERÜLETÉRŐL

Amerikai Egyesült Államok

A) Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle októberi számában közöltünk egy cikket *A 2010. évi szabadalmi reformtervezet az Amerikai Egyesült Államokban* címmel. Ebben rámutattunk, hogy a törvénytervezet széles körű politikai támogatást élvez, és sikerét valószínűsítik azok a reakciók is, amelyeket a politikusok és a szabadalmakat használók körében lehet tapasztalni. Az újabban tudomásunkra jutott hírek alapján azonban ezt a véleményt módosítanunk kell.

Zoë Lofgren szenátor, a Képviselőház Igazságügyi Bizottságának tagja 2010 májusában rábírta Damon C. Matteót, az Állami Szabadalmi Tanácsadó Bizottság (Patent Public Advisory Committee) elnökét, hogy támogasson egy különálló, a szabadalmi díjakra vonatkozó törvényt, „minthogy nem tudják elérni az összesített szabadalmi törvény elfogadtatását”. A demokrata John Conyers bizottságvezető ugyanezt kérte David Kappostól, az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatalának (USPTO) elnökétől. Kappos azt válaszolta, hogy a szabadalmi reformtervezetet egyben kell tartani, elkerülve annak a díjmegállapításra és egyéb elemekre való felosztását. Csupán átfogó szabadalmi reform – ideértve a hivatal számára a díjmegállapítási jogosultság megadását – eredményezné, hogy az amerikai szabadalmi rendszer visszatérhessen „a szabadalmi rendszerek aranszabályához”.

Lofgren ezután azt kérdezte Kappostól, hogy ha a teljes reformtervezet meghiúsulna, nem kívánná-e legalább a díjmegállapításra vonatkozó engedélyt megkapni. Kappos azt válaszolta, hogy véleménye szerint a szabadalmi reformra vonatkozó törvénytervezetet a törvényhozás el fogja fogadni.

Lofgren ezután megdöbbsent csalódását fejezte ki, amiért Kappos „inkább nem akar pénzt kapni” (bár Kappos ezt nem mondta), majd hozzátette, hogy a szabadalomtulajdonosok és szabadalmi szakemberek teljesen eltérő álláspontot képviseltek, mielőtt ő szót kért volna az ügyben.

Két héttel később John Conyers és Lamar Smith képviselő egy különálló törvénytervezetet nyújtott be a Képviselőházban a szabadalmi illetékek reformjáról, amit támogatott Lofgren is. Ennek a 2010. évi, az USPTO finanszírozását stabilizáló törvénynek a célja, hogy az USPTO számára díjmegállapító jogosultságot adjon, vagyis feljogosítsa arra, hogy díjait ideiglenesen 15%-kal növelje.

* Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda Kft.

Conyers 2010. május 18-án arról beszélt a Képviselőházban, hogy az új törvényre sürgősen szükség van ahhoz, hogy az USPTO meg tudjon birkózni a válsággal, amit az okoz, hogy a vizsgálatlan szabadalmi bejelentések száma meghaladta a 750 000-et, és ezek feldolgozásához körülbelül 35 hónapra van szükség. „A növekvő hátrány és a megadott szabadalmak gyenge minősége nemcsak az USPTO-nak árt, hanem az amerikai innovációnak is, és hátráltatja gazdasági talpraállásunkat.”

Ezután Conyers kifejtette, hogy a javasolt törvénytervezet nem kívánja befolyásolni a Szenátus előtt levő szabadalmi törvénytervezetre vonatkozó tárgyalásokat. „Míg a Kongresszusnak alapvető szabadalmi reformot kell jóváhagynia, addig ez a törvénytervezet egy kedvező első lépést eredményezne szabadalmi rendszerünk korszerűsítéséhez.”

Kappos tartózkodott attól, hogy akár közvetett módon jóváhagyja Conyers különálló törvényjavaslatát. Megtartotta semlegességét az olyan politikusok részéről megnyilvánuló erős nyomás ellenére, akik már évek óta dolgoznak a szabadalmi reform megvalósításán.

Itt említjük meg, hogy a 2010. évi, a szabadalmi reformra vonatkozó törvénytervezetbe a Szenátuson belüli véleménykülönbségek miatt a Szenátus Jogi Bizottsága hat olyan változtatást vezetett be, amelyek lényegileg a kisvállalatok érdekeit szolgálják.

Még nem tűzték ki időt a törvénytervezetnek a teljes Szenátus előtti megvitatására. Ilyen időpontot a Conyers által előterjesztett törvénytervezet sem kapott. A politikusok minden oldalról erős lobbizásnak vannak kitéve. Sokan vitatják a bejelentési rendszerre való áttérés előnyeit, többek között a Kisvállalatok Egyesülete a Szabadalmi Törvényhozásért (Small Business Coalition on Patent Legislation). Az egyesület nemcsak a bejelentési rendszerre való áttérést kritizálja, hanem azt is, hogy az engedélyezett szabadalmak érvényességét meg lehet támadni. Azt állítja, hogy ezek a változások a nagyvállalatok érdekeit szolgálnák, de számukra nagyon károsak lennének. Hasonló érveket hangoztat az Innovációs Szövetség (Innovation Alliance) is, amely a kisebb innovációs társaságok és az egyetemek érdekeit képviseli.

A fentiek ismeretében lehetetlen megmondani, hogy mikorra várható a szabadalmi reformra vonatkozó törvénytervezet elfogadása.

B) Az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatalának (USPTO) elnöke, David Kappos beszédet tartott az Amerikai Szellemtulajdon-jogi Szövetség (AIPLA) éves közgyűlésén Washingtonban, és itt számos érdekes tény és adatot közölt az USPTO működésével kapcsolatban.

Az USPTO által 2010-ben engedélyezett szabadalmak aránya 46%-ra emelkedett az előző évi 41%-hoz viszonyítva, és ennek okaként arra hivatkozott, hogy az USPTO együttműködik a bejelentők közösségével a bejelentések megfelelő tárgyának keresésében. Megállapítva, hogy nem tűzött ki célt az engedélyezési aránnyal kapcsolatban, hozzáfűzte: „Én személyesen nem lennék boldogtalan azt látni, hogy az arány növekszik, ha a minőség magas marad.”

Közölte azonban, hogy célul tűzte ki a vizsgálatlan szabadalmi bejelentések számának 325 000-re való csökkentését. A „13 hónaposnak” nevezett 2010-es évben nőtt a termelékenység, és a 750 000-es hátralékot sikerült körülbelül 710 000-re csökkenteni. Az AIPLA adminisztratív igazgatójának, Todd Dickinsonnak a kérdésére azt válaszolta, hogy ezt a célt ésszerű időn belül el lehetne érni, feltéve, hogy megfelelő anyagi források állnak rendelkezésre.

Az USPTO célja, hogy az első végzés kiadásának időpontját 10 hónapra, és a végső határozat kiadásának időpontját 20 hónapra csökkentsék a 2014–2015-ös pénzügyi évig. Ennek elősegítése érdekében legalább 1000 új elővizsgáló felvételét tervezi. Azt is tervbe vette, hogy az Egyesült Államok területén néhány további hivatalt is fel fog állítani, amelyek kihasználhatják a helyi kezdeményezésből származó előnyöket.

Arra a kérdésre, hogy milyen változást szeretne látni az amerikai szabadalmi rendszerben, Kappos azt válaszolta, hogy nagyon erősen hisz az első feltaláló általi bejelentés (first inventor-to-file) rendszerének bevezetésében.

Visszatekintve hivatali idejének első 15 hónapjára azt mondta, legbüszkébb a szakszervezetekkel kialakított valódi partneri viszonyra, amely lehetővé tette új elszámolási rendszer bevezetését.

C) Az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala (USPTO) javaslatot tett közzé a humanitárius szükségletekre vonatkozó szabadalmak gyorsított újbóli vizsgálatáról (*fast-track reexamination*). Az ilyen minősítésű találmányok példáulként említjük a betegségekkel, diagnosztikai orvosi eszközökkel, nagyobb hozamú és jobb táplálkozási értékű terményekkel, az egészségüggyel vagy a tiszta vízzel kapcsolatos találmányokat. A javaslatához 2010. november végéig lehetett megjegyzéseket közölni az USPTO-val.

A javaslat indokolásával kapcsolatban a hivatal szóvivője megjegyezte, hogy az újbóli vizsgálatnak alávetett szabadalmak gyakran kereskedelmileg igen jelentősek, ezért gyorsított újbóli vizsgálatuk lehetővé tenné, hogy a szabadalomtulajdonosok könnyebben és kisebb költséggel erősíthessék meg szabadalmuk érvényességét.

D) Az *Ex Parte Eggert*-ügyben a Szövetségi Fellebezési Bíróság (Court of Appeals for the Federal Circuit, CAFC) megállapította, hogy a *Festo*-ügyben hozott döntés nem alkalmazható újból engedélyezett (*re-issue*) szabadalmak esetén. A *Festo*-döntés lényegileg azt mondja ki, hogy az elővizsgálati eljárásban végzett korlátozások befolyást gyakorolnak a szabadalom oltalmi körére (Prosecution History Estoppel, PHE), vagyis a PHE a szabadalom életében később sem hagyható figyelmen kívül.

Az amerikai szabadalmi törvénynek a szabadalmak újbóli engedélyezésére vonatkozó 251. szakasza lehetővé teszi a szabadalmasok számára, hogy helyesbítsék a szabadalmaikban előforduló hibákat. Egy szabadalom igénypontjainak oltalmi körét bővíteni is lehet, ha az újbóli engedélyezésre vonatkozó kérelmet a szabadalom engedélyezésének napjától számított két éven belül nyújtják be.

Az ekvivalencián kimondja, hogy egy szabadalom olyan igénypontja, amelyet szó szerint nem bitorolnak, mégis bitoroltnak tekinthető, ha az igényelt találmány és a bitorlással vádolt termék közötti különbségek „nem lényegesek”. Ez mechanikai találmányok esetén például annak a meghatározásával állapítható meg, hogy a bitorlással vádolt termék lényegileg ugyanazt a funkciót tölti-e be lényegileg ugyanolyan úton és lényegileg ugyanazzal az eredménnyel, mint az igényelt találmány. Az ekvivalencián alkalmazását azonban gátolja a PHE.

A Legfelsőbb Bíróság a PHE-elvet és annak hatását az ekvivalenciánra a *Festo*-ügyben az alábbi módon magyarázta.

„A PHE szerint egy szabadalom igénypontjait a szabadalmi hivatal előtti elővizsgálati eljárás fényében kell értelmezni. A PHE azt eredményezi, hogy az igénypontokat a korábban törölt vagy elutasított szövegrészek figyelembevételével értelmezik. Az ekvivalencián lehetővé teszi, hogy a szabadalmas azokat a lényegtelen módosításokat is védje, amelyeket nem vett figyelembe az eredeti szabadalom igénypontjainak a megszüvegezésakor, de amelyek hétköznapi változtatások keretében figyelembe vehetők. Ha azonban a szabadalmas eredetileg igényelte azt a tárgyat, amelyről feltételezik, hogy bitorlást jelent, de azután az igénypont oltalmi körét egy elutasításra adott válaszként szűkítette, nem érvelhet azzal, hogy a lemondott terület olyan előre nem látható tárgyat is felölel, amelyet a megadott szabadalom szó szerinti igénypontjaival ekvivalensnek kell tekinteni.”

A *Festo*-bírószék feltételezte, hogy a szabadalmas a szabadalmazhatóság érdekében eszközölt szűkítő módosítással lemond az elővizsgálati eljárásban végzett eredeti és a reissue-ügyben módosított igénypontkorlátozás közötti teljes területről. Ezt a feltételezést csak az alábbi három eset valamelyikével lehet érvényteleníteni, bizonyítva, hogy

- az ekvivalens nem volt előre látható a módosítás időpontjában;
- a módosítás oka csak érintőlegesen vonatkozik a kérdéses ekvivalensre; vagy
- valamilyen egyéb ok forgott fenn, amelynek alapján a szabadalmazástól nem volt ésszerűen elvárható, hogy leírja a kérdéses lényegtelen helyettesítőt.

Bár ezt a három esetet a bíróságok világosan leírták, a gyakorlatban nehéz az alkalmazásuk. A *Festo*-döntés óta csupán néhány olyan döntés született, amelyben a három eset valamelyikét alkalmazták az ekvivalensekről való lemondás elkerülésére.

Az *Eggert*-ügyben az elővizsgáló egy újból engedélyezett (*reissue*) szabadalmi bejelentés újonnan hozzáadott igénypontjait utasította el, mert azok nem foglalták magukban az alapbejelentés elővizsgálati eljárásában végzett összes korlátozást. Az eredeti szabadalom elővizsgálati eljárásában a szabadalmas kétszer módosította az igénypontokat az elővizsgáló által megnevezett anteriorítások miatt. Az igénypontok második módosításakor a bejelentő az igénypontok oltalmi körét a két kinyilvánított kiviteli alak egyikére korlátozta. A szabadalom engedélyezése után a szabadalmas egy reissue-bejelentést nyújtott be az előírt időn, tehát két éven belül, és új igénypontokat iktatott be, amelyek oltalmi köre elég tág volt ahhoz, hogy fedje mindkét kinyilvánított kiviteli alakot, és hogy a találmányt elhatárolja a

megnevezett anterioritásoktól. Bár a reissue-bejelentés igénypontjai nem foglalták magukban azokat a korlátozásokat, amelyeket a bejelentő az eredeti bejelentés elővizsgálati eljárása alatt a második módosítással iktatott be, a reissue-igénypontok oltalmi köre szűkebb volt, mint a második módosítás előtti igénypontoké.

A reissue-bejelentésben az elővizsgáló azon az alapon utasította el az új igénypontokat, hogy azok jogtalanul igénylik azt a tágabb oltalmi kört, amelyről az eredeti szabadalom elővizsgálata során a bejelentő lemondott. Az elővizsgáló különösen azzal érvelt, hogy az eredeti oltalmi kör módosításakor a szabadalmas szükségszerűen lemondott minden további tárgyról. Minthogy a reissue-igénypontok nem tartalmazták az eredeti szabadalom elővizsgálati eljárásában elfogadott valamennyi korlátozást, az elővizsgáló azt állította, hogy a reissue-igénypontok sértették azt a szabályt, amelyet a bíróság hozott létre, és amely tiltja, hogy a reissue-szabadalom oltalmi köre olyan tárgyra is kiterjedjen, amelyről az eredeti szabadalom elnyerése érdekében a bejelentő lemondott.

Kezdetben a CAFC háromtagú tanácsa megváltoztatta az elővizsgáló általi elutasítást. Ezt követően az elővizsgáló újbóli meghallgatást kért, és ennek alapján a fellebbezést egy kibővített, tizenegy tagú (*per curiam*) tanács tárgyalta, amely azonban fenntartotta az eredeti háromtagú tanács döntését.

A tanács egyes tagjai azzal érveltek, hogy a *Festo*-döntés szerint a PHE-elv a reissue-szabadalmakra is vonatkozik. Ezt az állítást azonban a tanács többsége elutasította, megállapítva, hogy az újbóli engedélyezésre vonatkozó 251. szakasz lehetővé teszi az igénypontok oltalmi körének bővítését a szabadalom engedélyezésétől számított két éven belül, ezért a *Festo*-döntés nem alkalmazható újból engedélyezett szabadalmak esetén.

Az *Eggert*-döntés a szabadalmi joggyakorlat egy olyan területét tisztázta, amely hosszú éveken keresztül bizonytalan volt mind a szabadalmi hivatal, mind a szabadalmi ügyvivők számára. A döntésből levonható tanulság, hogy érdemes számításba venni a reissue-bejelentéseket, különösen amikor nincs szó szerinti bitorlás, illetve a bitorlás kérdéses az ekvivalencián alapján.

E) 2010 márciusában a New York-i Déli Kerületi Bíróság (District Court for the Southern District of New York) olyan döntést hozott, hogy egy elkülönített DNS a szabadalmi törvény 101. szakasza alapján nem minősül szabadalmazható tárgynak. Ez a döntés a biotechnológiai és gyógyszergyártó cégek számára meglepő és elkedvetlenítő volt, és a szabadalmi szakemberek úgy gondolják, hogy azt a CAFC a nála benyújtott fellebbezés alapján felül fogja bírálni. Úgy tűnik azonban, hogy ez a vélemény helytelen vagy legalábbis megingatható annak fényében, hogy az igazságügyi minisztérium 2010. október 29-én egy „bíróságbarát levelet” (*amicus curiae brief*) nyújtott be a CAFC-nél, amelyben azt a nézetét fejt ki, hogy az elkülönített, de egyébként módosítatlan génállományú DNS nem ember által készített találmány, és ezért nem képezheti szabadalmazható találmány tárgyát.

Az igazságügyi minisztériumnak ez a következtetése és véleménye az amerikai kormány hosszú idő óta meglevő gyakorlatának a megfordulását jelenti, és jelentős befolyást gyakorol

rol a biotechnológiával kapcsolatos iparágakra. Ugyanis ha a CAFC elfogadja ezt az új állásfoglalást, nem lesz lehetőség olyan szabadalmak elnyerésére és/vagy fenntartására, amelyek elkülönített géneket igényelnek. Ezért az is várható, hogy számos biotechnológiai és gyógyszergyártó vállalat szintén be fog nyújtani bíróságbarát leveleket abból a célból, hogy rábeszélje a CAFC-t a jelenlegi helyzet fenntartására, amely szerint az elkülönített gének szabadalmazhatók.

F) Az amerikai szabadalmi törvény 102(b) szakasza tiltja a bejelentőnek, hogy találmánya tárgyát a bejelentés napját megelőző egy évnél korábban gyakorlatba vegye vagy kereskedelmi forgalomba hozza.

A *Cygnus Telecommunications Technology, LLC* (Cygnus) v. *Telesys Communications, LLC*-ügyben a kerületi bíróság a Cygnus két szabadalmát a szabadalmi törvény 102(b) szakasza alapján érvénytelennek nyilvánította, és ezt a döntést a CAFC is megerősítette. A Cygnus szabadalmait (5 883 942 és 6 035 027 számú USA-beli szabadalom), amelyek számítógépes visszahívó rendszerre vonatkoztak, a bíróság a kritikus időszak (vagyis a szabadalom benyújtási időpontját megelőző egy év) előtt kereskedelmi forgalomba hozottnak tekintette, mert a Cygnus két tengerentúli félnek számlát postázott a nekik küldött telefonhívásokért abban az időben, amikor tárgyalásokat folytatott egy távbeszélő-társasággal a találmány kereskedelmi eladásáról.

A Cygnus azzal védekezett, hogy a tárgyalások kísérleti jellegűek voltak, de ezt a bíróság nem fogadta el, mert a találmányt gyakorlatba vettnek tekintette a kritikus időszak előtt, amit a Cygnus saját nyilatkozata is alátámasztott.

G) A Hatodik Körzet Fellebbezési Bírósága (Court of Appeals for the Sixth Circuit) a *Fuji Kogyo Co., Ltd.* (Fuji) v. *Pacific Bay International, Inc.* (Pacific)-ügyben megerősítette az alsófokú körzeti bíróságnak azt a döntését, hogy egy védjegyzett és mintaszabadalommal védett termék alakja funkcionális volt, és ezért azt nem lehetett oltalmazni.

A Fuji családi vállalkozás horgászszinór-vezetőket gyárt. Ezekre a termékekre négy hasznossági szabadalmat és hét mintaszabadalmat kapott, továbbá három védjegyet lajstromoztak számára. A Fuji kizárólag az Anglers Resource-on keresztül forgalmazza termékeit az Egyesült Államokban. Az alperes Pacific versenytársa az Anglers Resource-nak, és importálja és továbbértékesíti a bitoroltnak vélt horgászszinórkészleteket. A Fuji három lajstromozott és egy lajstromozatlan védjegyének bitorlása miatt keresetet indított a Pacific ellen.

A körzeti bíróság elutasította a Fuji keresetét és törölte védjegylajstromozásait, megállapítva, hogy „a védjegyzett termékalakok funkcionálisak, és ezért nem oltalmazhatók”. Döntését a körzeti bíróság főleg a Fuji azon állításaira alapozta, amelyeket lejárt szabadalmaiban tett, de figyelembe vett szakértői bizonyítást is.

A Fuji megfellebbezte a körzeti bíróság döntését. A Hatodik Körzet Fellebbezési Bírósága arra a következtetésre jutott, hogy az alsófokú bíróság döntése helyes volt, mert „az azt megelőző vizsgálatot kellően megvilágította a szabadalmak nyelvezete, az ekvivalensek tana és a szakértői bizonyítás”. A bíróság kifejtette, hogy „a termék alakja akkor funkcionális, ha

lényeges az árucikk felhasználásához vagy céljához, vagy befolyásolja az árucikk költségét vagy minőségét”.

A Fuji azzal érvelt, hogy a lajstromozások alapján feltételezhető volt, hogy védjegyei nem funkcionálisak, és azt állította, hogy a körzeti bíróság helytelenül hárította rá a bizonyítás terhet. A másodfokú bíróság elutasította ezt az érvelést, megállapítva, hogy a Fuji nem tudta cáfolni az alakok funkcionalitását.

A Fuji azzal is érvelt, hogy a körzeti bíróság tévedett, amikor a funkcionalitást a hasznossági szabadalmakra alapozva vette figyelembe anélkül, hogy először azt vizsgálta volna: a termék alakját igényelték-e bármelyik szabadalomban. A fellebbezési bíróság ezt az érvet is elutasította, megjegyezve, hogy a körzeti bíróságnak nem kell elemeznie azt, amit a hasznossági szabadalmakban igényeltek; csupán azt kellett meghatároznia, hogy a termék alakja funkcionálisként volt-e kinyilvánítva.

Argentína

A) Argentínában 2010. július 15-én a megosztott bejelentésekre vonatkozó új szabályozás lépett hatályba, amely jelentős mértékben korlátozza az ilyen bejelentések benyújtására vonatkozó lehetőségeket. Az új szabályozást röviden az alábbiakban foglaljuk össze.

A bejelentők az első elővizsgálati végzés kézhezvételéig oszthatják meg bejelentésüket.

Az érdemi vizsgálat megkezdése után, ha az elővizsgáló megállapítja, hogy a bejelentés nem egységes, vagy tárgya bonyolult, felszólítja a bejelentőt, hogy 30 napon belül ossza meg bejelentését.

A megosztott bejelentés benyújtásakor az alapbejelentés még nem lehet megadva.

Ha egy (c) megosztott bejelentést egy (b) bejelentés alapján nyújtanak be, amely viszont egy másik (a) bejelentés megosztott bejelentése, az (a) bejelentés még nem lehet megadva.

B) A *Merial Ltd* (Merial) v. *Labyes S.A.* (Labyes)-ügyben a Fellebbezési Bíróság 2009. november 12-én hozott döntésével megváltoztatta az elsőfokú bíróság döntését, és megállapította, hogy a Labyes bitorolta a Merial 255 628 számú ('628-as) szabadalmát, amely a Fipronil nevű rovarirtószert védte.

A '628-as szabadalmat eredetileg Argentínában a *Rhône-Poulenc Agrochimie Limited* (amely később *Bayer Cropscience S.A.*-vá alakult) nyújtotta be, majd kizárólagos használati engedélyt adott a Merialnak.

A '628-as szabadalom igénypontja, amelyre a Merial a bitorlási keresetét alapozta, a Fipronilra, annak előállítási eljárására, azt tartalmazó készítményre és rovarok, artropodák, nematodák, földigiliszták és protozoák elleni alkalmazására vonatkozott, kivéve emberek és állatok kezelését. A bíróságnak azt kellett megállapítania, hogy a bitorlónak vélt termék ki volt-e zárva az igénypont oltalmi köréből, vagyis hogy nem minősült-e állatgyógyászati terméknek. A felperes szerint a bitorlónak vélt termék nem volt állatgyógyászati termék, mert azt állatok bőrének élőködőktől, így bolhától és kullancstól való megtisztítására használták.

Az elsőfokú bíróság egyetértett a Labyes véleményével, amely szerint az általa használt anyag állatgyógyászati termék volt, és így ki volt zárva a szabadalom oltalmi köréből, vagyis használatával a Labyes nem követhetett el bitorlást.

E döntés ellen a Merial keresett jogorvoslatot. A Fellebbezési Bíróság meglepő módon megváltoztatta az alsófokú bíróság döntését, megállapítva, hogy a Labyes bitorolta a '628-as szabadalmat, és ezért a bitorló termékek kereskedelmi értékének 30%-át kitevő kártérítésre kötelezte.

C) A L'Oréal különböző illatú tartályokra és edényekre kért védjegyvoltalmat, ami ellen felszólalt egy harmadik fél arra hivatkozva, hogy illatok nem oltalmazhatók védjeggyel. Ezért a bejelentés hosszú ideig függőben volt. Végül az ügy bíróság elé került, amely a L'Oréal javára döntött, megállapítva, hogy az argentin védjegy törvény nem ragaszkodik ahhoz, hogy nem hagyományos védjegyek, így illatok és hangok vizuálisan érzékelhetők vagy grafikusán ábrázolhatók legyenek.

Ausztrália

A) Az Ausztrál Szabadalmi Hivatal arra törekszik, hogy javítsa az általa engedélyezett szabadalmak minőségét, és korlátozza a megosztott bejelentések használatát. E célok elérése érdekében tett első lépésnek tekinthető, hogy 2010. augusztus 1-jén módosították A szabadalmazási eljárás kézikönyvét.

A módosított kézikönyv szerint amikor egy szabadalmi bejelentés egy probléma megoldására vonatkozik, az elővizsgálók a következő kérdést vizsgálhatják: „szakember magától értetődően közvetlenül eljutna-e ahhoz, hogy az igényelt találmányt azzal a várakozással próbálja ki, hogy megoldást tud találni a problémára?” Az ehhez a változáshoz kapcsolódó iránymutatás kifejti, hogy „ez a próba nem alkalmazható, amikor a találmány a probléma azonosításában rejlik”.

Az a döntés, hogy nem a szabadalmi törvényt, hanem csak A szabadalmazási eljárás kézikönyvét módosítják, csalódást keltett az ausztrál szabadalmi szakemberek körében.

B) A *Surfside Estates Pty Ltd* (Surfside) kérelmet nyújtott be a *STUDIO 54 NIGHTCLUB* védjegy lajstromozása iránt. Az *MGM Grand Hotel LLC* (MGMGH) felszólalt azon az alapon, hogy egy Las Vegas-i szállodájában van egy *STUDIO 54* elnevezésű éjszakai mulató.

Az Ausztrál Védjegy hivatal megállapította, hogy az eredeti *STUDIO 54*, a híres New York-i nightclub ismertebb volt az ausztrálok számára, mint az azonos nevű Las Vegas-i éjszakai mulató. Ezért elutasította az MGMGH felszólalását.

Ausztria

Az Osztrák Legfelsőbb Bíróság egy olyan európai szabadalomra engedélyezett kiegészítő oltalmi tanúsítvánnyal foglalkozott, amely a vérnyomáscsökkentő gyógyszerek hatékonyságát javító Nebivolol használatát védte.

Párhuzamos ügyekként az Egyesült Királyságban és Németországban is folytak ilyen perek, és a két országban már megszületett az elsőfokú ítélet, amikor Ausztriában az ügy még függőben volt az elsőfokú bíróság előtt. A felek véleménye eltért azzal kapcsolatban, hogy a külföldi döntések az európai szabadalom érvényességéről milyen mértékben befolyásolják az ideiglenes intézkedésre irányuló osztrák eljárást.

A legfelsőbb bíróság helyesen állapította meg, hogy az azonos európai szabadalomra vonatkozó külföldi döntések nem befolyásolják az európai szabadalom osztrák részét, mert a megvonási döntések csupán abban az országban érvényesek, ahol a döntést hozták. A külföldi döntések érvelése azonban felhasználható a vitatott szabadalom érvényességének bizonyítására az ideiglenes intézkedésre irányuló osztrák eljárásban.

Ha azonban a vitatott szabadalom érvénytelenségét nem lehet teljes mértékben bizonyítani az ideiglenes intézkedésre vonatkozó eljárás korlátozásain belül, a szabadalom érvényességének jogi véelme jut érvényre. Azt a tényt, hogy az ideiglenes intézkedés jogi alapja megszűnhet a szabadalom későbbi megvonása folytán, azzal kell figyelembe venni, hogy a szabadalmas részéről biztonsági letétet követelnek.

Gyógyászati termékek vonatkozásában a legfelsőbb bíróság döntéséig vitás volt Ausztriában, hogy bitorlási cselekményt jelent-e, ha egy fél megerősíti, hogy képes egy bizonyos gyógyszert szállítani (ami ahhoz szükséges, hogy bejegyezzék azon gyógyszerek térítéses listájára, amelyeket befogad az Osztrák Általános Szociális Biztosító). Most a legfelsőbb bíróság megállapította, hogy az ilyen listára való felvételre irányuló kérelem kielégíti az eladásra történő felkínálás tényét. Ennek megfelelően a szabadalmat azzal is bitorolják, ha a szabadalom oltalmi ideje alatt a bitorló terméket csupán felkínálják eladásra azon feltétellel, hogy a terméket csak a szabadalom oltalmi idejének lejárta után hozzák forgalomba.

Belső Piaci Harmonizációs Hivatal

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (BPHH) elnöke 2010. október 1-je óta António Campinos, aki e tisztségben Wubbo de Boert követte. A BPHH alelnöki tisztségét 2010 november 1-je óta a belga Christian Archambeau foglalta el Peter Lawrence utódként. Paul Maiert további öt évre újraválasztották a BPHH fellebbezési tanácsainak elnökeként. Az egyes tanácsok elnökeként a következőket jelölték ki: a görög Théophilos Margellost, a spanyol Tomás de Las Heras Lorenzót és a német Detlef Schennent.

Az újlénök, António Campinos 2010 októberében beszédet tartott a német Markenverband berlini éves közgyűlésén; ennek az egyesületnek a tagjai között található a BPHH legnagyobb használói, így a Beiersdorf, a Volkswagen, a Coca-Cola és a Procter & Gamble is.

Campinos rámutatott, hogy javítani kívánja a kapcsolatot a BPHH ügyfeleivel, és növelni kívánja a hivatal által végzett munka minőségét.

Az előző elnök, Wubbo de Boer 2010 szeptemberében azt mondta a MARQUES évi konferenciáján, hogy a hivatal fölös jövedelmét vissza kívánja juttatni a védjegytulajdonosoknak. Campinos véleménye eltérő ettől, mert kijelentette, hogy a tagállamok valószínűleg üdvözlik azt a szándékát, hogy a hamisítás elleni harcban új kötelezettségeket kíván vállalni.

A minőség kérdésével kapcsolatban Campinos kijelentette, hogy szeretné az egész hivatal számára elérni az ISO 9001 minősítést, amit a közösségi minták feldolgozási rendszerére már megkaptak.

Campinos utalt arra a munkára, amelyet a Max Planck Intézet végez a közösségi védjegyrendszerrel kapcsolatban az Európai Bizottság részére, és kijelentette, hogy örömmel vesz bármilyen javaslatot, amely hozzájárul a hivatali munka korszerűsítéséhez. Végül kijelentette: „Vigyáznunk kell, hogy a mi lajstromozásaink ne kapcsolódjanak nemzeti védjegyekhez, mert ez aláásná a közösségi védjegyek egyediségét.”

Dél-Korea

A) A Német Szabadalmi és Védjegyhivatal elnöke 2010. március 12-én a szabadalom-engedélyezés gyorsítására vonatkozó (PPH) kísérleti megállapodást kötött a Dél-koreai Szellemitulajdon-védelmi Hivatal elnökével. E megállapodás alapján az a bejelentő, akinek a találmányát mindkét országban benyújtották szabadalmazásra, az egyik országban engedélyezhetőnek ítélt legalább egy igénypont alapján kérheti a másik országban bejelentésének gyorsított vizsgálatát.

A megállapodás 2010. július 1-jén lépett hatályba kétéves időtartamra, de lehetőség van lejáratá utáni megújítására.

A koreai hivatal már hasonló megállapodást kötött a japán és az amerikai hivattallal is.

B) A Dél-Koreai Szellemitulajdon-védelmi Hivatal vizsgálati irányelvei szerint „számkorlátozású találmánynak” olyan találmányt kell tekinteni, amelynél az igénypontokban leírt találmány egyes nélkülözhetetlen elemei sajátos számértékekkel vannak kifejezve. Továbbá egy optimális számtartomány kísérleti kiválasztása a technika állásából rendes körülmények között egy szakember köteles tudásához tartozik, és ezért az ilyen találmánnyal kapcsolatban a feltalálói tevékenység nem ismerhető el. Ilyen elismerés csak az olyan számkorlátozású találmány esetén lehetséges, amelynél a találmány hatásaiban a korlátozott számtartomány révén jelentős változás, úgynevezett „kritikus jelentőség” érhető el.

A legfelsőbb bíróság egy új döntése elismerte egy számkorlátozású találmány kapcsán a feltalálói tevékenységet. A Legfelsőbb Bíróság először megerősítette a számkorlátozású

találmányoknál a kritikus jelentőség szükségességét, leszögezve, hogy ha a számbeli korlátozásnak műszaki eszközként szerepe van a technika állásához tartozó megoldásától eltérő cél elérésében, és a funkcionális hatások is eltérőek, a találmánytól még akkor sem lehet megtagadni a feltalálói tevékenységet csupán azért, mert nincs kritikus jelentősége a számbeli korlátozásnak, ha a számbeli korlátozástól eltérő elemek mindkét találmány esetén azonosak.

A vizsgált esetben az 1. igénypont olyan elektromos lámpára vonatkozott, amelyben „a puffergáz nyomása 0,67 millibarnál (0,5 torr) kisebb, és a kisülési áramerősség 2 ampernél (A) nagyobb” volt. Az elővizsgáló által megnevezett első anterioritás szerint a puffergáz nyomása 1–5 torr és a kisülési áramerősség 0,25–1,0 A volt. A második anterioritás szerint a neongáz nyomása 0,3–3,0 torr volt, és a leírás megállapította, hogy 0,3 torrnál kisebb neongáznyomás mellett viszonylag nehéz kisülést elérni, míg 0,3 torr vagy annál nagyobb neongáznyomás mellett könnyű kisülést kapni, de a fényerő csekély.

A legfelsőbb bíróság megállapította továbbá, hogy az 1. igénypont összhangban van a felhozott második anterioritással, amennyiben úgy próbálja növelni a fényteltjesítményt, hogy csökkenti a puffergáz nyomását. Továbbá a szabadalmi leírás nem tartalmaz olyan ismeretést, amely alátámasztaná, hogy a puffergáznyomás korlátozott számtartománya jelentős különbséget okoz a funkcionális hatásban. Ezért a puffergáz nyomásának számkorlátozása nem több egy olyan egyszerű számkorlátozásnál, amit egy szakember szokásos ismételt kísérletekkel ki tud választani. Az 1. igénypont szerint azonban a 2 A vagy nagyobb kisülési áram olyan műszaki eszköz, amely lehetővé teszi a zárt áramkörű, elektród nélküli lámpa magvesztésének csökkentését, míg a második anterioritás hallgat a kisülési áramerősség-tartományról, és az első anterioritás, amely kinyilvánítja, hogy a kisülési áramerősség 0,25–1,0 A, nem javasolja a magvesztésnek a kisülési áramerősség emelésével történő csökkentését. Emellett az 1. igénypont szerint a magvesztés csökkenésének funkcionális hatásai megvalósíthatók a kisülési áramerősség korlátozásával, ami egyértelműen eltér a felhozott anterioritások tanításától. Ezért, bár a vizsgált szabadalom leírásában nincs világosan leírva a számbeli korlátozás kritikus jelentősége, nem tagadható az 1. igénypontban szereplő kisülési áram számbeli korlátozásának műszaki jelentősége.

A vizsgált esetben tehát, ahol az igénypontban két különböző számbeli korlátozás szerepel, a legfelsőbb bíróság megállapította, hogy a puffergáznyomás számbeli korlátozása kritikus jelentőséggel bír, mert bár a szabadalmazott találmány funkcionális hatásainak célja összhangban van az ismert megoldás szerintivel, a kisülési áram számbeli korlátozása azzal nincs összhangban, és ennek műszaki jelentősége feltalálói tevékenységre utal.

Ecuador

A módosított használatiminta-törvény szerint 2010. június 1-jétől kezdve a használati min-ták után is kell évdíjat fizetni.

A függő használatiminta-bejelentések évdíjfizetésének alapidőpontja annak a hónapnak az utolsó napja, amelyben a bejelentést benyújtották. Díjfizetés ellenében hat hónapos türelmi időt lehet igénybe venni.

A megadott használati minták után az évdíjakat minden év első három hónapjában kell befizetni. Arra vonatkozólag még nincs rendelkezés, hogy a megadott jogok esetén is van-e türelmi idő.

Egyesült Királyság

A) A konzervatívok által vezetett új angol kormány megszüntette a Szellemtulajdon-védelmi Stratégiai Tanácsadó Testületet, amely egyike a kormány költségcsökkentő lépéseinek keretében felszámolandó négy kvázi autonóm nem kormányzati szervezetnek. Ugyanebben az évben korábban a konzervatív-liberális koalíció megszüntette a szellemtulajdon-védelmi miniszter posztját.

B) A megyei szabadalmi bíróságokat (*patents county court*) eredetileg arra szánták, hogy alacsony költségű fórumként szolgáljanak vitás szabadalmi ügyekben kisebb peres felek általi használatra. Ma azonban széles körben azt gondolják, hogy mostanáig nem töltötték be ezt a feladatot, mert jelenlegi eljárási rendjük ugyanaz, mint a felsőbíróságé (High Court, HC), és ezért ugyanolyan költségesek is. Emellett a megyei szabadalmi bíróságok előtti pereskedésben a költségek gyakorlatilag kiszámíthatatlanok.

Ezeknek a problémáknak a megoldására a Szellemtulajdon-védelmi Bíróságokat Használók Bizottsága (Intellectual Property Court Users' Committee) 2009-ben reformjavaslatot dolgozott ki kisebb költségű megyei szabadalmi bíróságok felállítására. A javaslatok közül sok hatályba lépett a polgári eljárási szabályok 2010. október 1-jei módosításával. Az alábbiakban a megyei szabadalmi bíróságokkal kapcsolatos legfontosabb módosításokat foglaljuk össze.

- A felelősségre vonatkozó igények esetén a felső költséghatár 50 000 GBP.
- A profit kivizsgálásával kapcsolatos ügyekben a költségek felső határa 25 000 GBP.
- Minden egyes eljárási lépés kapcsán rögzítettek a maximális költségek. A költségtáblázat az interneten megtalálható.
- A felektől azt várják, hogy az eljárás kezdetén teljes ügyüket ismertessék írásban. Ezt a felek között az írott nyilatkozatok kezdeti cseréje követi, amikor mindegyik fél tömören ismerteti azokat az érveket, amelyekre támaszkodik.
- Hatásosabb és rövidebb ügyintézés várható. Ilyen szempontból lényeges, hogy a tárgyalások egy, de legfeljebb két napig fognak tartani, és nem lesz szabványos nyilatkozat vagy önműködő jogosultság tanúmeghallgatásra.

A 2009. évi bizottsági javaslat egyes részeit nem iktatták be az október 1-jén hatályba lépett módosított szabályzatba. Így például a bizottság javasolta a megyei szabadalmi bíróságok által megítélhető kártérítés felső határát 500 000 GBP-re korlátozni. Egy másik jelen-

tős javaslat, amely még beiktatásra vár, hogy terjesszék ki a megyei szabadalmi bíróságok hatáskörét a szellemi tulajdon minden típusára.

Szakmai körökben arra számítanak, hogy a megreformált megyei szabadalmi bíróságok komoly előnyöket fognak biztosítani kisebb szabadalmi viták fórumaként, kiszámíthatóbb költségekkel és gyorsabb ügyintézésel.

C) Az Egyesült Királyság Szellemitulajdon-védelmi Hivatala által kiadott közlemény szerint 2010. szeptember 30-ától kezdve megváltozik védjegyügyekben a felszólalási határidők számítása, mert az eddiginél egy nappal rövidebb lesz.

Ennek megfelelően ha például egy védjegybejelentést 2010. szeptember 25-én publikáltak, a felszólalási határidő a régi számítási módszer szerint 2010. november 25-én – vagy hosszabbítás esetén 2010. december 25-én – járt volna le. Az új szabályozás szerint a szeptember 25-én publikált védjegy elleni felszólalás határideje 2010. november 24-én – vagy hosszabbítás esetén december 24-én – járt le.

D) A Gucci cég felszólalt a lajstromoztatni kívánt DUCCIO védjegy ellen arra hivatkozva, hogy az összetéveszthető saját GUCCI védjegyével, mert mindkét védjegy olasz, és azonos hangzású. A hivatal elutasította az angol védjegy törvény 5(2) (b) és 5(3) szakaszára alapozott felszólalást, megállapítva, hogy a két védjeggyel ellátott áru fogyasztóközönsége alapvetően eltérő: a GUCCI védjegyet luxusárúkon használják, és azok fogyasztóközönsége eltér a DUCCIO védjeggyel ellátott áruk fogyasztóitól. Ezért nem áll fenn a két védjegy összetévesztésének valószínűsége.

Elsőfokú Európai Bíróság

A BSH Bosch und Siemens Hausgeräte GmbH (BSH) a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalnál (BPHH) felszólalt a Royal Appliance International GmbH (Royal) által lajstromoztatni kívánt CENTRIXX védjegy ellen arra hivatkozva, hogy az hasonlít a saját SENSIXX védjegyéhez.

A Royal azzal érvelt, hogy a két védjegy között nincs sem hangzási, sem vizuális hasonlóság.

A BPHH helyt adott a felszólalásnak, és a Royal fellebbezése után ugyanezt tette a BPHH Fellebbezési Tanácsa is.

Ezután a Royal az Elsőfokú Európai Bírósághoz nyújtott be fellebbezést. Az megállapította, hogy a védjegyoltalom a teljes szóra vonatkozik, és nem korlátozódik bármilyen grafikai hasonlóságra, ezért a lajstromoztatni kívánt védjegy a fogyasztók megtévesztését okozhatja, különös tekintettel arra, hogy az egy jelentés nélküli fantáziaszó.

Európai Bíróság

A) Az Európai Bíróság (European Court of Justice, ECJ) helybenhagyta azt a végső döntést, amely elutasította a dán LEGO cég játék építőkockáinak közösségi védjegyként való

lajstromozására irányuló kérelmet. Az ECJ megállapította, hogy a Lego építőelemek alakja és megjelenése szükséges egy műszaki eredmény eléréséhez, és így a Lego azokra nem igényelhet kizárólagos jogot.

Ez a döntés egy 14 éves harc végét jelzi, amelyet a Lego folytatott. A Lego 1996-ban folyamodott védjegyoltalomért tetejükön nyolc csappal ellátott híres építőelemei számára. A bejelentést a BPHH eredetileg engedélyezte, de ezt a döntést egy versenytárs által benyújtott kifogás alapján megváltoztatta, mert megállapította, hogy az építőelemek sajátos jellemzőit gyakorlati szükségszerűség, nem pedig azonosítási célok diktálták. Azóta a Lego veszített két további fórumon is, mielőtt az ügyet az ECJ végleg eldöntötte volna.

A Lego úgy kommentálta az ECJ döntését, hogy a fogyasztók most kockáztatják, hogy félrevezetik őket, mert ha eltérő nevet látnak is az építőelemeken, továbbra is azt gondolhatják, hogy a névnek a Lego a tulajdonosa, és hogy az egy Lego által birtokolt vállalatához tartozik.

B) 2009. június 18-i döntésében az Európai Bíróság leszögezte, hogy egy lajstromozott védjegy oltalmi köre bizonyos színek igénylése nélkül ennek a védjegynek a színes ábrázolására is kiterjed, különösen a színek kombinációira is. Az oltalmi kör azonban nem terjed ki olyan színmintákra, amelyek eltérő általános benyomást keltenek, mert például egyes részeik kiemelkednek.

A fenti döntésből következik, hogy csak olyan esetben érdemes színes védjegyet lajstromoztatni a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalnál, amikor egy sajátos színezés révén a fekete-fehértől eltérő általános benyomás nyerhető.

C) A Nestlé 1995-ben és 2000-ben közösségi védjegyoltalmat szerzett kávémagágyon forró italt tartalmazó vörös csésze ábrájára. A *Master Beverage Industries PTE Ltd* a BPHH-nál kérelmet nyújtott be Golden Eagle (arany sas) márkájú kávétermékei vörös kávéscsészét ábrázoló védjegyeinek lajstromozása iránt, ami ellen a Nestlé saját védjegye alapján felszólalt. A felszólalást elutasította mind a BPHH, mind a BPHH Felszólalási Tanácsa, megállapítva, hogy a védjegyek eltérőek.

Az ügy végül az Európai Bírósághoz került, amely a fellebbezés meghallgatása után az ügyet visszautalta a BPHH-nak, megállapítva, hogy bizonyos eltérések, így az arany sas vagy az ábrázolt ital színe ellenére a védjegyek által nyújtott általános benyomás hasonló.

Európai Szabadalmi Hivatal

A) Az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) elnöke 2010. október 5-én az Európai Szabadalmi Egyezmény 141(1) és (2), valamint 70b(1) és (2) szabályára tekintettel két cikkből álló döntést adott ki, amelynek első cikke elrendeli a korábbi kutatási eredményeknek az európai szabadalmi bejelentés irataihoz való csatolását, második cikke pedig a 2010. október 5-én való hatálybalépésről rendelkezik. Ez az elnöki döntés az ESZH 2010. július 28-i közleményén alapszik az ESZE módosított 141. és új 70(b) szabályáról.

E közleménynek a 141. szabály módosított 1. bekezdésére vonatkozó 2.1. pontja szerint az olyan bejelentőnek, aki igényli egy korábbi bejelentés elsőbbségét, be kell nyújtania a korábbi bejelentés által végzett újdonságvizsgálat eredményeinek a másolatát, és pedig az európai szabadalmi bejelentéssel együtt, vagy pedig euro-PCT-bejelentés esetén az európai szakaszba való belépéskor.

Nincs szükség fordítás benyújtására akkor sem, ha az első bejelentés kutatási eredményei az ESZH hivatalos nyelveitől eltérő nyelven vannak megszövegezve.

A közlemény 2.2. pontja szerint a módosított 141(2) szabály alapján a 141(1) szabálynak megfelelő másolat a kutatási eredményekről szabályszerűen benyújtottnak minősül, ha az ESZH számára hozzáférhető, és az ESZH elnöke által előírt feltételeknek megfelelően az európai szabadalmi bejelentés aktáihoz csatolták.

A közlemény 2.3. pontja szerint az ESZE új 141(3) szabályának megfelelően az ESZH felszólíthatja a bejelentőt, hogy két hónapon belül adjon tájékoztatást a technika állásáról, tekintet nélkül a 141. szabály 1. és 2. bekezdésére.

A közlemény 3.1. pontja szerint az ESZE új 71b(1) szabálya kiegészíti a módosított 141. szabályt, amennyiben elrendeli, hogy ha az ESZH megállapítja, hogy a bejelentő nem nyújtotta be a 141(1) szabály szerinti kutatási eredmények másolatát, illetve az nem áll az ESZH rendelkezésére, fel kell szólítani a bejelentőt, hogy meg nem hosszabbítható két hónapon belül nyújtsa be ezt a másolatot, vagy pedig nyilatkozzon arról, hogy a kutatási eredmények nem állnak rendelkezésére.

B) Az Európai Szabadalmi Szervezet Adminisztratív Tanácsa 2010. október 26-án módosította az Európai Szabadalmi Egyezmény 36. szabályát. Ez a módosítás a 2010. április 1. után benyújtott megosztott bejelentésekre vonatkozik.

A módosított 36(1) szabály szerint egy függő európai szabadalmi bejelentés kapcsán megosztott bejelentést lehet benyújtani a Vizsgálati Osztály első közlésétől számított huszonnégy hónapon belül vagy a Vizsgálati Osztálynak a 82. szakasz alapján az egységességet kifogásoló első közlésétől számított huszonnégy hónapon belül.

C) A Kibővített Fellebbezési Tanács (Enlarged Board of Appeal, EBA) G1/03 számú döntése lefektette a kinyilvánítatlan kizáró szakaszok (*disclaimerek*) engedélyezhetőségének követelményeit. A döntés nagyon korlátozott körülményeket határoz meg, amelyek mellett egy, az eredeti bejelentésben ki nem nyilvánított disclaimer engedélyezhető új anyag beiktatása nélkül [az Európai Szabadalmi Egyezmény 123(2) szakasza].

Egyes fellebbezési tanácsok véleménye azonban eltért azzal kapcsolatban, hogy engedélyezhető-e egy „pozitív” műszaki jellemzőről való lemondás. Ilyen műszaki jellemző egy olyan vonás, amely az eredetileg benyújtott bejelentésben a találmány egy kiviteli alakjaként van megadva. Egy műszaki fellebbezési tanács (Technical Board of Appeal) T1068/07 számú döntése szerint ezzel a kérdéssel kapcsolatban további tisztázásra van szükség. Ezért a következő kérdést intézte a Kibővített Fellebbezési Tanácshoz: „Egy disclaimer ütközik-e

az ESZE 123(2) szakaszával, ha tárgyát a benyújtott bejelentésben a találmány egyik kiviteli alakjaként nyilvánították ki?”

A T1068/07 számú döntés a 98920015.9 számú európai szabadalmi bejelentésre vonatkozik. Ennek igénypontjai katalitikus nukleinsav-molekulák egy osztályának az alkalmazására vonatkoznak. Az elővizsgálati eljárás alatt a bejelentő úgy módosította az igénypontokat, hogy kinyilvánítatlan disclaimereket iktatott be annak érdekében, hogy a technika állásához tartozó tárgyat kiiktasson. Az Elővizsgálati Osztály elutasította a bejelentést arra hivatkozva, hogy ez a disclaimer nem elégti ki a G1/03 számú döntésben lefektetett követelményeket.

Fellebbezés után a bejelentő a kinyilvánítatlan disclaimert olyan disclaimerrel helyettesítette, amely a benyújtott bejelentésben igényelt találmány kiviteli alakjaként kinyilvánított bizonyos molekulákat zárt ki, vagyis egy „pozitív” műszaki vonásról mondott le.

A bejelentő kérésére az említett műszaki fellebbezési tanács azt a kérdést is feltette a Kibővített Fellebbezési Tanácsnak, hogy beiktatható-e egy olyan disclaimer, amely „pozitív” műszaki vonást zár ki anélkül, hogy ez ütközést idézne elő az ESZE 123(2) szakasza szerinti, új anyag beiktatására vonatkozó tilalommal.

A Kibővített Fellebbezési Tanácsnak tehát meg kell fontolnia, hogy egy „pozitív” műszaki vonásra vonatkozó disclaimer műszakilag kiegészítheti-e a bejelentés tartalmát, és hogy egy ilyen disclaimer jogtalan előnyt ad-e a bejelentő számára. Igenlő válasz esetén „pozitív” műszaki vonásra vonatkozó disclaimer valószínűleg nem lesz engedélyezhető.

D) A számítógéppel kivitelezett matematikai módszerek egyre nagyobb mértékben nyernek alkalmazást a technika különböző területein. Ez érvényes a molekuláris biológiára is, ahol a statisztika és a számítógép-tudomány lényegesen segíti a bioinformatikai tudományt.

A T 784/06-os ügyben mind a szabadalomtulajdonos, mind a felszólaló a Felszólalási Osztály döntése ellen a Fellebbezési Tanácshoz (FT) fellebbezett, amely egy segédkérelem alapján fenntartotta a szabadalmat. A szabadalomtulajdonos fő kérelme szerinti igénypontok egy eljárásra (és egy megfelelő készülékre) vonatkoztak egy biológiai mintából kapott genetikai anyagon belüli helyen (locus; a továbbiakban: lokusz) a genotípus meghatározásához. Az első A eljárási lépésben egy fizikai mintaanyagot reagáltatnak egy olyan első reakcióérték elnyerése céljából. A reakcióérték által képviselt adatok jelzik a lokuszon jelen levő allélt, vagyis azt, hogy egy sajátos minta a nukleotidok melyik fizikai szekvenciáját tartalmazza. A következő B–E lépésben a reakció által képviselt adatokat dolgozzák fel ahhoz, hogy a mintában a lokuszon meghatározzák a genotípust. Ez magában foglal matematikai lépéseket valószínűségeloszlások sorozatának a meghatározásához (C lépés), és a reakcióérték alkalmazását minden egyes odaillő valószínűségeloszláshoz (D lépés).

A szabadalomtulajdonos előadta, hogy a találmány lényege a C és a D lépésben van, és hogy az 1. igénypont összes lépése – ideértve a B–E lépést is – hozzájárul az igényelt tárgy műszaki jellegéhez. Ezzel szemben a felszólaló véleménye szerint a B–E lépés csupán matematikai módszer, és így nem műszaki jellegű, úgyhogy azokat nem kell figyelembe venni a feltalálói lépés értékelésekor.

Az FT szerint az 1. igénypont a biotechnológia területén műszaki és nem műszaki vonások keverékére vonatkozik. Míg az A lépés műszakinak tekinthető, mert abban egy anyagot reagáltatnak egy első reakcióérték nyerése céljából, a B–E lépésben matematikai módszerek alkalmazásával a következő szellemi tevékenységeket végzik: (i) adatsorozat kialakítása (B lépés); (ii) valószínűségi eloszlások sorozatának meghatározása (C lépés); (iii) az első reakcióérték alkalmazása minden egyes odaillő valószínűségeloszláshoz (D lépés); (iv) a genotípus meghatározása a D lépésben kapott adatok alapján (E lépés).

A T 641/00-ás és a T 154/04-es döntésre utalva, mind a 3.5.01-es, mind a 3.3.08-as Elektromos Fellebbezési Tanács megállapította, hogy az igényelt eljárás az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) 52(1) szakasza értelmében találmány. Az FT nézete szerint megalapozott esetjog, amelyet újabban a Kibővített Fellebbezési Tanácsnak a T 154/04-es döntést idéző G 3/08-as véleménye is megerősít, hogy a nem műszaki vonásokat, így a szellemi tevékenységet nem kell figyelmen kívül hagyni a feltalálói tevékenység meghatározásakor, amennyiben az befolyásolja az igénypont műszaki szempontjait egy műszaki probléma megoldásánál, és ezáltal hozzájárul az igényelt tárgy műszaki jellegéhez.

Így az FT arra következtetett, hogy az 1. igénypont szerinti módszerrel kapcsolatos feltalálói tevékenység meghatározásához a megválaszolandó első és alapvető kérdés az, hogy a B–E lépés szellemi tevékenysége hatott-e az A lépés műszaki tevékenységére olyan módon, hogy az kézenfekvő műszaki eredményt adjon. Ezt a kérdést a szabadalomtulajdonos pozitívan válaszolta meg, mert az adatkezelésben látta a kulcsot a biológiai minta genotípusának meghatározásához. A felszólaló negatívan válaszolt, mert nézete szerint az adatkezelési lépések túl általánosak ahhoz, hogy a szokásoson túlmenő műszaki hozzájárulást nyújtsanak.

Ezután az FT megállapította, hogy az 1. igénypont B és C lépése nagyon általánosan van megszövegezve, és a szabadalmi bejelentés leíró része ilyen vonatkozásban nem nyújt több tájékoztatást, mert csupán megismétli az igénypontok szövegét, és egy határozatlan megvalósítási módot nyilvánít ki, ahol az adatkezelést a feltalálók által kifejlesztett számítógépfeldolgozással és szoftverrel végzik. Ez a rész nem nyújt hasznos példát arra, hogyan kell eljárni a körvonalazott módszer keretén belül. Valójában azt a matematikai érvelést, amely az A lépés szerint meghatározott tényleges kísérleti értékből indul ki, és az E lépés szerint pontos genotípus-meghatározással végződik, nem írták le részletesen, és ez a leírás nem tekinthető a szolgáltatott sajátos szoftver ésszerűen teljes és elegendő leírásának sem. Ezt a hiányosságot a leírásban hivatkozott matematikai képletek sem orvosolják.

Az FT véleménye szerint az említett hiányosságok megfosztják a jártas olvasót attól a tájékoztatástól, amelyre szüksége lenne ahhoz, hogy megértse, hogyan kell haladnia az A lépésben kapott első reakcióértéktől a B, C és D lépésen keresztül az E lépés szerint a genotípusának valószínűségi alapon történő meghatározásához. Ilyen körülmények között nem lehet kölcsönhatást megállapítani az A lépés szerinti műszaki tevékenység és a kézzelfogható műszaki eredményhez vezető B–E lépés szerinti szellemi tevékenységek között, amit a jogeset megkívánna. A B–E lépés sajátosságait, amelyek általánosságban az adatok elemzé-

séhez tartoznak, így figyelmen kívül kellett hagyni a feltalálói tevékenység mérlegelésénél, amely mérlegelés ezért csupán az A lépés műszaki sajátosságaira összpontosító okoskodásra támaszkodhatott.

Minthogy az A lépést magában foglaló módszer a technika állása alapján már széles körben ismert volt, az FT megállapította, hogy az igényelt eljárás nem alapszik feltalálói tevékenységen, és ezért 2010. június 23-i döntésével megvonta a szabadalmat.

Európai uniós szabadalom

A) Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2010. decemberi számában közölt *Külföldi hírek az iparjogvédelem területéről* című cikk „Európai Szabadalmi Bíróság” című pontjában beszámoltunk arról, hogy az Európai Tanács véleményezésre felterjesztette az Európai Bíróságnak (European Court of Justice, ECJ) az Európai Uniós Szabadalmi Bíróság létrehozására irányuló tervezetét, és ismertettük az ECJ főtanácsnokainak erre vonatkozó állásfoglalását, amely alapvetően negatív volt.

Ez a negatív állásfoglalás szakmai körökben élénk érdeklődést és vitát váltott ki. Ennek kapcsán az a kérdés is felmerült, hogy mennyiben megalapozott a főtanácsnokoknak az állásfoglalás 113. szakaszában kifejtett azon véleménye, hogy a létesítendő bíróság döntéseit az ECJ ellenőrzése alá lehetne helyezni. Az is vitatott kérdés, hogy az ECJ kompetenciájába tartozik-e a szabadalmi jog értelmezése.

További vitákat váltott ki a főtanácsnokok azon véleménye, hogy annak, akit saját országában perelnek be, alapvető joga, hogy az eljárást a saját nyelvén folytathassa le, és ezért a javaslat elfogadhatatlan a védekezési jog szempontjából. Ezen elméletileg úgy lehetne segíteni, ha a bíróság számára lehetővé tennék, hogy a tagországok bármelyik nyelvén működjen, ami azonban egy elsőfokú bíróság esetén nem valószínű már csak a költségek miatt sem, mert hogyan tudna egy bíróság költséghatékonyan és ésszerű gyorsasággal működni, ha minden egyes szakaszban fordításokra lenne szükség? Ki viselné ennek a költségeit? A nyelvi kérdés tehát továbbra is megoldatlannak tűnik, alapvetően az egységes nyelv mind-egyik tagország általi elfogadásának valószínűtlensége miatt.

Az ECJ sajtóhivatala – nyilván a főtanácsnoki állásfoglalás által kiváltott visszhang miatt – olyan nyilatkozatot tett közzé, hogy a 2010. július 2-án kelt, „A főtanácsnokok véleménye” című és „Az Európai Unió Tanácsának véleménykérése” alcímű dokumentum nem képezi Juliane Kokott főtanácsnok hivatalos véleményét. Az eredeti, francia nyelvű dokumentumot az interneten 2010 augusztusában szivárogtatták ki. A sajtóhivatal szerint az irat egy belső dokumentum volt, amelyet tévedésből hoztak nyilvánosságra.

Az ECJ most azt állítja, hogy a dokumentum nem része a bíróság Európai Tanács által kért véleményformálásának, az csupán egy állásfoglalás (*prise de position*), amely azonban nem tekinthető hivatalosnak.

A sajtóhivatal hozzátette, hogy az ügyben nem lesz főtanácsnoki vélemény, és időpont sincs kitűzve az ECJ hivatalos válaszána megadására.

B) Ezeken a hasábocon már többször írtunk arról, hogy az Európai Bizottság 2009-ben javaslatot tett az európai uniós szabadalomra (amelyet korábban közösségi szabadalomként ismertünk, de amelyet a Liszaboni Szerződés hatálybalépése után átneveztek) és egy Európai Uniós Szabadalmi Bíróságra. Ezek a javaslatok azonban megghiúsultak a nyelvi kérdések megoldatlansága miatt, ahol a fő nehézséget az okozza, hogy mind a megadott európai uniós szabadalmak fordításának, mind az Európai Uniós Szabadalmi Bíróság nyelvhasználatának kérdésében a tagállamoknak egységes álláspontra kell jutniuk.

Az Európai Tanács javaslata szerint az európai uniós szabadalmi bejelentést az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) három hivatalos nyelvének egyikén kellene megtenni, és az engedélyezett szabadalmat az eljárás nyelvén kellene publikálni a két másik hivatalos nyelvre fordított igénypontokkal együtt, vagyis nem lenne szükség a szabadalom érvényesítésére az Európai Unió egyes tagállamaiban, és további fordításokat sem kellene készíteni, kivéve jogi viták esetén.

Bár számos állam – élükön Franciaországgal és Németországgal – támogatja a háromnyelvű rendszert, azt nem minden állam fogadja el. Egyesek úgy gondolják, hogy az angol legyen az európai uniós szabadalmak egyetlen nyelve, mert az angol mellett bármilyen további nyelv használata a költségek jelentős emelkedéséhez és jogi bizonytalansághoz vezetne. Ezek az országok azzal érvelnek, hogy az angol nyelv egyedüli használata nem lenne túlságosan terhes a bejelentők többségére nézve, mert az angol már széles körben használt a tudományos közösség köreiben, és mert az ESZH-nál benyújtott szabadalmi bejelentések többsége úgyis angol nyelvű.

Más országok viszont, így Olaszország és Spanyolország, ellenzik a háromnyelvű rendszert. Helyette Spanyolország egy olyan, angolon alapuló rendszert javasolt, amely mellett egy második nyelvet a bejelentő választhatna. Olaszország az angol, a francia és a német mellett az olasz nyelv hivatalossá tételét javasolta.

Számos ország emelt kifogást a háromnyelvű rendszer ellen, arra hivatkozva, hogy az versenyelőnyt nyújtana az angol, a francia és a német nyelvű bejelentők számára. Lengyelország is fenntartását hangoztatta az olyan rendszer ellen, amely lehetővé tenné a spanyol és az olasz nyelv használatát a lengyel nyelv engedélyezése nélkül.

Az Európai Tanács javaslatát az Uniós Versenyjogi Tanács 2010. november 10-i ülésén vitatták meg, ahol a belga elnökség kompromisszumos javaslatot nyújtott be, amely szerint az európai uniós szabadalmakat angol és egy, a szabadalmas által választott másik nyelven engedélyeznék. Ezt a javaslatot sem fogadta el mind a 27 tagállam.

C) Brüsszelben 2010. december 2-án és 3-án „Páneurópai Szellemijajdon-védelmi Csúcsértekezletet” tartottak. Ezt megelőzően interjút készítettek Michel Barnier-vel, a belső piaci és szolgáltatási biztossal, aki ilyen tisztségre való megválasztása előtt, 2007. június 18-tól 2009. június 7-ig francia mezőgazdasági miniszter volt. A decemberi csúcskonferen-

cián ő tartotta a bevezető beszédet. Az interjú lényegét kérdés (K) és felelet (F) formában ismertetjük.

K: Az európai uniós szabadalom létrehozására vonatkozó harmadik kísérlet, amely 2000 óta van folyamatban, ismét bizonyos nehézségekbe ütközött?

F: Az európai uniós szabadalom megalkotása most része egy átfogó szabadalmi reform-csomagnak, amely magában foglalja egy különleges szabadalmi bíróság létrehozását különböző kísérő rendszabályokkal együtt. Gondosan meghallgattuk a szabadalmi bejelentők kívánságait, különösen a kisvállalatokét. A fordítások szabályozásával kapcsolatos jelenlegi javaslatot úgy alakítottuk ki, hogy az a legjobban illeszkedjen az ő üzleti igényeikhez.

K: A nyelvi kérdések vonatkozásában milyenek a kilátások az Európai Bizottság által 2010. június 30-án javasolt tanácsi szabályozás elfogadásával kapcsolatban?

F: A Bizottság legújabb javaslata jelentősen egyszerűsíti a fordítás rendszerét a szabadalom megadása után. A jövőben nem lesz szükség fordításra a bejelentő által választott hivatalos nyelvű európai szabadalom megadása után. Valójában az európai uniós szabadalomnak nagyfokú jogi biztonságot kell nyújtania azáltal, hogy elkerülhetővé teszi azokat a kétértelműségeket, amelyek a különböző nyelvekre való fordításokból származhatnak.

Lényeges, hogy az innovátorok találmányaikat elfogadható költséggel védhetik meg egyetlen olyan szabadalommal, amely az Európai Unió teljes területét lefedi, minimális fordítási költségekkel és anélkül, hogy szükség lenne a szabadalom érvényesítésére nemzeti szinten.

K: Milyen megoldásra lehet számítani, ha politikai patthelyzet áll elő a nyelvi kérdésben?

F: Ebben az esetben erőfeszítéseinket azokra a következtetésekre kell alapozni, amelyeket minisztereink 2009. december 4-én fogadtak el, valamint az Európai Tanács által jóváhagyott, 2020-as európai uniós stratégiára. Ezek világosan leszögeznek, hogy az európai versenyképesség előmozdítása a vállalatok innovációs feltételeinek javításától függ, ideértve az európai uniós szabadalom létrehozását is. El vagyok kötelezve egy átfogó szabadalmi reform létrehozására, amely felöleli mind a 27 tagállamot. Bízom abban, hogy tagállamaink vissza kívánják nyerni az európai versenyképességet, és hogy képesek leszünk közös meg egyezésre jutni.

Fülöp-szigetek

Az *5M Enterprises* (5M) lajstromoztatta a NANNY védjegyet, ami miatt a svájci *Nestlé* cég saját NAN védjegye alapján bitorlási pert indított.

Az ügy végül a Legfelsőbb Bírósághoz jutott, amely megállapította, hogy a NAN védjegy a *Nestlé* által forgalomba hozott porított csecsemőtej megtévesztően hasonlít az 5M által NANNY védjeggel árusított hasonló termékhez. A kifogásolt védjegy első három betűje pontosan megegyezik a *Nestlé* védjegyével, ezért a fogyasztóközönség nagy valószínűséggel feltételezheti, hogy az utóbbi terméket is a *Nestlé* gyártja.

A döntés azt is megállapítja, hogy a NANNY védjeggyel forgalmazott tejtermékek azonos áruosztályba tartoznak, és fizikai jellemzőik is ugyanolyanok, mint a Nestlé által NAN védjeggyel ellátott termékeké, ami megnehezíti a fogyasztók számára, hogy megkülönböztessék a kétféle terméket.

A fentiek alapján a Legfelsőbb Bíróság a Nestlé javára döntött, vagyis megállapította, hogy az 5M bitorol.

Görögország

Görögországban 2010. április 1-jétől kezdve a szabadalmak és a használati minták után nem az 5., hanem a 3. évtől kezdve kell évdíjat fizetni. Ez a rendelkezés minden olyan ügyre vonatkozik, ahol a díjfizetés a fenti időpont után vált esedékessé.

Honduras

A Hondurasi Szabadalmi Hivatal elnökének 2010. szeptember 1-jén publikált rendelete szerint a nemzetközi (PCT-) bejelentések nemzeti szakaszának megindításától kezdve kell évdíjakat fizetni. Ennek megfelelően az 1. és a 2. évdíjat a hondurasi nemzeti szakasz megindításával egyidejűleg kell befizetni.

India

Közel kétévi pereskedés után India Legfelsőbb Bírósága elutasította a kozmetikumokat gyártó *Estée Lauder* (Lauder) bitorlási keresetét. A Lauder saját *CLINIQUE* védjegye alapján perelte be a *Gufic Biosciences* indiai céget, amely *SKINCLINIQ STRETCH NIL* névvel árusított terhes nőknek ajánlott termékeket.

A döntés szerint a kifogásolt név nem azonos, és megtévesztően sem hasonlít Lauder védjegyéhez. Emellett a két vállalat termékeinek árkülönbsége igen nagy, aminek következtében lehetetlen, hogy a fogyasztók a termékeket összetévezzék.

Indonézia

Indonéziában a nemzetközi bejelentések benyújtási napjától számított 31 hónapon belül kell megindítani a nemzeti szakaszt. Ez a határidő azonban meghosszabbítható egy hónappal pótdíj fizetése ellenében, vagy pedig 12 hónappal pótdíj fizetése és olyan nyilatkozat benyújtása ellenében, amelyben a bejelentő bizonyítja a késedelem okát.

Japán

A) A japán szabadalmi törvény szerint egy találmányra nem adható szabadalom, ha szakember a technika állásának ismeretében könnyen megalkothatta volna (a feltalálói tevékenység követelménye).

A Szellemitulajdon-védelmi Felsőbíróóság 2010. május 27-én érdekes döntést hozott, amelyben megváltoztatta a Japán Szabadalmi Hivatal egyik olyan határozatát, amely nem ismerte el a találmányra vonatkozó feltalálói tevékenységet.

Az ügy előzménye, hogy a fellebbező fél szabadalmi bejelentést nyújtott be egy anyag olajfolt-ellenállásának kiértékelésére vonatkozó eljárásra. A hivatal megállapította, hogy a találmány szerint alkalmazott összetétel eltér ugyan egy olyan A anterioritásban ismertetett összetételtől, amely szintén olajfolt-ellenállás kiértékelésére vonatkozik, de nem ismerte el a találmányhoz fűződő feltalálói tevékenységet arra hivatkozva, hogy az összetételt ismerteti egy B anterioritás, és ezért a találmányt könnyen ki lehetett gondolni a két anterioritás kombinálása útján.

A felsőbíróóság megváltoztatta a szabadalmi hivatal határozatát. Bár megerősítette, hogy a B anterioritás szerinti kompozíció megegyezik a találmány szerintivel, azonban megállapította, hogy a két kompozíció célja, műszaki jelentősége és műszaki ötlete eltérő volt. A Szellemitulajdon-védelmi Felsőbíróóság azt is megállapította, hogy az A anterioritás nem nyilvánította ki vagy javasolta a találmány szerintitől eltérő kompozíció célját. Ezért a két anterioritás szerinti kompozíció kombinálásával nem lehetett volna eljutni a találmányhoz. Így a Japán Szabadalmi Hivatal határozata szubjektív volt, és nem nyújtott kielégítő magyarázatot arra nézve, hogy a technika állása alapján miért lehetett volna kigondolni a találmányt.

B) A *Yokohama Rubber Co. Ltd.* (Rubber) 3 725 481 számmal japán szabadalmat kapott olyan golfütőkre, amelyek külső fém- és szálerősített műanyagból készített borítását öltéssel erősítették egymáshoz.

A Rubber bitorlásért beperelte a *Yonex Co. Ltd.*-et (Yonex). A Tokiói Körzeti Bíróóság megállapította, hogy az „öltési elem” lényeges része volt a találmánynak, azonban a Yonex nyolc különálló, szalagszerű száldarabot húzott át az erre a célra kialakított lyukakon, míg a Rubber „folytonos” öltést alkalmazott, ami eltérő hatást eredményezett, és ezért nem okozott bitorlást.

A Szellemitulajdon-védelmi Felsőbíróóság megváltoztatta az alsófokú bíróság döntését, és bár egyetértett azzal, hogy az „öltési elem” eltérő megoldást képvisel, a döntő öltési funkciót lényegileg azonosnak minősítette. Ezért az ekvivalencián alapján bitorlást állapított meg.

Kanada

A) A Szövetségi Fellebbezési Bíróság (Federal Court of Appeal) a *Novopharm Limited* (Novopharm) v. *Pfizer*-ügyben 2010 júliusában megerősítette az alsófokú bíróságnak azt a döntését, hogy egy szabadalmasnak a szabadalmi leírásban nem kell bizonyítania találmánya hasznosságát. Nadon bíró a Szövetségi Fellebbezési Bíróság tanácsának egyhangú véleményét fejezte ki, amikor elutasította a Novopharm fellebbezését az alsófokú Kelen bíró döntése ellen.

A szóban forgó szabadalom a szildenafil-citrát („szildenafil”, a Pfizer Viagra márkanevű készítménye hatóanyagának nemzetközi szabad neve) felhasználását igényli erekciós diszfunkció kezelésére. A szabadalmi leírás a vegyületek széles osztályát nyilvánította ki az előnyös vegyületek fokozatosan csökkenő csoportjaival. A szildenafil a különösen előnyös vegyületek csoportjában volt felsorolva. A szabadalmi leírás utalt bizonyos gyakorlatilag előnyös vegyületek önkéntes jelentkezőkön végzett vizsgálatára. Az 1. igénypont a teljes vegyületcsoport felhasználását igényelte, míg a 7. igénypont csupán a szildenafilra vonatkozott.

Nadon bíró a fellebbezés kérdéseit az alábbiak szerint foglalta össze.

1. Igaza volt Kelen bírónak, amikor arra a következtetésre jutott, hogy a '446-os szabadalomban a találmány kinyilvánítása kielégítő volt a szabadalmi törvény 27. szakasza szerint?

(a) Mi a vonatkozó találmány?

(b) Ha adva van a találmány meghatározása, kielégítő volt a kinyilvánítás?

2. A bíró helyesen következtetett arra, hogy a '446-os szabadalom kielégítette a törvény 2. szakasza szerinti hasznosság követelményét?

(a) Köteles volt az alperes bizonyítani a hasznosságot a szabadalmi leírásban?

(b) Ha nem, a bizonyíték igazolja, hogy a találmány hasznos volt?

A fellebbezés tehát a kinyilvánítással és a hasznossággal kapcsolatban vetett fel kérdéseket.

A találmány milyenségével kapcsolatban Nadon bíró megállapította, hogy csak a szildenafilfolt igénylő 7. igénypont vonatkozott különálló találmányra. Ennek eredményeként azokat a kérdéseket, hogy a szabadalmas kielégítette-e a kinyilvánításra és a hasznosságra vonatkozó követelményeket, csupán a 7. igényponttal, nem pedig a szabadalom egészével kapcsolatban kell megítélni.

Nadon bíró elutasította a Novopharmnak azt a javaslatát is, hogy a szabadalomnak ki kell elégítenie a legjobb megvalósítási mód ismertetését előíró követelményt, megállapítva, hogy ez a követelmény csak gépekre vonatkozó találmányok esetében alkalmazandó.

Arra a kérdésre, hogy kielégítő volt-e a kinyilvánítás, a bíróság megállapította, hogy a szabadalmas az alábbi két kérdést megválaszolta: „Mi a találmány?” és „Hogyan működik?” Az első kérdésre a válasz, hogy a találmány a szildenafil felhasználása erekciós diszfunkció kezelésére; az utóbbi kérdésre a válasz, hogy a szabadalmi leírás ismerteti a működési mechanizmust. Emellett a jártas olvasó képes lett volna szűkíteni a felsorolt vegyületeket a két legelőnyösebb vegyületre, amelyeket a 6. és a 7. igénypont ír le.

A Szövetségi Fellebbezési Bíróság ezután azt a kérdést vette szemügyre, hogy a szabadalmi leírás kielégíti-e a törvényben foglalt hasznossági követelményt. Nadon bíró megjegyezte, hogy a bejelentés napján vagy bizonyítani kell a hasznosságot, vagy pedig annak alaposan megíósolhatónak kell lennie, majd megállapította: „A leírásban található ismertetésen túl szükséges lehet és rendes körülmények között szükséges is még bizonyíték.”

A bíróság elutasította azt az állítást, hogy a Pfizernek a szabadalmi leírásba be kellett volna iktatnia a hasznosságra vonatkozó bizonyítékot, majd megállapította: „A törvényben semmi nincs, ami arra engedne következtetni, hogy szükség van ilyen bizonyításra.”

A döntés azt a szerepet is tisztázza, amelyet a kinyilvánítás játszik a szabadalmi rendszerben. Nadon bíró szerint: „A kinyilvánítás iránymutatást, nem pedig bizonyítékot szolgáltat: megmondja a szabadalmat gyakorlatba vevő számára, hogyan valósítsa meg a találmányt. Nem bizonyít számukra hasznosságot, bár azok bizonyítékot kívánhatnak érvénytelenítési eljárás útján.”

A Szövetségi Fellebbezési Bíróság által vizsgált utolsó kérdés az volt, hogy az alsófokú bíróság tévedett-e, amikor megállapította, hogy az a tanulmány, amelyre a Pfizer támaszkodott, kinyilvánított hasznosságot (bár a szabadalmi leírás hivatkozott rá, de nem tartalmazta a teljes tanulmány eredményeit). Megerősítette Kelen bírónak azt a megállapítását, hogy egy feltalálótól nem lehet megkíívanni, hogy a hasznosság bizonyítása érdekében kielégítsen vizsgálati szabványokat.

A Szövetségi Fellebbezési Bíróság döntése a szabadalmasok számára három szempontból is jelentős. Először: a bíróság elutasította azt az állítást, hogy egy szabadalmi dokumentumnak bizonyítania kell a hasznosságot. Másodszor: a bíróság elutasította azt az állítást, hogy egy szabadalomban ismertetni kell a legjobb megvalósítási módot; ez a követelmény csak gépekre vonatkozó szabadalmak esetén érvényes. Harmadszor: a döntés megerősíti, hogy a szabadalom érvénytelenségével kapcsolatos ügyekben elsősorban a törvényt kell alapul venni.

B) A Kanadai Szellemtulajdon-védelmi Hivatal (Canadian Intellectual Property Office) 2010. május 19-én bejelentette, hogy „zöld”, vagyis környezetvédő szabadalmi bejelentések vizsgálatának meggyorsítását célzó program kifejlesztésén dolgozik, és tervezetét 2010 augusztusában publikálta a szakmai közönséggel való konzultáció céljából.

Jelezte, hogy a szabályok tervezett módosításai összhangban vannak a kormány prioritásaival az alábbi területeken:

- tudomány és technológia;
- a kis- és közepes méretű vállalkozások növekedésének támogatása;
- tiszta energiájú gazdaság kifejlesztése; és
- kormányzati lépések a globális felmelegedés ellen.

A hivatal jelezte továbbá, hogy a zöld technológiákra vonatkozó szabadalmi bejelentések vizsgálatának gyorsítása elő fogja mozdítani a környezetvédelmi technológiák kidolgozását és ezáltal a természetes környezet és a természeti erőforrások megőrzését.

A zöld technológiára vonatkozó szabadalmi bejelentések vizsgálatának meggyorsításához nem lesz szükség többlettilleték lerovására; elegendő lesz benyújtani egy nyilatkozatot, amelyben a bejelentő kinyilvánítja, hogy bejelentése „olyan technológiára vonatkozik, amely segíteni tud környezeti problémák megoldásában vagy enyhítésében, vagy a természeti környezet és erőforrások megőrzésében”. Az ilyen tárgyú bejelentések ügyében a Kanadai Szellemitulajdon-védelmi Hivatal azt tervezi, hogy az érdemi elővizsgálati végzést a bejelentő gyorsított vizsgálatra vonatkozó kérelmétől számított vagy az előző hivatali végzésre adott válaszától számított két hónapon belül fogja kiadni. Ezek a javasolt időtartamok lényegesen rövidebbek, mint a rendes elővizsgálati eljárásban szokásosak, ahol nem ritkán három évnél hosszabb idő telik el a vizsgálati kérelem benyújtásától az első végzés kiadásáig.

A bejelentőnek a végzés keltétől számított három hónapon belül kell majd válaszolnia. Ha határidő-hosszabbítást kér, ez megszünteti a bejelentés gyorsított vizsgálatát.

Kína

A) A Kínai Szellemitulajdon-védelmi Hivatal megegyezett az Európai Szabadalmi Hivattal, hogy a technika állásához tartozó kínai dokumentációt könnyebben hozzáférhetővé fogják tenni a világ fennmaradó része számára. Ezt önműködő gépi fordításokkal fogják elérni, amit külön erre a célra kifejlesztett kínai–angol és angol–kínai szótárak fognak elősegíteni.

B) 2010 októberében a külföldiek által benyújtott szabadalmi bejelentések száma meghaladta az 1 milliót. Ebből 865 000 vonatkozott találmányi szabadalmakra, 16 000 használati-minta-szabadalmakra és 121 000 mintaszabadalmakra.

A legtöbb külföldi bejelentés Japánból, az Amerikai Egyesült Államokból és Németországból érkezett.

A bejelentések száma 2005-ben csupán körülbelül 500 000 volt. Ez a szám 2010. január 1-jétől augusztus végéig 12,9%-kal nőtt.

2008-ban Kínában 887 törzset, míg 2009-ben 1120 törzset deponáltak szabadalmi bejelentés céljából; így Kína a világon az első a szabadalmazás céljából deponált biológiai anyagok száma tekintetében. Kínában két nemzetközileg elismert deponálóhely van: Wuhanban a China Center for Type Culture Collection (CCTCC) és Pekingben a China General Microbiological Culture Center (CGMCC).

Litvánia

Az Európai Bíróság (ECJ) döntést hozott egy gyógyászati termékre vonatkozó kiegészítő oltalmi tanúsítvány kapcsán a *Kirin Amgen Inc.* (Amgen) és a *Litván Szabadalmi Hivatal* közötti peres ügyben. Az ECJ-nek ez az első olyan szabadalmi ügye, amelyben egy litván bíróság kérelme alapján hozott döntést. Ugyanis a Litván Legfelsőbb Bíróság előzetes döntést

kért az 1768/92 számú uniós rendelet 7. és 19. szakaszának az értelmezéséről egy gyógyászati termékre vonatkozó kiegészítő oltalmi tanúsítvány engedélyezésével kapcsolatban.

A bíróság egy, az Amgen és a Litván Szabadalmi Hivatal között folyó perben kérte az ECJ állásfoglalását, mert a hivatal Amgen számára nem engedélyezett kiegészítő oltalmi tanúsítványt az Aranesp nevű gyógyszerre.

Az ügy előzménye, hogy az Amgennek van egy európai szabadalma az Aranesp-re. A megfelelő európai szabadalmi bejelentést 1994. augusztus 16-án nyújtotta be, és a megadott európai szabadalmat kiterjesztette Litvániára. 2001. június 8-án az 1309/93 számú EU-rendelet alapján a termékre közösségi forgalmazási engedélyt kapott, majd 2004. október 29-én a Litván Szabadalmi Hivatalnál kérelmet nyújtott be kiegészítő oltalmi tanúsítvány elnyerése iránt, és a kérelemmel együtt benyújtotta a közösségi forgalmazási engedélyt is. A bejelentést a hivatal elutasította, és e döntés ellen az Amgen két alsófokú litván bíróságnál is hiába nyújtott be fellebbezést.

Az Amgen azt állította, hogy a közösségi forgalmazási engedély alapján Litvániában jogosult volt kiegészítő oltalmi tanúsítvány elnyerésére, és hogy nem lépte túl a hat hónapos határidőt kérelmének benyújtásakor (amire az 1768/92-es rendelet 7. és 19. szakasza vonatkozik), mert a határidőt 2004. május 1-jétől (vagyis Litvániának az Európai Unióhoz való csatlakozási időpontjától) kezdve kell számítani.

A Litván Legfelsőbb Bíróság a következő kérdéseket intézte az ECJ-hez.

- A rendelet 19(2) szakaszában említett időpont, vagyis a csatlakozás dátuma felel meg annak az időpontnak, amelyen a rendelet Litvánia esetében hatályba lép?
- Igenlő válasz esetén mi a viszony a 7. szakasz és a 19. szakasz között, ha a hat hónapos időtartamot számítjuk, és melyik szakasz alkalmazandó?
- Egy terméknek az Európai Unióban való forgalmazási engedélye Litvánia csatlakozási időpontjától függetlenül lépett hatályba Litvániában?
- Igenlő esetben a termék forgalmazási engedélyének a hatálybalépése azonosnak tekinthető-e a rendelet 3(b) szakasza szerinti engedélyezéssel?

Az ECJ döntése szerint célszerű volt a kérdéseket együtt vizsgálni. Lényegileg a legfelsőbb bíróság által hozzá intézett kérdést arra vonatkozó kérdésnek lehet érteni, hogy a 7. szakasz megengedi-e egy érvényes alapszabadalom tulajdonosának egy termékkel kapcsolatban azt, hogy Litvániának az Európai Unióhoz való csatlakozásától számított hat hónapon belül kiegészítő oltalmi tanúsítványt kérjen, ha a terméknek gyógyászati terméknek való forgalmazásához a közösségi engedélyt – de nem egy litvániai nemzeti forgalmazási engedélyt – ezen időpont előtt több mint hat hónappal kapta?

Az ECJ megerősítette, hogy a 2004. május 1. előtt kiadott közösségi forgalmazási engedélyek birtokosai esetén a kiegészítő oltalmi tanúsítvány kérelmezésének határidejét Litvániában attól az időponttól kell számítani, amikor a közösségi forgalmazási engedélyt megadták, nem pedig attól az időponttól, amikor a vonatkozó litvániai forgalmazási engedély hatályba lépett. Döntésének indokolásaként az ECJ megállapította, hogy az esetjog szerint

a csatlakozási okmányokban lefektetett könnyítéseket szigorúan kell értelmezni. A rendelet célkitűzése – vagyis az, hogy az Európai Unió egész területén egyenlő oltalmat biztosítsanak gyógyászati termékekre – nem gátolhatja olyan átmeneti rendelkezések alkalmazását, amelyek a csatlakozási tárgyalásokból származnak, és bizonyos tagországokban megakadályozhatnak egy kérelmet bizonyos gyógyászati termékekre vonatkozó kiegészítő oltalom iránt. Ezt az álláspontot, amely – még ha időlegesen is – gátolhatja a rendelet célját és a belső piac működését, igazolják egészségpolitikai vonatkozású törvényes célok, amelyek egy tagállam egészségügyi rendszerének pénzügyi stabilitását is befolyásolhatják.

Az ECJ hangsúlyozta, hogy a rendelet 19(a) szakasza csupán egy része az átmeneti rendelkezéseknek, és csak olyan új tagállamokra vonatkozik, amelyek 2004. május 1-jén csatlakoztak az Európai Unióhoz, míg a 19. szakasz azokra az államokra vonatkozik, amelyek a rendelet hatálybalépésének időpontjában tagok voltak, vagy az 1995. január 1-jei kiterjesztés alatt csatlakoztak. Az ECJ arra is rámutatott, hogy a 19(a)(e) szakasz rendelkezése csak nemzeti forgalmazási engedély tulajdonosaira vonatkozik, és hogy a 2004. május 1-je előtt kiadott közösségi forgalmazási engedélyek tulajdonosai nem hivatkozhatnak rá. A döntés azt is hangsúlyozza, hogy egy gyógyászati termékre adott forgalmazási engedélyt nem szabad egy új tagállamban való hatálybalépésével egyenlőnek tekinteni.

Az ECJ tehát szigorú alapállást foglalt el a kiegészítő oltalmi tanúsítványoknak egy új tagállamban való kiadásával kapcsolatban. Az ügy az Európai Unióhoz való csatlakozás lehetséges következményeit szemlélteti a gyógyászati termékek szabadalmi oltalma terén.

Malajzia

A Malajziai Szellemijajdon-védelmi Bíróság a *Lockheed Martin Corporation* (Lockheed) v. *Raytheon Company* (Raytheon)-ügyben úgy döntött, hogy a védjegyek nagymértékben területi vonatkozásúak.

Az ügy előzménye, hogy a Lockheed kérte a Malajziai Védjegy hivatalától a Raytheonnak a 13. áruosztályban lézerirányítású bombakészletekre lajstromoztatott PAVEWAY védjegye törlését. Kérelmét a Lockheed arra alapozta, hogy a Raytheon védjegye az árukra nézve deszkriptív és nem disztinktív, mert az USA-ban az összes ilyen készletet „paveways” névvel hozzák forgalomba.

A bíróság arra hivatkozva, hogy a malajziai törvények területi jellegűek, meghagyta a Raytheon védjegyét, miután bizonyítást nyert, hogy a védjegy Malajziában nem vált generikussá, és hogy a Lockheed nem árusított semmilyen terméket PAVEWAY védjeggyel, míg a Raytheon 1983 óta látta el a malajziai kormányt ilyen készletekkel, eltekintve attól, hogy a PAVEWAY védjegyet nemzetközileg is széles körben használta és hirdette.

Montenegró

Montenegró védjegy törvénye 2010. július 1-jén lépett hatályba. Megszövegezésénél a TRIPS-megállapodást és az Európai Unió vonatkozó rendelkezéseit vették alapul.

Az új törvény eltörölte a relatív lajstromozásgátló okokra kiterjedő érdemi vizsgálatot, és bevezette a felszólalási eljárást.

A védjegybejelentéseket csak abszolút lajstromozásgátló okokra vizsgálják, és az előírt követelményeket kielégítő bejelentéseket publikálják a hivatal hivatalos lapjában. A publikálástól számított három hónapon belül lehet felszólalni. A bejelentések elutasítása ellen az illetékes bíróságoknál lehet fellebbezést benyújtani.

Németország

A) A Német Szabadalmi és Védjegy hivatal elnöke 2010. március 12-én a szabadalomengedélyezés gyorsítására vonatkozó (PPH) kísérleti megállapodást kötött a Dél-koreai Szellemi Tulajdon-védelmi Hivatal elnökével. E megállapodás alapján az a bejelentő, akinek a találmányát mindkét országban benyújtották szabadalmazásra, az egyik országban engedélyezhetőnek ítélt legalább egy igénypont alapján kérheti a másik országban bejelentésének gyorsított vizsgálatát.

A megállapodás 2010. július 1-jén lépett hatályba két éves időtartamra, de lehetőség van lejáratát utáni megújítására.

B) A Német Legfelsőbb Bíróság (Oberster Bundesgerichtshof) 2010. április 15-i döntése abban a kérdésben foglal állást, hogy egy szakember egyesítene-e ugyanannak a műszaki területnek két különböző ágából származó tanításokat.

A vizsgált ügyben egy európai szabadalom német részét a feltalálói tevékenység állítólagos hiányára hivatkozva megtámadták egy engedélyezés utáni megsemmisítési eljárásban. A megtámadott főigénypont egy vonalkapcsoló hálózat első kapcsolójáról a második kapcsolóra való adatátviteli módszerére vonatkozott vagy vonalkapcsolással, vagy pedig csomagkapcsolással.

A megtámadott szabadalom szerint a telekommunikáció műszaki területén két összekötő- vagy kapcsolóelv volt ismert. Az első az úgynevezett vonalkapcsolás vagy áramkörkapcsolás, amelyet általában a kereskedelmi telekommunikációs hálózathoz vagy a digitális ISDN-hálózatokhoz tartozó telekommunikációs készülékekkel végeznek. Ezzel szemben a csomagalapú kapcsolás esetén az adatátvitelt különálló csomagokon keresztül végzik, amelyeket különböző állomásokon át továbbítanak. Ezt a továbbítást gyakorlatilag az internetprotokollon és az internethálózaton keresztül végzik. A szóban forgó esetben a Német Legfelsőbb Bíróság az 1. igénypontot újnak, de egy átlagos tudású szakember számára kézenfekvőnek tekintette egy, a technika állásához tartozó, csomagkapcsolásra vonatkozó

dokumentum és az adott területen járatos szakember átlagos tudásának a kombinálása alapján, ahol az adott terület a vonalkapcsolás, illetve az áramkörkapcsolás.

A szabadalmas azzal érvelt, hogy egy szakember nem kombinálná ezt az általános műszaki tudást a technika állásához tartozó említett dokumentum tanításával, mert az utóbbi csomagkapcsolásra vonatkozik, míg az itteni szakember csak a vonalkapcsolás területén tekinthető gyakorlottnak.

A bíróság nem fogadta el a szabadalmas véleményét. Az elsőbbség időpontjában ugyanis szerinte mindkét terület szakemberei elegendő ösztönzéssel rendelkeztek ahhoz, hogy a műszaki problémák megoldását kutassák a vonatkozó másik területen is, különösen az internettelefónia alkalmazásai esetén, amelyek mindkét területhez kapcsolódnak. Így egy szakember ugyanazon műszaki terület két különálló műszaki ágának a megoldásait kombinálhatja, ha az elsőbbség időpontjában már ismertek voltak olyan készülékek vagy módszerek, amelyek átlépik a két terület közötti határvonalat, és a műszaki probléma mindkét területen hasonló formában jelentkezik.

A Német Legfelsőbb Bíróság tehát megerősítette azt a megalapozott gyakorlatot, hogy két műszaki terület tanításai kombinálhatók, ha a vonatkozó szakember ismeri a két terület határát keresztező készülékeket vagy módszereket, és ha a megoldandó műszaki probléma mindkét területre vonatkozik.

C) A Német Legfelsőbb Bíróság egy 2010. április 22-i döntésében megerősítette, hogy műszaki és nem műszaki jellemzők kombinációjának szabadalmazhatósága csupán attól függ, hogy a találmány új-e és feltalálói tevékenységen alapszik-e. Ennek megfelelően egy adatfeldolgozó rendszer műszaki jellegűnek tekinthető, mert műszaki tevékenységre vonatkozik.

E döntésével a bíróság jelentős akadályokat távolít el a szabadalmazhatóság útjából, ki-mondva, hogy alapvetően azt kell megfontolni: az alkalmazott műszaki eszközök újak-e, feltalálói tevékenységen alapulnak-e, és kellően ki vannak-e nyilvánítva az igénypontokban, függetlenül attól, hogy az utasításokat egy számítógépprogrammal valósítják meg, ha a kívánt eredményhez vezetnek.

A Német Legfelsőbb Bíróság döntése összhangban van az Európai Szabadalmi Hivatal gyakorlatával.

D) A Német Legfelsőbb Bíróság 2010. május 6-án olyan bitorlási ügyben hozott döntést, ahol a szabadalom oltalmi körét egy párhuzamos megsemmisítési ügyben korlátozták.

A felperes európai szabadalma elektrohidraulikus gépösszeállításra vonatkozott. A szabadalmas bitorlásért beperelte az alperest. Az elsőfokú kerületi bíróság azonban nem állapított meg bitorlást. Nem sokkal ezt követően a Szövetségi Szabadalmi Bíróság (Bundespatentgericht) döntést hozott egy párhuzamos érvénytelenségi eljárásban, amelyet a bitorlási per alperese indított a per tárgyát képező szabadalom ellen. (Németországban a bitorlással vádolt fél nem nyújthat be ellenkeresetet a bitorlási pert tárgyaló bíróságnál

a szabadalom érvénytelenségére hivatkozva; a szabadalom érvényességét különálló érvénytelenségi perben döntenek el. A bitorlással vádolt alperes azonban kérheti a bitorlási per felfüggesztését a párhuzamosan függő érvénytelenségi eljárásra hivatkozva.) A Szövetségi Szabadalmi Bíróság a per tárgyát képező szabadalmat részben megsemmisítette, ezért a szabadalmat csak korlátozott oltalmi körrel engedélyezte.

Így a bitorlási perben a felperes csak korlátozott oltalmi körű igénypontjára támaszkodhatott, amikor a kerületi bíróság döntése ellen a Szövetségi Szabadalmi Bírósághoz nyújtott be fellebbezést. Az megerősítette ugyan az alsófokú bíróság bitorlást elutasító döntését, azonban engedélyt adott arra, hogy a felperes a Német Legfelsőbb Bíróságnál további jogi fellebbezést nyújtson be.

A Német Legfelsőbb Bíróság nem értett egyet a Szövetségi Szabadalmi Bíróság igénypont-elemzésével, megváltoztatta a másodfokú döntést, és az ügyet visszautalta a Szövetségi Szabadalmi Bírósághoz, minthogy még nem minden lényeges kérdést döntöttek el, és a Német Legfelsőbb Bíróságnak csupán a jogi felülvizsgálat a feladata, de nem feladata egy bitorlási perben ténymegállapításokat tenni.

Érdekes azonban, amit a Német Legfelsőbb Bíróság megállapított azzal kapcsolatban, hogy a bitorlási perben a felperes a korlátozott igénypontváltozatra támaszkodott. Minthogy Németországban a bitorlási per és az érvénytelenségi eljárás el van különítve egymástól, a bitorlási per felperesének stratégiai döntést kell hoznia, ha nem biztos abban, hogy szabadalmának engedélyezett igényponját az érvénytelenségi eljárásban teljes terjedelmében érvényesnek fogják találni, és így valószínű, hogy a bitorlási eljárást fel fogják függeszteni. Ezért a felperes úgy dönthet, hogy korlátozott oltalmi körű módosított igénypontokat érvényesít a bitorlási eljárásban. Ez a helyzet bekövetkezhet – miként a jelen esetben is – a párhuzamos érvénytelenítési eljárás elsőfokú, a részleges érvénytelenséget kimondó döntése után is.

E) Németországban egy szabadalomértékelési szabványon dolgoznak, amely a DIN 77100-as számot kapta. A szabvány tervezetét 2010 novemberében tárgyalták meg, és 2011 februárjában tervezik publikálni, hogy megjegyzéseket kapjanak hozzá.

Norvégia

2010. július 1-jétől kezdve a külföldi bejelentőknek nincs szükségük norvég képviselőre, mert törölték a szabadalmi törvénynek, a védjegy törvénynek és a mintatörvénynek a kötelező képviseletre vonatkozó előírását. A módosított törvény a bejelentő vagy a jogtulajdonos levelezési címének a megadását írja elő. Ha a bejelentőt vagy a jogtulajdonost egy norvég személy vagy cég képviseli, a képviselő címét kell megadni.

A Norvég Iparjogvédelmi Hivatal minden közleményt rendes postával továbbítja a megfelelő címre. Ha a közlemény postai kézbesítése a levelezési cím hibája miatt nem történik meg, a kitűzött határidő továbbra is megmarad, azonban a közlést a hivatali közlőnyben nyilvánosságra hozzák.

A Norvég Iparjogvédelmi Hivatal hivatalos nyelve a norvég, ezért a teljes elővizsgálati eljárást norvég nyelven folytatják le. Lehetőség van azonban arra, hogy a válaszokat a hivatal számára svéd vagy dán nyelven nyújtsák be, de az ilyenkor jogosult hiteles fordítást kérni.

Egy szabadalmi bejelentést (elsőbbség igénylésével vagy anélkül, de nem egy nemzeti szakaszba lépett PCT-bejelentést) be lehet nyújtani a Norvég Iparjogvédelmi Hivatalnál bármilyen nyelven. Ha a bejelentést svéd, dán vagy angol nyelven nyújtják be, azt az elsőbbség napjától számított 16 hónapon belül le kell fordítani norvég nyelvre. A norvégtól, svéd-től, dán-tól vagy angoltól eltérő nyelven benyújtott szabadalmi bejelentés esetén a norvég fordítást a bejelentés napjától számított három hónapon belül kell benyújtani. A 16 hónapos, illetve a három hónapos határidő nem hosszabbítható meg.

Egy nemzeti szakaszba lépett PCT-bejelentés norvég fordítását a nemzeti szakasz megindítására előírt 31 hónapos határidőtől számított két hónapon belül kell benyújtani.

Olaszország

A) Az Európai Szabadalmi Hivatal által közzétett évi statisztikai jelentésből kitűnik, hogy az olasz bejelentők 2009-ben 3881 európai szabadalmi bejelentést nyújtottak be, aminek révén Olaszország világviszonylatban kilencedik az ilyen bejelentéseket benyújtó államok között.

Ezzel kapcsolatban olasz szakemberek rámutatnak, hogy – ellentétben azzal az öt európai állammal (Németország, Franciaország, Svájc, Egyesült Királyság és Hollandia), amely az európai bejelentések sorrendjében megelőzi az országot – Olaszországban jellemző a kis- és közepes méretű vállalatok nagy száma, és hiányoznak azok a nagyvállalatok, amelyek önmagukban évente százával nyújtanak be európai bejelentéseket.

Az is figyelembe veendő, hogy a most lezáruló évtizedben az Olaszországból benyújtott európai bejelentések számának növekedése 17% volt, ami magasabb, mint az Amerikai Egyesült Államok, illetve a Japán által benyújtott európai bejelentések 14%-os növekedése, bár ez a két állam az első, illetve a harmadik az európai bejelentések benyújtása terén.

Az olasz gazdaság szabadalmak iránti növekvő érdeklődését alátámasztja az iparjogvédelem területének újabb fejlődése, ami részben a 2005-ös új iparjogvédelmi törvényre, valamint annak 2010 márciusában hatályba lépett végrehajtási utasítására vezethető vissza.

B) Olaszországban két új törvényt hoztak a termékek földrajzi eredetének kérdésében: az egyik az eredetmegjelölésekre, a másik a „Made in Italy” kifejezés használatára vonatkozik. Az első törvény az ipari tulajdonra vonatkozó törvénykönyv felülvizsgálatának részeként 2010. szeptember 2-án, míg a második törvény 2010. október 1-jén lépett hatályba.

A nemzeti megjelölések kérdéskörét Olaszországban több éven keresztül vitatták. Ez nyilvánvaló és komoly problémákat vet fel olyan termékekkel kapcsolatban, amelyek helyi minőségét olyan megjelölésekkel kívánják hangsúlyozni, amelyek jelzik eredetüket. Az ilyen helyi minőségek azonban egyre fokozottabb mértékben igényelnek olyan védelmet, amely túlnyúlik a termék eredeti országának határain az exportpiacokra is.

Az eredetmegjelölések erősen különböznek ilyen vonatkozásban a védjegyektől és a szabadalmaktól. A fejlett országokban a helyzet a védjegyek és a szabadalmak vonalán lényegében azonos. Az olyan országok – így Olaszország – érdekei azonban, ahol erős hagyománya van annak, hogy minőségi helyi termékeket állítanak elő, ütköznek olyan országok gazdasági érdekeivel, ahol nincsenek ilyen hagyományok. Olaszországban ez az agrártermékekkel kapcsolatos, de számos egyéb gyártott áru, így textíliák és cipők vonatkozásában is hasonló a helyzet.

Ezek az ütköző érdekek magyarázzák, de nem igazolják a földrajzi árujelzők minimális oltalmát a Szellemtulajdon-jogok Kereskedelmi Vonatkozású Szempontjainak Egyezménye (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) által. Ennek 22. szakasza csupán olyan vonatkozásban nyújt oltalmat, hogy védi a vásárlóközönséget a félrevezetéstől.

A törvénykönyv módosításait egy, a Gazdasági Fejlesztés Minisztériuma által kijelölt bizottság készítette. A törvénykönyv 30. szakasza kimondottan védi a legtöbb földrajzi árujelzőt az olyan jogosulatlan használattal szemben, amely „lehetővé teszi a védett név hírnevének indokolatlan kihasználását”. Ez közelebb viszi az eredetmegjelölések körét az egyéb megkülönböztető jelek, különösen a védjegyek köréhez, amelyek védve vannak a kereskedelmi élısködés minden formája ellen.

A mezőgazdasági élelmiszerek eredetének megjelölésére vonatkozó fő jogszabály a 92/2081 számú uniós rendelet, amely védi az eredetmegjelöléseket és a földrajzi árujelzőket. A borokat és a szeszes italokat a 2007/1234 és a 2008/110 számú uniós rendelet védi. Az olasz jogszabályváltozás kiterjeszti az oltalmat az összes eredetmegjelölésre. Az eredetmegjelöléseket és a földrajzi árujelzőket elsősorban az olyan gyakorlat ellen védik, amely alkalmas a közönség félrevezetésére, továbbá olyan termékek használata ellen, amelyek nem a kérdéses területről származnak, még ha megjelölik is a terméken a valódi származási helyet.

Az olasz megközelítés abban, hogy nem csupán az élelmiszerekre, hanem az összes eredetmegjelölésre kiterjeszti az oltalmat, bizonyos szempontból hasonlít a híres védjegyek által biztosított oltalom szerinti megközelítéshez. A két terület az oltalom szintje terén közelít egymáshoz.

A „Made in Italy” kifejezésre vonatkozó új szabályt sokan bírálták mint olyan kísérletet, amelynek célja, hogy egy eredetmegjelölést a decentralizálás és a termelés integrálásának nemzetközi szinten való meggyőltetésére használjanak.

Az erősebb oltalom kérdése a 2007. évi pénzügyi törvény jóváhagyásával került előtérbe, amely módosította a 2004. évi pénzügyi törvényt, és a bűnügyi törvénykönyv 517. szakasza alapján kiterjesztette a büntetéseket „kereskedelmi célú importra és exportra vagy hamis vagy megtévesztő eredetjelzésű áruk eladására”. A 2007. évi pénzügyi törvény megállapítja, hogy a hamis megjelölés magában foglalja a „Made in Italy” megjelölés feltüntetését olyan termékeken és munkákon, amelyek az uniós eredetszabályok szerint nem Olaszországból

származnak. A „megtévesztő megjelölés” olyan jelek, ábrák vagy bármi egyéb használatát foglalja magában, amely azt okozhatja, hogy egy fogyasztó egy termékről olasz eredetet feltételezhet, még ha a külföldi származás fel van is tüntetve.

A törvényhozás tehát arra törekedett, hogy tágan értelmezze a védjegyek és egyéb megkülönböztető jelek jogtalan használatának tiltását. 2009-ben olyan törvényt hoztak, amely sokkal szélesebb körű tilalmat tartalmazott olasz védjegyek használata ellen olyan árukon, amelyek nem Olaszországból származnak: a 99/2009 számú törvény 17. szakasza ugyanis megtiltotta olasz cégek védjegyeinek az alkalmazását külföldön gyártott árukon, hacsak fel nem tüntetik az áruk valódi földrajzi eredetét „világos szavakkal vagy egyéb kielégítő módon annak érdekében, hogy elkerüljék a megtévesztést az áru valódi külföldi származása tekintetében”.

Különböző üzleti körök és szakértők erős kritikája miatt a törvénynek ezt a szakaszát eltörölték egy rendelettel, amely 2009. november 9-én lépett hatályba, és a büntetőjogi szankciók helyett 10 000 és 250 000 EUR közötti adminisztratív pénzbüntetést helyezett kilátásba, emellett továbbra is lehetővé tette az áruk elkobzását. Ez a rendelet nem használja már az „olasz védjegyek” kifejezést, és tiltja a védjegyek használatát olyan módon, hogy a fogyasztó az áru olasz eredetére következtethessen, hacsak fel nem tüntetik a valódi eredetet.

A 2010. április 8-án hatályba lépett 55/2010 számú törvény kevésbé előnyös megoldást hozott, mert kimondja, hogy az összes textil-, cipő- és bőrterméket, amelyet Olaszországban árusítanak, ideértve a közbenső termékeket is, el kell látni „világos, tömör és konkrét tájékoztatással arról, hogy a gyártási eljárás összhangban áll a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (International Labour Organization) előírásaival, garantálja azok betartását, ... és megfelel mind az uniós szabályoknak, mind a környezetvédelemre vonatkozó nemzetközi egyezményeknek”. Az olyan árukat, amelyek egynél több országban készültek, abból az országból származónak kell tekinteni, ahol az utolsó lényeges átalakítás történt. A „Made in Italy” jelzést csak a fenti előírások betartása és érvényessége esetén lehet használni. Az olyan árukon, amelyek nem láthatók el ilyen jelzéssel, fel kell tüntetni a származási országot.

E törvény megsértése esetén az új, 55/2010 számú törvény a lefoglaláson kívül pénzügyi adminisztratív szankciókról is rendelkezik, amelyek 10 000-től 50 000 EUR-ig terjednek. Komolyabb esetekben a szankciók kétharmaddal megnövelhetők. Ha a törvényt ismételten megsértik, a sértő cég tevékenysége egy évre felfüggeszthető. Emellett ismétlődés esetén egytől három évig terjedő börtönbüntetés is kiszabható, amely háromtól hét évig terjedő időre hosszabbítható, ha a jogsértést bünygi szervezet hajtja végre.

Omán

Ománban 2010. október 1-jén hatályba lépett a 2008. évi ipariminta-törvény végrehajtási utasítása. Ennek megfelelően ettől az időponttól kezdve ipariminta-bejelentéseket is lehet nyújtani.

Oroszország

A) Az Orosz Szellemitulajdon-védelmi Hivatal (Rospatent) megállapodást írt alá az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegy hivatalával (USPTO), amelynek értelmében a Rospatent nemzetközi kutatási hatóságként és nemzetközi elővizsgálati hatóságként vállal szerepet az USPTO-nál benyújtott nemzetközi (PCT-) bejelentésekkel kapcsolatban.

B) Oroszországban a szellemitulajdon-jogok bitorlásával kapcsolatos viták intézésére jelenleg döntőbíróóságok illetékesek. Ezért a Felső Döntőbíróóság törvénytervezetet dolgozott ki egy szabadalmi bíróság felállításáról.

Az új bíróságtól szakmai körökben a jogsértések, különösen a hamis áruk forgalmazásának csökkenését remélik.

Örményország

Örményországban 2010. július 1-jén új védjegy törvény és az eredetmegjelölések oltalmára vonatkozó új törvény lépett hatályba.

Az új védjegy törvény oltalmat biztosít mind a hagyományos, mind a nem hagyományos védjegyek számára, vagyis a grafikusán ábrázolható védjegyekre, valamint a hologramokra és a színkombinációkra is.

A védjegybejelentések elutasításának oka lehet, ha az oltalmazni kívánt védjegy hasonlít az Örményországban már lajstromozott védjegyekhez vagy azokkal azonos, és ugyancsak elutasítási ok, ha a bejelentést rosszhiszeműen nyújtják be.

Az összes védjegybejelentést publikálják a szabadalmi hivatal hivatalos lapjában, és harmadik felek a publikálás napjától számított két hónapon belül szólalhatnak fel.

Egy védjegyátruházást vagy egy használati engedélyt a hivatali lajstromozás napjától tekintenek hatályosnak.

Peru

A) Peruban 2010. augusztus 20-án az évdíjfizetésre vonatkozó új rendelkezés lépett hatályba, amely előírja, hogy ettől az időponttól kezdve a szabadalmi bejelentés benyújtásának első és további évfordulóin évdíjat kell fizetni. Ez a rendelkezés egyaránt vonatkozik az új és a függő bejelentésekre, valamint a lajstromozott szabadalmakra.

B) A Perui Védjegy hivatal elutasította a CHAMPAGNE védjegybejelentést a 43. áruosztályban, mert ez a szó Peruban borokra és szeszes italokra földrajzi árujelzőként már védve van.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete

A) Francis Gurry, a Szellemi Tulajdon Világszervezete Hivatalának (WIPO) vezérigazgatója beszédet mondott az AIPPI 2010 októberében tartott világkongresszusának megnyitó ülésén.

Többek között rámutatott, hogy soha nem volt annyi megoldandó nemzetközi kérdés, mint most, de soha nem is tapasztaltak ilyen sok nehézséget nemzetközi egyezmények létrehozásánál. Jelentős előrehaladásként említette, hogy a szabadalmi bejelentések feldolgozási terhével kapcsolatban egyre növekszik az egyetértés abban, hogy a megoldást a Szabadalmi Együttműködési Szerződés (PCT) nyújthatja, különösen, ha azt összekapcsolják a szabadalomengedélyezés gyorsításával (Patent Prosecution Highway, PPH).

Gurry elismerését fejezte ki az AIPPI által tárgyalt szellemi tulajdon-jogi kérdésekre vonatkozó jelentések magas színvonalával kapcsolatban, és rámutatott, hogy számos AIPPI-jelentést eredményesen tudnak felhasználni a WIPO munkájában, majd megjegyezte, hogy nemzetközi szinten a szabadalmak területén a leglassúbb az előrehaladás, ezért nagy jelentőséget tulajdonít a Szabadalmi Állandó Bizottság munkájának.

B) A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) egy IPC Green Inventory-nak (IPCGI) nevezett új online eszközt tett hozzáférhetővé annak érdekében, hogy megkönnyítse a környezetvédelmi tárgyú szabadalmakra vonatkozó információk megtalálását.

A környezetvédelem számos műszaki tudományágra kiterjed, és az új eszköz célja, hogy egy helyen gyűjtsön össze minden ilyen vonatkozású információt. A WIPO szerint ez az eszköz meg fogja könnyíteni mind a létező, mind a születendő zöld technológiák azonosítását, és elő fogja segíteni vállalatok és kutatók számára, hogy partnereket találjanak. A WIPO azt is reméli, hogy ez az eszköz abban is segíteni fog, hogy a kutatási és fejlesztési erőforrásokat ne használják fel már létező zöld technológiák kifejlesztésére.

Az IPCGI az Egyesült Nemzetek Klímaváltozási Keretegyezményében felsorolt feltételeken alapszik, és mintegy 200 műszaki területet ölel fel, amelyeket a környezetvédelmi technológia szempontjából fontosnak minősítenek. Az eszköz kapcsolódik a WIPO Patentscope szolgáltatásához is, amely a Szabadalmi Együttműködési Szerződés keretén belül benyújtott valamennyi nemzetközi bejelentésre vonatkozó adatokat tartalmazza.

Szíria

Szíria Szellemitulajdon-védelmi Hivatala a Felső Törvényhozási Tanács 2010. október 1-jén kelt határozata alapján 2010. október 3-án bejelentette, hogy védjegyügyekben 2010. január 1-jére visszamenőleges hatállyal szíriai konzul által hitelesített meghatalmazást kell benyújtani.

A meghatalmazás hat hónapon belül nyújtható be, de pótdíj fizetése ellenében lehetőség van késedelmes benyújtásra.

Tajvan

A) A Tajvani Szellemitulajdon-védelmi Hivatal elnöke 2010. november 10-én bejelentette, hogy tajvani bejelentők 2010. november 22-től kezdve igénybe vehetik a Kínában először benyújtott szabadalmi, védjegy- és növényfajta-bejelentések 2010. szeptember 12-i vagy annál későbbi elsőbbségét.

Az elsőbbség igénylésének ez a lehetősége fordítva, vagyis kínai bejelentőkre nézve is fennáll.

B) A hivatal 2010. június 10-én és 18-án nyilvános meghallgatást tartott a szabadalmak érdemi elővizsgálati irányelveiről annak érdekében, hogy az irányelvek 1. szakaszával kapcsolatban tervezett változtatásokhoz javaslatokat és véleményeket lehessen nyilvánítani.

Az irányelvek 1. szakasza a szabadalmi bejelentések formai vizsgálatával, így többek között annak megállapításával foglalkozik, hogy a benyújtott szabadalmi bejelentés tartalma és alakiséga kielégíti-e a szabadalmi törvényben és annak végrehajtási utasításában foglalt követelményeket. A jelenleg hatályos irányelvek 2005. május 20-án léptek hatályba, és utoljára 2006. szeptember 25-én módosították azokat.

Az várható, hogy a kapott javaslatok és vélemények figyelembevételével módosított új irányelvek 2011 első negyedében fognak hatályba lépni.

Uganda

Ugandában 2010. szeptember 3-tól kezdve szolgáltatási védjegyek is lajstromozhatók.

Védjegyek értéke

A védjegyek értéke terén továbbra is a COCA-COLA vezet 70 milliárd fölötti értékkel. Az APPLE, a GOOGLE és a BLACKBERRY védjegy értéke 37%-kal, 36%-kal, illetve 32%-kal emelkedett, míg a HARLEY DAVIDSONÉ 24%-kal és a TOYOTÁÉ 16%-kal csökkent.

Az első tíz védjegy értékét az alábbi táblázatban mutatjuk be.

Rangsor	Védjegy	A védjegy értéke (millió USD)
1.	COCA-COLA	70 452
2.	IBM	64 727
3.	MICROSOFT	60 895
4.	GOOGLE	43 557
5.	GE	42 808
6.	MCDONALD'S	33 578
7.	INTEL	32 015
8.	NOKIA	29 495
9.	DISNEY	28 731
10.	HEWLETT-PACKARD	26 867

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

ELEKTRONIKUS SZÓTÁR VÉDELME GYŰJTEMÉNYES MŰKÉNT, ILLETVE ADATBÁZISKÉNT

SZJSZT-12/10

A Fővárosi Bíróság megkeresése

A megkereső által feltett kérdések

1. Megállapítható-e az a felperes által kiadott, most, a szakvéleményt megelőzően közvetlenül is csatolt, lemezre rögzített szótárányag vizsgálata során, hogy a szótár adatbázisa egyéni, eredeti jellegű alkotás szerkesztési elve, módja alapján?
2. Megállapítható-e az alperes által kiadott angol és német nyelvű PN és uniós szótárányag tekintetében (az angol és a német nyelvű az uniós szótárányag része), hogy az ugyanolyan szerkesztési elv, módszer alapján összeállított adatbázis, mint a felperes adatbázisa?

A Fővárosi Bíróság a kirendelő végzésben a fenti kérdésekre való válaszádon túl arra is felhívta a Szerzői Jogi Szakértő Testületet, hogy a 2010. május 12-én a bírósághoz érkezett, a felperes által beadott előkészítő iratban felsorolt kérdésekre is terjedjen ki a vizsgálódás és a válaszadás. A felperes 2010. május 12-én a bírósághoz érkezett felperesi előkészítő irata többek között a következőket tartalmazza: „Kérjük a T. Szakértő Testületet, hogy vizsgálja ki a fenti szempontok alapján, hogy az alperes által most beadott CD valóban megegyezik-e a korábbival”, valamint „A Szerzői Jogi Szakértő Testület által megválaszolandó kérdések tekintetében a perbeli időszakra vonatkoztatva (1998–2000) kérjük a szakvéleményt és állásfoglalást.” A felperes fenti előkészítő irata e kéréseken túl a következő konkrét kérdéseket tartalmazza.

3. Nyilatkozzon a szakértő testület, hogy milyen feltételek mellett minősülhet egy szótáradatbázis gyűjteményes műnek!
4. A felperesi szótár minősülhet-e gyűjteményes műnek?
5. Az adatbázis egyéni, eredeti jellegű elrendezése, struktúrája alapján a felperes adatbázisa gyűjteményes műnek minősül-e? Egyedi, eredeti jelleggel rendelkezik-e?
6. Mik ezek az eredeti, egyedi sajátosságok? Összeválogatása, elrendezése, szerkesztése, a keresés az adatbázisban egyedi, eredeti jellegű-e?
7. Megalapozzák-e az alábbiak és a per bizonyítékai a gyűjteményes műi minőséget?

8. Nyilatkozzon a Szerzői Jogi Szakértő Testület, hogy a felperes adatbázisa tartalmában vagy szerkesztésében azonos-e vagy nagymértékben hasonló-e a SZTAKI-szótár vagy a Freedict szótár adatbázisához, különös figyelemmel a német esetében, vagy eltér attól?
9. A felperesi adatbázisok és ezeknek a szótáraknak a vonatkozásában lehet-e közös adatbázisról vagy közös ősről beszélni, vagy sem?
10. Nyilatkozzon a szakértő testület, hogy a felperes saját szótárai adatbázisának elkészítése, tartalmának megszerzése, ellenőrzése, megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt-e!
11. Milyen anyagi, munka- és időráfordítással készítette el a felperes saját szótárának adatbázisát és szótárát?
12. A tartalmi elemek megszerzése, gépelése, ellenőrzése, megjelenítése minőségileg és mennyiségileg mennyi ráfordítást igényelt?
13. Mennyi idő és munkaráfordítással végezhető ez el általában és a konkrét időszakban, esetben?
14. Megalapozzák-e az alábbiak és a per bizonyítékai a jelentős ráfordítást?

Az eljáró tanács szakértői véleménye

1. Az eljáró tanács előzetes megállapításai

Az eljáró tanács a bíróság, illetve a felperes által feltett konkrét kérdések megválaszolása előtt a részére átadott bizonyítékokkal, illetve peranyagokkal kapcsolatban szükségesnek tartja rögzíteni az alábbiakat.

A Fővárosi Bíróság a Szerzői Jogi Szakértő Testületnek megküldte a tárgybani ügy teljes iratanyagát. A megküldött anyagban a következő CD-ROM lemezek voltak találhatóak:

1. „Beszélő szótár” „VTCD WS-007” megjelöléssel, amely az első- és harmadrendű felperes 2010. május 10-én kelt előkészítő iratának mellékletét képezte (angol–magyar, illetve magyar–angol szótár);
2. „Perfect szótár ANGOL” „MC&CD IMDM-001/1” megjelöléssel;
3. „Perfect szótár ANGOL” „MC&CD IMDM-001/B” megjelöléssel;
4. „Perfect szótár UNIÓ SZÓTÁR” „MC&CD IMDM-005/1” megjelöléssel;
5. „Perfect szótár UNIÓ SZÓTÁR” „MC&CD IMDM-005/B” megjelöléssel;
6. „Perfect szótár NÉMET” „MC&CD IMDM-002/1” megjelöléssel;
7. „Perfect szótár NÉMET” „MC&CD IMDM-002/B” megjelöléssel;

A 2–7. számú CD-ROM lemezen az „I. Kft.” megjelölés szerepel. A papírtasakokon szereplő érkeztetőbélyegzők tanúsága szerint ezek a CD-ROM-ok 2008. március 6-án érkeztek a Fővárosi Bírósághoz. Az e lemezek nyomtatán található azonosítószámok megegyeznek a lemezek hátoldalán, a gyártás során a lemez belső részén látható gyári azonosítóval (ún.

IFPI-számmal), egyetlen kivétellel: az 5. számú lemez esetében a lemez nyomatán „MC&CD IMDM-05/B” azonosító látható, míg a lemez hátoldalán „MC&CD IMDM-005/B” azonosító olvasható.

Az eljáró tanács a fenti lemezek közül kizárólag az 1. számú és az 5. számú CD-ROM lemezen található programot tudta futtatni magáról a CD-ROM-ról. Az összes többi lemez futtatása esetén a demó videolejátszását követően egy újra és újra felugró hibaüzenet jelent meg a számítógép képernyőjén, így a programok futtatása a CD-ROM lemezeiről nem volt folytatható. Ugyanakkor e lemezek (2., 3., 4, 6., 7. számú lemez) tartalmának a CD-ROM-ról a vizsgálati számítógép merevlemezére másolását követően a programok már futtathatóak voltak.

Az eljáró tanács rögzíti, hogy a megkeresés tárgyát képező kérdések megválaszolásához nem volt feltétlenül szükséges a felperes és az alperes programjainak – akár CD-ROM-ról, akár a vizsgálati számítógép lemezéről történő – futtatása, ezért nem releváns az, hogy melyik program volt futtatható magáról a CD-ROM lemezeiről, és melyiket lehetett csak úgy futtatni, hogy a CD-ROM tartalmát előtte a számítógép merevlemezére kellett másolni. Az eljáró tanács szerint a megkeresés tárgyát képező kérdések megválaszolásához a felperesi és az alperesi CD-ROM lemezekben található szójegyzékek vizsgálata volt szükséges, amelyek vizsgálata kezelőprogramok futtatásától függetlenül is elvégezhető.

A szakértői vizsgálat részére átadott anyagok között nem volt fellelhető felperesi német–magyar, illetve magyar–német szótár CD-ROM, így a szótárányagok összehasonlítását igénylő vizsgálat kizárólag az angol–magyar, illetve a magyar–angol szótár szójegyzékeinek összehasonlítására terjedhetett ki. Az eljáró tanács a felperesi német–magyar, illetve magyar–német szótár hiányában nem tudta vizsgálni az alperesi 6. és 7. számú, német–magyar nyelvű szótárányagot tartalmazó CD-ROM lemezeket. Nem vizsgálta továbbá a 4. és 5. számú CD-ROM-on lévő angol–magyar, illetve magyar–angol szójegyzékektől eltérő nyelvű (francia és olasz) szójegyzékeket sem. A 4. és 5. számú kiadványnak tehát csak az angol–magyar, illetve magyar–angol szójegyzékei képezték a vizsgálat tárgyát.

A felperesi 1. számú és az alperesi 2–7. számú CD-ROM lemezen található, a szótárak adatbázisát tartalmazó fájlok kódoltak, így tartalmuk szöveggént (pl. szövegszerkesztőben futtatva) közvetlenül nem olvasható.

Az eljáró tanácsnak – a peranyagban a felek által feltárt információkra támaszkodva – az adatbázisok tartalmát sikerült olvasható formátumban kinyerni. Az olvasható szójegyzékek (minden CD-ROM lemez esetében külön angol–magyar és külön magyar–angol szójegyzék) jelen szakvéleményhez CD-ROM lemezen kerültek csatolásra, az eljáró tanács által összeállított formában. Az adatbázisok vizsgálatának, valamint az adatbázis elemei kinyerésének és összehasonlításának részletes leírása, módszertana, valamint a vizsgálat eredménye jelen szakvélemény mellékletét képezi. Az összehasonlítás eredményének főbb megállapításait a jelen szakvélemény 5.1. pontjában is összefoglaljuk.

Az eljáró tanács a rendelkezésre álló bizonyítékok, azaz a peranyagok és futtatható szótárak, valamint a szójegyzékek alapján megállapította, hogy az ügyben érintett szótárak általános jellegűek, vagyis nem tematikus szótárak, és nem szakszótárak.

A rendelkezésre bocsátott és futtatható szótárak egyike sem tartalmaz részletes, kiadással vagy szerzői jogokkal kapcsolatos információkat. Nem állnak rendelkezésre az ún. copyright-információk, sem a szerkesztő(k) neve(i), sem kiadásjelzés, sem bibliográfia. Kivétel ez alól a felperes 1. számú CD-ROM lemeze, amelyen az „ADAT” könyvtárban található egy „COPYRGHT.LOG” nevű fájl, amelynek tartalma a következő: „(c) ET AUDIOCOM Ltd. / (c) 1994-1997 All Rights Reserved”.

A szótárak szerkesztésének, illetve kiadásának időpontjára vonatkozóan – az eljáró tanács rendelkezésére álló peranyagok alapján – a következők voltak megállapíthatók. K. D. harmadrendű felperes 1997. január 24-én adott megbízási szerződést R. K. Kolozsváron lakó személynek, hogy rögzítse egy angol–magyar és magyar–német szótáradatbázis tartalmát. Az elkészült adatbázisok átadására 1997 novemberében került sor. Az elsőrendű felperes 1997-ben adta ki a megküldött anyagban 1. számon szereplő angol, majd 1998-ban a megküldött anyagban nem szereplő német szótárát („Beszélő szótárak”). Az alperesi szótárak („Perfect” szótárak) kiadására 2000-ben került sor.

2. Az eljáró tanács által figyelembe vett jogszabályok

2.1. Releváns nemzetközi normák

Az eljáró tanács utalni kíván azokra a releváns nemzetközi normákra is, amelyek hatással voltak az azonos tárgyú magyar jogi szabályozásra. A Berni Unió Egyezmény¹ (BUE) 2. cikk (5) bekezdése szerint irodalmi vagy művészeti műveknek az anyag kiválasztása vagy elrendezése folytán szellemi alkotásnak minősülő gyűjteményei, mint például enciklopédiák és antológiák, a gyűjtemény részét alkotó egyes művek szerzőit megillető jogok sérelme nélkül e jellegüknél fogva részesülnek védelemben. A Szellemi Tulajdon Világszervezete Szerzői Jogi Szerződésének² 5. cikke értelmében az adatoknak vagy egyéb alkotóelemeknek tartalmi elemek kiválasztása vagy elrendezése folytán szellemi alkotásnak minősülő gyűjteményei e jellegüknél fogva részesülnek védelemben. A védelem nem terjed ki magukra az összeállítás tartalmát képező adatokra vagy anyagokra, és nem csorbítja az összeállításba felvett egyes adatokon vagy anyagokon fennálló szerzői jogokat. A TRIPS-megállapodás³ 1. C) Melléklete 10. Cikkének 2. pontja értelmében védettek az adatállományok vagy más anyagok akár gép által olvasható, akár más formában, amelyek tartalmuk kiválasztása vagy

¹ Kihirdette az 1975. évi 4. törvényerejű rendelet.

² Kihirdette a 2004. évi XLIX. törvény.

³ Kihirdette az 1998. évi IX. törvény.

elrendezése folytán szellemi alkotások. Ez a védelem, amely nem terjed ki magára az adatra vagy anyagra, nem csorbíthatja a magán az adaton vagy anyagon fennálló szerzői jogot.

2.2. Magyar jogszabályok

Az eljáró tanács utal arra, hogy a szótárak szerkesztésének, illetve első kiadásainak időpontjára tekintettel jelen szakvélemény elkészítésére a jelenleg hatályos, a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: „új Szt.”), valamint a korábban hatályos, a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény (a továbbiakban: „régí Szt.”), továbbá a régi Szt. végrehajtására kiadott 9/1969. (XII. 29.) MM rendelet (a továbbiakban: „Vhr.”) rendelkezéseinek figyelembevételével került sor.

A régi Szt.-nek az 1997. január 1. és 1997. június 30. napja között és 1997. július 1. és 1999. augusztus 31. napja között hatályban levő rendelkezései között – a jelen ügy szempontjából releváns rendelkezések vonatkozásában – nincs eltérés, ezért a továbbiakban a régi Szt.-nek csak a későbbi, 1997. július 1. és 1999. augusztus 31. napja között hatályban levő rendelkezéseire történik utalás.

2.2.1. A gyűjteményes művekre vonatkozó szabályozás

A régi Szt. 5. §-ának (3) bekezdése szerint a gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti; ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek önálló jogait. A Vhr. 3/B. §-a ezt azzal egészítette ki, hogy az Szt. 5. §-ának (3) bekezdésében foglaltakat alkalmazni kell a számítástechnikai eszközökkel működtetett adattárra is. A régi Szt.-hez kapcsolódó bírói gyakorlat szerint a szerkesztési munka csak akkor élvez szerzői jogi védelmet, ha annak eredménye olyan összeállítás, amelyen az alkotó szellemi tevékenységéből fakadó eredetiség jegyei felismerhetők. Ugyanakkor a Vhr. 3/B. §-a nem hozott létre számítástechnikai eszközökkel működtetett adatbázisokra vonatkozó külön jogi oldalmat, csupán azt erősítette meg, hogy a gyűjteményes művekre vonatkozó jogi oldalom technológiásamleges.

Az új Szt. 1999. szeptember 1. és 2001. december 31. napja között hatályos szövege a következőképpen rendelkezett a gyűjteményes művekről:

7. § (1) Szerzői jogi védelemben részesül a gyűjteményes mű, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű. A védelem a gyűjteményes művet megilleti akkor is, ha annak részei, összetevői nem részesülnek, illetve nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben.
- (2) A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti, ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek önálló jogait.
- (3) A gyűjteményes műnek minősülő – számítástechnikai eszközökkel vagy bármely más módon működtetett – *adattár* [kiemelés az eljáró tanácstól] védelme nem terjed ki a tartalmát képező adatokra és egyéb alkotóelemekre.

Az új Sztj. szövege egyértelművé teszi, hogy a gyűjteményt, ha a védelem feltétele fennáll, akkor is védi a szerzői jog, ha a gyűjtemény összetevői, részei nem alkalmasak semmilyen szerzői jogi védelemre. Az új Sztj. 1999. szeptember 1. és 2001. december 31. között hatályos szövege nem rendelkezett számítástechnikai eszközökkel működtetett adatbázisokra vonatkozó külön jogi oltalomról. A 7. § (3) bekezdése a régi Sztj.-hez kapcsolódó Vhr. 3/B. §-ához hasonlóan az *adattár* fogalmat tartalmazta. Az adattár a gyűjteményes művek egyik fajtájának volt tekinthető. A 7. § (3) bekezdése egyértelmű: ha egy adattár gyűjteményes műnek tekinthető, és mint ilyen szerzői jogi oltalmat élvez, az adattár egyes összetevői, részei ettől még nem részesülnek szerzői jogi védelemben. Az adattárra vonatkozó további szabályokat az új Sztj. 61–62. §-a tartalmazta.

Az új Sztj. jelen ügy szempontjából releváns rendelkezései 2002. január 1. napjával módosultak. 2002. január 1. napjával az új Sztj. 7. §-a a következőre módosult:

7. § (1) Szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű (gyűjteményes mű). A védelem a gyűjteményes művet megilleti akkor is, ha annak részei, tartalmi elemei nem részesülnek, illetve nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben.
- (2) A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti, ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek és a szomszédos jogi teljesítmények jogosultjainak önálló jogait.
- (3) A gyűjteményes mű szerzői jogi védelme nem terjed ki a gyűjteményes mű tartalmi elemeire.

A módosítás egyértelművé tette, hogy kizárólag azok a gyűjtemények élveznek szerzői jogi oltalmat, amelyek összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű. Szétválasztásra kerül tehát a gyűjtemény és a gyűjteményes mű fogalma, amely a régi Sztj.-ben nem volt egyértelmű. Egyértelművé lett az is, hogy szerzői jogi védelmet nem élvező elemekből felépülő gyűjtemény csak akkor élvez szerzői jogi védelmet, amennyiben az elemek elrendezése egyéni, eredeti jellegű.

2002. január 1. napját követően a 7. §-ból kikerült az adattár mint fogalom. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a számítástechnikai eszközökkel működtetett gyűjteményes művek ne részesülnének védelemben. Az új Sztj. 1. § (2) bekezdésének *p*) pontja kifejezetten szerzői jogi védelem alá tartozó alkotásnak tekinti a gyűjteményes műnek minősülő adatbázist. Az adatbázis fogalmát a 60/A. § (1) bekezdése a következőképpen határozza meg: „*adatbázis: önálló művek, adatok vagy egyéb tartalmi elemek valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett gyűjteménye, amelynek tartalmi elemeihez – számítástechnikai eszközökkel vagy bármely más módon – egyedileg hozzá lehet férni.*”

2.2.2. Az adatbázisokra vonatkozó szabályozás

Az adattár fogalmának a 7. §-ból való kikerülése arra vezethető vissza, hogy 2002. január 1-jével került be az új Szjt.-be az adatbázisok *sui generis* jogvédelmére vonatkozó szabályozás. Ezt a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény módosításáról szóló 2001. évi LXXVII. törvény (a továbbiakban „módosító törvény”) emelte be az új Szjt.-be.

Az adatbázisok *sui generis* jogvédelmének megteremtését a Magyar Köztársaság jogának az európai közösségi joghoz való közelítése indokolta. Az Európai Parlament és Tanács 96/9/EK sz. irányelve (a továbbiakban „Adatbázis-irányelv”) az adatbázisok jogi védelméről részben a BUE, illetve a Genfi Szerzői Jogi Egyezmény fent említett rendelkezésein alapul, részben azonban azokon túllépve kiterjed a szerzői műnek semmilyen szempontból (sem tartalmi és szerkesztésbeli, sem pusztán szerkesztésbeli szempontból) nem minősülő adatgyűjteményekre is, lehetővé téve az ilyen számítástechnikai eszközökkel vagy más módon egyedileg hozzáférhető, valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett adatgyűjtemények önálló jogi védelmét egyes jogosulatlan felhasználási cselekmények esetén. Az új Szjt. ennek megfelelően került kiegészítésre 2002. január 1. napjától a VII. Fejezet alatt a 60/A. §-sal, valamint módosult a 61–62. §, továbbá az új Szjt.-be bekerült a XI/A. Fejezet (84/A-84/E. §-ok). Az adatbázisokra vonatkozó magyar rendelkezések csaknem teljes mértékben megegyeznek az Adatbázis-irányelv rendelkezéseivel.

A *sui generis* adatbázis-védelem – bár a szerzői jogi törvényben került elhelyezésre – nem szerzői jogi jellegű védelem. A *sui generis* jogi oltalomnak nem feltétele az, hogy az egyes tartalmi elemek összeválogatása egyéni, eredeti jellegű legyen (ami a gyűjteményes műként való védelem előfeltétele). A *sui generis* adatbázis-oltalom bevezetésének indoka az volt, hogy bizonyos adatbázisok létrehozatala jelentős emberi, technikai és pénzügyi ráfordítással járhat, és ezért indokolt az ilyen adatbázisok jogi oltalomban való részesítése.

A *sui generis* adatbázis-védelem alapján jogi oltalomban részesülnek azok a valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett adatgyűjtemények is, amelyek nem vagy nem csak szerzői alkotásokat tartalmaznak, továbbá amelyek az egyes adatelemek egyéni, eredeti jelleget nélkülöző kiválogatása, illetve elrendezése folytán sem minősülnek egyéni, eredeti szerzői alkotásnak. A *sui generis* adatbázis-védelem fellépési lehetőséget nyújt az olyan engedély nélküli adatkimásolásokkal, illetve adat-újrahasznosítási cselekményekkel szemben is, amelyek következtében az adatbázis felépítése, szerkezete nem rekonstruálódik, tehát az esetleg fennálló egyéni, eredeti felépítést, szerkezetet a felhasználó nem másolja le, nem veszi át.

A *sui generis* adatbázis-védelem az adatbázis előállítóját illeti meg. Az adatbázis előállítójaként az új Szjt. azt a természetes személyt, jogi személyt vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságot határozza meg, aki vagy amely saját nevében és kockázatára kezdeményezte az adatbázis előállítását, gondoskodva az ehhez szükséges ráfordításokról.

A módosító törvény 13. §-a a következő szabályokat tartalmazta a *sui generis* adatbázis-védelemre vonatkozó szabályok hatálybalépésével, valamint a korábban elkészített adatbázisokra vonatkozó szabályokkal kapcsolatban:

(1) E törvény 2002. január 1-jén lép hatályba; rendelkezéseit a hatálybalépését követően megkötött felhasználási szerződésekre kell alkalmazni.

(2) E törvénynek az adatbázis-előállítók védelmére vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell arra az adatbázisra is, amelyet e törvény hatálybalépése előtt, de 1982. december 31-ét követően készítettek el, feltéve, hogy a hatálybalépés napján az adatbázis megfelel az Sztj. – e törvény 8. §-ának (2) bekezdésével megállapított – XI/A. fejezetében szabályozott védelem feltételeinek.

(3) A (2) bekezdésben szabályozott adatbázis előállítójának jogai e törvény hatálybalépésétől kezdődően részesülnek védelemben, de csak 1998. január 1-jétől számított tizenöt évig.

(4) A (2) bekezdésben szabályozott adatbázisnak a törvény hatálybalépése előtt megkezdett felhasználása – kimásolása, illetve újrahazsnosítása – a hatálybalépést követő egy évig folytatható, de csak a hatálybalépéskor meglévő mértékben. A gazdasági tevékenység körében folytatott ilyen felhasználás jogát csak a jogosult gazdálkodó szervezettel vagy annak a felhasználást folytató szervezeti egységével együtt lehet átruházni.

A *sui generis* adatbázis-védelem tartalmát az új Sztj. 84/A. §-a a következőképpen határozza meg:

„(1) Ha a törvény eltérően nem rendelkezik, az adatbázis (60/A. §) előállítójának hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy az adatbázis tartalmának egészét vagy jelentős részét

- a) másolat készítése útján [18. § (1) bek. b) pont] többszörözzék (a továbbiakban: kimásolás);
- b) a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tegyék az adatbázis példányainak terjesztésével vagy – a 26. § (8) bekezdésében szabályozott módon – a nyilvánossághoz való közvetítéssel (a továbbiakban: újrahazsnosítás).

(2) Az (1) bekezdés b) pontjában említett terjesztésen a terjesztés következő eseteit kell érteni: adásvétellel vagy a tulajdonjog más módon történő átruházásával való forgalomba hozatal, az országba forgalomba hozatali céllal történő behozatal és bérbeadás. A 23. § (5) bekezdését [jogkimerülés] megfelelően alkalmazni kell az adatbázis előállítójának jogaira is.

(3) Az adatbázis előállítójának hozzájárulása nélkül ismételtlen és rendszeresen nem másolható ki, illetve nem hasznosítható újra az adatbázis tartalmának jelentéktelen része sem, ha ez sérelmes az adatbázis rendes felhasználására, vagy indokolatlanul károsítja az adatbázis előállítójának jogos érdekeit.

(4) Az (1)–(3) bekezdésben szabályozott felhasználásokért – ha a törvény eltérően nem rendelkezik – díjazás jár.

(5) Az adatbázis előállítóját akkor illetik meg az (1)–(3) bekezdésben szabályozott jogok, ha az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt.”

A *sui generis* adatbázis-védelem fennállta szempontjából fontos feltételt határoz meg a 84/A. § (5) bekezdése, amely szerint az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást kellett, hogy igényeljen. E tevékenységek vonatkozásában tehát külön-külön kell vizsgálni azt, hogy az adott tevékenység jelentős ráfordítást igényelt-e. Az adatbázis tartalmának megszerzésével kapcsolatos ráfordítások elsősorban negatív irányból közelíthetők meg: az adatok (azaz az adatbázis egyes tartalmi elemei) előállítása (létrehozása) érdekében kifejtett ráfordítás az adatbázis tartalmának megszerzése érdekében kifejtett jelentős ráfordítások körében nem vehető figyelembe. Ellenőrzés alatt kétféle tevékenységet lehet érteni: a tartalom folyamatos figyelését, ellenőrzését és korrekcióját igénylő (dinamikus) adatbázis esetén az adatbázis folyamatos ellenőrzését, monitorozását, frissítését, az adatok pontosságának, helytállóságának biztosítását, másfelől, statikus adatbázis esetén, az adatbázis létrehozatalakor a tartalom helyességének, helytállóságának vizsgálatát. Végül, az adatbázis tartalmának megjelenítése nemcsak a tartalom szó szoros értelmében vett megjelenítését foglalja magában, hanem a tartalom adott adatbázisban való felhasználásra alkalmas állapotba hozatalát is.

Az adatbázis tartalmának megszerzésével kapcsolatos ráfordítás mennyiségileg vagy minőségileg, illetve mindkét szempontból is lehet jelentős. Ráfordításon nemcsak pénzügyi befektetést kell érteni, hanem energia-, munka- és időráfordítást is.

3. Az eljáró tanács által figyelembe vett európai bírósági gyakorlat

Az Európai Bíróság hat esetben vizsgálta egyrészt a *sui generis* adatbázisok jogi megítélését, másrészt az ezekből származó elemek, adatok felhasználásának jogszerűségét. Az Európai Bíróság ezen ítéletei a következők:

- (a) C-46/02 – Fixtures Marketing Ltd v. Oy Veikkaus AB;
- (b) C-203/02 – British Horseracing Board Ltd and Others v. William Hill Organization Ltd;
- (c) C-338/02 – Fixtures Marketing Ltd v. Svenska Spel AB;
- (d) C-444/02 – Fixtures Marketing Ltd v. Organismos prognostikon agonon podosfairou AE (OPAP);
- (e) C-304/07 – Directmedia Publishing GmbH v. Albert-Ludwigs-Universität Freiburg;
- (f) C-545/07 – Apis-Hristovich EOOD v. Lakorda AD.

Az említett ítéletek a megkeresés tárgyát képező ügy szempontjából azért relevánsak, mert az Európai Bíróság ezekben meghatározta, hogy az adatbázis előállítójának az adatbázis tartalmának megszerzésével, ellenőrzésével és megjelenítésével kapcsolatos mely ráfordításai vehetők figyelembe annak vizsgálatakor, hogy egy konkrét adatbázis eleget tesz-e a *sui generis* adatbázis-védelem feltételeinek. A fenti ügyekben az Európai Bíróság szintén foglalkozott azzal, hogy a ráfordítások milyen esetekben tekinthetők jelentősnek, valamint

értelmezte a felhasználással (kimásolás, illetve újrahasznosítás) kapcsolatban a jelentős rész fogalmát is.

Az Európai Bíróság a fenti ítéleteiben rögzítette, hogy az Adatbázis-irányelv által bevezetett *sui generis* jog biztosította védelem célja információtaroló és információfeldolgozó rendszerek, nem pedig a későbbiekben valamely adatbázisban összegyűjthető, új tartalmi elemek létrehozásának ösztönzése. A *sui generis* jog célja tehát valamely, az adatbázis „tartalmát megszerző és összegyűjtő” személy által eszközölt pénzügyi és szellemi ráfordítások eredményének jogellenes hasznosítása elleni védelem biztosítása.⁴ Ezért az adatok (azaz az adatbázis egyes tartalmi elemei) előállítás (létrehozása) érdekében kifejtett ráfordítás az adatbázis tartalmának megszerzése érdekében kifejtett jelentős ráfordítások körében nem vehető figyelembe. Az adatbázis tartalmi elemeinek megszerzése szempontjából a már létező, meglévő – tulajdonképpen csak a maguktól már meglévő, vagy más által korábban már létrehozott – adatok adatbázisba foglalásába investált ráfordítást lehet csak e körben számításba venni.⁵ Ez a megközelítés tehát kizárja a ráfordítás – és közvetve a „megszerzés” – fogalmából is az adatbázis által tartalmazott adatok előállításába való befektetést.⁶

A ráfordítás az adatbázis tartalmának ellenőrzése vagy megjelenítése során is fennállhat. Az adatbázis tartalmának ellenőrzése biztosítja az információk megbízhatóságát, az összegyűjtött anyagok hitelességét. Az ellenőrzési folyamatra való ráfordítás történhet az adatbázis előkészítése és folyamatos működtetése során is. Az Európai Bíróság joggyakorlata szerint az adatbázis tartalmának ellenőrzése szempontjából az az ellenőrzési cselekmény releváns, amelynek célja az adatbázis létrehozásakor vagy a már működő (az adott adatot is magában foglaló) adatbázis folyamatos monitorozása során az adatok pontosságának, helytállóságának ellenőrzése, felülvizsgálata. Az Európai Bíróság jogi álláspontja szerint az adat létrehozása során, illetve azt megelőzően végzett ellenőrzési cselekmény e körben nem vehető figyelembe, tekintettel arra, hogy az ilyen adatellenőrzés valójában nem az adatbázis tartalmának ellenőrzése, hanem annak létrehozása körében veendő figyelembe. Ennélfogva, az adatok létrehozásának stádiumában végzett ellenőrzési cselekménnyel összefüggésben eszközölt ráfordítás az Európai Bíróság álláspontja szerint nem esik bele a *sui generis* adatbázis fogalma szerinti jelentős ráfordítás fogalmába.⁷

⁴ C-203/02 BHB v. W. Hill-ítélet 33. és 34. pontja.

⁵ C-203/02 BHB v. W. Hill-ítélet rendelkező részének 1. pontja.

⁶ Az Európai Bíróság egy szűk utat enged az adattartalom előállításának munkafolyamatától el nem választható megszerzés (adatfelkutatás, összegyűjtés) céljából kifejtett ráfordítások elismerhetősége irányában, amikor kimondja, hogy az a körülmény, hogy az adatbázis létrehozása egy olyan megbízási tevékenység ellátásához kötődik, amelynek során az adatbázist létrehozó személy egyben az adatbázisban foglalt anyagok létrehozója is, önmagában még nem zárja ki a *sui generis* adatbázis-védelemre való hivatkozást, feltéve, hogy megállapítható, hogy az ilyen anyagok megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése mennyiségi vagy minőségi szempontból jelentős ráfordítást igényelt, és ez a ráfordítás független volt az ilyen anyagok létrehozására használt forrásoktól. C-203/02 BHB-W. Hill ítélet 35. pontja.

⁷ C-203/02 BHB-W. Hill-ítélet rendelkező részének 1. pont 2. bekezdése.

Az Európai Bíróság az adatbázisok tartalmának megjelenítésével összefüggésben is vizsgálta a jelentős ráfordítás kérdését. Az Európai Bíróság ítéleteinek alapját képező jogelméleti álláspont szerint a digitalizálási költségek e körben értékelendők.

A fentiekből következően a *sui generis* adatbázis-védelem fennállásához szükséges jelentős ráfordítás relatív fogalom. Az Európai Bíróság előbb említett ítéleteiből lehet abban a vonatkozásban következtetéseket levonni, hogyan kell értelmezni egy konkrét ügyben az adatbázissal, valamint annak felhasználásával kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket.

Abban a kérdésben, hogy egy adatbázis egy részének kimásolása, illetve újrahasznosítása esetén mi tekinthető jelentősnek, az Európai Bíróság ítéleteiből az alábbi általános jellegű megállapítások vonhatóak le. Az adatbázis tartalma mennyiségi szempontból értékelt jelentős részének fogalma az adatbázisnak a kimásolt és/vagy újrahasznosított adatainak mennyiségére vonatkozik, és azt az adatbázis teljes tartalmának mennyiségéhez viszonyítva kell értékelni. Az adatbázis tartalma minőségi szempontból értékelt jelentős részének fogalma a kimásolási és/vagy az újrahasznosítási cselekmény tárgya tartalmának megszerzésével, ellenőrzésével, illetve előállításával kapcsolatos ráfordítás fontosságára vonatkozik, függetlenül attól, hogy ez a tárgy a védett adatbázis általános tartalmának mennyiségileg jelentős részét képviseli-e.⁸

Az Európai Bíróság érintette a kimásolás bizonyíthatóságával kapcsolatos kérdéseket is. A kimásolás független attól, hogy az átvitt elemek tartalmát esetleg módosítják-e, illetőleg hogy az érintett adatbázisok szerkezeti felépítését illetően vannak-e esetleg eltérések. Az a körülmény, hogy valamely előállító védett adatbázisának tartalmát illetően megfigyelhető tárgyi és technikai jellegzetességek szintén megfigyelhetők valamely másik előállító adatbázisa tartalmánál, arra utaló jelként fogható fel, hogy az Adatbázis-irányelv értelmében vett kimásolás történt, kivéve, ha ezen egybeesés az érintett adatbázisok között végbement átvitteltől eltérő tényezőkkel magyarázható. Az a tény, hogy az adatbázis előállítója által a nyilvánosság számára nem hozzáférhető forrásokból megszerzett elemek szintén szerepelnek a másik előállító adatbázisában, önmagában nem elegendő annak bizonyítására, hogy ilyen kimásolás történt, de erre utaló jel lehet. A különböző elektronikus adatbázisok kezeléséhez alkalmazott számítástechnikai programok jellege nem releváns abból a szempontból, hogy kimásolás történt-e.⁹

Az a körülmény, hogy a *sui generis* jog által védett valamely adatbázisból állítólagosan kimásolt és/vagy újrahasznosításra került elemeket annak előállítója a nyilvánosság számára nem hozzáférhető forrásokból szerezte meg – attól függően, hogy a szóban forgó elemek e forrásokból történő begyűjtéséhez az előállító által biztosított emberi, technikai és/vagy anyagi eszközök mennyire voltak jelentősek –, hatással lehet az érintett adatbázis tartalmának minőségi szempontból jelentős részének való minősítésére.¹⁰

⁸ C-203/02 BHB v. W. Hill-ítélet rendelkező részének 3. pontja.

⁹ C-545/07 Apis-Hristovich EOOD v. Lakorda AD-ítélet rendelkező részének 1. pontja.

¹⁰ C-545/07 Apis-Hristovich EOOD v. Lakorda AD-ítélet rendelkező részének 2. pontja.

4. A felperesi, a megkereséshez csatolt anyagban 1. számon szereplő szótár adatbázisán fennálló védelem jellege

Mindenekelőtt arra kíván az eljáró tanács utalni, hogy a kétnyelvű szótárak szerkesztése jellemzően úgy történik, hogy a szótár szerkesztője első lépésben meghatározza a szótár tematikáját, majd ezt követően határozza meg a szótár szóanyagát. A szótárban szereplő szavak célnyelvre történő fordításához elengedhetetlen valamilyen forrás, ahonnan a fordítás származik. Ez természetesen lehet valamilyen irodalmi vagy egyéb mű is, de akár lehet korábbi szótár vagy szótáradatbázis is. Az utóbbi esetben előfordulhat, hogy az adatok vagy azok egy része olyan forrásból származik, amelyek vonatkozásában a szerzői jogi oltalom már lejárt (köztulajdonba került művek), vagy amelyek vonatkozásában a szerzői jogok jogosultja engedélyt adott a művének felhasználására. Önmagában ezért az a tény, hogy egy szótár bizonyos szócikkei hasonlóságot mutatnak más, korábbi szótárakkal, nem releváns annak meghatározásakor, hogy az adott szótár, illetve annak szójegyzéke élvez-e jogi oltalmat, akár mint gyűjteményes mű, akár mint adatbázis.

Az eljáró tanács itt jegyzi meg, hogy az általános tematikájú szótárakban hozzáférhető egyes tartalmi elemek, azaz szavak, szóösszetételek és ezek pusztán fordításai jellemzően nem bírnak egyéni, eredeti jelleggel, következésképpen nem állnak önálló szerzői jogi védelem alatt. A szavak, szóelemek, szóösszetételek és ezek fordításainak összeválogatása, elrendezése, szerkesztése, azaz a szótár szerkesztése azonban mutathat egyéni, eredeti jelleget. Azt, hogy e tevékenység szerzői jogi vagy más jellegű jogi oltalmat élvez-e, a szótár létrejötte, valamint a felhasználása időpontjában hatályos jogszabályok alapján kell megítélni.

4.1. A felperesi, a megkereséshez csatolt anyagban 1. számon szereplő szótár adatbázisán fennálló *sui generis* jellegű védelem

Az eljáró tanács szerint annak eldöntésekor, hogy egy szótár, illetve szójegyzéke *sui generis* adatbázis-védelemben részesülhet-e – figyelemmel az Európai Bíróság fenti 3. pontban ismertetett gyakorlatára is –, a következő kérdések relevánsak:

- (1) a felperesi szótáradatbázis eleget tesz-e az új Sztj. 60/A. § (1) bekezdése szerinti adatbázis fogalomnak;
- (2) ha igen, akkor a felperes által összeállított szótáradatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt-e?

Ezt követően lehet megvizsgálni, hogy az alperesek kimásolták-e, illetve újrahasonosították-e a felperes adatbázisának egészét vagy jelentős részét.

4.1.1. Az adatbázis fogalmának való megfelelés kérdése

A rendelkezésére bocsátott peranyagok alapján az eljáró tanács szerint egyértelműen megállapítható, hogy a felperes által 1997-ben, illetve 1998-ban összeállított szótáradatbázis megfelel az új Szjt. 60/A. § (1) bekezdésében meghatározott adatbázis fogalmának.

4.1.2. A szótáradatbázis tartalmának megszerzésével, ellenőrzésével vagy megjelenítésével kapcsolatos jelentős ráfordítás kérdése

Abban a vonatkozásban, hogy a felperesi adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt-e, az eljáró tanács a peranyagokban található előadásokat és bizonyítékokat, valamint a felperes által a vizsgálat céljára CD-ROM-on csatolt szótárakat vette alapul.

Az elsőrendű felperes által kiadott CD-ROM lemezen nem található meg a szerkesztők nevének felsorolása, a szerkesztés elveinek leírása vagy bibliográfia. (Ugyanez mondható el az alperes szótáiról is). Az eljáró tanács ezért csak a peranyagok között megtalálható felperesi előadásokra és bizonyítékokra tudott támaszkodni. A peranyagok szerint K. D. harmadrendű felperes 1997. január 24-én adott megbízási szerződést R. K., kolozsvári személynek, hogy rögzítse egy angol–magyar és magyar–német szótáradatbázis tartalmát. R. K. ekkor 17 éves gimnáziumi tanuló volt. R. K. az adatrögzítés során különböző szójegyzékeket vett alapul, miután magyar és román anyanyelvű volt, ezért román–angol és román–német szótárakat használt fel. K. D. harmadrendű felperes az R. K. adatrögzítő által táblázatos formában előállított szójegyzékeket ellenőrizte, kiegészítette és pontosította, majd sorrendbe rakta, csoportosította, és így szerkesztette meg a végleges szótáradatbázist. Az elkészült adatbázisok átadására 1997 novemberében került sor. Az elsőrendű felperes 1997-ben adta ki a megküldött anyagban 1. számon szereplő angol, majd 1998-ban a megküldött anyagban nem szereplő német szótárát („Beszélő szótár”).

A felperes előadása szerint az általa elkészített/elkészíttetett adatbázis 1997-ben, illetve 1998-ban új volt, több szót és más szókincset tartalmazott, mint a magyar piacon akkor forgalmazott szótárak, közel 80 000 angol és közel 300 000 magyar szókapcsolat volt benne. Az adatok begyűjtése közel egyéves munkát vett igénybe, majd az adatbázis ellenőrzésével, kijavításával, szerkesztésével további munkája volt. A felperes találta ki és valósította meg az adatbázis-tárolás egyedi és eredeti módját, valamint a számítógépes felhasználásra való megfeleléssel. A felperesnek a tervezéssel, kivitelezéssel kapcsolatosan kb. egyéves munkája volt.

Annak a kérdésében, hogy milyen mértékű (összegű) ráfordítást lehet jelentősnek tekinteni szótáradatbázisok tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése tekintetében, nincsenek még iránymutató bírósági döntések. E vonatkozásban azonban – ahogyan arra a SZJSZT-19/09 számú szakvélemény által is hivatkozott SZJSZT-31/2008 számú szak-

vélemény is utal – az érintett, adatbázis-előállítással foglalkozó iparág gyakorlata feltárható. Az SZJSZT-19/09 számú szakvélemény e vonatkozásban a következőkre utal:

„Az eljáró tanács úgyszintén hivatkozni kíván az adatbázis előállítással foglalkozó magyarországi vállalkozások érdekképviselői szervezeteként működő Magyar Tartalomipari Szövetség (MATISZ) gyakorlatára, amely szervezetnek a megkereső is tagja. Az eljáró tanács rendelkezésre álló információk szerint a MATISZ gyakorlata úgy összegezhető, hogy az adatbázis előállítással összefüggő költségek vizsgálata során az alábbi költségelemeket kell rendszerint figyelembe venni:

1. Az adott adatbázis készítésére elkülöníthető munkabér és járulék költségei (munkaszerződések alapján, kifizetések)
2. Gyűjtőkör költsége (alvállalkozói stb. szerződések, számlák, kifizetések)
3. Technológia-üzemeltetés (számítógép, szoftver, stb. amortizáció, kommunikáció, munkabér, szerződések, számlák, kifizetések stb.) és fejlesztés igazolt költségei
4. Marketing, terjesztés igazolt költségei (szerződések, számlák, kifizetések)
5. Munkabéerarányos rezsiköltség-ráterhelés (összes fel nem osztható költség/munkaóra alap szorozva az elkülönített 1. pontban meghatározott munkaóra mennyiséggel)

A fenti költségelemek figyelembevételével – a MATISZ gyakorlata szerint – akkor tekinthető a ráfordítás jelentősnek, ha a ráfordítás az adott vállalkozás összköltségéből 30-50% feletti részesedést, vagy legalább egy felsőfokú végzettségű ember egy évi munkájának költségét képezi.”

4.1.2.1. Az adatbázis tartalmának megszerzésével kapcsolatos jelentős ráfordítás kérdése

A rendelkezésre bocsátott peranyagok alapján az eljáró tanács úgy ítéli meg, hogy a felperes szótáradatbázisa valószínűsíthetően nem tekinthető olyan adatbázisnak, amelynek tartalmának megszerzése jelentős ráfordítást igényelt volna. Az eljáró tanács álláspontja szerint a peranyagok között megtalálható előadások és bizonyítékok alapján a felperesi adatbázis tartalmának megszerzésekor korábbi szójegyzékek, adattárak vagy adatbázisok tartalma is szükségszerűen felhasználásra került. Önmagában ez a tény azonban nem perdöntő, hiszen a szótárak szerkesztésekor szükségszerű az, hogy a szerkesztés az adott nyelv valamilyen szójegyzéke vagy esetleg más anyaga felhasználásra kerül. Ezért szintén nem meglepő, hogy a szerkesztés végeredményeként olyan szójegyzék jön létre, amely hasonlít korábbi szójegyzékekre. Szótárak esetén éppen az lenne meglepő, ha egymástól jelentős mértékben különböző szójegyzékek jönnének létre, hiszen az egyes szavak jelentéseit nem lehet teljesen eltérő módon fordítani.

4.1.2.2. Az adatbázis tartalmának ellenőrzésével vagy megjelenítésével kapcsolatos jelentős ráfordítás kérdése

A rendelkezésre bocsátott peranyagok alapján az eljáró tanács úgy ítéli meg, hogy a felperes szótáradatbázisa valószínűsíthetően olyan adatbázisnak tekinthető, amely tartalmának ellenőrzése és megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt. Az eljáró tanács szerint R. K. adatrögzítő egyéves munkája nem az adatbázis tartalmának megszerzése tekintetében értékelhető jelentős ráfordításnak, hanem abban, hogy R. K. olyan, számítógépes felhasználásra alkalmas, digitalizált adatbázist hozott létre, amely az alapfeltétele volt annak, hogy az adatbázis tartalma számítógépen megjeleníthető legyen. Ez a ráfordítás adott esetben az adatbázis tartalmának megjelenítésével kapcsolatos ráfordítások körében tekinthető jelentősnek. A K. D. harmadrendű felperes által végzett ellenőrzési, szerkesztési, csoportosítási tevékenység, valamint az adatbázis-szerkezet kidolgozása (amely a keresést megfelelően gyorsá teszi) adott esetben pedig mind az adatbázis tartalmának ellenőrzése, mind megjelenítése tekintetében értékelhető jelentős ráfordításnak.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a fenti álláspontot a rendelkezésére álló peranyagok alapján alakította ki, de nem mérlegelt, nem is mérlegelhetett a peres felek adott esetben teljesen ellentmondó hivatkozásai, bizonyítékai között. Ezért a konkrét ügyben – figyelemmel a fent idézett SZJSZT-19/09 számú szakvélemény tartalmára is – további bizonyítás szükségessége merülhet fel.

5. Az adatbázis egésze vagy jelentős része alperes(ek) általi kimásolásának, illetve újrahasznosításának kérdése

A *sui generis* adatbázis-védelem – a fentiekén túl – csak az adatbázis tartalma egészének vagy jelentős részének kimásolásával vagy újrahasznosításával szemben biztosít jogi védelmet. Kimásolás alatt értendő a többszörözés, újrahasznosítás alatt pedig az adatbázis egészének vagy jelentős részének műpéldányokon való terjesztése, továbbá az adatbázis egészének vagy jelentős részének nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon úgy, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választják meg (pl. internetes letöltés, online hozzáférés).

Azt, hogy egy adatbázis jelentős részének, az Szjt. 84/A. § (1) bekezdése nem határozza meg, mint ahogy az Adatbázis-irányelv sem. Az Adatbázis-irányelv 7. cikk (1) bekezdése¹¹ azonban e vonatkozásban utal arra, hogy egy adatbázis bizonyos része mind

¹¹ Adatbázis-irányelv 7. cikk (1) Azon adatbázisok előállítói számára, amelyek tartalmának megszerzése, ellenőrzése, illetve előállítása minőségileg vagy mennyiségileg jelentős ráfordítással járt, a tagállamok biztosítják a jogot arra, hogy az adatbázis egész tartalmának vagy minőségi és/vagy mennyiségi szempontból jelentős részének kimásolását és/vagy újrahasznosítását megakadályozzák.

minőségi, mind mennyiségi szempontból tekinthető jelentősnek. Egy adatbázis minőségileg és/vagy mennyiségileg jelentős részének meghatározása – ahogy azt az adatbázisra fordított ráfordításokkal kapcsolatban az Európai Bíróság ugyancsak megállapítja – egyedi esetben mindig a bíróság feladata. Az Európai Bíróság a következőket állapította meg.

„Az adatbázis tartalma mennyiségi szempontból értékelt, jelentős részének [az Adatbázis-irányelv] 7. cikke szerinti fogalma az adatbázisnak a kimásolt és/vagy újrahasznosított adatainak mennyiségére vonatkozik, és azt az adatbázis teljes tartalmának mennyiségéhez viszonyítva kell értékelni. Az adatbázis tartalma minőségi szempontból értékelt, jelentős részének fogalma a kimásolási és/vagy az újrahasznosítási cselekmény tárgya tartalmának megszerzésével, ellenőrzésével, illetve előállításával kapcsolatos ráfordítás fontosságára vonatkozik, függetlenül attól, hogy ez a tárgy a védett adatbázis általános tartalmának mennyiségileg jelentős részét képviseli-e.”¹²

„Az a körülmény, hogy a *sui generis* jog által védett valamely adatbázisból állítólagosan kimásolt és/vagy újrahasznosításra került elemeket annak előállítója a nyilvánosság számára nem hozzáférhető forrásokból szerezte meg – attól függően, hogy a szóban forgó elemek e forrásokból történő begyűjtéséhez az előállító által biztosított emberi, technikai és/vagy anyagi eszközök mennyire voltak jelentősek –, hatással lehet az érintett adatbázis tartalmának [az Adatbázis-irányelv] 7. cikke értelmében vett minőségi szempontból jelentős részének való minősítésére.”¹³

A megkeresés tárgyát képező ügy tényállásából az eljáró tanács azt emeli ki, hogy a rendelkezésre álló peranyagok szerint a felperesi szótáradatbázis elkészítésére 1997-ben, illetve 1998-ban került sor. A peranyagok szerint az elsőrendű felperesnél kereskedelmi igazgatóként dolgozó Sz. Gy. 2000. október 31. napjáig állt alkalmazásban az elsőrendű felperesnél. Az elsőrendű alperes 2000 novemberében alakult. Az alperesi szótárak nyilvánosságra hozatala és/vagy terjesztése 2000 novemberében kezdődött meg. Az eljáró tanácsnak átadott peranyagok alapján jelen ügyben a *sui generis* adatbázis-oltalom szempontjából felhasználásként a többszörözés (mint kimásolás) és/vagy az adatbázis példányainak terjesztése (mint újrahasznosítás) jöhet szóba. Az eljáró tanács szerint a fentiekre tekintettel a konkrét ügyben nagy valószínűséggel kizárható az új Szjt. 84/A § (3) bekezdésében szabályozott eset megvalósulása (az adatbázis tartalma jelentéktelen részének ismételt és rendszeres kimásolása, illetve újrahasznosítása).

A *sui generis* adatbázis-védelem magyar jogrendszerbe való beiktatására 2002. január 1-jén került sor. 2002. január. 1. napját megelőzően ilyen jogvédelem a magyar jogrendszerben nem volt ismert.

A többszörözéssel (kimásolással) mint felhasználási cselekménnyel kapcsolatban az eljáró tanács az alábbiakra utal: a rendelkezésre álló peranyagok alapján Sz. Gy. 2000 októbe-

¹² C-203/02 sz. BHB v. W-Hill-ügy.

¹³ C-545/07. sz. Apis-Hristovich EOOD v. Lakorda AD-ügy.

réig az elsőrendű felperes kereskedelmi igazgatója volt, majd 2000 novemberében alakította meg az alperesi társaságot, amelynek ügyvezetője is volt. A felperesek állítása szerint Sz. Gy. volt, aki a felperesi szójegyzékeket lemásolta (többszörözte), mielőtt az elsőrendű felperesnél munkaviszonya megszűnt volna. A peranyagokban nem található arra való utalás, hogy ezt követően történt volna többszörözés (kimásolás) Sz.Gy. vagy az alperesek érdekkörében eljáró más személy által a felperesek adatbázisából. Az előbbiekre tekintettel az eljáró tanács szerint valószínűsíthető, hogy ha valóban történt kimásolás, akkor ennek 2002. január 1-je, azaz a *sui generis* adatbázis-védelem hatálybalépése előtt kellett történnie. A módosító törvény 13. §-ának (3) bekezdése alapján a 2002. január 1. napját megelőzően elkészült adatbázisok előállítóinak jogai is csak a módosító törvény hatálybalépését követően, azaz 2002. január 1-jétől részesülnek védelemben. Következésképpen – az eljáró tanács szerint –, ha történt is többszörözés (kimásolás) az alperes vagy Sz. Gy. által 2000-ben, akkor ez a tevékenység nem sérthette meg a felperes kimásolásra vonatkozó adatbázis-előállítói jogát, hiszen ilyen jog akkor még nem létezett. Az eljáró tanács itt jegyzi meg azt is, hogy a rendelkezésre bocsátott peranyagokban nincs arra vonatkozó adat vagy utalás, hogy 2002. január 1. napját követően történt volna többszörözés (kimásolás) a felperes adatbázisából az alperes által.

Kérdés, hogy 2002. január 1-jét követően az alperesek újrahasznosították-e a felperesi adatbázis egészét vagy jelentős részét. A peranyagban kizárólag arra vonatkozó utalások és bizonyítékok találhatóak, hogy az elsőrendű alperes a „Perfect” megjelöléssel ellátott szótárakat CD-ROM-okon terjesztette. Ezért az eljáró tanács szerint annak vizsgálata szükséges, hogy 2002. január 1. napját követően sor került-e az alperesek által a felperesi adatbázis tartalmának egésze vagy jelentős része terjesztésére.

A 2002. január 1. napját követő újrahasznosítással kapcsolatban releváns az, hogy a módosító törvény 13. § (4) bekezdése szerint egy adatbázisnak 2002. január 1-je előtt megkezdett újrahasznosítása a hatálybalépést követő egy évig folytatható, de csak a hatálybalépéskor meglévő mértékben. E vonatkozásban azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy a jogszabály megkezdett felhasználásról szól. Az eljáró tanács álláspontja szerint a megkezdett újrahasznosítást megszorítóan kell értelmezni, és adott esetben inkább a jogszabály hatálybalépésének időpontjáig legyártott műpéldányok terjesztésére (újrahasznosítására) vonatkozó engedélyként.

5.1. A megkereséshez csatolt anyagban 1–5. számon szereplő szótárak adatbázisainak összehasonlítása

Az eljáró tanács hangsúlyozza, hogy kizárólag a peranyagok között megtalálható, a jelen szakértői vélemény elején azonosított szótárakat volt módjában összehasonlító vizsgálat alá vonni. A szakértői vizsgálat részére átadott anyagok között nem volt fellelhető felperesi német–magyar, illetve magyar–német szótár CD-ROM, így a szótáranyagok összehasonlítását

igénylő vizsgálat kizárólag az angol–magyar, illetve magyar–angol szótár szójegyzékének összehasonlítására terjedhetett ki. Az eljáró tanács a felperesi német–magyar, illetve magyar–német szótár hiányában nem tudta vizsgálni az alperesi 6. és 7. számú, német–magyar nyelvű szótárányagot tartalmazó CD-ROM lemezeket. Nem vizsgálta továbbá a 4. és 5. számú CD-ROM lemezekben lévő angol–magyar, illetve magyar–angol szójegyzékektől eltérő nyelvű (francia és olasz) szójegyzékeket sem. A 4. és 5. számú kiadványnak tehát csak az angol–magyar, illetve a magyar–angol szójegyzéke képezte a vizsgálat tárgyát.

Az eljáró tanács a CD-ROM lemezen található adatbázisokat a megkereső bíróság végzése és az új Szjt. 41. § (2) bekezdése és 84/C. § (3) bekezdésébe foglalt felhasználási engedély alapján – vizsgálta meg.

Az eljáró tanácsnak – a peranyagban a felek által feltárt információkra támaszkodva – az adatbázisok tartalmát sikerült olvasható formátumban kinyerni. Az olvasható szójegyzékek (minden CD-ROM esetében külön angol–magyar és külön magyar–angol szójegyzék) jelen szakvéleményhez CD-ROM lemezen kerültek csatolásra, az alábbi formában:

- a) az 1. számú, felperesi „Beszélő szótár” „VTCD WS-007” megjelöléssel: a „woodstone_beszelo” könyvtárban „woodstone_am.list” angol–magyar szójegyzék és „woodstone_ma.list” magyar–angol szójegyzék;
- b) a 2. számú, alperesi „Perfect szótár ANGOL” „MC&CD IMDM-001/1” megjelöléssel: a „perfect_imdm-001-1” könyvtárban „perfect_1_am.list” angol–magyar szójegyzék és „perfect_1_ma.list” magyar–angol szójegyzék;
- c) a 3. számú, alperesi „Perfect szótár ANGOL” „MC&CD IMDM-001/B” megjelöléssel: a „perfect_imdm-001-b” könyvtárban „perfect_b_am.list” angol–magyar szójegyzék és „perfect_b_ma.list” magyar–angol szójegyzék;
- d) a 4. számú, alperesi „Unió szótár” „MC&CD IMDM-005/1” megjelöléssel: a „perfect-unios_imdm-005-1” könyvtárban „perfect-unios_1_am.list” angol–magyar szójegyzék és „perfect-unios_1_ma.list” magyar–angol szójegyzék;
- e) az 5. számú, alperesi „Unió szótár” „MC&CD IMDM-05/B1” megjelöléssel: a „perfect-unios_imdm-05-b” könyvtárban „perfect-unios_b_am.list” angol–magyar szójegyzék és „perfect-unios_b_ma.list” magyar–angol szójegyzék.

Az adatbázisok vizsgálatának, valamint az adatbázis elemei kinyerésének és összehasonlításának részletes leírását, módszertanát, valamint a vizsgálat eredményét jelen szakvélemény 1. számú melléklete tartalmazza. A kinyert szójegyzékek összehasonlítása a Debian GNU/Linux 5.0.2 – a szakvélemény 1. számú mellékletének 4. fejezetében felsorolt – programcsomagjaival és ezek részeit képező programokkal történt. E programokkal a relációs-adatbázis-kezelőkben megszokott, a vizsgálatához szükséges műveletek (szűrés, rendezés, mező kiválasztása, halmazok összehasonlítása) végezhetők el szövegfájlokon.

5.1.1. Az adatbázisok szerkezetének összehasonlítása

Az eljáró tanács arra a megállapításra jutott, hogy az alperesi 2–5. számú kiadvány („Perfect szótárak”) rekordszerkezete lényegében megegyezik. A felperesi 1. számú kiadvány vizsgálatát követően az eljáró tanács azt állapította meg, hogy a felperesi (1. számú) adatbázis rekordszerkezete (melléklet 3.1.1.2. pont) és az alperesi 2–5. számú adatbázis rekordszerkezete (melléklet 3.1.2.2) eltéréseket mutat.

5.1.2. Az adatbázisok tartalmának összehasonlítása

Az eljáró tanács az adatbázisokból kinyert szójegyzékeket, azaz az adatbázisok tartalmi elemeit automatikus (gépi) módszerrel hasonlította össze. Az összehasonlítás részletes leírását és eredményét a melléklet 4. fejezete tartalmazza. Az összehasonlítás eredménye az alábbiakban foglalható össze.

A 3. és 5. számú alperesi kiadvány angol–magyar és magyar–angol adatbázisai egymással megegyeznek. A 2. és 4. számú alperesi kiadvány angol–magyar adatbázisai megegyeznek. A magyar–angol irányt tekintve a 4. számú kiadvány adatbázisa bővebb: a 2. számú kiadvány összes címszavát változatlan fordításokkal tartalmazza, és 85 864 további magyar címszót tartalmaz.

Az eljáró tanács a peres felek adatbázisainak összehasonlításakor először a felek kiadványaiban szereplő címszavak egyezését vizsgálta. E vizsgálat kizárólag a címszavak egyezésére terjedt ki, a fordítások egyezése nem képezte tárgyát. A felperesi 1. számú kiadvány adatbázisában szereplő címszavaknak az alperesi 2–5. számú kiadvány adatbázisaiban szereplő címszavakkal történő összehasonlításának eredménye a következő: az adatbázisok címszavai között eltérő nagyságú egyezés tapasztalható.

Az egyezések arányszámai az alábbiak:

- 1. számú felperesi adatbázis és 2. számú alperesi adatbázis
 - magyar címszavak: 43,9%
 - angol címszavak: 33,3%
- 1. számú felperesi adatbázis és 3., valamint 5. számú alperesi adatbázis
 - magyar címszavak: 43,9%
 - angol címszavak: 28,3%
- 1. számú felperesi adatbázis és 4. számú alperesi adatbázis
 - magyar címszavak: 100%
 - angol címszavak: 33,3%

A címszavak egyezésének aránya az alperesi adatbázisokban a felperesi 1. számú kiadvány címszókészletéhez képest egyetlen kivétellel 28–44% közöttire tehető. Egyetlen esetben azonban az átfedés 100%-os: az alperesi 4. számú kiadvány a felperesi 1. számú kiadvány összes magyar címszavát tartalmazza, de emellett tartalmaz további, a felperesi 1. számú

kiadványban nem szereplő szavakat is. Az egyezések pontos számát a melléklet 4.2. pontjában található 6. számú táblázat tartalmazza.

Az eljáró tanács ezt követően azt vizsgálta, hogy a peres felek adatbázisaiban a címszavak és azok fordításai, azaz az egyes rekordok között van-e egyezés, és ha igen, akkor az milyen mértékű. A felperesi 1. sz. kiadvány adatbázisában szereplő címszavak és azok fordításainak, valamint az alperesi 2–5. számú kiadvány adatbázisaiban szereplő címszavak és azok fordításai összehasonlításának eredménye az, hogy a vizsgált adatbázisok címszavai és fordításai között az alábbi, százalékos arányban kifejezett egyezés tapasztalható:

- 1. számú felperesi adatbázis és 2. számú alperesi adatbázis
 - magyar címszavak: 6,5%
 - angol címszavak: 4%
- 1. számú felperesi adatbázis és 3., valamint 5. számú alperesi adatbázis
 - magyar címszavak: 6,5%
 - angol címszavak: 2,9%
- 1. számú felperesi adatbázis és 4. számú alperesi adatbázis
 - magyar címszavak: 50,3%
 - angol címszavak: 4%

A címszavak és fordításaik, azaz a rekordok egyezésének aránya az alperesi adatbázisokban a felperesi 1. számú kiadvány címszókészletéhez képest egyetlen kivétellel 2,9-6,5%-ra tehető. Egyetlen esetben azonban az átfedés 50,3%: az alperesi 4. számú kiadványban a felperesi 1. sz. kiadvány rekordjainak mintegy 50,3%-a szerepel változtatás nélkül. Az egyezések pontos számát a melléklet 4.3. pontjában található 7. számú táblázat tartalmazza.

A fentiekben túl az eljáró tanács utal arra, hogy az alperesi 4. számú kiadványban megjelenik a felperesi 1. számú kiadványban jellegzetesen jelen levő ún. „kalapos ő (ò)” (lásd melléklet 3.1.2.4. szakasz), amely viszont az alperesi 2., 3., és 5. sz. kiadványban nem szerepel. Emellett az alperesi 4. számú kiadványban nagy arányban jelennek meg ismétlődő magyar címszavak (tehát amelyekből a szótárban kettő vagy több van, ezek száma összesen 16 689 db) és teljes ismétlődő címszó+fordítás kombinációk, azaz ismétlődő adatbázisrekordok (1634) is. Az alperesi 4. számú kiadvány 1634 ismétlődő rekordja közül 897 (mintegy 54,9%) rekord fordul elő a felperesi 1. számú kiadványban is.

A felperesi 1. számú kiadvány magyar nyelvű címszavaiban tipográfiai helytelen zárójelhasználat tapasztalható (a nyitó zárójel után szóköz található, majd a záró zárójel előtt is található egy szóköz). A felperesi 1. számú kiadványban összesen 336 db ilyen, tipográfiai helytelen zárójelhasználat található. Az alperesi 4. számú kiadványban 1490 magyar címszóban szerepel zárójelbe tett értelmezés, amelyből 336 esetben ugyanolyan, tipográfiai helytelen zárójelhasználat tapasztalható, mint a felperesi 1. számú kiadvány esetében. A felperesi 1. számú és az alperesi 4. számú adatbázisban szereplő, zárójel-szóközös, helytelen tipográfiával rendelkező címszavaknak nemcsak a száma egyezik meg, hanem a címszavak listája is 100%-ban megegyezik.

A peranyagok tanúsága szerint a felperes többször hivatkozott arra, hogy a felperesi 1. számú kiadványban az orvostudomány mint területe sajátosan „orvostud.” rövidítéssel szerepel, ráadásul ez párosul a fent említett, tipográfiaiilag helytelen zárójelhasználattal is. Az eljáró tanács ezért megvizsgálta az „(orvostud.)” kifejezést tartalmazó magyar címszavak előfordulását a felek adatbázisaiban: a felperesi 1. számú és az alperesi 4. számú kiadványban az ilyen címszavak száma pontosan megegyezik, míg a 2., 3. és 5. számú alperesi kiadványok egyikében sem szerepel a jelzett írásmódban az „(orvostud.)” értelmezés.

Az 1. számú felperesi adatbázis és a 4. számú alperesi adatbázis közötti egyezések, illetve hasonlóságok az alábbiakban foglalhatók össze:

- a) az alperesi 4. számú kiadvány a felperesi 1. számú kiadvány összes magyar címszavát tartalmazza, de tartalmaz további szavakat is;
- b) az alperesi 4. számú kiadványban a felperesi 1. sz. kiadvány rekordjainak (címszavak és fordítások) mintegy 50,3%-a szerepel változtatás nélkül;
- c) az alperesi 4. számú kiadványban megjelenik a felperesi 1. számú kiadványában jellegzetesen jelenlevő ún. „kalapos ő (ò)”;
- d) az alperesi 4. számú kiadvány 1634 ismétlődő rekordja közül 897 (mintegy 54,9%) rekord fordul elő a felperesi 1. számú kiadványban is;
- e) a felperesi 1. számú és az alperesi 4. számú adatbázisban szereplő, zárójel-szóközös, helytelen tipográfiával rendelkező címszavaknak a száma és a címszavak listája is 100%-ban megegyezik;
- f) az „(orvostud.)” kifejezést tartalmazó magyar címszavak előfordulása a felperesi 1. számú és az alperesi 4. számú kiadványban pontosan megegyezik.

Az eljáró tanács szerint a fenti megállapítások egyenként ugyan nem feltétlenül, de összességükben már meglehetősen biztonsággal adnak okot olyan következtetés levonására, amely szerint a 4. számú alperesi adatbázisban felhasználásra (újrahasznosításra) került az 1. számú felperesi adatbázis tartalmának jelentős része.

6. A felperesi, a megkereséshez csatolt anyagban 1. számon szereplő szótár adatbázisán gyűjteményes műként fennálló szerzői jogi védelem

Az eljáró tanács utal arra, hogy az Szjt. 7. §-a szerint a gyűjtemény akkor részesül védelemben, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű. Az eljáró tanács e körben hivatkozik a 38/2006. sz. SZJSZT-véleményre:

„... a különböző összeállítások – gyűjteményes műként – akkor is szerzői jogi védelmet élvezhetnek, ha részei ugyan szerzői jogi védelemben nem részesülnek, de a gyűjtemény elemekinek összeválogatása, elrendezése kreatív szerkesztői munka eredménye. A gyűjteményes művekre vonatkozó védelem feltétele – az Szjt. megfogalmazása szerint – azonos a szerzői művek esetében általában alkalmazandó egyéni, eredeti jelleg követelményével, a magyar jogalkotó ugyanis e két fogalommal azonosította az irányadó nemzetközi egyezmények 'intellectual

creations' fordulatát. (Berni Unió Egyezmény 2. Cikk (5) bekezdése; TRIPS-megállapodás 10 Cikk (2) bekezdése; WIPO Szerzői Jogi Szerződés 5. Cikk) [...] Az adatbázis, mint olyan pedig akkor részesül szerzői jogi védelemben, ha tartalmának válogatása vagy elrendezése okán a szerző saját szellemi alkotása' (96/6/EK irányelv, 3. cikk 1. pont).

Az összeválogatás alkalmazott elve elsősorban akkor tekinthető egyéninek, eredetinek, ha a gyűjtemény valóban válogatás eredményeként született meg, vagyis egy műveket, adatokat tartalmazó nagyobb halmazból a szerkesztő valamilyen egyéni, eredeti szempont alapján válogatja össze gyűjteménye egyes elemeit. Ez alapján az összeválogatás nem rendelkezik egyéni, eredeti jelleggel, ha az valamennyi, bizonyos tulajdonsággal rendelkező elemet (művet, adatot) tartalmaz (például valamennyi budapesti telefon-előfizető adatai). Ugyancsak nem tekinthető összeválogatásnak a 'gyűjtemény', ha az csupán egy, vagy az összes elem számához képest elenyésző számú tételt tartalmaz. Az elrendezés elsősorban akkor tekinthető egyéninek, eredetinek, ha az meghaladja a nyilvánvaló sorrendbe illeszthető tulajdonságok alapján (például kezdőbetű, súly, hossz) történő automatikus rendezést."

Az eljáró tanács szerint abban a kérdésben, hogy a felperes által kiadott szótár tekinthető-e gyűjteményes műnek, az igényel vizsgálatot, hogy annak vonatkozásában a tartalmi elemek összeválogatása, szerkesztése, elrendezése kapcsán tetten érhető-e az Sztj. 7. §-a szerinti egyéniség, eredetiség. E körben főképp a felperesi szótár tartalmi elemei, azaz a szavak és kifejezések, valamint azok fordításai összeválogatásának, szerkesztésének, elrendezésének (ideértve a szótár struktúráját is) egyénisége, eredetisége bír relevanciával. Ilyen egyéni, eredeti jelleget tükröző szerkesztőmunka lehet többek között a nyelvek „általános” szókészletétől eltérő „sajátos” szókészletek (pl. az ún. szleng körébe tartozó kifejezések vagy az adott nyelvre jellemző állandósult szókapcsolatok, fordulatok, szólások) összeválogatása, szerepeltetésének mértéke, illetve mélysége a szótár szókészletének egészéhez viszonyítva. A felperesi elektronikus szótár működésének (ideértve különösen a szoftver működésének, az adatbázisban történő lekérdezések módjának) egyedisége, eredetisége a gyűjteményes műként való védelem szempontjából kevésbé releváns kérdés.

Az eljáró tanács megítélése szerint – a fentiekre figyelemmel, valamint a rendelkezésre bocsátott peranyagok vizsgálata alapján – a felperesi szótár tekinthető gyűjteményes műnek. A peranyagok között megtalálható előadások és bizonyítékok valószínűsítik azt, hogy K. D. harmadrendű felperes volt az, aki R. K. adatrögzítőt utasításokkal látta el, majd az adatrögzítés révén előállt nyersanyagot ellenőrizte, kiegészítette és pontosította, azaz a szótárat megszerkesztette. Az eljáró tanács itt utal arra, hogy a gyűjteményes műként való védelem – ahogy a szerzői jog által biztosított védelem általában – sem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől. Ha a gyűjtemény tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű, akkor gyűjteményes műként szerzői jogi védelmet élvez. Az eljáró tanács szerint olyan gyűjteményes művek esetén, mint amilyenek a jelen per tárgyát képező nem tematikus jellegű szótárak, szükségszerűen előfordulnak egyezések különböző szótárak szójegy-

zéke, illetve bizonyos szavak fordítása esetében. Emiatt az ilyen általános jellegű szótárakkal szemben támasztott, a szerkesztés egyéni, eredeti jellegével kapcsolatos elvárás nem helyezhető magasra. Ugyanakkor ennek következménye az is, hogy hasonló tartalmú szótárak megjelenése esetén különös figyelemmel kell vizsgálni, hogy a később megjelent szótár a korábbi szótár felhasználásával jött-e létre. Az eljáró tanács véleménye szerint ilyen esetben nagy valószínűséggel csak a szolgai másolás megtörténtének bizonyítása lehet alkalmas a korábbi szótár felhasználásának (többszörözésének) megállapítására.

Az eljáró tanács utal arra is, hogy a felperesi szótár gyűjteményes műként való védelme kizárólag magára a felperesi szótárra, azaz a teljes gyűjteményre vonatkozhat. A gyűjteményes mű szerzői jogi védelme nem terjed ki a gyűjteményes mű tartalmi elemeire. A jelen ügy tárgyát képező gyűjtemények egyes elemei, azaz bizonyos szavak és fordításaik nem állnak, nem állhatnak szerzői jogi védelem alatt.

Az eljáró tanács szerint az előbbieken kifejtettekre tekintettel önmagában amiatt, hogy bizonyos címszavak, illetve bizonyos címszavak és fordításaik azonos formában fordulnak elő általános jellegű szótárakban, nem lehet automatikusan megállapítani, hogy az egyik szótár a másik, gyűjteményes műnek tekinthető szótár felhasználásával jött létre. A felhasználás (többszörözés) megállapításához jelentős mértékű egyezés, adott esetben a szolgai másolás megtörténtének bizonyítása lehet szükséges.

7. Az eljáró tanács összegző válaszai a megkereső által közvetlenül, valamint a felperes előkészítő iratára utalással feltett kérdésekre

7.1. Megállapítható-e az a felperes által kiadott, most a szakvéleményt megelőzően közvetlenül is csatolt, lemezre rögzített szótáranyag vizsgálata során, hogy a szótár adatbázisa egyéni, eredeti jellegű alkotás szerkesztési elve, módja alapján?

Az eljáró tanács szerint a felperes által kiadott „Beszélő szótár” „VTCD WS-007” megjelölésű (angol–magyar, illetve magyar–angol) szótár (jelen szakvéleményben 1. számmal jelölve) egyéni, eredeti jellegű alkotás, aminek következtében a szótár mint gyűjteményes mű szerzői jogi védelmet élvez, mert a szójegyzék összeválogatása, szerkesztése, elrendezése (ideértve a szótár struktúráját is) egyéni, eredeti jelleget mutat.

7.2. Megállapítható-e az az alperes által kiadott angol és német nyelvű PN és uniós szótáranyag tekintetében (az angol és a német nyelvű az uniós szótáranyag része), hogy az ugyanolyan szerkesztési elv, módszer alapján összeállított adatbázis, mint a felperes adatbázisa.

Az eljáró tanács azt állapította meg, hogy a felperesi 1. számú adatbázis és az alperesi 2–5. számú adatbázis rekordszerkezete eltéréseket mutat. A peranyagok között a felperesi „Be-

szélő szótár” „VTCD WS-007” megjelölésű (angol–magyar, illetve magyar–angol) szótár volt megtalálható. Felperesi német–magyar, illetve magyar–német szótár nem volt a vizsgálat céljára átadott peranyagok között, így a vizsgálat kizárólag az angol–magyar, illetve magyar–angol szótár szójegyzékeinek összehasonlítására terjedt ki.

7.3. Nyilatkozzon a szakértő testület, hogy milyen feltételek mellett minősülhet egy szótár-adatbázis gyűjteményes műnek?

Egy szótáradatbázis akkor részesülhet szerzői gyűjteményes műként szerzői jogi védelemben, ha tartalmának válogatása vagy elrendezése okán a szerző (a szerkesztő) saját szellemi alkotása. Az összeválogatás alkalmazott elve elsősorban akkor tekinthető egyéninek, eredetinek, ha a gyűjtemény valóban válogatás eredményeként született meg, vagyis egy műveket, adatokat tartalmazó nagyobb halmazból a szerkesztő valamilyen egyéni, eredeti szempont alapján válogatja össze gyűjteménye egyes elemeit.

7.4. A felperesi szótár minősülhet-e gyűjteményes műnek?

Az eljáró tanács megítélése szerint a felperesi szótár minősülhet gyűjteményes műnek.

7.5. Az adatbázis egyéni, eredeti jellegű elrendezése, struktúrája alapján a felperesi adatbázis gyűjteményes műnek minősül-e? Egyedi, eredeti jelleggel rendelkezik-e?

Az első kérdésre adott válasszal összhangban az eljáró tanács megítélése szerint a felperes által kiadott „Beszélő szótár” „VTCD WS-007” megjelölésű (angol–magyar, illetve magyar–angol) szótár egyéni, eredeti jellegű alkotás, aminek következtében a szótár mint gyűjteményes mű szerzői jogi védelmet élvez, mert a szójegyzék összeválogatása, szerkesztése, elrendezése (ideértve a szótár struktúráját is) egyéni, eredeti jelleget mutat.

7.6. Mik ezek az eredeti, egyedi sajátosságok? Összeválogatása, elrendezése, szerkesztése, a keresés az adatbázisban egyedi, eredeti jellegű-e?

Erre a kérdésre a választ a 7.3. kérdésre adott válasz tartalmazza.

7.7. Megalapozzák-e az alábbiak és a per bizonyítékai a gyűjteményes műi minőséget?

Erre a kérdésre a választ a 7.1. és a 7.4. kérdésre adott válaszok tartalmazzák.

7.8. Nyilatkozzon a Szerzői Jogi Szakértő Testület, hogy a felperes adatbázisa tartalmában vagy szerkesztésében azonos-e vagy nagymértékben hasonló-e a SZTAKI-szótár vagy a Freedict szótár adatbázisához különös figyelemmel a német esetében, vagy eltér attól!

Erre a kérdésre az eljáró tanács nem tud válaszolni, tekintettel arra, hogy nem áll rendelkezésre sem a SZTAKI-, sem a Freedict szótár szójegyzéke, sem a felperes német–magyar szótárának szójegyzéke. Ettől függetlenül ebben a kérdésben az eljáró tanács megítélése szerint kizárólag akkor lehetne érdemi eredményre jutni, ha az előbbi szótárak szójegyzékei 1997/1998-as állapotukban állnának rendelkezésre.

7.9. A felperesi adatbázisok és ezeknek a szótáraknak a vonatkozásában lehet-e közös adatbázisról vagy közös ősről beszélni, vagy sem?

Az eljáró tanács a 7.8. kérdésre vonatkozó válaszában kifejtett okok miatt erre a kérdésre sem tud válaszolni.

7.10. Nyilatkozzon a szakértő testület, hogy a felperes saját szótárai adatbázisának elkészítése, tartalmának megszerzése, ellenőrzése, megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt-e?

Az eljáró tanács úgy ítéli meg, hogy a felperes szótáradatbázisa tartalmának megszerzése nem, de ellenőrzése és megjelenítése nagy valószínűséggel jelentős ráfordítást igényelt.

7.11. Milyen anyagi, munka- és időráfordítással készítette el a felperes saját szótárának adatbázisát és szótárát?

E kérdésre a választ a felperesek maguk adták meg a per folyamán. A felperesek ráfordításait 2010. április 16-án kelt előkészítő iratukban részletesen felsorolták. A Fővárosi Bíróság a kirendelő végzésben is összefoglalta a releváns információkat.

7.12. A tartalmi elemek megszerzése, gépelése, ellenőrzése, megjelenítése minőségileg és mennyiségileg mennyi ráfordítást igényelt?

E kérdésre a választ a felperesek maguk adták meg a per folyamán. A felperesek ráfordításait 2010. április 16-án kelt előkészítő iratukban részletesen felsorolták. A Fővárosi Bíróság a kirendelő végzésben is összefoglalta a releváns információkat.

7.13. Mennyi idő és munkaráfordítással végezhető ez el általában és a konkrét időszakban, esetben?

Az eljáró tanács csak a rendelkezésére álló tények alapján tud megállapításokat tenni. A felperesek ráfordításait 2010. április 16-án kelt előkészítő iratukban részletesen felsorolták. Az eljáró tanács ezeket a tényállításokat valósnak elfogadva jutott arra a következtetésre, hogy az eddigi joggyakorlat alapján e ráfordításokat – az adatbázis tartalmának ellenőrzése és megjelenítése tekintetében – jelentősnek lehet minősíteni. Az eljáró tanácsnak ugyanakkor a megkeresés alapján nem állnak rendelkezésére olyan tények, amelyek e ráfordítások mértékét, akár általánosságban, akár a konkrét esetben összehasonlíthatóvá tennék az elektronikus szótárak elkészítésére jellemző ráfordításokkal. A feltett kérdésekben ezért az eljáró tanács – az összehasonlítás alapjául szolgáló tényanyag hiányában – nem tud állást foglalni.

7.14. Megalapozzák-e az alábbiak és a per bizonyítékai a jelentős ráfordítást?

E kérdésre a választ a 7.10. kérdésre adott válasz tartalmazza.

*Dr. Tomori Pál, a tanács elnöke
Dr. Halász Bálint, a tanács előadó tagja
Dr. Gajdos Sándor, a tanács szavazó tagja*

Mellékletek:

1. sz. melléklet – szótáradatbázisok összehasonlítása
2. sz. melléklet – szótáradatbázisok szójegyzékei CD-ROM lemezen (az eljáró tanács által összeállítva)

NEM NYILVÁNOSSÁGNAK SZÁNT MŰHOLDAS SUGÁRZÁS ÉS KÓDOLT SUGÁRZÁS SZERZŐI JOGI MEGÍTÉLÉSE

SZJSZT-13 /10

Magánmegkeresés

A megkereső által feltett kérdések

1. Kérjük a Tisztelt Szerzői Jogi Szakértő Testület állásfoglalását arról, hogy a műsorhordozó jeleket – az Sztj. 26. § (2) bekezdése vonatkozásában – nyilvános vételre szánja-e az a televíziószervezet, amely a vételhez szükséges eszközöket sem közvetlenül, sem közvetve nem kínálja fel a nyilvánosság számára, az adást kizárólag kábeles, mikrohullámú, műholdas, IPTV- vagy más hasonló szolgáltatást nyújtó vállalkozás közbeiktatásával teszi foghatóvá.

2. Kérjük a Tisztelt Szakértő Testületet, adjon szakvéleményt arról, hogy mely ország(ok)-ban valósít meg felhasználást az 1. pontban meghatározott szolgáltatást nyújtó televíziószervezet.

3. Kérjük a Tisztelt Szakértő Testületet, adjon szakvéleményt arról, köteles-e az a televíziószervezet megfizetni az Sztj. 77. § (1) bekezdésében meghatározott szomszédos jogi jogdíjakat a Magyarországon e jogok kezelésére nyilvántartásba vett közös jogkezelő szervezetek számára, amely műsorhordozó jelét az Európai Unió más tagállamából juttatja el műholdra, majd onnan vissza Magyarországra, ha a műsorhordozó jeleket nem nyilvános vételre szánják.

4. Kérjük a Tisztelt Szakértő Testületet vizsgálja meg, hogy befolyásolja-e érdemben az 1–3. kérdésre adott választ,

- a) ha a televíziószervezet nem a magyar, hanem az Európai Unió valamely más tagországa joga szerint jött létre, illetve folytatja tevékenységét;
- b) ha a televíziószervezet az Európai Unió egy államából több más tagállamába is sugároz – a fent leírt módon, és elsősorban a sugárzás nyelvén különböző – televíziós műsorokat;
- c) ha televíziószervezet reklámidejét kizárólagosan egy, a magyar jog szerint létrejött vállalkozás értékesíti;
- d) ha a televíziós műsort teljes egészében vagy részlegesen Magyarországon szerkesztik adásba;
- e) ha a televíziós műsorok egy részét, esetleg túlnyomó többségét Magyarországon gyártják, illetve szinkronizálják;
- f) ha a műsorhordozó jeleket – speciális, professzionális, nem otthoni felhasználásra szánt – eszközökkel a nyilvánosság némely tagja közvetlenül is veheti;

- g) ha a műsorhordozó jel vételéhez – az adott kábeles, mikrohullámú, műholdas vagy IPTV-szolgáltatáshoz kapcsolódást biztosító eszközön túl – speciális eszközre nincs szükség;
- h) ha a televíziószervezet a fellövés országában már fizetett szomszédos jogi jogdíjat, és ha igen, az ilyen jogdíjat figyelembe kell-e venni a Magyarországon fizetendő jogdíjak számításakor.

Az eljáró tanács szakvéleménye

Ad 1. A megkeresők által feltett első kérdés megválaszolásához előkérdések vizsgálata szükséges.

a) Mindenekelőtt annak fényében, hogy a megkeresésben vázolt tényállásoknak van nemzetközi aspektusa, eldöntendő az a kérdés, hogy mely jog alapján kell vizsgálni a további előkérdéseket (mely ország joga az alkalmazandó jog).

A Magyar Köztársaságban a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet 19. §-a szerint – összhangban a Berni Unió Egyezményével,¹⁴ a TRIPS-megállapodással¹⁵ és a WIPO Szerzői Jogi Szerződésével¹⁶ is – a *lex loci protectionis* elve alapján a szerzői jogokat annak az államnak a joga szerint kell elbírálni, amelynek területén a védelmet igénylik. Annak eldöntéséhez, hogy mely ország területén igénylik a védelmet, ez azonos azzal az országgal, amely ország területére vonatkozóan állítják, hogy engedély nélküli felhasználás és ezzel összefüggésben jogsértés történt, azaz hogy – ennek előfeltételeként – ebben az országban fennáll a védelem. Eszerint pedig a vizsgált esetkörben értelemszerűen a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) szabályai alkalmazandók.

b) A megkeresés az Sztj. szerint beazonosítandó cselekményt a következőképpen írja le: a televíziószervezetek a „műsorhordozó jeleiket nem Magyarországról, hanem az Európai Unió más tagállamából, jellemzően az Egyesült Királyságból, illetve Romániából juttatják el a műholdra, majd onnan vissza a Földre. ... A külföldről Magyarországra irányuló műsorok a nyilvánosság által közvetlenül nem, csupán kábel, mikrohullámú, műholdas vagy IPTV-szolgáltatók közbeiktatásával foghatók.”

Az eljáró tanács az 1. kérdés megválaszolásánál először a kérdésben hivatkozott Sztj.-beli szakaszt, majd az Sztj. más rendelkezéseit is megvizsgálta abból a szempontból, hogy a

¹⁴ A továbbiakban: BUE. A BUE Magyarországon jelenleg hatályos szövegét az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Unió Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet hirdette ki.

¹⁵ A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi aspektusairól szóló megállapodás. Az 1998. évi XI. törvény hirdette ki.

¹⁶ A Szellemi Tulajdon Világszervezetének Szerzői Jogi Szerződése. Kihirdette a 2004. évi XLIX. törvény.

fent leírt cselekménysor felhasználásnak tekinthető-e, illetve az mely felhasználási mód alá sorolható be.

Az Sztj.-nek a feltett kérdésben hivatkozott szakasza [26. § (2) bekezdés] a következőképpen szól.

„A mű sugárzásának minősül a műhold útján történő sugárzás is, ha a sugárzott műsor a nyilvánosság körében közvetlenül fogható. A műhold útján sugárzott műsor a nyilvánosság körében közvetlenül foghatónak minősül, ha a rádió- vagy televíziószervezet felelősségével és ellenőrzése alatt műsort hordozó jeleket juttatnak el a műholdhoz, majd onnan a Földre megszakítatlan közvetítés útján azzal a céllal, hogy a jeleket a nyilvánosság vehesse. Műhold útján történő sugárzás esetén a felhasználás helye az Európai Gazdasági Térségnek kizárólag az a tagállama, amelyből a rádió- vagy televíziószervezet felelősségével és ellenőrzése alatt a műsort hordozó jeleket eljuttatják a műholdhoz, majd onnan a Földre megszakítatlan közvetítés útján azzal a céllal, hogy a jeleket a nyilvánosság vehesse. Arra a műhold útján történő sugárzásra, amelynek felhasználási helye az előző szabály alapján az Európai Gazdasági Térségen kívüli állam, a műholdas műsorsugárzásra és a vezeték útján történő továbbközvetítésre alkalmazandó szerzői jogra és a szerzői joghoz kapcsolódó jogokra vonatkozó egyes szabályok összehangolásáról szóló 93/83/EGK tanácsi irányelv 1. Cikke (2) bekezdésének d) pontjában foglaltakat kell alkalmazni.”

Az idézett bekezdés első mondata a felhasználás definícióját adja meg, a második mondat meghatározza a definícióban használt nyilvánosság körében foghatóság fogalmát, a harmadik (és a vizsgált esetekben nem releváns negyedik) mondat pedig egyes, e körbe eső felhasználások tekintetében a felhasználás helyére vonatkozó speciális szabályt határoz meg.

Az eljáró tanács álláspontja szerint a felhasználás helyét kijelölő szabályban (tehát a bekezdés utolsó előtti mondatában) az „azzal a céllal, hogy a jeleket a nyilvánosság vehesse” fordulat nem minősül a felhasználás helye önálló feltételének, hanem csak (szükségtelen) ismétlés, mivel a műhold útján való sugárzás nyilvánosság körében foghatónak a 26. § (2) bekezdésének első mondatából következően *per definitionem* akkor minősül [és esik így a 26. § (2) bekezdése hatálya alá], ha azzal a céllal történik, hogy azt a nyilvánosság közvetlenül vehesse.

Ezt az értelmezést támasztja alá az is, hogy a Műholdirányelvnek¹⁷ az a rendelkezése [az 1. Cikk (2) bekezdés b) pontja], amelynek a magyar jogba való átültetését az Sztj. 26. §-a (2) bekezdésének utolsó két mondata szolgálja, ezt a bővítményt nem is tartalmazza. (Egyebekben az Sztj. hivatkozott rendelkezésének miniszteri indokolásából sem lehet arra követ-

¹⁷ A Tanács 93/83/EGK irányelve (1993. szeptember 27.) a műholdas műsorsugárzásra és a vezeték útján történő továbbközvetítésre alkalmazandó szerzői jogra és a szerzői joghoz kapcsolódó jogokra vonatkozó egyes szabályok összehangolásáról.

keztetni, hogy itt a magyar jogalkotó a Műholdirányelvénél szűkebb vagy bővebb körben kívánta volna alkalmazni a szabályt.) Ebből fakadóan ez a kritérium nem szűkíti tovább azt az esetkört, amikor a felhasználás helyét a szabály szerint kell meghatározni.

A felhívott törvényi rendelkezés első két mondata [egyébként a Műholdirányelv 1. cikk (2) bekezdése a) pontjának átültetése] pedig egyértelművé teszi, hogy a műholdas sugárzás mint felhasználási cselekmény körébe csak azok a cselekmények esnek, amelyek körében a műsort hordozó jelek közvetlenül vehetők a nyilvánosság által. A törvényszöveg egyszerű nyelvtani értelmezéséből következően a műsor nyilvánosság körében közvetlenül foghatósága a jelek nyilvánosság általi vehetőségét jelenti.

Mindebből következően az eljáró tanács álláspontja szerint a felhasználás helye meghatározásának nem többletfeltétele a jelek nyilvánosság általi vételének lehetősége, ugyanakkor ez a felhasználási cselekmény fogalmának elengedhetetlen részét képezi, ilyen módon pedig a televíziószervezet önmagában álló cselekménye semmiképp sem tekinthető olyanak, amely nyilvánosság általi vételt célozna.

Ebből következően pedig a hatályos magyar jog szerint olyan esetben, amikor a műholdas jelátvitel nem irányul arra, hogy a jeleket a nyilvánosság közvetlenül vehesse – ahogy ezt a megkeresésben az egyesület is hangsúlyozza – nemcsak a felhasználás helyére vonatkozó, az Szt. 26. §-ának (2) bekezdés utolsó előtti mondatában meghatározott speciális szabály nem alkalmazandó, de a cselekmény nem is felel meg a felhasználás 26. § (2) bekezdésbeli definíciójának, vagyis a cselekmény nem tekinthető a magyar jog szerinti, az Szt. 26. § (2) bekezdésében szabályozott, „egyszerű” műholdas sugárzásnak.

Ugyanakkor ez természetesen nem zárja ki azt, hogy a teljes leírt folyamat – tehát nemcsak önmagában a televíziószervezet cselekménye, hanem ez azzal együtt, hogy az adást Magyarország területén kábeles, mikrohullámú, műholdas, IPTV- vagy más hasonló szolgáltatást nyújtó vállalkozás közbeiktatásával teszik foghatóvá – az Szt. más szabálya alapján felhasználásnak legyen tekinthető, illetve hogy – amennyiben más országban kéri a jogvédelmet – a televíziószervezet fent elemzett cselekménye ezen ország joga szerint önálló felhasználási cselekménynek minősíthető legyen. Az SZJSZT hatásköre ugyanakkor csak az előző esetkörre terjed ki, emiatt pedig nem vizsgálja azt, hogy más ország joga szerint a televíziószervezet cselekménye hogyan minősülhetne.

Az eljáró tanács álláspontja szerint a vizsgált cselekménysor az Szt. 26. § (2) és (3) bekezdése együttes olvasata szerint műholdas elemet is tartalmazó, kódolt sugárzásnak minősülhet olyan módon, hogy a nyilvánosság körében való közvetlen vétel lehetősége csak a köztes, a nyilvánossághoz közvetítést ténylegesen elvégző szervezet bekapcsolásával valósulhat meg. [A (3) és a (4) bekezdésbeli tényállás között ez esetben alapvető különbség, hogy a (3) bekezdés esetében a kódolás célja az, hogy a közönség a sugárzást közvetlenül vehesse, míg a (4) bekezdés szerint épp a közvetlen vétel (további) megakadályozása a kódolás célja. Mindkét esetben egyértelmű azonban, hogy a végső cél az, hogy a nyilvánosság vehesse a jeleket. Az Szt. 26. §-ának címéből is következik az, hogy ezekben az esetekben a két

szervezet által együttesen, egységes folyamatként megvalósított nyilvánossághoz közvetítés egy-egy viszonylagos önállósággal bíró esetéről van szó.]

Itt utalni kell az SZJSZT egy korábbi, 38/2000. számú döntésére is, amely elvi élel mondta ki az Szjt. akkor hatályos, de tartalmilag a ma hatályossal azonos 26. § (3) bekezdése tekintetében, hogy ilyen esetben *„a sugárzáson kívül nem valósul meg valamely más önálló felhasználási cselekmény; egyetlen felhasználási folyamatról van szó, amely az eredeti rádió- vagy televíziószervezet uralma alatt áll, e szervezet szerzői jogilag releváns aktusának a technikailag szükséges része. A kábeltelvíziós szervezet technikai közreműködése – a dekódolás, valamint a kábel rendelkezésre bocsátása és működtetése – éppúgy nem minősül új felhasználási tevékenységnek, mint ahogy a sugárzás megelőző szakaszaiban sem minősül annak sem a kódolás technikai művelete (még akkor sem, ha azt a rádió- vagy televíziószervezet megbízásából más szervezet végzi), sem pedig a sugárzás céljára műszaki eszközök (antennák, erősítők, kábelek, műholdas berendezések) más szervezetek általi rendelkezésre bocsátása és az eredeti rádió- vagy televíziószervezettel való megállapodás alapján a sugárzás céljából való működtetése. Mindezek ugyancsak az egyetlen felhasználási folyamatnak – a sugárzásnak – a sugárzást végző rádió- vagy televíziószervezet uralma alatt álló, technikailag szükséges, de külön felhasználásnak nem minősülő részei.”*

Figyelemmel arra, hogy a (3) és a (4) bekezdés szerinti esetekben is olyan felhasználásról van szó, amely több szervezet együttes cselekménye, és egyik törvény által szabályozott felhasználási esetben sem kizárt, hogy az első szervezet műhold útján továbbítsa a jelet, ezért álláspontunk szerint ilyen esetekben a (2)–(3), illetve a (2)–(4) bekezdést egymásra tekintettel kell alkalmazni azzal, hogy a műholdas jeltovábbítást, valamint a földi folyamatot egységesnek, egy felhasználásnak kell tekinteni. [Amellett, hogy a (3) és a (4) bekezdés hatálya ezeknél értelemszerűen tágabb: nem csak olyan esetekre terjed ki, amelyek első szakasza műholdon valósulna meg.]

Hangsúlyozni kell, hogy az, hogy ilyen esetekben együttesen kell alkalmazni a műholdas sugárzásra, illetve a (3) bekezdés szerinti kódolt sugárzásra vonatkozó szabályokat, következik a Műholdirányelv 1. Cikk (2) bekezdése *a)–c)* pontjából is, mivel az *a)* pont a műhold útján való nyilvánossághoz közvetítést definiálja, a *b)* pont határozza meg ebben a körben a felhasználás helyét és a *c)* pont definiálja azoknak a kódolt sugárzásoknak a körét, amelyeket műhold útján való nyilvánossághoz közvetítésnek kell tekinteni. Ebből következően pedig egyértelmű, hogy a műhold közbejöttével megvalósult kódolt nyilvánosságához közvetítést is műholdas sugárzásnak, annak egy speciális esetének kell tekinteni.

Bár uniós jogi háttere a 26. § (4) bekezdésének nincs, emiatt a (2) bekezdéssel való összekapcsolása nem támasztható alá irányelv-értelmezéssel, ugyanakkor az kétségtelen, hogy mivel nincs arra utalás a törvényben, hogy ez kizárt lenne, a kapcsolat ezen bekezdések között ugyanúgy megteremthető, mint a (2) és a (3) bekezdés között.

Ebből következően pedig végeredményben a megkeresők által feltett első kérdésre azt a választ kell adni, hogy az eredeti televíziószervezet az Szjt. 26. § (3) vagy (4) bekezdése sze-

rinti nyilvánosság általi vételre szánja a jelet, de annak hozzáférhetővé tételéhez egy köztes, a nyilvánossághoz közvetítést végeredményben ténylegesen elvégző szervezetet vesz igénybe.

Ad 2. Figyelemmel az 1. kérdésre adott válaszokra, az eljáró tanács a következőket állapította meg.

Az eljáró tanács álláspontja szerint a fent kifejtettek miatt a vizsgált cselekmények tekintetében a fentiek szerint minősül a felhasználás, alkalmazandó az Szjt. 26. §-ának (2) bekezdésében a felhasználás helyét meghatározó szabály, ebből fakadóan pedig a felhasználás a fellövés helye szerinti államban valósul meg. Meg kell jegyezni, hogy az Szjt. 26. §-ának (3) bekezdésében szereplő – nem EU-s kötelezettségen nyugvó – egyetemleges felelősségi szabály alkalmazását ez az értelmezés semmiképp sem zárja ki, hiszen abban az esetben, ha kódolt műholdas sugárzásról van szó, a szabályokat értelemszerűen kumulatíván kell alkalmazni. Ebből fakadóan pedig az eredeti televíziószervezet (függetlenül attól, hogy Magyarországon van-e letelepedve) a magyar jog alapján a tényleges nyilvánossághoz közvetítő szervezettel egyetemleges felelősséggel tartozik a felhasználásért, vagyis a közös jogkezelő szervezet az egységes felhasználásért az általános polgári jogi szabályok értelmében bármelyiküktől követelheti a felhasználásért fizetendő jogdíjat. (Természetesen ha a teljes díj megfizetésére sor került a televíziószervezet székhelyén működő közös jogkezelő szervezet számára, akkor a tartozás teljesítettnek minősül, és a közös jogkezelő szervezetek közti megállapodás alapján juthat hozzá a magyarországi közös jogkezelő szervezet.)

Abban az esetben, ha az Szjt. 26. §-ának (4) bekezdése szerinti felhasználásról van szó, szintén alkalmazható a felhasználás helyét kijelölő szabály az Szjt. alapján, bár ez az esetkör nem tartozik az uniós jog által harmonizált körbe.

Ad 3. Figyelemmel a fent kifejtettekre, álláspontunk szerint az Szjt. 77. § (1) bekezdésében meghatározott szomszédos jogi jogdíjakat alapelszerűen csak abban az esetben követelheti a közös jogkezelő szervezet, amennyiben azoknak az egységes felhasználási folyamat fejében történő megfizetését – akár az Európai Unió más tagállamában – a televíziószervezet nem igazolja.

Ezt az a tény nem rontja le, hogy az Szjt. a hivatkozott 77. §-ban nem utal kifejezetten az Szjt. 26. §-ában – a szerzők tekintetében – megállapított szabályokra. Ugyanis az irányelvnek a műholdas sugárzásra, illetve a kódolt műholdas sugárzásra vonatkozó rendelkezése egyaránt kiterjed a szerzői művekre és a szomszédos jogi teljesítményekre is. Ebből következően pedig a szomszédos jogi jogosultak jogai tekintetében is alkalmazandók a felhasználás helyét megállapító szabályok.

Figyelemmel arra, hogy az Szjt. 26. §-ának (3) bekezdése utolsó mondata pedig a felhasználói felelősséget osztja meg a tényleges továbbközvetítő és az eredeti televíziószervezet között, ezért azt lehet mondani, hogy ez egyaránt alkalmazandó bármely jogosulti csoporttal szemben keletkező felelősségük tekintetében.

Utalni kell itt újra az SZJSZT korábbi, a jelen megkeresés tárgyköréhez hasonló tárgyban született döntésére, amely szerint a diszpozitív egyetemleges felelősség körében a jogdíj teljesítésének érdekében – a cselekmények minősítésének érintetlenül hagyása mellett – „elképzeltető továbbá olyan megállapodás is – egyrészt a jogkezelő szervezetek és a kódolt adást sugárzó szervezetek, másrészt pedig az utóbbiak és a velük való megállapodás alapján a műsort a kód feloldásával foghatóvá tevő kábelszervezetek között – hogy a díjazás két részből áll: az adás eredetének a helyén működő jogkezelő szervezetnek fizetett egyfajta átalanydíjból és a dekódolás helyén az azt elvégző kábeltelevíziós szervezet által az adott ország jogkezelő szervezetének fizetendő kiegészítő díjból.”

Ad 4.

a) ha a televíziós szervezet nem a magyar, hanem az Európai Unió valamely más tagországa joga szerint jött létre, illetve folytatja tevékenységét

A szerzői jogi felhasználási cselekmény tekintetében a televíziós szervezet társasági jogi minősége nem releváns szempont.

b) ha a televíziós szervezet az Európai Unió egy államából több más tagállamába is sugároz – a fent leírt módon és elsősorban a sugárzás nyelvében különböző – televíziós műsorokat

A magyar jog szerinti megítélést nem befolyásolja, ha több tagállamba is történik sugárzás. Ilyen esetekben értelemszerűen több, egymással párhuzamos felhasználás is megvalósulhat – azon országok joga szerint, amelyekben a sugárzásra sor kerül.

c) ha televíziós szervezet reklámidejét kizárólagosan egy, a magyar jog szerint létrejött vállalkozás értékesíti

A szerzői jogi felhasználási cselekmény tekintetében a reklámidőt értékesítő vállalkozás társasági jogi minősége nem releváns szempont.

d) ha a televíziós műsort teljes egészében vagy részlegesen Magyarországon szerkesztik adásba

A felhasználási cselekmény szerzői jogi megítélése szempontjából a sugárzott műsorok nyelve nem releváns.

e) ha a televíziós műsorok egy részét, esetleg túlnyomó többségét Magyarországon gyártják, illetve szinkronizálják?

A felhasználási cselekmény szerzői jogi megítélése szempontjából a sugárzott műsorok nyelve nem releváns.

f) ha a műsorhordozó jeleket – speciális, professzionális, nem otthoni felhasználásra szánt – eszközökkel a nyilvánosság némely tagja közvetlenül is veheti

A kérdés nem értelmezhető.

g) ha a műsorhordozó jel vételéhez – az adott kábeles, mikrohullámú, műholdas vagy IPTV-szolgáltatáshoz kapcsolódást biztosító eszközön túl – speciális eszközre nincs szükség

Ez a szempont a fent megállapított és elemzett felhasználási mód sajátossága, a fentiek szerint bír jelentőséggel.

h) ha a televíziószervezet a fellövés országában már fizetett szomszédos jogi jogdíjat, és ha igen, az ilyen jogdíjat figyelembe kell-e venni a Magyarországon fizetendő jogdíjak számításakor

Figyelemmel a fent kifejtettekre, a kérdésnek különös jelentősége van, mivel ebben az esetben a felhasználótól Magyarországon már nem követelhető jogdíj, ha hitelt érdemlően bizonyítják, hogy az a fellövés helye szerinti országban teljes terjedelmében megfizetésre került.

Kiegészítő megjegyzések

Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a hatályos magyar szerzői jogi szabályozás és a Műhold-irányelv 1. cikk (2) bekezdésének c) pontja nem pontosan felel meg egymásnak. Az irányelvi szabály a kódolt eszközöknek a műsorsugárzó vagy megbízottja általi hozzáférhetővé tételéről szól („A kódolt műsorhordozó jelek esetén a műholdas nyilvánossághoz közvetítés akkor valósul meg, ha a kód feloldásához szükséges eszközt a műsorsugárzó szervezet vagy annak hozzájárulásával más bocsátotta a nyilvánosság rendelkezésére.”), míg az Szjt. 26. §-ának (3) bekezdése a közvetítésben közreműködő szervezet általi kódoldásról beszél [Sugárzásnak minősül a kódolt sugárzás is, amely a nyilvánosság körében csak azt követően fogható közvetlenül, hogy a műsort hordozó jeleket – az eredeti rádió- vagy televíziószervezettel kötött megállapodás alapján, a tőle vagy a hozzájárulásával mástól beszerzett eszközzel (kódoldóval) – a nyilvánossághoz közvetítő szervezet arra alkalmassá teszi.]

Az Európai Bíróság Lagardère-döntésének 32. és 33. pontja a következőképpen szól.

„Jelen esetben az alapeljárás felei egyetértenek abban, hogy a kérdéses műholdról érkező jelek kódoltak, és csak a szakembereknek fenntartott berendezés segítségével vehetők. E jeleket a nagy nyilvánosságnak szánt berendezésekkel nem lehet venni.

Ebben az esetben az egyéni vétel a nyilvános frekvenciasávokon történő közvetítés körülményeivel nem összehasonlítható körülmények között történik. Következésképpen az említett műhold az alapeljárás tárgyát képező műsorsugárzás keretében nem a 93/83 irányelv 1. cikkének (1) bekezdése értelmében vett műholdként működik.”

A döntésből idézett rész a Műholdirányelvnek az Európai Bíróság általi olyan értelmezésére utal, amely szerint az irányelv értelmében csak a kódolt eszközök közvetítő útján való hozzáférhetővé tétele esetén beszélhetünk kódolt sugárzásról, a közvetítést végző szervezet (például egy kábelszervezet) általi kódolás esetén nem.

Emiatt pedig megfontolandónak tartanánk a hatályos magyar szabályozás olyan irányú módosítását, hogy az a Műholdirányelv 1. cikke (2) bekezdése c) pontjában foglaltaknak feleljen meg, s ebben az esetben a köztes szervezetek minősülhetnének felhasználónak.

*Dr. Rozgonyi Krisztina, a tanács elnöke
Dr. Gyenge Anikó PhD, a tanács előadó tagja
Dr. Pogácsás Anett, a tanács szavazó tagja*

SZÁMÍTÓGÉPPROGRAM JOGI VÉDELME

SZJSZT-21/10

Magánmegkeresés

A megkereső által feltett kérdések

1. Önálló szellemi terméknek minősül-e a Midas Loader szoftver, illetve verziói?
2. Kinek a szellemi terméke a szoftver, ha a működési mechanizmust összeállító személy, illetve a szoftvert ezen leírás alapján elkészítő személy különböző?
3. A fentiekben rögzített tényállás és a csatolt mellékletek alapján megállapítható-e az, hogy társaságunk megszerezte a Midas Loader szoftver tulajdonjogát vagy kizárólagos felhasználói jogát?
4. Megszerezte-e társaságunk a Midas Loader szoftver verzióinak – 1.2 és 1.3 – tulajdonjogát vagy kizárólagos felhasználói jogát?
5. Amennyiben nem állapítható meg a kizárólagos tulajdonjog, illetve felhasználói jog megszerzésének ténye, úgy tisztelettel kérjük annak vizsgálatát, hogy a Midas Loader 1.3 verziójának vonatkozásában fennáll-e jogsértés a szerzői törvény 94. §-ában foglalt esetek szerint, különösen mivel azt az A. Zrt. telepítette az automatákra, azaz a kártérítés megállapításához társaságunk felróható cselekménye hiányzik. Külön ki szeretnénk emelni, hogy az A. Zrt. a szerződés felmondásáig nem jelezte felénk, hogy az 1.3 verzió használatáért díjat kér, illetve a szerződés módosítását se kérte.
6. Fennáll-e a szerző jogainak megsértése a Midas Loader szoftver, illetve annak 1.3 verziója vonatkozásában?
7. Amennyiben nem szerezte meg társaságunk a Midas Loader szoftver kizárólagos felhasználói jogát, úgy az általunk megfizetett összeg (6. számú melléklet) minek az ellenértéke?

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Az eljáró tanács az alábbiakat kívánja előrebocsátani.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése szerint „a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást ...”. Az eljáró tanács szakvéleménye meghozatalakor a megkereső által rendelkezésre bocsátott adatok és iratok alapján hozta meg szakvéleményét.

Ad 1. Az eljáró tanács megvizsgálta a rendelkezésére bocsátott iratokat és adatokat, és megállapította, hogy a Midas Loader verziói egyedi, eredeti jelleggel rendelkező számítógépi programalkotásnak, így a szerzői jog által oltalmazott szerzői műnek minősülnek.

Ad 2. A tárgybeli Midas Loader technikai segédprogramnak tekinthető, amelynek lényege, hogy a segítségével megfelelően legyenek működtethetőek különböző szervereken, illetve nagy hálózatokon keresztüli egyes funkciók. A fejlesztés atyja G. M., aki a programot a GlobalHook projekt keretében fejlesztette ki.¹⁸ Az eljáró tanács számára átadott DVD-n a megkereső bitszinten, továbbá dátumra és névre is egyező állományokat csatolt be, mint ami az eredeti szerző, G. M. fórumoldalán megtalálható volt. Ebből következően az eljáró tanácsnak átadott vizsgálandó forráskód megegyezik az eredetivel, így nem érhető tetten a forráskódban új fejlesztési rész vagy elem.

Az eljáró tanács a megkereséshez csatolt levelezések alapján arra a következtetésre jutott, hogy a probléma elsősorban nem a forráskóddal, hanem a futtatható állomány (exe) fordításához elkészített saját rutinyűjteménnyel áll összefüggésben. A kérdés lényege az, hogy miként lehet a Midas Loader megfelelő futtatása érdekében az operációs rendszert érintő platformok közötti verzióváltások problémáit kiküszöbölni. Ehhez arra volt szükség, hogy a forrásnyelvi programot legalább részben ne az eredeti szerző (G. M.) metodikája szerint fordítsák le futtatható állománnyá, hanem a fordítás részben saját függvénygyűjtemény beépítésével, illetve megírásával történjen. A futtatható állományt forráskódból előállító fordítóprogram szerzői jogi oltalma ugyanakkor elkülönül a fordítandó program védelmétől, mint ahogyan a szövegszerkesztő program védelme is elkülönül a segítségével megírt irodalmi mű védelmétől.

A fentiek mellett az eljáró tanács az alábbiakra hívja fel a figyelmet: a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Sztj.) 1. § (2) bekezdés c) pontja értelmében a számítógépi programalkotás és az ahhoz tartozó dokumentáció szerzői jogi védelem alatt áll, amennyiben az egyébként megfelel az Sztj. 1. § (3) bekezdésében meghatározott feltételeknek. Az Sztj. ugyanakkor nem köti ki, hogy a számítógépi programalkotást, illetve annak dokumentációját azonos személynek kellene elkészítenie, tehát nem zárható ki, hogy azok jogosultja más személy legyen, a jogosult személye tehát külön-külön vizsgálandó.

Az eljáró tanács a rendelkezésére átadott dokumentumok vizsgálata alapján úgy látja, hogy a vizsgálat tárgyává tett program működésével összefüggő egyes információkat legalább részben a megkereső munkatársa határozta meg, foglalta össze. Az említett információk összegyűjtése, kidolgozása nem vitathatóan bizonyos mértékű szellemi munka eredményeként állt elő, ez ugyanakkor még nem jelenti szükségszerűen azt, hogy az szerzői jogi védelemre is jogosult. Az eljáró tanács megítélése szerint a hivatkozott információk elsősorban funkcionális jellegűek. Ennek megfelelően valódi szerepük elsősorban a program készítője feladatának pontos meghatározásában ragadható meg, a program tényleges működését azonban nem határozzák meg. Az eljáró tanács megítélése szerint a fentiekből következően az említett információk sem egyenként, sem pedig összességükben nem tekinthetőek egy programalkotás szerzői jogi védelmet élvező dokumentációjának.

¹⁸ www.codeproject.com/csharp/globalhook.asp.

Ad 3–4. Az eljáró tanács számára átadott iratokból is kitűnik, hogy a Midas Loader számítógépi programalkotás a Code Project során alkalmazott sajátos, általános szerződési feltételként megjelenő felhasználási szerződés, a „Code Project Open Licence”¹⁹ (CPOL) alapján hasznosítható. Ezen a helyen nyilvánvalóan nem lehetséges a CPOL részletes elemzését elvégezni, az eljáró tanács ezzel együtt ki kívánja emelni, hogy a CPOL 3. pontja szerint a szerző egy területi korlátozástól mentes, ingyenes, nem kizárólagos és a teljes védelmi időre kiterjedő engedélyt ad a program forráskódjának vagy futtatható állományának alkalmazására, annak átdolgozására, terjesztésére. A CPOL-engedély nem tartalmaz a vagyoni jogok átruházására vonatkozó rendelkezést.

A fentiek előrebocsátását követően az eljáró tanács rögzíti, hogy a megkereső nem csatolt számára olyan iratot, amelyből megállapítható lenne, hogy a CPOL-engedély alá tartozó Midas Loader program vagyoni jogainak átruházása megtörtént volna, vagy annak hasznosítására a szerző vagy a vagyoni jogokkal rendelkező más személy – eltérve a CPOL-engedély általános feltételeitől – kizárólagos engedélyt adott volna a megkereső vállalkozásnak.

Ad 5. Az eljáró tanács a kérdésre adandó válasz esetén elsősorban a felek között létrejött alábbi – a megkereséshez csatolt – szerződések tartalmát vizsgálta:

- a) az NCR Kft. és az A. Zrt. között 2007. december 20. napján kelt „Átalánydíjas karbantartási szerződés”;
- b) az NCR Kft. és az A. Zrt. között 2008. február 15. napján kelt „Informatikai rendszer támogatási szerződés”;
- c) az NCR Kft. és az A. Zrt. között 2008. október 1. napján kelt „Átalánydíjas karbantartási szerződés”.

A három említett szerződés közös abban, hogy azok alapján az A. Zrt. elsősorban a megrendelő N. Kft. informatikai rendszerével összefüggő karbantartási, beszerzési, támogatási szolgáltatások ellátására volt köteles, miközben az említett szerződések egyike sem rendelkezik szerzői jogi oltalmat eredményező fejlesztési feladatokról. Mint azonban arra az eljáró tanács korábban felhívta a figyelmet, a Midas Loader esetén az eredeti szerző jogain túli, azt meghaladó oltalmat eredményező szellemi tevékenységre (például átdolgozásra) nem került sor, miközben a Midas Loader esetén alkalmazandó CPOL-engedély bizonyos feltételek teljesülése esetén bárki számára lehetőséget ad az említett program használatára (CPOL 3a), terjesztésére (CPOL 3d).

Önmagában az a körülmény ugyanakkor, hogy az eredeti Midas Loader forráskódjából az említett szerződések szolgáltatója, az A. Zrt. egy sajátos szempontok alapján készített fordítóprogrammal készített futtatható állományt, szerzői jogi kérdéseket nem vet fel, mivel a fordítóprogram (esetleg jogellenes) felhasználására a megkeresés nem utal.

¹⁹ <http://www.codeproject.com/info/cpol10.aspx>.

Ad 6. A kérdés megválaszolásához ismételten a CPOL-engedély értelmezésére van szükség. Az említett felhasználási engedély kifejezetten engedélyezi a forráskód *használatát* (CPOL 3a), más esetekben pedig feltételekhez kötötten engedélyezi a forráskód *terjesztését* (CPOL 3d).

Amennyiben a felek közötti jogviszony arra irányult, hogy a Midas Loader vagyoni jogait a megrendelő N. Kft. megszerezze, úgy ehhez arra volt szükség, hogy az említett vagyoni jogokkal vállalkozója, az A. Zrt. maga is rendelkezzen. Az eljáró tanács meg kívánja jegyezni, hogy ha az A. Zrt. maga nem rendelkezett az említett vagyoni jogokkal, úgy arra vonatkozóan a vagyoni jogokat át sem adhatta megrendelőjének. A CPOL-engedély korábban már említett 3b és 5d pontjának együttes értelmezéséből az eljáró tanács számára az következik, hogy a Midas Loader önmagában nem, csupán egy nagyobb egység részeként terjeszthető (a CPOL megfogalmazása szerint: „You agree not to sell, lease, or rent any part of the Work. This does not restrict you from including the Work or any part of the Work inside a larger software distribution that itself is being sold. The Work by itself, cannot be sold, leased or rented.”). Mindebből ugyanakkor az is következne, hogy hiába fizet a megrendelő a vállalkozójának a szoftveréért, ha a vállalkozó a hasznosítani kívánt szoftver vagyoni jogaival a felhasználási szerződés korlátozása miatt maga sem rendelkezhetett. Ebben az esetben a szoftvert a továbbiakban a megrendelő sem használhatná, mivel az a szerző jogainak megsértésével került volna el a megrendelőhöz.

Az eljáró tanács rámutat arra, hogy a CPOL-engedély 11a pontja szerint a szerző állandó lakóhelye szerinti jogot kell alkalmazni. Az eljáró tanácsnak nincs arra vonatkozó adata, hogy a Midas Loader eredeti szerzőjének lakóhelye hol található. Amennyiben a magyar jogot kellene alkalmazni, úgy figyelemmel kellene lenni az Szjt. 42. § (3) bekezdésére is, amely szerint ha a felhasználási szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen, a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni. Az eljáró tanács megítélése szerint a szerző számára a felhasználási szerződésnek az az értelmezése kedvezőbb, amely önmagában nem teszi lehetővé a szoftver terjesztését.

Ad 7. Az eljáró tanács számára átadott iratok alapján fel sem merülhet a kizárólagos felhasználási jog megszerzésének lehetősége. A számla értelmezése ugyanakkor nem szerzői jogi szakkérdés. A Szerzői Jogi Szakértő Testület kompetenciája a szerzői jogi kérdések megválaszolására terjed ki, e kérdés kapcsán ezért az eljáró tanács megállapítást nem tehet.

Dr. Novák Tamás, a tanács elnöke
Dr. Békés Gergely, a tanács előadó tagja
Mamuzsics Gábor, a tanács szavazó tagja

TELEVÍZIÓMŰSORBAN ELHANGZOTT KIJELENTÉS SZERZŐI JOGI MEGÍTÉLÉSE

SZJSZT-26/10

A Fővárosi Bíróság megkeresése

A megkereső által feltett kérdések

1. A periratok között megtalálható hordozón rögzített műsor egészét tekintve a műsorban a felperes által tett szóbeli megnyilvánulások szerzői alkotó munka eredményeként értékelhetők-e, tekinthető-e az általa elmondott és a műsor folyamán elhangzott szöveg egyéni, eredeti alkotómunka eredményének, vagy sem, amennyiben igen, műfajilag hová sorolható be?

2. Ha a felperesnek a műsor folyamán elhangzott beszéde szerzői jogi védelem alatt álló műnek vagy annak részletének tekinthető, az alperesnek a felhasználásra vonatkozó jogsultsága kiterjedt-e arra, hogy a műsor részletét, szöveges és képi anyagát reklámcélokra felhasználja, vagy sem?

3. A felperes által reklámcélú felhasználásnak említett szöveges részlet a felperes képmásával együtt – ahogy az a rögzített adásrészletből kiderül – tekinthető-e idézésnek, s mint ilyen szabad felhasználás körébe eső-e, vagy sem?

4. Ha a műsorrészlet közlése, mert a teljes műsor szerzői jogi védelem alatt álló művet is tartalmazott a felperes részéről elhangzott előadás formájában, és az ebből sugárzott részlet nem esik a szabad felhasználás körébe, alappal igényel-e a felperes a felhasználás ellenében díjat (nem reklámcélú felhasználás esetére járó), s ha igen, az díjköteles felhasználás lévén milyen összegű jogdíjjal állhat arányban?

5. Ha az alperes részéről reklámcélú felhasználás történt a „Civil a pályán” című műsor promóciójaként, a felperesnek járó összeg tekintetében az alperesi díjtáblázat alapján kiszámítható összeg arányos összeg-e a reklámanyag felhasználásához, annak terjedelméhez képest (a felperes által megjelölt felhasználás eseteit az alperes nem vitatta).

Az eljáró tanács válaszai

Ad 1. Az 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) értelmében szerzői jogi oltalom alatt áll az irodalmi, tudományos és művészeti alkotás, amely szellemi alkotótevékenység egyéni, eredeti eredménye [Szjt. 1. § (2) (3) bek.].

Az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott műsorszám egészét tekintve a műsorszámban elhangzott, W. A.-hoz köthető megnyilvánulások részben a feltett műsorvezetői kérdésekre adott válaszok, részben a vendégek interakciójából kibontakozó kijelentések. E megnyilvánulások az élőbeszéd alábbi sajátosságait hordozzák:

– a mondatok tartalma ugyan esetenként korábbi tapasztalatokból adódó, átgondolt következtetés, de az elhangzottak formailag nem tükröznek semmilyen, az élőbeszédén túlmutató, előzetes szerkesztési tevékenységet;

– ebből fakadóan gyakori az ismétlés, előfordul a hibás, esetenként helyben korrigált mondat szerkesztés,

– az egyes megszólalások az elhangzott kérdésre adott, néhány gondolatemet tartalmazó válaszok vagy a vendégek által felvetettek kommentárjai, a műsorszám szerkesztési sajátosságai (félórás időtartamban három vendéggel lefolytatott, sok kérdést érintő beszélgetés) miatt nem érik, nem érhetik el egy szerzői jogi oltalom alatt álló, elmélyült interjú előkészített kérdéseire adott hosszabb lélegzetű, átgondolt, alkotói jellegű, esetenként akár monológyszerű válaszok megformáltságát.

Összefoglalva: a megszólalások összességében nem alkotnak olyan zárt, rendszerezett, szerkesztett, megformált gondolatszövedéket, amely az alkotás, az egyéni-eredeti módon megformált tartalom (például a felperes által említett filozófiai tanulmány) szintjét elérnék. Így ezek szerzői alkotómunka eredményeinek nem tekinthetők, szerzői jogi oltalom alatt nem állnak. Különösen igaz ez a megkeresésben kiemelt, az alperes által a műsorajánlóban felhasznált rövid mondatra,²⁰ amelynek tartalma és megformáltsága nem éri el a szerzői jogi oltalomhoz szükséges, minimális egyéni-eredeti gondolat kifejtés szintjét.

(Mivel a megkereső többi kérdése csak a szerzői jogi oltalom fennállása esetén válaszolandó meg, ezekhez az eljáró tanács csak megjegyzéseket fűz.)

Ad 2. Az eljáró tanács megjegyzései

1. Az egyszerű sugárzáson túli felhasználás megítélése a személyhez fűződő jogok szempontjából

A műsorban szereplő személyeket az általuk megtett kijelentések szerzői jogi oltalmától függetlenül, a Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. tv. (Ptk.) 80. § (1) (2) bekezdése szerint személyhez fűződő jogként megilleti a képmás- és hangfelvétel felhasználásához fűződő jog. Azaz a róluk készült felvétel sugárzásához engedélyt kellett kérnie az alperes televíziótársaságnak.

A tényállásból megállapítható, hogy a felperes nem vitatja, hogy a műsorszám egyszerű sugárzására kiterjedő engedélyt adott az alperesnek: lásd a felperes 2010. március 5-i keltetésű, jogi képviselője útján benyújtott „észrevétel” című irata 2. o. 4. bekezdését, mely szerint: „a rólam közölt felvétel nyilvánosságra hozatalához – az egyszerű vetítésen túl – hozzájárulásomat nem kérte” (kiemelés az eljáró tanácstól).

Az irányadó bírói gyakorlat szerint „a személyhez fűződő jogok megsértését kizáró hozzájárulásnak kifejezettnak kell lennie; azt a jogosult terhére kiterjesztően nem lehet értelmezni”

²⁰ „Nem hoztok ilyen törvényeket, ... ha nem tudsz, akkor válassz másik pályát”.

(BH 2002/7.). (Lásd még: BDT 2003/823., BDT 2007/1682., BDT 2009/1962.) Az eljáró tanács álláspontja szerint tehát amennyiben a perben az alperes nem tudja megfelelően bizonyítani, hogy a felperes egyes kijelentéseit tartalmazó felvétel műsorajánló formájában történő ismételt sugárzásához kifejezett hozzájárulást kapott, az alperes személyhez fűződő jogait a felperes megsértette.

2. A felhasználás „reklámcélú” jellegének megítélése

A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (Médiatv.) 2. § 41. pontja értelmében: „Reklám az önreklámozás céljára felhasznált műsoridő a 28/A. pontban meghatározott műsorelőzetes kivételével.” A hivatkozott 2. § 28/A. pont szerint: „Műsorelőzetes: olyan műsorszám, amely a műsorszolgáltató által későbbi időpontban közzétenni kívánt más műsorszámot, műsorszámokat mutat be, illetőleg ismerteti.”

Az eljáró tanács megítélése szerint a szóban forgó kijelentés tényállás szerinti ismételt sugárzásai megfelelnek a Média tv. idézett műsorelőzetes fogalmának, így azok a televíziós sugárzásra alkalmazandó Média tv. értelmében reklámnak nem minősülnek.

Ad 3. Az eljáró tanács megjegyzése: az Szjt. 43. § (1) bek. értelmében az idézés az egyéb törvényi feltételek megléte mellett is csak akkor tekinthető szabad felhasználásnak, ha az a szerző és a forrás megjelölésével történik. Azaz: amennyiben az érintett kijelentések elérnék a szerzői jogi oltalom szintjét, felhasználásuk csak abban az esetben minősülne szerzői jogi engedély nélkül végezhető szabad felhasználásnak, ha a szerzőt és a forrásművet megjelölik (ennek megtörténte az eljáró tanácsnak egyébként nincs adata).

Ad 4–5. Az eljáró tanács megjegyzése a 4–5. kérdéshez: a szerzői jogi oltalom hiányában a felhasználásért szerzői jogdíjat a felperes nem követelhet. Az eljáró tanács a második kérdéshez írt megjegyzése szerint személyhez fűződő jogi sérelem ugyanakkor az ott írtak szerint fennállhat, erre tekintettel a Ptk. vonatkozó 84. § rendelkezései szerint a felperes többek között kártérítésre tarthat igényt, melynek mértékéről az eset összes körülményei (pl. a sugárzások száma, illetve a reklámcélú felhasználás fent írt hiánya) alapján lehet határozni.

Dr. Rozgonyi Krisztina, a tanács elnöke
Dr. Szinger András, a tanács előadó tagja
Dr. Pogácsás Anett, a tanács szavazó tagja

Összeállította: dr. Kiss Zoltán

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

Id. dr. Ficsor Mihály, dr. Kiss Zoltán (szerk.): A szerzői jog gyakorlati alkalmazása digitális online környezetben. Budapest, Complex Kiadó, 2010; ISBN 9 789 632 95078 5

A könyv alcíme: „A Szerzői Jogi Szakértői Testület véleményeinek gyűjteménye (2004–2009).”

Az előszóban *id. Ficsor Mihály* többek között azt mondja, hogy „több mint közhely – nem kell szerzői jogásznak vagy a szerzői jogi művek és szomszédos jogi teljesítmények megalkotásában, előállításában vagy terjesztésében érdekeltnek lenni hozzá, enélkül is tudja ma már egy egyszerű újságolvasó is –, hogy az utóbbi évtizedben a digitális technológia, s különösen az internet vált egyre nagyobb lehetőséggé és egyben kihívássá a szerzői jog és a szomszédos jogok területén.

A lehetőség nyilvánvaló. Talán a háromdimenziós művek kivételével (bár azok digitalizált formája nem feltétlenül kivétel) ma már szinte minden mű és szomszédos jogi teljesítmény tökéletes minőségben, minimális költséggel és szinte nyomban hozzáférhetővé válhat az egyre látványosabban növekvő internetpopuláció számára. Ez szinte felmérhetetlen távlatokat nyithat az oktatás, a kutatás, az alkotómunka és a szórakozás különböző formái számára.”

A magyar jogszabályalkotó az 1999. évi LXXVI. törvénnyel (Szt.) majd a 2003. évi CII. törvényben fogalt módosításokkal, kiegészítésekkel tett eleget a digitális technika kihívásainak.

„A decentralizált fájlcsereelő rendszerek megjelenése és használatuk tömeges elterjedése jelentette az igazi kihívást. Ezek a fájlcsereelő rendszerek – mondja továbbá – hozták valójában a legnagyobb kihívást. Ám időközben sok más nagy hatású fejlemény is végbe ment. Olyan új erők (telekommunikációs óriások, internetes vállalkozások, berendezés- és hordozógyártók) jelentek meg, amelyeknek a gazdasági és politikai súlya, befolyása sokkal nagyobb, mint amilyen a szerzői jogi iparágak és a mögöttük álló alkotói közösségek – vagy akár a felhasználói oldalon az utóbbiak hagyományos partnerei – valaha is voltak. Ezek közül sokan abban a (hosszú távon valószínűleg téves) meggyőződésben léptek a szerzői jog területére, hogy érdekükben áll a jogok alacsony szinten tartása, lehetőleg azok korlátozása, illetőleg az alkotói, előállítói tevékenység értékelésének relativizálása és a szerzői jog körén kívül eső alternatív tartalmak forgalomba kerülése és előtérbe helyezése. Számos szolgáltató és közvetítő kifejezetten abban vált érdekeltté, hogy minél nagyobb tömegben és szabadabban jelenjenek meg rendszerükben engedély nélküli felhasználás céljára az egyre értékesebb művek, miután az növeli a látogatottságot, a klikkelések számát, s ezzel a hirdetésekkel és szponzorálásból származó bevételt.”

(Megjegyzem, hogy ezek a jelenségek, tendenciák, korántsem korlátozódnak a szerzői jogra, hasonló törekvések például a védjegy jog területén is tapasztalhatóak. E vonatkozásban alighanem a legismertebbek az ún. Google-perek, amelyekről *Lendvai Zsófia* ezen kiadvány 2010. évi 4., a jelen recenzió szerzője pedig 6. számában számolt be.)

Az előszónak e kissé rezignáltan hangzó megállapítása után valamivel optimistább gondolatok következnek.

„Szerencsére jelek vannak arra, hogy fordulóban van a szél. Leginkább a bírák és más jogalkalmazók produkáltak mostanában több olyan ítéletet és intézkedést, amelyek bátran szembeszálltak a tömeges szerzői jogsértésekkel és a mögöttük nyomuló agresszív populizmussal. Két jelentős fejlemény ment végbe a közelmúltban.

Az első lépés az volt, hogy e döntések és intézkedések révén sikerült tisztázni, mit fed a populista, ultralibertárius *newspeech* (új beszéd – V. S.) és mennyire nem felel meg a valóságnak az internettel kapcsolatos jogi folklórban kialakult néhány vaskos tévhit; hogy milyen jogi jellege és hatása van az egyes cselekményeknek, s hogy milyen büntetést és más szankciót érdemelnek a mások alkotó és anyagi erőfeszítéseit ingyen learatni törekvő tömeges jogsértések szervezői. A második, még fontosabb lépésben segítségre sietett a műszaki-informatikai fejlődés is. Nyilvánvalóvá vált, hogy az internetes szolgáltatók és más közreműködők számára – megfelelő szoftver és más informatikai megoldások útján – most már lehetséges a jogsértő internetes források kiszűrése és blokkolása; lehetséges anélkül, hogy a magánszféra ezzel sérülne. Vannak olyan szolgáltatók és más internetes közreműködők is (vö. például a www.ugcprinciples.com honlapon közzétett keretmegállapodást a jogtulajdonosokkal), amelyek önkéntes alapon is készkévé váltak a kalózkodás elleni fellépésre. Sőt, akadnak olyan törvényhozók és kormányok is már – többek között a francia és a brit kormány –, amelyek a populista nyomás ellenére intézkedéseket fogadnak el a most már a kulturális fejlődést nyilvánvalóan fenyegető tömeges internetes jogsértésekkel szemben” – mondja id. Ficsor.

Lássunk ezután néhány szemelvényt a kötet 16 tematikus fejezetéből.

Az I. fejezet az egyik legterjedelmesebb, ez tartalmazza a Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT) digitális technológiával kapcsolatos szakvéleményeit.

A szerzői művek fájlcsereelő rendszerek útján való felhasználása (I.1.) tárgyában készült szakvélemény részletesen elemzi, miért félrevezető a széles körben elterjedt „fájlcserelés” vagy „fájlmegosztás” kifejezés. Rámutat arra, hogy szó sincs a műveket, illetve a szomszédos jogi teljesítményeket tartalmazó fájlok „cserejéről”. A fájlok az azokat a többi internethasználó számára hozzáférést biztosító személyek számítógépén maradnak. Csere esetén a műpéldányok száma nem változik. Abban az esetben viszont, amelyre félrevezető módon a „fájlcsere” kifejezés utal, az érintett művek és teljesítmények óriási mértékű többszörözéséről és az erre a célra való hozzáférhetővé tételéről mint szerzői jogi szempontból releváns – a művek és teljesítmények rendes felhasználása és a jogosultak jogos érdekei

szempontjából fontos – cselekményekről van szó. Hasonló okokból szintén pontatlan a fájlok „megosztására” való utalás.

A szakvélemény azonosítja a „fájlcsereelő” rendszerekben végbemenő lépéseket – feltöltés, interaktív hozzáférhetővé tétel, letöltés –, és megjelöli az érintett jogokat: többszörözés, lehívás céljára való hozzáférhetővé tétel, s ismét többszörözés (az utóbbi jobbára magáncélra). Rámutat arra, hogy a jogosulatlan feltöltéssel mindenképpen sérül a jogosultaknak az internet közegében legfontosabbnak számító kizárólagos joga, a lehívásra való hozzáférhetővé tétel.

A szakvélemény foglalkozik a „fájlcsereelő” rendszerek üzemeltetőinek felelősségére irányadó polgári, büntetőjogi és eljárásjogi szabályokkal is, és hangsúlyozza azt, ami a szűrésre és blokkolásra kötelező szabályok és ítéletek alapjaként is megjelenik; nevezetesen azt, hogy a jogsértéstől, a szolgáltatás további nyújtásától való eltiltás akkor is alkalmazható az internetes szolgáltatókkal és közvetítőkkel szemben, ha azok a szerzői jogi jogsértésben nem működnek aktívan közre, sőt, akár nem is tudnak róla.

A magáncélú megoldásra vonatkozó törvényi kivétel és az online másolás tárgyában (I.2.) készült szakvélemény leszámol azzal a folklorisztikus tévhitel, hogy létezik a magáncélú másoláshoz való valamilyen jog. A magáncélra való másolást lehetővé tevő kivétel éppúgy alá van vetve a kivételek alkalmazhatóságára vonatkozó és a nemzetközi szerződések, az EU-irányelvek és az Szjt. szerint is kötelezően figyelembe veendő „háromlépcsős tesztnek”, mint bármely más kivétel. Így ha az ilyen kivétel sérelmes a mű rendes felhasználására, az nem alkalmazható. A vélemény a háromlépcsős teszt három feltételének részletes elemzése alapján megállapítja, hogy a nyilvánvalóan jogsértő forrásból való magáncélú másolás lehetővé tétele nem felel meg a tesztnek.

A szerzői jogi oltalom feltételeit tárgyaló II. fejezet ugyancsak terjedelmes: a kötet legtöbb szakvéleményét ez tartalmazza. Jól tükrözi, hogy az SZJSZT sűrűn kap olyan megkereséseket, amelyek alapján egy-egy produkció szerzői jogi védelemre alkalmas voltát kell tisztázni.

Példaként az irodalmi mű címének fordítása tárgyában készült szakvéleményről számolok be (II.12.), amely az „Egy boltkóros naplója” magyar címmel foglalkozik. (Az eredeti cím: *Confession of a Sopaaholic*.) Az SZJSZT álláspontjának lényege úgy foglalható össze, hogy az eredeti cím is, valamint annak magyar fordítása is egyéni, eredeti jelleggel rendelkezik, tehát szerzői jogi oltalom alatt áll. Az eredeti cím szellemesen utal az angol nyelvben elterjedt és ún. szóösszerántás lévén a XX. század második felében keletkezett *workaholic* kifejezésre, amely a munkamániásokat hivatott jellemezni. Ehhez képest a magyar fordító nem ezt a szövegkörnyezetet veszi alapul, hanem egy teljesen más szó, a holdkóros alapulvételével szóösszerántással alkot egy szintén találó kifejezést, ami a magyar nyelvben ugyanazt tudja kifejezni, mint az eredeti angol cím.

(Megjegyzem, ez az értékelés összhangban áll a korábbi magyar bírósági gyakorlattal, amely például a *Madame sans gêne* szindarab címének „Szókimondó asszonyosság”-ként történő fordítására a szerzői jogi oltalmát elismerte.)

Az azonos, illetve hasonló ötleten alapuló társasjáték szerzői jogi védelme (III.5.) tárgyában készült szakvéleményben – miután az érdekelt a védjegyoltalmat nem kapta meg – az SZJSZT más szempontokat értékelve, a grafikai megoldás eredetiségére tekintettel, a szerzői jogi oltalom elismerése mellett foglalt állást.

A parkolójegy szerzői jogi oltalmának kérdése (IV.3.) tárgyában indított perben a bírósági iratokból az volt megállapítható, hogy a felperes M. város önkormányzatával kötött szerződésben rögzítette, hogy a parkolószelvényt szabadalmi oltalomra bejelentette. (Utóbb azonban nem kérte a bejelentés vizsgálatát, ennek következtében a szabalmaztatási eljárás megszűnt.) Az SZJSZT szakvéleményében azt mondta, hogy a parkolójegy olyan funkcionális termék, amelynek rendeltetése meghatározza annak lényeges elemeit. A minimális megkülönböztethetőséget megteremtő számelhelyezés, a perforációs technika, a különböző színek használata olyan ötletek, amelyeket a védelemből a törvény (Szt. 6. §) kizár.

Az embléma és logó megváltoztatása (VIII.5.) jogvita tárgya a magyar autóbuszokon évtizedek óta márkajelként használt szárnyas embléma „modernizálása” volt. A modernizálás abban állt, hogy az Ikarus embléma feletti „I...” feliratot I. B.-re változtatták. Az SZJSZT álláspontja az volt, hogy a B. tag beszúrása semmilyen lényeges változást nem eredményezett a műben, és semmiképpen sem lehetett alkalmas arra, hogy a mű eltorzításáról, megcsonkításáról vagy más olyan megváltoztatásáról lehessen beszélni, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes lenne, és ezért megsértené az Szt. 13. §-ában meghatározott jogot.

Fotórészlet szerzői jogi oltalma (IX.6.) témában a tényállás szerint a felperesek egy „pink hajú nő” (Lauren March) fényképét használták fel „5 perc Angol Nyelvtan” c. könyvük borítójához. Az alperes egy hasonló nő arcát honlapján, valamint M. csokoládétermékei csomagolásán használta fel. A felperes szerzői jog bitorlása miatt indított pert. Az SZJSZT értékelése szerint a könyvborítón felhasznált arckép annyiban egyéni, eredeti (tehát elvileg szerzői jogi oltalomra tarthat igényt – V. S.), hogy a felirat visszatükrözi a női arc domináns színeit, a zöld szemet és a rózsaszín sminket. Ugyancsak felhasználta az alperes az M. jégkrém csomagolásán is a vitatott fényképet. Az SZJSZT mindkét felhasználást (honlap, csomagolás) úgy értékelte, hogy a felperes által használt fénykép legfeljebb ihletként szolgált, annak szerzői jogilag értelmezhető felhasználása nem valósult meg. Egyébként az alperesi termékcsalád tagjaihoz készített ötelemű csomagolás terve egyértelműen egységes koncepciót tükröz, amellyel azt az üzenetet kívánta eljuttatni a gyártó a fogyasztókhoz, hogy terméke valamennyi érzékre (látásra, hallásra, tapintásra, ízlelésre, szaglásra) hatással van, és ennek megfelelő érzékszerveket jelenített meg a csomagoláson. (Megjegyzem a 183.748 ljt. sz. MAGNUM 5 ÉRZÉK védjegy is ugyanezt a koncepciót tükrözi.)

Gyakorlati szempontból különösen hasznosak a szerzői díj mértékének, illetve a jogsértő használatból okozott kár összegének megállapítása tárgyában készült szakvélemények (XVI. fejezet). Ez az a terület, ahol mind a peres felek, mind a bíróságok a legtöbb problémával találják magukat szemben. A szellemi javakra vonatkozó jogok (szerzői jog, szabadalom, védjegyjog) megsértése esetén a bizonyítás mindig nehéz. Ezért üdvözlendőek azok a bá-

tor szakvélemények, amelyek a „képzeltbeli jogdíj” (az iparjogvédelemben: „képzeltbeli licenciadíj”) megállapításához adnak szempontokat. Véleményem szerint a legkidolgozottabb a számítógépi programalkotásokat érintő szerzői jogi jogsértés esetére, az elmaradt vagyoni előny számítására készült becslési táblázat (XVI.10.).

A kitűnő kötet – akárcsak az SZJSZT korábbi szakvéleményeit tartalmazó előbbi (1970–2003) négy – nemzetközi viszonylatban is egyedülálló. A jelen kötet, akárcsak a korábbiak, hasznos útmutatást ad a szerzők, jogi képviselőik, a bíróságok számára, de maguknak az SZJSZT tagjainak is.

A dicséret mellett egy kritikai megjegyzést mégsem hallgathatok el: ez pedig a túlzott semlegesítés. A fejlett szerzői jogi kultúrájú országokban közzétett jogi publikációk általában nem teszik ilyen nehezen felismerhetővé a vizsgált tényállást. Ebben persze a kiadvány nem áll egyedül, gyakran ezt az utat követik hazai bíróságok is. Kérdés, nem lehetett volna ebben a vonatkozásban továbblépni?

Ezenfelül a szakvélemények szerzői is megérdemelték volna, ha nevük a kiadványban is olvasható. Nemegyszer igen nagy munkát és felelősségvállalást kíván a szakvélemény elkészítése.

Végül, hasznos lett volna egy angol nyelvű tartalomjegyzék is ...

Dr. Vida Sándor

* * *

Ben Mezrich: Véletlenül milliárdos. Hogyan született a Facebook? Athenaeum, 2010; ISBN 978 96 32931035

„Anyám, borogass! Hiszen ez zseniális! Közösségi háló egyetemistáknak. Kézenfekvő célcsoport. A közösségi hálók egyik eddig legkevésbé érintett fogyasztói rétege. Pedig ez aztán közösségi paradicsom! Az egyetemisták hallatlanul kiterjedt közösségi életet élnek. Soha annyi barátja nincs az embernek, mint diákkorában. A Friendster és a MySpace éppen ezt az aranybányát nem aknázták ki. Ez az oldal viszont ... telitalálat.” – Szinte minden sikeres innovációs fejlesztés történetében az egyik leginkább sorsdöntő mozzanat, amikor valaki, maga a fejlesztő vagy a fejlesztés (esetleg még csak leendő) menedzsere felismeri, hogy valószínűleg mi adja majd a megcélzott eredmény erejét, értékét. Mezrich elmondása szerint a Facebook fejlesztésében és sikerre vitelésében kulcsfontosságú szerepet játszó Sean Parker (róla lentebb még szólunk) ekként ismerte fel, voltaképpen elsőként, a Facebook erejét, a benne rejlő potenciált. Könyve pedig azt is megmutatja, hogyan nőtt az ezen is messze túl, ívelt fel a sikere – bizonyos értelemben szó szerint is – a csillagokig.

Kitűnően bemutatott történet, kiváló, értő, és a laikus olvasó számára is jól követhető és izgalmas elemzés. Közvetlenül arról, hogyan nőtt ki viharebességgel egy sokmilliárd dolláros, ma is gyorsan terjeszkedő vállalkozás egy, az informatikában zseniális – amúgy bizonyos értelemben „halmozottan hátrányos”, „szociobéna”, azaz az élvonalbeli amerikai egyetem laza diákvilágában gátlásokkal és azokból eredő beilleszkedési nehézségekkel küzdő – egyetemista, Mark Zuckerberg részeg ötletéből, ezen keresztül pedig arról, hogy milyen beláthatatlan üzleti távlatok jelennek a digitális világban.

A Facebook használata, úgy tűnik, mindinkább terjed nálunk is. Vannak már jelek arra is, hogy az itteni politikai szereplők, de legalábbis azok számottevő része kezd többé-kevésbé felismerni az általa kínált lehetőségek jelentőségét, használati értékét a politikai marketingben. A hivatásos kommunikátorokon és elemzőkön túl azonban valószínűleg nem nagyon sokan vannak tisztában azzal – feltehetően a nagyközönség, azaz a célközönség túlnyomó része sem –, hogy milyen óriási, szinte a végtelenségig fejleszthető potenciál rejlik a Zuckerberg kezdeti ötletéből létrehozott, ma már az egész világot átfogó rendszerben. Éppen ezért érdemes itt kiemelni Rahaf Harfoush: *Yes We Did – An inside look at how social media built the Obama Brand* (Igen, megcsináltuk – Bennfentes betekintés, hogyan építették fel a közösségi médiában az Obama márkát) c. könyvét, amelyet 2009-ben adott ki a világhírű Pearson Kiadó. A szerző médiastratégia, szakterülete az új technológiák alkalmazása és azok hatása a kommunikációban és az élet más területein. A főhadiszálláson vett részt az Obama-kampányban, jelesül a közösségi média felhasználásában annak minden területén, az adománygyűjtéstől az önkéntesek mozgósításán át tevékenységük szervezéséig és optimalizálásáig. Ebben a könyvben bemutatja, milyen, szó szerint korszakalkotó szerepe és jelentősége volt a kampányban és Obama győzelmében a közösségi média, jelentős részben a Facebook által kínált lehetőségek felhasználásának. Olyan finoman hangolható eszközök létrehozását és sikeres alkalmazását tette lehetővé, amelyek hatékonysága messze meghalad minden korábbiakat. Részletes szakmai elemzéssel tárja elénk, hogyan használták fel a kampányban ezeket a kezdetektől a választás éjszakáig, hogyan építettek fel és irányítottak egy rendkívül hatékony „infokommunikációs közösséget”, hogy az segítsen megválasztani Obamát, aki ezzel a világ első „digitális” elnöke lett. Döbbenetes képet ad arról, milyen hatalmas új lehetőségek nyíltak meg így a befolyásolásra, mozgósításra lényegében mindenki előtt, aki képes kezelni ezeket az eszközöket. Íme a Facebook a mai, sőt, egészen pontosan már a tegnapi valójában – és igazán még felmérni sem tudjuk, mivé növekedhet a jövőben, vagy mit érhetnek el a helyébe lépő még fejlettebbek. Annyi bizonyos, hogy mind többek számára életük mind meghatározóbb részévé és eszközüvé válnak. Hiszen a könyv már a Facebook kezdeti időszakáról is elmondja, hogyan épült az be az emberek életébe, valóságos függőséget teremtve: „Rövidke élete során a thefacebook befurakodott a napi programba is. Az ember fölkel, megnézi, kik jelölték be vagy igazolták vissza a Facebookon, aztán megy a dolgára. Ha napközben az egyik előadáson vagy az ebédlőben meglátott valami jó csajt, ha-zaérve egyszerűen rákeres a Facebookon és bejelöli. Esetleg pár sorban emlékezteti, hogyan

találkoztak, vagy milyen közös pontokat fedezett fel az érdeklődési köreik között ...” És még a függőségről: „Az ember nem csak egyszer néz fel a Facebookra. Mi több, legalább naponta visszatér, hogy igazítson valamit a profilján, ... legfőképpen pedig megnézzé, kik jelölték be. Az egyetemi élet jókora része virtuálissá vált ...”. A Facebook mai szerepéhez pedig említsük meg: e sorok írása közben jelent meg a hír, hogy a magyar miniszterelnök a Facebookon gratulált a Szudánban elrabolt magyar ENSZ-alkalmazott kiszabadításához.

Mezrich műve tényekre alapozott, azokat elbeszélő stílussal felöltöztetve előadó fejlődéstörténet. Mindenekelőtt Mark Zuckerbergnek, a Facebook megalkotójának a fejlődéstörténete, mellette többeké, akik a kiindulástól a vállalkozás milliárdos céggé válásáig részt vettek annak fejlesztésben, menedzselésében, s magáé a vállalkozásé. Végigkísérhetjük benne, hogyan vált a Facebook korunk egyik leginkább emblematikus cégévé. Emblematikus azzal, amit néhány zseniális fickó benne és általa elért: olyan meredeken felívelő, hihetetlen méretű üzleti sikert, amilyenre a modern informatika és infokommunikáció világán kívül aligha van példa a gazdaságtörténetben, semmiképpen sem ilyen viharos piachódítással. S még inkább emblematikus cége és sikertörténete korunknak azzal, hogy a legmodernebb tudásipar egyik zászlóshajója: Marknak és fejlesztőtársainak a tudása, szellemi termékei tették nagygyá, azok hasznosítása vált benne óriási üzleti sikerre. S amire végképp csak ebben a korban van példa – igaz, itt sem sok: pár zseniális fiatalember pusztán a tudásával és a számítógépeivel, tőke és (a laptopjaiktól eltekintve) anyagi termelési tényezők nélkül tudott létrehozni és a növekedési pálya első, jelentős szakaszán végigvinni egy céget, amely onnan egyenes úton emelkedett a világsikerig. S ha már a gazdaságtörténetre utaltunk: a történelem sok kiemelkedő csodagyereket tart számon – hogy az ilyenként talán leginkább ismert Wolfgang Amadeus Mozart mellett, matematika zsenikről nem is szólva, csak Arthur Rimbaud-t említsük, aki 19 éves korára már befejezte a világirodalomban is kiemelkedő életművét. Infokommunikációs korszakunkig azonban valószínűleg nincs példa a gazdaságtörténetben arra, hogy kamaszgyerekek vagy akár egyetemisták olyan fejlesztést alkotottak volna, amelyből gazdasági világsiker válik.

„A Harvard egyik kollégiuma. Az éjszaka közepe. Egy srác, aki sokat tud a számítógépes rendszerekről meg a szétszedésükről [a szétszedés itt rendszertechnikai értelemben értenődő]. Egy srác, aki kívül rekedt az egyetemi élet pezsgő hormonális világán.” Lényegében így kezdődik a Facebook fogantatása. Mark azon az éjszakán két dolgot akart: elmerülni a számítógépes informatika világában, amelyben ő, az amúgy suta balfék, a dolgok urának érzi magát, és egy nagy trükk létrehozásával megszerezni azt, amit az egyetem magafajta népe a legfőbb jónak tekintett: a szó szerint is kézzelfogható NŐ-t. Ő, aki a Harvard – itt nagyon plasztikusan leírt – diákvilágában csak egy volt a fura bogarak közül, akiknek vajmi kevés esélyük van a lányoknál, és még kevesebb az elismerésre, létre akart hozni egy látványos, nagy dobást, amely olyan megbecsülést hoz neki, mintha futballsztár lenne. És már ezen az éjszakán bebizonyosodott, hogy fölényes tudással képes legyőzni a Harvard egész informatikai rendszerét – amint a továbbiakban más egyetemekét is. S amint a Facebook első ver-

ziója megjelent az egyetem nyilvánossága előtt, azonnal megmutatkozott, hogy Zuckerberg nagyon beletalált egy addig látens igénybe. „Annyian voltak egyszerre az oldalon, hogy teljesen belassult a net az egyetem egész területén. A tanárok még az emailjeiket sem tudták megnézni. Rohadt nagy majré volt.” Az oldal hírének futótűszerű terjedését pedig minden bizonnyal segítette Zuckerberg a balhé kedvéért feldobott infantilis ötlete is, amelyet a blogján úgy írt le, hogy az oldalon bemutatott lányokat tanyasi állatokkal összehasonlítva kellene pontozni. „Az egyetem feminista csoportjai tucatjával írták a leveleket” idézi Mezrich. És: „Az egyetem tele volt fiatal weboldalgyárosokkal. Eduardo (Mark Zuckerberg első partnere a fejlesztésben) még legalább egy tucat olyan hallgatót ismert, akik online üzleteken ügynököznek kollégiumi szobájuk mélyén. De Eduardo tudomása szerint egyik tervezett honlap sem volt olyan fullextrás, mint Marké. A Facebook a sikeres szolgáltatások minden vonásával rendelkezett. Egyszerű ötlet, randilehetőségek, zártkörűség. Mint valami online végzős klub, csak éppen a kollégiumi szoba magányában is elérhető.”

Mezrich a történetet tucatnyi interjú, több száz forrásmunka és ezernél is több oldalnyi dokumentum alapján írta meg, igénybe véve még bírósági jegyzőkönyveket is. Megjegyzést is érdemel, hogy a részletek tekintetében olvasás közben a bőség zavarával küzdünk, s gyakran nagyon is jól jönne egy név- és tárgymutató, amely segítene visszakeresni azokat – ilyen azonban nincs a könyvben. Ez annál is sajnálatosabb, hiszen e kötet tényirodalomként az infokommunikációs technika és az abból kinövő infokommunikációs társadalom fejlődés-történetének fontos fejezete.

Igen jellemző Mark világára – és egyben infokommunikációs korszakunkra is –, hogy a sorsdöntő éjszakát Mezrich a leghitelesebb forrásból idézhette: Mark lépésről lépésre leírta azt blogjában. Azzal kezdve, hogy „kicsit részeg vagyok”, kommentálta az egészet, ahogy egy sajátos ötlettel, a balhé kedvéért elkezdte felépíteni azt a saját adatbázist, amelyhez akkor és a továbbiakban megteremtette a Facebook alapjait. Lényegében az egyetemi honlapokról hekkelt fényképekből egy arcképcsarnokot kezdett építeni, hogy azon megmutassa, ki milyen hülyén néz ki, s még inkább, hogy dögös csajok képei sorakozzanak a keze alatt, akiket a honlap látogatói értékelhetnek, persze szintén a balhé kedvéért. S amint alakult a keze alatt a Facebook rendszere, első használati értékét abban látta, és úgy is igyekezett megteremtetni, hogy online találkahelyet épített kapcsolatépítésre és -tartásra. Ennél messzebb akkor nem látott, nem is nézett, üzleti célokkal, bevételgenerálással nem foglalkozott. A Facebook – akkori nevén thefacebook (az elnevezés onnan származik, hogy a kezdeti tartalom elsődleges forrását, az egyetem által ábécérendbe tett diákfotók adatbázisát hívták így) – első üdvözlő oldala is ekként szólt a látogatóhoz:

KÖSZÖNTJÜK A THEFACEBOOKON! / A thefacebook online közösségi oldal egyetemisták és társaságaik számára. / Az oldalt a Harvard Egyetem hallgatói használhatják. / A thefacebook segítségével: / megtalálhatod az iskolatársaidat, / rákereshetsz a csoporttársaidra, / megnézheted a barátaid barátait, / átláthatod a saját közösségi hálózatodat. / Első lépésként kattints a „Regisztráció” gombra, vagy ha már regisztrált felhasználó vagy, egyszerűen jelentkezz be!

Amint Mezrich írja, Zuckerbergnek a kívánt balhész nagy dobáson túl az indulásnál számára valószínűleg az egészet működtető matematika volt az igazán csábító, a dolog informatikai oldala, a weboldal lelkét adó kódolás. Nem csak a programot kellett megírnia, meg kellett alkotnia a helyes algoritmust is. S ugyancsak a vonzó szakmai részhez tartozott, hogy a szükséges tartalom megszerzéséhez fel kellett törnie az egyetem azt tartalmazó adatbázisát – amint majd később más egyetemekét is. „A Harvard számítógépes rendszerének feltörése pedig gyerekjáték volt neki. Jobban vágott az esze, mint bárkinek, akit a Harvard megbízott a rendszer létrehozásával, működtetésével és a biztonsági rendszer kiépítésével. Keményen lealázta őket. A Harvard volt a világ első számú egyeteme, de Mark Zuckerbergnek és a számítógépének nem volt ellenfél.” S mindezt folyamatosan kommentálta is blogjában. A fejlesztés önmegvalósító örömét, s a szellemi fölényének ebből eredő érzését határtalanul élvező kölyökből a fejlesztéseinek gazdasági potenciálját tudatosan kiaknázó és tovább növelő üzletemberré majd csak később válik, ahogyan azt a könyv végig bemutatja. Másrészt viszont Zuckerberg, ha a kezdetnél sokban infantilis is, ugyanakkor nagyon céltudatos: a thefacebook minden oldalának alján már ott a felirat „készítette Mark Zuckerberg”. Mezrich szavával ez Mark védjegye az egész világ előtt.

A Facebook felívelésének kritikus jelentőségű vonása, hogy bevezetését nem kellett marketingeszközökkel, reklámmal, propagandával segíteni. Szolgáltatásainak, a benne kínált lehetőségeknek köszönhetően a híre futótűzként terjedt, s felhasználói száma öngerjesztő módon, rohamosan növekedett. Hasonló történt a Google esetében is, s más szolgáltatások sikere is mutatja, hogy ez az internetgazdaság egyik jellegzetes, csak rá jellemző növekedési modellje. Csupán fél évvel a kritikus éjszaka után már ezt írja a Stanford Egyetem újságja: „Üresek az előadók. Senki sem készül az óráira. A hallgatók naphosszat megbűvölve bámulják a számítógépük képernyőjét. Tombol a thefacebook.com örület.”

Ismétcsak egyedülálló vonás, hogy a fejlesztés, a Facebook kezdeti felfuttatása gyakorlatilag aprópénzből történt. Csupán szerverbérletre költöttek, s a kicsiny fejlesztőcsapat megélhetésére. Mark barátja és első üzlettársa, Eduardo adott ehhez először ezer (!) dollárt, majd még 16 ezret. Nagyon jellegzetes az ő története is. Az eredeti megállapodás szerint ő lett vállalkozásuk menedzsere, ő próbált hozzá pénzt is szerezni – ígyekezte szerint hirdetési bevételek formájában, vajmi kevés sikerrel. A cégnél azonban később, annak felnövekedése során helyét átvette egy sokkal keményebb üzletember.

A Facebook kezdeti sikerére felfigyelt egy olyan fejlesztő, aki már két internetes vállalkozást is nagy sikerre vitt, őt azonban mindkettőből kibuktatták. Ő Sean Parker, aki gimis kamaszként – íme, ismét az internetkorszak egyedülálló vonása! – egy hasonló korú társával létrehozta az első fájlcsere oldalt, a kiemelkedő sikerű Napstert. Parker meglátta a Facebookban az újabb nagy üzlet lehetőségét, Markékhoz csapódott, s előbb informálisan, majd mind szorosabb kötődésben menedzselni kezdte a vállalkozást. Ekkor még mindig a kezdő 16 ezer dollárból éltek. „Mark Zuckerberg együtt élt az üzlettel. Ambíciózus volt, kitartó és tehetséges. Zseni, semmi kétség, ráadásul megvolt benne a minden mást kizáró

összpontosításnak az a különös képessége, ami nélkül az efféle vállalkozások elhalnak. Mark minden áldott nap, még hajnali négy-öt óra tájban is programozott, aminek láttán Sean egyre határozottabban úgy vélte, a XXI. századba lépő Szilícium-völgy egyik legnagyobb sikertörténete bontakozik ki a szeme előtt” – írja Mezrich. Amúgy Parker alkotta meg a Facebook elnevezést is, amikor rávette társait, hogy a külső tőke bevonásának előfeltételként átszervezzék, professzionális alapokra helyezzék a céget.

Érdemes megjegyezni: Markéknak nagy szerencséjük volt, hogy olyan üzletember vette kezébe ügyeik menedzselését, aki már túl volt két nagy bukáson. Vezénylő tábornok csak akkor lehet igazán jó, ha már legalább egy-két nagy vereséget elszenvedett – hiszen csak azok hatására kezdi az ember valóban kutatni, hogy legközelebb mit kell sokkal jobban csinálnia, és hogyan tegye azt. Márpedig „a Szilícium-völgyben háború folyik. Olyasmiket kell meglépni a túlélésért, amiket a közgázon nemigen tanítanak. Sean sose járt egyetemre, gimiben indította el a Napstert. Bill Gates pedig soha nem diplomázott le a Harvardon. Az itteni világ nagyfejesei nem a diplomájukkal jutnak előre.”

Parkert második sikeres vállalkozásából az abba bevont kockázati tőkés rúgta ki. („Kockázati tőke jó, ha van, de jobb, ha nincs” – élcelődik ezen Mezrich.) Mégis, ő lett az, akinek sikerült a Facebook finanszírozásába számukra is elfogadható feltételekkel bevonni kockázati tőkét. A finanszírozó egy másik internetes szupersiker, a PayPal elindítója, az USA egyik leggazdagabb embere, Peter Thiel, a többmilliárd dolláros kockázati-tőke-alap, a Clarium Capital vezetője. A történetnek ez a szála amúgy érdekes és tanulságos bepillantást ad a kockázati tőke világába is, egész pontosan abba a szegmensébe, amely ennek az iparágak az eredeti tevékenységével, a nagy növekedési képességű induló vállalkozások kockázati finanszírozásával foglalkozik.

A többi történelem. Még néhány jellemző mozzanat Mezrich elmondásában.

A thefacebook indulása után pár héttel a közösség már ötezer tagot számlált, a Harvardon a hallgatók 85%-ának volt már Facebook-profilja. Úgy két hónappal később, miután Zuckerbergék más egyetemeken is terjeszkedni kezdtek, a felhasználók száma az ottaniakkal a becslések szerint már megközelítette az ötvenezretet.

Bekerítési stratégia: a kis texasi Baylor Egyetem eredetileg nem akart csatlakozni a thefacebookhoz, mondván nekik megvan már a saját, belső közösségi hálójuk. Zuckerbergék a környékbeli egyetemeket vették célba. A bayloros diákok végül, annak láttán, hogy százötven kilométeres körzetben az összes barátjuk fent van a thefacebookon, gyakorlatilag könnyörögtek a csatlakozásért, s saját közösségi hálójuk napokon belül eltűnt a sülyesztőben.

2004 tavaszának vége: Mark „a szobája mélyén, egy fél rekesz sör mellett elmélkedve” úgy döntött, hogy a következő néhány hónapra átteszi a székhelyét a Szilícium-völgybe, s ott folytatja a munkát.

2004. július: Peter Thiel 500 ezer dollárt fektet be a Facebookba – kezdőtőke, ahogy ő nevezi, (azaz start-up capital) –, amelynek fejében 7% részesedést kap a cégben és egy helyet az öttagú igazgatóságban. Érdemes idefűzni, hogy Mark még jóval a Facebook előtt kifejlesztett

egy szoftvert MP3 lejátszókhöz, amelyért a kósza hírek szerint a Microsoft egy-két millió dollárt kínált, őt azonban nem érdekelte az üzlet. Ha akkor okosabb, profibb, most ennyi pénzért nem kellett volna osztozkodnia, legfeljebb majd később, magasabb fejlettségi szinten, jóval többért. Thiel befektetésével a Facebook-vállalkozás magasabb osztályba lép, ami szükségessé teszi azt is, hogy ennek megfelelő jogi és szervezeti formát adjanak az azt működtető cégnek.

2004. október: kifejlesztik az üzenőfalat, azt a közösségi kommunikációs eszközt, amelyet egyetlen más közösségi oldal sem kínált. Szintúgy kifejlesztik a csoportok alakításának eszköztárát. A majdani internetes Obama-kampány egyik kezdete éppen egy ilyen csoport létrehozása volt 2006-ban, Students for Obama néven.

2004. október: az új tanév kezdetén a Harvard rektora bejelentette a gólyáknak, hogy mindannyiukat megkereste a Facebookon.

2005. május táján: Az Accel Partners kockázatitőke-befektető 13 millió dollárt fizet részesedésért a cégben, s ezzel annak értékét mintegy 100 millió dollárra teszi.

2005. szeptember: ahogy annak a jól megvalósított innovációs fejlettségénél lennie kell, a rendszerben rejlő lehetőségek kiaknázására támaszkodó, gyorsan gyarapodó új szolgáltatások kifejlesztése és rendszerbe állítása növeli tovább viharos sebességgel a Facebook használati értékét és népszerűségét: fényképmegosztó alkalmazás, megjelölések rendszere a fényképekhez, hírkövető rendszer.

2007. október: a Microsoft a Google-lal folytatott rövid, de igen nagy port felvert licitálás után 240 millió dollárt fizetett a Facebook részvényeinek 1,6%-áért, ezzel a céget több mint 15 Md dollárra értékelte. Év végére a felhasználók száma meghaladta a 200 milliót, és hetente 5 millióval nőtt.

2009. A Facebook sikeresen átvészelte a recessziót, bámulatos növekedése folytatódott, felhasználóinak száma az év végére várhatóan jóval meghaladja a 200 milliót, s a legutóbbi jelentések szerint a cég hetente ötmillió felhasználóval gyarapszik (Mezrich nem jelöli, hogy ezt pontosan mikor írta). Mark Zuckerberg kis kollégiumi kísérletéből az internet egyik legnagyobb befolyású vállalkozása lett, s kétségtelen, hogy ő a világ egyik leggazdagabb 25 éves fiatalembere – sokak szerint minden idők legfiatalabb self-made milliárdosa. S amint a történet is megmutatja, a hajdani „szociobéna”, fura számítógépszzeniből kőkemény, céltudatos üzletember lett. Mezrich szavaival „Mark nem fogja engedni, hogy bármi vagy bárki a Facebook útjába álljon.” Másrészt: „Azt az embert, akivé Mark Zuckerberg vált, legjobban egyszerű és elegáns, egyetlen mondatot tartalmazó névjegykártyája jellemzi. Ezt a kártyát ő tervezte. „Vezérigazgató vagyok – bekaphatod.” S tegyük hozzá: ilyet persze minden hülye megengedhet magának, de a sikeres üzletemberek közül csak a legsikeresebbek.

Dr. Osman Péter

Antonino Terranova, Gianpaola Spirito, Sabrina Leone, Leone Spita: Ökoépítészet. A környezettudatos építészet lehetőségei. Alexandra Kiadó, 2010; ISBN: 9632972671

Ez a bámulatos album a jövő építészetéről szól – egészen pontosan arról az építészeti irányzatról, amelynek érvényesülése minden valószínűség szerint nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az emberiségnek legyen jövője. Eredeti címe még találószerűbb is e tekintetben: „Fenntartható építészet”. (Jellemzőként megemlíthjük, hogy eredeti címére első körben 16 100 találatot hoz fel a Google.) Az itt bemutatott építészeti alkotások mindennek a csúcspontjai, a mai igényeknek megfelelő környezetbarát épületek és az azokban alkalmazott megoldások legjavának kiemelkedő példái. Bízhatunk – bízunk kell – azonban abban, hogy úgy működik majd ez is, mint az innováció a XX. század gépjárműiparában: a haladást jelentő új megoldásokat először a csúcskategóriás modellekben hozzák létre, majd az ahhoz szükséges feltételek megteremtésével – ami gyakorta további innovációs munkát igényel – rendszerbe állítják azokat a fogyasztók széles tömegei számára gyártott változatokban is. Ebben az albumban a legmodernebb, környezetbarát épületek kiemelkedő példái sorakoznak – a bennük alkalmazott, e minőségüket adó technológiák, konstrukciós megoldások, anyagok pedig remélhetőleg átkerülnek a hétköznapi építészetébe is, hogy annak termékeit is környezetbaráttá tegyék.

Mindez szorosan kapcsolódik ahhoz, hogy korunk egyik sarkalatos kérdése a fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése. Igen, a megteremtésük, hiszen ma túlnyomórészt olyan paradigmában működik világunk, amelyben ezek a feltételek messze nem biztosítottak. Valójában azonban ennél is rosszabbul állunk: az élet igen sok területén nem is a fenntartható fejlődés, hanem a tartós fennmaradás feltételeinek a megteremtése, a hanyatlás megakadályozása az elsődleges feladat. Meghatározó jelentőségű feladat ez az építészetben is, ahol a modern kor építésze tette azzá, legfőképpen annak az a része, amelynek a rendeltetése az volt, hogy kiszolgálja a városok gyors ütemű növekedését, valamint az erőltetett ütemű növekedésre törekvő gazdasági élet igényeit. Emblematikus példái ennek az alacsonyabb vásárlóerejű tömegek részére létrehozott lakótelepek, különösen a szegényebb országokban – és nem a pusztán létükkel, hanem épületeik minősége miatt. Igen nagy tömegben, gyorsan és a lehető legolcsóbban kellett lakásokat és egyéb épületeket létrehozni (a hajtóerőket és a mögöttes érdekeket most ne elemezzük!), ennek az anyagi, technológiai és pénzügyi kereteibe pedig nem fért bele a környezetbarát építőanyagok felhasználása. Így kényszerű lépés volt a betonelemek és építmények tömeges alkalmazása, aminek negatívumai közül itt egyet emelünk ki: termékei velünk is maradnak szinte az idők végezetéig, és szó szerint elveszik az emberiség számának gyarapodásával amúgy is mind szűkebb életteret akkor is, midőn maguk már nem szolgálnak illetékné, hacsak nem találunk gazdaságilag életképes és lehetőleg környezetbarát megoldást arra, hogyan szabadulhatunk meg tőlük. Hasonló problémákat jelentenek az egyéb olyan építmények, amelyeknek anyaga szolgálatuk megszűntével nem enyészik el önmagától, nem válik ismét a természet egészséges, önmegújító

körforgásának részévé, s főként önmagától nem is adja így át helyét az ember életfeltételei fenntartásának. Az előbbieknél és ezeknél is különösen hasznos stratégia, hogy „ha túl nehéz megszabadulni tőle, keltsük új életre a korszerű igények szolgálatában” – amint arra e kötet izgalmas példákat hoz.

Építészetünk szintúgy döntő jelentőségű problémája az energiafelhasználás optimalizálása. Minden bizonnyal sok idő eltelik még addig, amíg kiderül, valós fenyegetést jelent-e a ma oly sokat emlegetett globális felmelegedés, amely ellen védekezést immár korunk óriási gazdasági kihatású kulcskérdésévé tették, vagy az netán minden idők egyik legnagyobb és kommunikációval legjobban megágyazott gazdasági bulijának bizonyul. Ám még ha nem is kellene tartanunk attól, hogy a hőkibocsátással, valamint az üvegházhatás kedvezőtlen következményeinek fokozását eredményező légszennyezéssel magunk is erősen hozzájárulunk létfeltételeink romlásához, fennmaradásunk biztosításához mindenképpen drasztikusan és igencsak gyorsan csökkenteni kell világunk energiafelhasználását. Ha nem azért, hogy a felmelegedés ne ártson, azért feltétlenül, hogy ne merüljenek ki energiaforrásaink, továbbá hogy tartósan elviselhető szintre szorítsuk mindazt a környezetrombolást és egyéb járulékos problémát, amelyek az energiatermeléssel járnak. Az utóbbiakat tekintve igen valószínű, hogy meglehetősen gyorsan tarthatatlannak bizonyul az a törekvés, hogy bioüzemanyag előállításával fedezzük energiaszükségletünk jelentős hányadát. Tarthatatlannak, mert ahhoz lesz szükség minden termelési tényezőre és kapacitásra, hogy fedezni tudjuk az emberiség élelmiszer-szükségletét. Az immár klasszikus „iszik vagy vezet” szlogen a nem igazán távoli jövőben már nagyjában-egészében így állhat elénk: „eszik vagy energiát fogyaszt”.

Aligha igényel tehát további fejtegetést annak belátása, mennyire létkérdés, hogy az építészet a maga eszközeivel minél jobban hozzájáruljon az energiával való takarékoskodáshoz, és azon messze túlmenően is a fennmaradáshoz és a fenntartható fejlődéshez szükséges környezet megóvásához. Annak is megtartó ereje lehet, ha az emberek minél szélesebb köreiben támad fel az igény, hogy épített környezetükben is a természettel harmóniában éljenek. Mindennek ígéretét hordozzák azok a szuperépületek, amelyekkel itt megismerkedhetünk – ahogy egy-egy, kiemelkedően innovatív megoldásokkal létrehozott prototípus magában hordja e megoldások elterjesztésének és széles körű hasznosításának ígéretét. Önmagukban nézve pedig ezek az épületek megragadó körképet adnak a mai építészetnek a jövő szempontjából kétségkívül legfontosabb irányzatáról.

A kötet öt tematikus fejezetre oszlik. Ezek: Ökotech: korszerű technológia a környezet szolgálatában / Low tech: helyi építőanyagok használata a fenntartható építészet szolgálatában / Green arch: a természet az épített környezetben / Land arch: építészet a természet álruhájában / Recycle arch: meglévő épületek környezetbarát átalakítása.

Mindegyik fejezet tömör, kétoldalas összefoglalóval indul. Ízelítőül idézünk a Low tech fejezetéből: „Az ökológikus szemléletű építészet igénye az 1970-es években, az első olajválság aggasztó jelenségeinek hatására fogalmazódott meg, ám ekkor még alig akadt olyan építész, aki az alacsony technikai igényű megoldásokat részesítette volna előnyben. Az utóbbi

évek során azonban érzékelhetően megélné a társadalom érdeklődése az olyan technológiák iránt, amelyek összhangba hozhatók a környezetvédelem szempontjaival; ezek közé tartozik a természetes építőanyagok használata. Azok az alkotók, akiket a mértéktartás és az ökológiai kérdések iránti érzékenység vezérel, ma rendkívül változatos módon alkalmaznak a korábban sokak által 'szegényesnek' tartott építőanyagokat. ... A low tech építészet arra törekszik, hogy a környezetbarát építőanyagok és technológiák használatát összeegyeztesse a korszerűség kívánalmaival." Fenntartás nélkül mondhatjuk, hogy ez nagyon is követendő hozzáállás. (Ugyanaz a bölcsesség nyilvánul meg benne, mint az UNIDO megfontolásaiban, amikor a hetvenes évek táján, a fejlődő országok technológiai felzárkózását szolgáló technológiatranszfer vonatkozásában előtérbe helyezte az optimális technológia koncepcióját. Abban a keretben az optimális technológia a fejlett technológiának azt a legmagasabb szintjét jelölte, amelyet a befogadó ország, illetve annak cégei képesek optimális ráfordítással és eredménnyel átvenni, bevezetni és hasznosítani.) A megvalósításra pedig nyolc példát sorakoztat fel a fejezet.

Az album összesen ötven építészeti alkotás részletes bemutatását adja fényképekkel, ábrákkal, vázlatokkal, elrendezési rajzokkal, valamint igen alapos leíró és magyarázó szövegekkel, a fontos és/vagy jellegzetes megoldási (technikai) részletek képi és szóbeli kiemelésével. Ezekkel sokszínű, rendkívül izgalmas válogatást kínál e felettébb korszerű irányzat világából, annak nemegyszer meglepőnek ható alkotásaiból. Kiragadott példaként említjük a Low tech fejezetből a pekingi nagy bambuszfalat, amely valójában diplomata-vendégházak sora, s megtervezésére tíz neves ázsiai építész kért fel a kínai kormány; a Green arch-ból a mumbai-i Residence Antilia magasházat, amelyről e kötet ekként szól: „A hegytetőre helyezett lakóépületről nem könnyű eldönteni, hogy a természeti vagy az épített környezethez tartozik-e; ... az épített táj'-ként megjelenő szinteltolások épület ősmintáját az ókori Babilon függőkertjei kínálták”; a Land arch-ból a haláskunyhóból organikus formára átalakított, Antoni Gaudí mesebeli Parc Güelljét idéző acélváz-faburkolatú svéd Dragspelhuset épületet; a Recycle arch-ból a londoni Container City-t, amelyet a világ különböző pontjairól összeszedett, kiselejtezt konténerekből építettek, továbbá a hollandiai Tea House on Bunker teaházat, amelyet egy 1936-ban épült katonai bunkerből alakítottak ki, s az album szavait idézve „műfaji szempontból az építészet és a dizájn, pontosabban az építészet és a szobrászat határán helyezkedik el”.

Dr. Osman Péter

David McCandless: Az információ gyönyörű. Infografika. Typotex, 2010; ISBN: 978-963-2792-93-4

A szó legjobb értelmében különleges könyv. A Typotex ajánlójából idézve: „Az *információ gyönyörű* egyedülálló könyv, amely új nézőpontból tekint a modern információs korszakra. Segíti olvasóit annak megértésében, hogy mi értelme is van annak a számtalan statisztikának és véletlenszerű ténynek, amelyekkel folyamatosan bombáznak bennünket. David McCandless grafikonok, táblázatok és illusztrációk segítségével kreatívan jeleníti meg világunk meglepő kapcsolatait és lenyűgöző adatait, amelyek a legélvezetesebb bűnös örömtől kezdve egészen az internetes keresőszavakig feltérképezik a Földet.”

Maga a szerző így beszél róla az előszavában: „Amikor belekezdtem ebbe a könyvbe, felfedezőútra indultam. Szerettem volna kidolgozni egy hatékony módszert a rám zúduló információk megjelenítésére és megértésére. Miért ne használjuk a szemünket?

Így vagy úgy, a mai világban mindannyian vizualizálunk. Minden egyes nap, minden egyes órában, sőt minden egyes percben látjuk és magunkba szívjuk az interneten található információkat. Nyakig merültünk ebbe az információözönbe, s meglehet, hogy a hullámok már összezsáptak a fejünk fölött.

Ki tudja, talán a könnyebb tájékozódáshoz egy jól megszerkesztett, színes és remélhetőleg hasznos ábrákat tartalmazó gyűjteményre lenne szükségünk. Korunk atlaszára.

De vajon lehet-e érdekfeszítő és olvasmányos egy grafikonokkal, térképekkel és ábrákkal teletűzdelt, de a lehető legkevesebb szöveget tartalmazó könyv? Szórakoztató lenne-e? Vajon tréfálkozhatunk-e az ábrák nyelvén? Szabad-e?

Elkezdtem tehát kísérletezni az információk és ismeretek képi megjelenítésével mind hagyományos, mind újfajta módszerek segítségével. Olyan témáknak szegődtem a nyomába, amelyekre kíváncsi voltam, vagy amelyekről semmit sem tudtam. Olyan kérdéseket emeltem ki, amelyekre választ szerettem volna kapni. Kerültem a nyilvánvaló tényeket és a száraz statisztikai adatokat. Inkább a tények közötti kapcsolatokra koncentráltam, olyan összefüggésekre, amelyek érthetővé teszik az információkat.

Nos, így született ez a könyv. Benne a különféle tények és ismeretek közötti összefüggések képes megjelenítése: képek és ábrák tarkabarka gyűjteménye. Olyan kísérletek sorozata, amelyek talán megközelíthetővé teszik az információkat, és megmutatják, milyen gyönyörűek is valójában. Remélem, elnyeri a tetszésüket.”

Hogy ki mennyit lát vagy érez meg a fentiekből e könyv olvasása, pontosabban nézegetése, böngészése során, azt ki ki maga tapasztalja meg. Az e téren ingyencetől eltekintve, a legfőbb hozadéka minden bizonnyal az – legalábbis a közember számára –, hogy megmutatja, milyen sokrétűek és szinte határtalanok annak a lehetőségei, hogy képek segítségével közvetítsünk információkat. Ez nagy és igen hasznos felismerés lehet mindenkinek, aki ebben a műfajban még kevésbé jártas – amint szintúgy számos nagy felismeréssel szolgál abban

a tekintetben is, hogyan lehet ezt frappánsan kivitelezni. Nagyon sokat lehet tehát tanulni belőle prezentációs eszköztárunk fejlesztéséhez.

Egy további, szerfelett izgalmas olvasata a következőkben összegezhető. Az információ lényegéhez az ember mindenekelőtt a konkrét és a (nagyjában-egészében) egzakt jelzőket kapcsolja – annál is inkább, mert minél kevésbé felel meg valamely információ ezeknek, annál kevésbé is használható, legalábbis a hagyományos rendeltetésében. Ilyen értelemben az információhordozó éppen az ellentettje a nonfiguratív műalkotásnak vagy a hagyományos zenének: az előbbi többé-kevésbé pontos üzenetet közvetít, az utóbbiak viszont azáltal működnek, hogy érzéseket, gondolatokat, olykor képzettársításokat ébresztenek bennünk, így konkrét üzenetközvetítés helyett sokkal inkább valamilyen hatást tesznek ránk, amelyet magunk értelmezünk. Mindez úgy kerül ide, hogy kevés kivétellel e könyv minden oldala képeket vagy éppen képek, ábrák halmazait tárja elénk, s jöllehet ezek rendeltetése, hogy információkat közöljenek, valószínűleg sokan fogják úgy érezni, hogy ezeknek az oldalaknak jelentős része inkább a nonfiguratív képek módján hat rájuk. Ez semmiképpen sem negatívum, sőt valószínűleg elkerülhetetlen is. Gondoljunk bele: már maga a tétel, miszerint az információ gyönyörű, az átlagembernek nem is értelmezhető e fogalmak megszkott jelentése szerint. Irigykedve olvashatjuk matematikusoktól, hogy ők képesek szépséget, eleganciát látni képletekben, levezetésekben, matematikai struktúrákban, mi viszont nem tudjuk felfedezni azt azokban. A kötet elején, mintegy a szerző ajánlásaként ez olvasható: „a gyönyörűszip internetnek” – ezzel pedig ismét ott vagyunk, hogy ki kell lépünk a racionális gondolkodás keretei közül, ha köznapi értelmet keresünk benne. Eleve, hogyan lehet valami szép, amit egyáltalán nem tudunk elképzelni?

Találunk pl. egy ábrát, a címe „A világkép – Az internet térképe”. Vannak ugyan rajta az értelmezését szolgáló jelölések, de hatást voltaképpen az összkép látványa tesz ránk, akár csak azé a kétoldalas, többszínű, vegyes tipográfiájú szóhalmazé, amelynek címe „Társkeresés az interneten – Milyen partnerek vagyunk?”, s még sok továbbié. Igen, e képek jelentős része hatással van ránk, de nem azzal, amit az információról, és még inkább annak megjelenítéséről mondanak, hanem amit önmagunkról, a gondolkodásunkról tudhatunk meg a segítségükkel. E képeket nézegetve az ember önmaga számára is meglepően sokat megtudhat képzeletének világáról, és annak nemegyszer váratlan kapcsolódásairól – valahogy úgy, ahogy a szürrealisták az automatikus írás segítségével igyekeztek feltárni tudatalattijuk rejtett tartalmait.

Öszintén szólva akad néhány kép, amely valószínűleg a legjobban a banális jelzővel jellemezhető. Ilyen például a – meglehetősen kétes értékű címet viselő – „Nemzetközi csúcs-tartók – Minden ország valamiben a legjobb”. Felbukkan néha a tudni nem érdemes dolgok tudománya – legalábbis sokunk számára ilyen pl. az „Avatarok – Leggyakoribb online karakternevek” c. kép. Némely ábra kétségkívül erőltetett, aligha valós összefüggést jelenít meg – ilyen pl. a „Mi jobb, mint a szex” című, amely a szintúgy kétes helytállóságú „Google-ből-

csességek” sorozat darabja, és ezek a rákeresések számainak idősoraiból vonnak le minősítő következtetéseket. És akadnak olyan képek is, amelyekről valószínűleg a legtöbbszörünk nem képes megmondani, valójában milyen információkat hivatottak közvetíteni, és látványként is hidegen hagynak.

Az információ gyönyörű? Erről így, általános érvénnyel McCandles nem igazán győzött meg. Arról viszont igen, hogy az információk ábrázolásának eszköztára szinte határtalan, és rendkívül izgalmas.

Dr. Osman Péter

SUMMARIES

LAWSUITS ON BIOTECHNOLOGY PATENTS: WHAT CONSTITUTES EXHAUSTION AS OPPOSED TO INFRINGEMENT? THE SIGNIFICANCE OF THE FIRST RULING OF THE COURT OF JUSTICE IN THE BIOTECHNOLOGY FIELD

Csaba Seregélyes

For the first time, the Court of Justice of the European Union has interpreted an article (No. 9) of the Directive 98/44/EC (the so called Biotech Directive) in its recent decision. This decision is linked to one of the three court cases that were started by the biotech giant Monsanto in three different countries of the EU (The United Kingdom, The Netherlands and Spain) against three different companies. Monsanto has a European patent protection including the gene that serves as a basis of Monsanto's Roundup Ready transgenic plants resistant to the weed killer glyphosate. Because Monsanto has no patent protection of this invention in Argentina, Monsanto sued those companies that import to Europe the soymeal prepared from the transgenic Roundup Ready soybean for the alleged infringement of its European patent.

WHAT DID 2010 BRING TO THOSE SHARING FILES?

Péter Mezei

2010 was a busy year in the world of P2P filesharing. Judgement was passed in the case of The Pirate Bay, Mininova closed its doors, and private users were fined by – constitutionally questionable – thousands of dollars in the United States. Besides the court proceedings new strategies have been emerged. The three strikes system has been launched in France and Ireland, whilst in the United States domains are also seized in order to battle filesharing. The users flexibly react on these events. The use of P2PTV services is increasing, a new trackerless torrent client has been invented, and the popularity of online anonymity and direct download link services is constantly growing. The tension between the rightholders' and the users' side will probably grow in 2011; however, it is not unreal to expect the improvement of the situation. Besides the repressive effects of the legal provision it is to be hoped that the scope of legal services will expand, that may contribute to bringing back the "infringers" to the territory of lawfulness.

USE OF MARKS ON COMPARISON LISTS

Dr Sándor Vida

L'Oréal sued before the High Court of Justice for trademark infringement Bellure and others for use of comparison lists. In these the defendants advertised perfumes saying that those have identic characteristics (and in particular smell) as those sold under the plaintiff's marks. The High Court granted the action, the defendant filed appeal. The Court of Appeal referred to the ECJ for a preliminary ruling. The latter held (C-487/07) that the advertisers gained advantage unfairly taken of the reputation of the marks of the plaintiff within the meaning of Art. 3a (1)(g) of the Comparative Advertising Directive. Several comments were published on ECJ's ruling. Pro by Box, Morcom, Visser, Smith and Montagnon, contra by Björkenfeldt, Ohly, Burrell and Gangjee. The judge of the British Court of Appeal was not happy with ECJ's ruling, his judgement can be considered as a "votum separatum". Though he applied the ECJ's ruling correctly.

ESPACE-PRECES AND TRACES CD-ROM COLLECTIONS

Ágnes Vadász

Hungarian Intellectual Property Office played an important role in utilizing CD-ROM technology in information services from the beginnings. The publications mentioned in the title were realized with the aid of a PHARE project. As a model of effective international cooperation, they were important information tools on patents and trademarks in the Central European region.

SOMMAIRE

<i>Csaba Seregélyes</i>	Poursuites judiciaires en brevets de biotechnologie: qu'est-ce qui constitue l'épuisement par opposition à la contrefaçon? L'importance de la première décision de la Cour de justice dans le domaine de la biotechnologie	5
<i>Péter Mezei</i>	Qu'est-ce que 2010 a apporté à des partageurs de fichiers ?	18
<i>Dr Sándor Vida</i>	L'usage des marques dans la publicité comparative	37
<i>Dr Johanna Stadler – Attila Péteri</i>	Les caractéristique principales de l'activité sur la coopération internationale de notre office dans la seconde moitié de 2010	65
<i>Zsuzsanna Tószegi</i>	Sites web axés sur les utilisateurs	117
<i>Ágnes Vadász</i>	Les collections de CD-ROM ESPACE-PRECES et TRACES	124
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	Nouveautés dans le domaine de la protection de propriété industrielle à l'étranger	130
Avis d'expert choisis du Corps des Experts en Droits d'Auteur		166
Revue des livres et périodiques		207
Summaries		224

INHALT

<i>Csaba Seregélyes</i>	Rechtsstreite betreffend Biotechnologie-Patente: wovon hängt es ab ob es sich um eine Erschöpfung oder einen Rechtseingriff handelt? Die Bedeutung der ersten Entscheidung des Europäischen Gerichtshofs betreffend Biotechnologie	5
<i>Péter Mezei</i>	Was hat 2010 für die Filesharer gebracht?	18
<i>Dr. Sándor Vida</i>	Nutzung der Marken in den vergleichenden Werbungen	37
<i>Dr. Johanna Stadler – Attila Péteri</i>	Die bedeutendsten Merkmalen in der internationalen Kooperationsaktivität unseres Amtes in der zweiten Hälfte von 2010	65
<i>Zsuzsanna Tószegi</i>	Benutzerorientierte Webseiten	117
<i>Ágnes Vadász</i>	Die CD-ROM Publikation „ESPACE-PRECES und TRACES”	124
<i>Dr. Tivadar Palágyi</i>	Neuheiten auf dem Gebiet des gewerblichen Rechtsschutzes im Ausland	130
Ausgewählte Expertisen des Expertenkollegiums für Urheberrecht		166
Übersicht von Büchern und Zeitschriften		207
Summaries		224

Tájékoztató szerzőinknek

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle szerkesztősége örömmel fogad minden, a szellemi tulajdon védelmével foglalkozó írást. A beérkezett kéziratok a szerkesztőbizottság jóváhagyása esetén nyelvhelyességi és a kiadvány stílusához igazodó stilisztikai javítások után kerülnek publikálásra, amelyek nem érintik a mű tartalmi értékét. A kéziratot – a szerkesztőbizottság döntése alapján, az írás témája és mélysége szerint – a Tanulmányok, a Jogesetek, a Technikatörténet, a Fórum vagy a Hírek, események rovatban tesszük közzé. Az írás terjedelmét nem korlátozzuk, igen hosszú cikket esetleg két vagy több részben, egymást követő lapszámokban teszünk közzé a szerzővel történő egyeztetés után. Az egyes cikkekben kifejeződő állásfoglalásnak nem feltétlenül kell tükröznie a szerkesztőbizottság véleményét.

A szövegszerkesztővel, lehetőleg Rich Text formátumban készült kéziratokat e-mailben kérjük elküldeni az alábbi címek valamelyikére. Kérjük szerzőinket, hogy a szöveget ne formázzák, zárják balra, kiemelésként csak dőlt betűt alkalmazzanak, a címeket, alcímeket ne húzzák alá, a címhierarchiát lehetőleg számozással jelezzék. Tanulmányuk magyar és angol nyelvű összefoglalóját szíveskedjenek kb. 10 sorban mellékelni. A szövegben előforduló rövidítéseket, betűszókat első előfordulásukkor fel kell oldani. Az irodalomjegyzékben, hivatkozásokban kérjük az összes bibliográfiai adat (szerző, cím, kiadó, kiadás helye és éve, oldalszám) feltüntetését.

További kérdéseik esetén a szerkesztőség készséggel áll a rendelkezésükre (Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 1374 Budapest 5, Pf. 552, Bana Zsuzsanna szerkesztő, zsuzsanna.bana@hipo.gov.hu, anna.manyoki@hipo.gov.hu, tel.: 474 5554, fax: 474 5555).